

ทรัพย์สินศาสตร์ ขั้นต้น
โดย พระยาสุริยานุวัตร
เล่ม ๒

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จประพาสสวนสาธารณะบัวรี เดอ บูลอญ
(Bois de Boulogne)
กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ร.ศ. ๑๑๖
พุทธศักราช ๒๔๔๐

อธิบายภาพใบพาดปกหน้า

ทรัพยากรศาสตร์ ขั้นต้น

โดย พระยาสุริยานุวัตร

เล่ม ๒

จัดทำโดย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ทรัพย์สินศาสตร์

เขียนโดย : พระยาสุริยานุวัตร

เล่ม ๑ ทรัพย์สินศาสตร์ ขั้นต้น

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๕๔ โดย พระยาสุริยานุวัตร

พิมพ์ครั้งที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๕ โดย ดร.ทองเปลว ชลภูมิ

พิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดย สำนักพิมพ์พิณเณศ

พิมพ์ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดย สำนักพิมพ์โมเชิต

พิมพ์ครั้งที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เล่ม ๒ ทรัพย์สินศาสตร์ ขั้นต้น

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๕๔ โดย พระยาสุริยานุวัตร

พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดย สำนักพิมพ์พิณเณศ

พิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดย สำนักพิมพ์โมเชิต

พิมพ์ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เล่ม ๓ เศรษฐกิจ-การเมือง หรือ เศรษฐวิทยา

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๗๗ โดย พระยาสุริยานุวัตร

พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดย นายผุสชา วรศะริน

พิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดย สำนักพิมพ์โมเชิต

พิมพ์ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รวมเล่มสมบูรณ์ครั้งแรก

พ.ศ. ๒๕๔๗ โดย สำนักพิมพ์โมเชิต

จัดพิมพ์ชุด ๓ เล่มครั้งแรก

พ.ศ. ๒๕๖๕ โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำนำ

หนังสือ “ทรัพย์สินศาสตร์” ของมหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค) นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของประเทศไทย เป็นการนำเสนอ แนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เขียนโดยคนไทยขึ้นเป็นครั้งแรก ของประเทศไทย ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม ได้แก่ ทรัพย์สินศาสตร์ เล่มที่ ๑ และเล่มที่ ๒ และเล่ม ๓ หนังสือเศรษฐกิจ-การเมือง หรือเศรษฐกิจวิทยา

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตระหนัก ถึงความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือทรัพย์สินศาสตร์ ที่จะช่วยให้คนไทย ได้ศึกษาและเข้าใจถึงรากเหง้าของการพัฒนาประเทศตั้งแต่ในยุคเริ่มแรก พัฒนาได้อย่างลึกซึ้ง จึงได้จัดพิมพ์หนังสือทรัพย์สินศาสตร์ครบทั้ง ๓ เล่ม จัดพิมพ์ตามแบบต้นฉบับเดิม โดยได้แก้ไขเพียงรูปคำให้เป็นไปตามที่ใช้อยู่ ในปัจจุบันเท่านั้น

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักถึง พระคุณของมหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร ที่ได้สร้างคุณูปการ ต่อประเทศไทยอย่างอเนกอนันต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียน หนังสือทรัพย์สินศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่ยังคงมีความทันสมัย นับเป็นมรดกล้ำค่าของคนไทย จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดพิมพ์หนังสือทรัพย์สินศาสตร์เผยแพร่ให้แก่ ผู้ที่สนใจและสาธารณชนได้ศึกษาและค้นคว้าอย่างกว้างขวาง จะทำให้ ผู้ที่สนใจศึกษาสามารถนำความรู้และแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน

ในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงของประเทศชาติ
ตลอดจนมีความเป็นธรรมในสังคม สมดังเจตนารมณ์ของพระยาสุริยานุวัตร
ที่ได้เขียนไว้ในคำนำในการจัดพิมพ์หนังสือว่า

“...ข้าพเจ้าขอแนะนำผู้ที่เรียนทำราชการ และผู้ที่เรียน
ทำการค้าขายหรือทำมาหากินเป็นผลประโยชน์นั้น ให้ได้อ่าน
เศรษฐวิทยานี้โดยจำเพาะ โดยที่เชื่อว่าเมื่อได้อ่านและได้ใช้สติปัญญา
ตรikirตรองดูตามข้อความต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ตามแบบแผนของ
นักปราชญ์แต่ก่อนและในปัจจุบันนี้แล้ว คงจะได้ความรู้ในตำรา
นี้ไปใช้เป็นประโยชน์ได้เป็นแน่ และถึงอย่างไรก็คงจะดีกว่าที่ไม่ได้ศึกษา
วิชาทางนี้บ้างเลย...”

(นายตฤชา พิชยนันท์)

เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๓

ทรัพยากรศาสตร์กล่าวได้ว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่เล่มแรกของประเทศไทย เขียนโดยนักเศรษฐศาสตร์ไทยคนแรกซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทางด้านความคิดเศรษฐกิจ การทูต และการบริหารราชการ ท่านผู้นี้คือ มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค) ผู้เขียนได้สะท้อนภาพโครงสร้างและปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม มีความใฝ่ฝันที่จะเห็นประเทศไทยพัฒนาไปสู่ความมั่งคั่ง เข้มแข็ง เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง และมีความเป็นธรรมในสังคม พร้อมทั้งนำเสนอความคิดที่ก้าวหน้าจนแทบไม่มีใครในยุคนั้นตามทัน แม้ในปัจจุบันก็ยังมีกรถกเถียงกันอยู่

ทรัพยากรศาสตร์ประกอบไปด้วยหนังสือ ๓ เล่ม ๒ เล่มแรกเขียนเมื่อปี ๒๔๕๔ ในชื่อทรัพยากรศาสตร์ แต่เมื่อหนังสือพิมพ์ออกมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเขียนวิจารณ์ทรัพยากรศาสตร์ลงในวารสารสมุทรสาร ของราชนาวีสมาคม ทรงเกรงว่าทรัพยากรศาสตร์จะทำให้คนไทยแตกแยกแบ่งกันเป็นชนชั้น ทางราชการจึงขอร้องไม่ให้ผู้พิมพ์นำหนังสือทรัพยากรศาสตร์ออกเผยแพร่ จนกระทั่งประมาณปี ๒๔๗๕ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ได้นำเล่ม ๑ มาพิมพ์ใหม่ เปลี่ยนชื่อเป็นเศรษฐวิทยา ขันต้น และเล่ม ๓ ได้ถูกนำมาตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ๒๔๗๗ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕

สำนักพิมพ์ໄໝຈິຕໄມ້ຄວາມກູມິຈເປັນອ່າຍ່າຍໄດ້ນຳເສນອ
ທຣ໌ພຍສາສຕຣ໌ພຣັມກັນທັງ ໓ ເລ່ມເປັນຄັ້ງແກ່ ໃນການຈັດພິມພໍ້ຄັ້ງນີ້
ໄດ້ແກ້ໄຂອັກຂຣ໌ວິໄສ ສ່ວນຄ້ອຍຄຳສຳນວນຕ່າງ ໆ ໄດ້ຄັງໄວ້ຕາມເດີມ ແລະເພື່ອໃຫ້
ໄມ້ຄວາມເຂົ້າໃຈໃນແນວຄິດຂອງພຣະຍາສຸຣິຍານຸວັຕຣ໌ດີຂຶ້ນ ສຳນັກພິມພໍ້
ໄດ້ຮັບຄວາມກຸຣຸນາຈາກສາສຕຣາຈາຣ໌ຍ໌ ຈັຕຣ໌ທິພ໌ຍ໌ ນາຄສຸກາ ນຳບທຄວາມ
“ຄວາມຄິດທາງເສຣຸຊກຸກິຈຂອງພຣະຍາສຸຣິຍານຸວັຕຣ໌” ເຟື້ຍນເມື່ອປີ ໒໕໑໗
ມາເປັນບທນຳຂອງໜັງສືອເລ່ມນີ້

ຈາກຄວາມດີເດັ່ນຂອງທຣ໌ພຍສາສຕຣ໌ ສຳນັກງານກອນກຸນສນັບສນຸນ
ການວິຈັຍ໌ (ສກວ.) ໄດ້ຄັດເລືອກໃຫ້ເປັນ ໑ ໃນໜັງສືອດີ ໑໐໐ ເລ່ມທີ່ຄົນໄທຍ໌
ຄວຣອ່ານ

ສຳນັກພິມພໍ້ໄໝຈິຕໄມ້

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๒

หนังสือทรัพยากรศาสตร์ขั้นต้นของพระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค ๒๔๐๕-๒๔๗๙) เล่ม ๑ และเล่ม ๒ พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ในสมัยที่เศรษฐกิจการเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประมาณ ๒๐ ปีต่อมา ศาสตราจารย์ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ นำเอาหนังสือทรัพยากรศาสตร์ เฉพาะเล่ม ๑ มาพิมพ์ใหม่โดยเปลี่ยนชื่อเป็นเศรษฐกิจวิทยาขั้นต้น แต่คงเนื้อหาไว้อย่างเดิม การนำมาพิมพ์ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ นี้ เล่ม ๑ เป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๓ โดยคงเนื้อหาและภาษาไว้อย่างเดิม นับเป็นเวลา ๖๓ ปี จากการพิมพ์ครั้งแรกเมื่อต้นสมัยรัชกาลที่ ๖

ความสำคัญของหนังสือทรัพยากรศาสตร์อยู่ที่การวิเคราะห์เศรษฐกิจไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งสภาพความยากจนของชาวนาไทยและอธิบายว่า ความยากจนนี้เกิดจากการถูกขูดรีดส่วนเกิน ทั้งนี้เป็นผลจากโครงสร้างกรรมสิทธิ์อันไม่เป็นธรรมในปัจจัยการผลิตที่ดินและทุน นับว่าเป็นหนังสือเศรษฐศาสตร์การเมืองไทยเล่มแรกที่วิเคราะห์และวิจารณ์ระบบศักดินา เสริมด้วยนายทุนของไทย พร้อมกับการวิจารณ์ระบบที่เป็นมา พระยาสุริยานุวัตรเสนอให้เปลี่ยนโครงสร้างระบบกรรมสิทธิ์ของไทยใหม่ กระจายกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตก่อนแล้วสมาชิกนำปัจจัยมารวมกันในขบวนการผลิตในรูปสหกรณ์ “ร่วมกระทำการ” ยึดหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันแทนการแข่งขันและการขูดรีด

เมื่อพิจารณาในปัจจุบันหนังสือทรัพยากรศาสตร์ชี้ให้เราเห็นสภาพโครงสร้างกรรมสิทธิ์ และการผลิตของเศรษฐกิจไทยในอดีต โดยเฉพาะชี้ให้เห็นสภาพความยากจนอย่างยิ่งของชาวนาไทย ซึ่งมักถูกกลบเกลื่อนบิดเบือนโดยข้อเขียนมากมาย ให้เห็นไปว่าชีวิตชาวนาไทยในอดีตเป็นชีวิตที่สุขสบาย มีกินมีใช้ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” หนังสือทรัพยากรศาสตร์เปิดเผยความจริงว่า ชาวนาไทยภายใต้ระบบศักดินามีชีวิตยากเข็ญ เมืองไทยมีชนชั้นและการขูดรีดระหว่างชนชั้นตลอดมา แนวคิดอีกข้อหนึ่งที่ได้จากการอ่านทรัพยากรศาสตร์ คือ เศรษฐกิจไทยขาดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอย่างสิ้นเชิงตลอดเวลา ๖๓ ปี จากที่พระยาสุรียานุวัตรเขียนทรัพยากรศาสตร์จนถึงปัจจุบัน เมื่ออ่านแต่ละหน้าของทรัพยากรศาสตร์ที่ระบุชี้ปัญหาของเศรษฐกิจไทยเมื่อ ๖๓ ปีก่อน มีความรู้สึกเหมือนกับอ่านหนังสือว่าด้วยโครงสร้างและปัญหาเศรษฐกิจไทยปัจจุบัน

จึงเป็นที่น่ายินดีที่มีการพิมพ์หนังสือทรัพยากรศาสตร์ขึ้นเป็นครั้งที่ ๓ นอกเหนือจากความสำคัญในฐานะที่เป็นหนังสือตำราเศรษฐศาสตร์ในภาษาไทยเล่มแรก ทรัพยากรศาสตร์เป็นหนังสือไทยเล่มแรกที่วิเคราะห์โครงสร้างกรรมสิทธิ์ในสังคมไทย และเสนอให้ปฏิรูประบบกรรมสิทธิ์ไทยใหม่

ข้าพเจ้าเสียใจที่ไม่มีโอกาสพบพระยาสุรียานุวัตร ท่านถึงแก่กรรมก่อนข้าพเจ้าเกิด ศาสตราจารย์ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ผู้นำทรัพยากรศาสตร์มาพิมพ์ครั้งที่ ๒ ยังมีโอกาสใกล้ชิดและได้ถกเถียงความรู้กับท่าน แต่ข้าพเจ้าก็รู้สึกใกล้ชิดกับท่านในแนวความคิด และจากการศึกษาประวัติ

และผลงานจากหนังสือ บทความ จดหมายราชการ และคำกราบบังคมทูล
ในที่ประชุมเสนาบดีสภาของท่าน ข้าพเจ้ารู้สึกเคารพบูชาพระยาสุริยา-
นุวัตร ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ท่านเป็นผู้เห็นแก่ประเทศชาติมากกว่าตัวเอง
และเป็นผู้มีความซื่อตรง ปฏิบัติตัวตามหลักการเพื่อสังคมแม้จะเป็น
อันตรายต่อตัวเอง ท่านกล้าโอนกิจการผูกขาดฝิ่นเป็นของรัฐโดยไม่กลัว
อิทธิพลของพวกเจ้าภาษี ท่านกล้าเขียนทฤษฎีศาสตร์ตามหลักวิชาการ
แม้โดยส่วนตัวแล้วท่านจงรักภักดีกตัญญูต่อองค์พระมหากษัตริย์
ท่านก็สามารถแยกได้ระหว่างองค์บุคคลกับระบบ เมื่อท่านไม่เห็นด้วย
กับระบบ ท่านก็กล้าแสดงออกโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว

หนังสือทฤษฎีศาสตร์นี้เมื่อพิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๕๔
ถูกรัฐบาลขอไม่ให้เผยแพร่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ก็ทรงวิจารณ์ตำหนิหนังสือและผู้เขียนโดยเปิดเผยในวารสารสมุทसार
ของราชนาวีสมาคม (สมุทสาร ปีที่ ๒ เล่ม ๙ กันยายน ๒๔๕๘)
หนังสือจึงไม่แพร่หลายทั้ง ๆ ที่คนสนใจมาก บัดนี้เวลาผ่านมากว่า
ครึ่งศตวรรษ ข้าพเจ้าหวังว่าอุปสรรคต่อต้านหนังสือนี้ผ่านพ้นหมดสิ้น
ไปแล้ว ทฤษฎีศาสตร์สมควรจะได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง
และสมควรแก่การยกย่องเป็นวรรณกรรมเอกทางสังคมศาสตร์

ฉัตรกนก มดเสน

๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๗

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

วิชาเศรษฐวิทยาซึ่งชี้แจงความละเอียดในหลักฐานของการสร้างทรัพย์ การจำหน่ายทรัพย์ การแลกเปลี่ยนและการใช้ทรัพย์ ซึ่งรวมทั้งสิ้นจะจัดได้ว่าเป็นความรู้ในการทำมาหากินของบุคคลทั่วไป โดยทางที่จะใช้ทรัพย์ให้เปลืองน้อย และให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ที่จะทำได้แก่บุคคลและบ้านเมืองนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าจนทุกวันนี้ยังไม่มีผู้ใดได้อ่านแต่งเรื่อง หรือแปลออกจากตำราของชาวประเทศยุโรป พิมพ์ขึ้นเป็นภาษาไทยบ้างเลย และได้ทราบว่าการศึกษาศึกษาของรัฐบาล ก็จะจัดการสอนวิชานี้ขึ้นตามโรงเรียนในเร็ว ๆ นี้ด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่า จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะตั้งต้นศึกษาวิชาทางนี้อยู่บ้าง จึงได้เรียบเรียง แต่งเศรษฐวิทยาเล่มนี้ขึ้นตามตำราที่ข้าพเจ้าได้ศึกษามา ถึงจะได้ความรู้ ในหนังสือนี้แต่เล็กน้อย ก็เชื่อว่าจะเป็นการแนะนำแก่ผู้ที่จะตั้งต้นศึกษา ซึ่งไม่มีโอกาสที่จะหันไปนั่งฟังเลคเชอร์ในโรงเรียนแต่วันละน้อยได้ หรือเมื่อได้ฟังเลคเชอร์มาแล้วจะอ่านเศรษฐวิทยานี้เป็นเครื่องประกอบ ความตรึกตรองต่อไปก็ได้

ที่ข้าพเจ้าจำเป็นกล่าวความซ้ำบ่อย ๆ จนรู้สึกที่ผู้อ่าน อาจเบื่อหน่ายไปได้บ้างนั้น เป็นเหตุเพราะจะให้คนทั้งหลายที่ไม่ได้ เป็นนักเรียน อ่านเข้าใจความมุ่งหมายของข้าพเจ้าให้ง่ายขึ้น ไม่ให้เป็น การได้หน้าลืมหลับ ต้องพลิกดูหนังสือย้อนหลังขึ้นไปบ่อย ๆ นั้นเป็นต้น คิดเห็นว่าพูดให้ชัดเจนเสียทีดีกว่าที่จะพูดห้วน ๆ ให้เข้าใจยากไป

ในบรรดาผู้ที่ยังไม่ได้เคยศึกษาวิชาทางนี้บ้างเลยนั้น ข้าพเจ้าขอแนะนำผู้ที่จะเรียนทำราชการ และผู้ที่จะเรียนทำการค้าขายหรือทำมาหากินเป็นผลประโยชน์นั้น ให้ได้อ่านเศรษฐกิจวิทยานี้โดยจำเพาะโดยที่เชื่อว่าเมื่อได้อ่านและได้ใช้สติปัญญาตรองดูตามข้อความต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ตามแบบแผนของนักปราชญ์แต่ก่อนและในปัจจุบันนี้แล้ว คงจะได้ความรู้ในตำรานี้ไปใช้เป็นประโยชน์ได้เป็นแน่ และถึงอย่างไรก็คงจะดีกว่าที่ไม่ได้ศึกษาวิชาทางนี้บ้างเลย

พวกไทยเราแทบทุกคนที่ได้เดินทางไกลไปนอกพระราชอาณาเขตสยามนั้น พอล่วงเข้าไปในเขตแดนของประเทศอื่นเห็นชุมชนพลเมืองต่างชาติต่างภาษา ที่นั่งห่มผัดกันกับเรา มีกิริยาอัธยาศัย ถ้อยธรรมเนียมและศาสนาผัดกับเรา โดยทั่วไปแล้วคงจะนึกเห็นเป็นพวกเรา พวกเขา ชัดแจ้งขึ้นกว่าแต่ก่อนในทันใดนั้นเอง และเหตุที่พลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนของเราออกไปอยู่ในหมู่คนต่างประเทศจนรู้สึกเปล่าเปลี่ยวเศร้าใจ คิดถึงบ้านและญาติพี่น้องเพื่อนรักหนักขึ้นเมื่อใด เมื่อนั้นแหละจะเป็นเวลาที่จะรู้สำนึกได้ว่า ออความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ของเราที่เป็นกันเองกับเราแท้นั้น มีแก่กล้าอยู่ในน้ำใจที่จริงของเราเพียงใด ในที่สุดเมื่อได้ไปพบปะคนไทยชาติเดียวกันเมื่อใด ถึงจะไม่ได้รู้จักคุ้นเคยกันมาแต่ก่อน พอแลเห็นเข้าก็ให้นึกรักกันเสียแล้ว เกิดมีความเมตตาปรานีมีน้ำใจเอื้อเฟื้อแก่กันขึ้นในทันใดนั้นเอง ความรู้สึกอย่างนี้มีน้ำหนักผัดกันกว่าเมื่อยังอยู่ในเมืองไทยด้วยกันเห็นหน้ากันจินตนาอยู่เสมอ บรรดานักเรียนที่ออกไปศึกษาวิชาอยู่ในประเทศยุโรปและที่อื่น ๆ ก็คงรู้สึกเช่นนี้เหมือนกัน และเมื่อได้อยู่ในนานาประเทศช้านานไป สังเกตเห็นความเจริญของเขาบางอย่างที่ดีกว่า

ของเรามากเท่าใด ก็อยากจะให้เราทำได้อย่างเขาบ้าง ความรักชาติมี
แก่กล้าขึ้นแล้ว ความทะยานใจที่อยากจะช่วยบ้านเมืองช่วยชาติของตัว
ให้เจริญยิ่งขึ้นจนเท่าเทียมกับชาติอื่นได้บ้างนั้น ก็คงจะแก่กล้าขึ้นตามกัน
เป็นธรรมดาอยู่เอง ในที่สุดแม้แต่ผู้ที่ไม่ได้ย่างออกไปนอกประเทศเลย
ได้เห็นแต่ชาวต่างประเทศในเมืองที่เขามีวิชาความรู้และมีความขยัน
การงาน หรือสักแต่ว่าได้อ่านหนังสือรู้ข่าวคราวและเรื่องการทำมาหากิน
หรือวิชาจัดการปกครองบ้านเมืองของเขาว่าดีกว่าของเราข้อใด ก็คง
จะอยากให้ชาติของเราทำได้ดีเสมอเขาบ้าง จะช่วยชาติของเราทางไหน
ได้บ้าง จะช่วยด้วยกำลังร่างกายหรือด้วยความคิดที่ดี แม้แต่จะเป็นประโยชน์
แก่ชาติแต่สักเล็กน้อยเพียงใด ถ้ามีโอกาสช่วยได้บ้างแล้ว ก็ไม่ควรจะรังเกียจอยู่

เหตุที่ยกมากล่าวนี้เอง เป็นเหตุที่ได้ชักชวนให้ข้าพเจ้ารื้ออ่าน
เรียบเรียงแต่งหนังสือเรื่องนี้ขึ้น โดยความหวังใจว่าเศรษฐกิจวิทยาของ
ข้าพเจ้านี้จะตั้งต้นชักชวนให้ผู้อื่นที่มีความรู้ดีกว่า รื้ออ่านแต่งหนังสือ
และหาเรื่องมาแนะนำสั่งสอนและเพิ่มเติมข้อความบางข้อที่ข้าพเจ้า
ละเลยเสียมันให้ดียิ่งขึ้นไปในภายหน้า เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่
ชาติสยามยิ่งขึ้นเสมอไป ข้าพเจ้าต้องยอมรับเสียแต่เดี๋ยวนี้ว่าสำนวน
ที่ใช้นั้นเป็นสำนวนที่ออกจากความตรึงตรองในภาษาอื่นเป็นต้นมา
เพราะฉะนั้นจึงฟังไม่เรียบร้อยอย่างที่จะได้เขียนลงตามความตรึงตรอง
ในภาษาไทยแท้ แต่เชื่อว่าเมื่อผู้ใดอ่านเข้าใจได้ดีแล้วถึงสำนวนจะไม่ดี
ก็คงจะให้อภัยแก่ข้าพเจ้าบ้าง

พระยาสุรเสนาบดี

สารบัญ

ทรัพย์สินศาสตร์ เล่ม ๒

ภาค ๓ การแลกเปลี่ยน

	หน้า
หมวด ๑	ว่าด้วยการแลกเปลี่ยน
	๑๙
	● ลักษณะของการค้าขายหรือการแลกทรัพย์สิน
	๒๒
หมวด ๒	ว่าด้วยค่าและราคา
	๒๕
	● กฎธรรมดาสำหรับกำหนดราคา
	๒๘
	● การประมูลราคา
	๓๐
	● ราคาปรกติ
	๓๔
	● ราคาตลาด
	๓๕
	● ราคาเงินใช้ในบ้านเมือง
	๔๒
หมวด ๓	ว่าด้วยลักษณะเงิน
	๔๖
	● กิจฐานะของเงิน
	๔๙
	● พระราชบัญญัติมาตราทองคำสยาม ร.ศ. ๑๒๗
	๕๒
	● คุณวิเศษของเงินที่ช่วยในการแลกทรัพย์สิน
	๕๕

	หน้า
● ลักษณะเหรียญกษาปณ์ที่ตกต่ำ	๖๑
● เหรียญกษาปณ์ที่สึกหรอบุบสลาย	๖๙
หมวด ๔ ว่าด้วยวิธีเงินตราของนานาประเทศ	๘๐
● วิธีเงินตราประเทศอังกฤษ	๘๐
● วิธีเงินตราประเทศอินเดีย	๘๒
● วิธีเงินตราประเทศยูไนเตดสเตตส์ ออฟอเมริกาเหนือ	๘๓
● วิธีเงินตราประเทศแคนาดา	๘๔
● วิธีเงินตราประเทศเยอรมนี	๘๕
● วิธีเงินตราประเทศสแกนดิเนเวีย	๘๖
● วิธีเงินตราประเทศที่อยู่ในสมาคมลาติน	๘๖
● วิธีเงินตราประเทศฝรั่งเศส ประเทศเบลเยียม ประเทศอิตาลี	๘๖
● วิธีเงินตราประเทศฮอลแลนด์และเมืองขึ้นของเขา ข้างทิศตะวันออก	๘๘
● วิธีเงินตราประเทศออสเตรเลีย-ฮังการี	๘๙
● วิธีเงินตราประเทศบราซิล	๙๒

	หน้า
หมวด ๕	ว่าด้วยการเชื่อหนี้ (Credit)
	๙๖
	● ความเชื่ออย่างเกี่ยวที่เป็นหลักเป็นประธาน
	ของการเชื่อหนี้
	๙๗
	● คุณสมบัติของการเชื่อหนี้
	๑๐๔
หมวด ๖	ว่าด้วยเอกสารสัญญาและใบสำคัญต่าง ๆ
	๑๑๑
	ของการเชื่อหนี้ที่ใช้ได้ต่างเงินตรา
	● หนังสือสัญญาใช้เงินและใบสั่งจ่าย
	(Bill of Exchange)
	๑๑๑
	● ใบสั่งจ่ายที่เรียกว่าเช็ค (Cheque)
	๑๑๖
	● วิธีใช้การเชื่อหนี้โดยทางบัญชี
	๑๑๘
หมวด ๗	การเชื่อหนี้อาจชักจูงราคาสินค้าให้ผันแปร
	ไปได้ต่าง ๆ
	๑๒๑
	● ธนบัตร
	๑๒๒
หมวด ๘	การเชื่อหนี้ในการค้าขาย
	๑๒๖
	(Commercial Credit)
หมวด ๙	การเชื่อหนี้ใช้ในการสร้างทรัพย์
	๑๓๔
หมวด ๑๐	การค้าขายเกินตัวและการทำสินค้า
	๑๓๘
	ขายมากเกินไป

	หน้า
หมวด ๑๑ วิธีทำใบสั่งจ่ายสงเคราะห์กัน (Accommodation Bills)	๑๔๔
หมวด ๑๒ ดอกเบี้ย	๑๔๘
หมวด ๑๓ การค้าขายระหว่างประเทศ	๑๕๖
● คุณประโยชน์ของการค้าขายระหว่างประเทศ	๑๕๙
● การค้าขายโดยสะดวก (Free Trade)	๑๖๖
หมวด ๑๔ การป้องกัน (Protection)	๑๗๐
● การป้องกันในประเทศอังกฤษแต่ครั้งโบราณ	๑๗๗
● การค้าขายพวกฮันเซียติกลีก (Hanseatic League)	๑๗๙
● กฎหมายการเดินเรืออังกฤษ (The Navigation Act 1651)	๑๘๒
● ประเทศอเมริกาเหนือตั้งตัวเป็นอิสระภาพ	๑๘๗
● การป้องกันในประเทศยูไนเตดสเตตส์ ออฟอเมริกาเหนือ	๑๘๙
ประวัติมหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร	๒๐๑

ภาค ๓

การแลกเปลี่ยน

ทฤษฎีศาสตร์

ภาค ๓ การแลกเปลี่ยน

หมวด ๑

ว่าด้วยการแลกเปลี่ยน

ในทฤษฎีศาสตร์ เล่ม ๑ ซึ่งได้เรียบเรียงขึ้นไว้แล้วนั้น ได้ตั้งต้นกล่าวลักษณะการสร้างทรัพย์ไปจนถึงการแบ่งปันทรัพย์ มีความพอเป็น कैมูลบ้างแล้ว ในเล่ม ๒ นี้จะได้กล่าวลักษณะการแลกเปลี่ยนทรัพย์ คือการค้าขายเป็นลำดับต่อไป

ในการทำผลประโยชน์ทุกอย่างโดยความเจตนาจะสร้างทรัพย์ให้เกิดมีขึ้นได้นั้น ได้ชี้แจงมาแต่ขั้นต้นแล้วว่า สิ่งที่จะเป็นทรัพย์ได้จำเป็นต้องให้มีลักษณะที่จะแลกเปลี่ยนกันได้อีกของอื่น มิฉะนั้นก็จะเป็นทรัพย์

การแลกเปลี่ยนจึงเป็นการสำคัญอันใหญ่ยิ่งอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องใช้ในการทำมาหากินอันจะกระทำทรัพย์ให้เพิ่มพูนขึ้นได้

การแลกเปลี่ยนเป็นวิธีที่จะเอาของซึ่งเรามีเหลือใช้ หรือซึ่งเราไม่ต้องการนั้นไปแลกกับของอื่นที่เราต้องการ หรือที่เราอยากได้มากกว่า ของที่เราจะต้องการแลกมานั้น จะต้องมีความประโยชน์แก่เราสักอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีประโยชน์อะไรเราก็ไม่อยากจะ แต่บางทีของที่เราต้องการในขั้นต้นนั้นจะมีคุณประโยชน์แก่เราสักเท่าใดก็ดี มาตอนปลายถ้าเรามีของชนิดเดียวกันนั้นเหลือเฟือมากเกินไป ของที่เกินต้องการไป นี่ก็เป็นอันว่าไม่มีประโยชน์อะไรแก่เราจนกว่าจะเอาไปแลกเปลี่ยนกับของอื่นที่เราจะต้องการใช้อยู่มาก เป็นต้นว่าชาวนาทำการเพาะปลูกได้ข้าวเป็นผลเหลือกินอยู่เป็นอันมาก ข้างฝ่ายชาวประมงที่ทำการแต่หาปลาอย่างเดียวก็จะได้ปลามากเกินที่เขาต้องการ ข้าวของชาวนาและปลาของชาวประมงที่เหลือเฟืออยู่นั้น จะไม่เป็นประโยชน์อะไรแก่เจ้าของ จนกว่าเจ้าของข้าวจะต้องการปลา และเจ้าของปลาจะต้องการข้าว ต่างก็เอาข้าวกับปลาไปแลกเปลี่ยนกัน การแลกเปลี่ยนนั้นจึงกระทำให้ของซึ่งแต่ก่อนไม่มีประโยชน์มาเกิดมีประโยชน์ขึ้นด้วยกันทั้งสองฝ่าย ชาวนามีแต่ข้าวอย่างเดียวไม่มีปลากินบ้างก็ไม่พอใจ ชาวประมงมีแต่ปลาถ้าไม่มีข้าวกินก็เต็มที การแลกเปลี่ยนจึงกระทำให้ออกเกิดกำไรเป็นผลประโยชน์ยิ่งขึ้นได้แก่ผู้แลกเช่นนี้

มูลเหตุของการแลกเปลี่ยนที่จะก่อให้เกิดขึ้นได้นั้น ก็เป็นเพราะการปันหน้าที่กันทำการเป็นส่วนเป็นสัดส่วนต่าง ๆ กัน ตามที่ได้พรรณามาในทฤษฎีศาสตร์เล่ม ๑ โดยละเอียดแล้ว เพราะถ้าต่างคนต่างก็ทำการอย่างเดียวกันเหมือนกันไปเสียหมดแล้ว การแลกเปลี่ยนค้าขายก็เป็นอันไม่ได้ ใครจะเอาข้าวต่อข้าวหรือเอาปลาต่อปลาชนิดเดียวกันไปแลกกันให้เสียเวลาเปล่าโดยไม่มีประโยชน์อะไรขึ้นอีกได้ การปันหน้าที่

กันทำการจะเกิดผลมากก็เพราะจะแลกเปลี่ยนผลที่ทำได้ต่างกันนั้น ซึ่งกันและกัน ยิ่งมีการมาอย่างต่างชนิดออกไป ยิ่งเกิดมีวิชาหากิน มากยิ่งขึ้น การแลกเปลี่ยนก็ยิ่งจะแพร่หลายกว้างขวางออกไป โดยรวดเร็วขึ้นเสมอไป คนทำนาและชาวประมงที่ได้ยกตัวอย่างมากแล้ว แล้วนั้น ต่างคนก็จะได้กินข้าวและกินปลาซึ่งเป็นผลของตัวได้ทำขึ้นนั้น ตลอดไปได้ แต่ช่างเหล็กที่ดีเยี่ยมสำหรับเกี่ยวข้าว ถ้าทำการแต่อย่างเดียว คงจะไม่มีโอกาสใช้เคียวที่ตัวทำนั้นสักขณะเดียว จำเป็นจะต้องเอาเคียว ไปแลกกับข้าวของชาวนา ช่างเหล็กจึงจะมีข้าวกิน

เมื่อมีการทำคนละอย่างต่าง ๆ กันเช่นนี้มากอย่างออกไปแล้ว ก็จำจะต้องมีพวกพ่อค้าคนกลางอีกพวกหนึ่งสำหรับทำธุระขนของต่าง ๆ นั้นไปส่งถึงที่ที่ผู้จะต้องการใช้เป็นประโยชน์ มีการขนของของผู้ที่ไม่ต้องการไปส่งให้แก่ผู้ที่ต้องการ หรือขนของซึ่งมีผู้ต้องการน้อยไปส่ง ในทำเลที่ซึ่งจะมีผู้ต้องการของสิ่งนั้นมากเป็นต้น

ถ้าช่างเหล็กคนหนึ่งทำเคียวได้สำเร็จวันละ ๕ เล่ม แต่ถ้าชาวนา จะทำเคียวเอง จะต้องลงแรงเสียเวลาถึง ๓ วัน จึงจะทำเคียวได้สำเร็จ สักเล่มหนึ่ง และถ้าชาวนาจะเกี่ยวข้าวในวันเดียวได้มากเท่ากับช่างเหล็ก จะเกี่ยวข้าวได้ใน ๓ วันแล้ว ก็เป็นอันเห็นได้อยู่เองว่า ถ้ามีคนกลาง เป็นพ่อค้ามาทำธุระนำเคียวไปส่งชาวนา แล้วแลกข้าวไปส่งช่างเหล็ก แทนคนทั้ง ๒ ฝ่ายนี้อยู่แล้ว ชาวนาก็จะเกี่ยวข้าวของตัวได้เรื่อยไป ทั้งจะได้เคียวใช้ด้วย ส่วนช่างเหล็กเมื่อทำเคียวอยู่ไม่ต้องหยุดยั้งนั้น ก็จะมีข้าวกินด้วยเหมือนกัน

พ่อค้าคนกลางสำหรับชนชาวและเคียวทีกล่าวนี้ ถึงโดยว่า ไม่ได้กระทำให้เกิดมีสัมภาระใหม่อย่างใดเพิ่มเติมเป็นทรัพย์สินขึ้นอีกก็ดี แต่การที่ชาวนา กับช่างเหล็กต่างก็ไม่ต้องป่วยการเวลาชนชาวกับเคียวไปส่งให้แก่กันนั้น ชาวนา กับช่างเหล็กไม่ต้องหยุดยั้งการทำงานที่ทำอยู่ ทำผลได้มากขึ้น เพราะเหตุที่มีพ่อค้ามารับทำธุระแทนเท่าใด ผลที่งอกขึ้นได้ เพราะไม่ต้องหยุดยั้งการทำงานนั้น ก็เป็นจากเหตุที่ได้พึ่งแรงพ่อค้า เป็นต้น การเป็นดังนี้ก็เป็นประจักษ์ชัดว่า พ่อค้าสร้างทรัพย์สินได้อย่างเดียวกัน กับผลที่ชาวนาและช่างเหล็กทำขึ้นได้

ลักษณะของการค้าขายหรือการแลกทรัพย์สิน

ในทรัพย์สินศาสตร์ เล่ม ๑ ภาค ๑ หมวด ๒ ได้บัญญัติลงไว้ว่า สิ่งที่จะเป็นทรัพย์สินได้นั้น ต้องมีคุณประโยชน์ มีค่าแลกเปลี่ยน และมีที่สิ้นสุด ประกอบกัน แล้วได้แยกประเภททรัพย์สินออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สัมภาระที่แลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้
๒. แรงทำการ
๓. ความเชื่อ

ซึ่งต้องล้วนแต่มีคุณประโยชน์ และมีค่าแลกเปลี่ยนกันได้ทั้ง ๓ อย่าง

การค้าขายหรือการแลกทรัพย์สิน ๓ ประเภทนี้ พอจะแยกออกได้ต่อไปว่า มีลักษณะต่างกัน ๖ ประการ คือ

๑. แลกสัณการะชนิดหนึ่งกับสัณการะอย่างอื่นอีกชนิดหนึ่ง เช่น กับเอาข้าวไปแลกปลา หรือเอาเงินไปแลกข้าว

๒. แลกสัณการะกันกับแรงทำการ เช่นกับเอาเงินไปจ้างคนแจวเรือ หรือเอาข้าวเปลือกไปใช้เป็นบำเหน็จตอบแทนค่าแรงคนแจวเรือ

๓. เอาแรงทำการชนิดหนึ่งไปแลกกันกับแรงทำการอีกชนิดหนึ่ง เช่นกับลูกศิษย์วัดไปรับใช้การงานของพระ พระสอนหนังสือให้เป็น การแลกเปลี่ยนแรงตอบแทนกัน

๔. เอาแรงทำการไปแลกกันกับความเชื่อ เช่นกับไปทำงานให้รัฐบาล รัฐบาลให้ธนบัตรเป็นค่าตอบแทนแรงทำการ หรือไปทำงานให้ผู้ใดผู้หนึ่งเขียนตัวใบสำคัญส่งจ่ายเงินให้เป็นค่าแลกเปลี่ยนแรงทำการ

๕. เอาสัณการะไปแลกกับความเชื่อ เช่นกับเอาสินค้าไปขายแล้วได้รับใบส่งจ่ายเงินตอบแทนมา หรือเอาสินค้าไปแลกกับใบสำคัญสัญญาใช้เงินทำนองใดทำนองหนึ่ง

๖. เอาความเชื่ออย่างหนึ่งไปแลกกันกับความเชื่ออีกอย่างหนึ่ง เช่นกับผู้ทำการคลังเงิน (Banker) รับใบสำคัญสัญญาใช้เงินของห้างใดไว้แล้ว จดบัญชีลงว่า คลังเงินเป็นหนี้ห้างหรือห้างเป็นเจ้าหนี้คลังเงิน เท่าจำนวนเงินในใบสำคัญใช้เงินนั้น หรือบุคคลผู้หนึ่งรับใบสำคัญส่งจ่ายเงินของบุคคลผู้อื่นไปแล้ว เอาใบส่งจ่ายเงินนั้นไปขายให้กับคลังเงิน หรือเอาไปส่งคลังเงินเพื่อจะให้จดบัญชีลงว่า บุคคลนั้นเป็นเจ้าหนี้คลังเงินตามจำนวนในใบส่งจ่าย

การค้าขายสารพัดอย่าง ต้องตกอยู่ในการแลกเปลี่ยน ๖ ประเภทนี้
ทั้งสิ้น

แต่ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของต่างกันที่รวมอยู่ใน ๖ ประเภทนี้
คงจะมีปัญหาเกิดขึ้นทุกครั้งไปว่า ของสิ่งนี้เท่านี้จะแลกกันกับของสิ่งนั้น
ได้มากน้อยเพียงใด เป็นต้นว่า ข้าวเปลือกสัดหนึ่งจะแลกปลาแห้ง
ได้กี่หาง หรือไปทำงานให้เขาวนหนึ่งครุจะจะได้ข้าวสารเป็นบำเหน็จกี่ทะนาน
หรือได้เงินเป็นค่าแรงเท่าใด เป็นเรื่องที่จะต้องมีการกำหนดค่าแลกเปลี่ยน
หรือราคาเป็นเครื่องสำหรับเปรียบเทียบกะประมาณส่วนและจำนวน
ของที่จะต้องมียากหรือน้อยกว่ากันข้างหนึ่งเสมอไป หรือจะพูดตาม
โวหารที่ใช้กันอยู่ก็คือว่า ของที่ต่างกันนั้นอย่างหนึ่งจะมีค่ามีราคาต่างกัน
เท่าใด เมื่อได้กะประมาณค่า หรือราคาของทั้ง ๒ อย่างที่จะแลกเปลี่ยน
กันนั้นแล้ว จึงจะแลกของกันไปได้โดยสะดวก

เรื่องค่าแลกเปลี่ยนและราคาเป็นสิ่งสำคัญอยู่ในการค้าขาย
แลกทรัพย์สินซึ่งกันและกันฉะนั้น เมื่อจะชี้แจงลักษณะการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
กับการแลกทรัพย์สินต่อไปให้แจ่มแจ้ง ก็จำเป็นต้องชี้แจงลักษณะค่าแลกเปลี่ยน
และราคาให้ชัดแจ้งเสียก่อน แล้วจึงจะชี้แจงการต่อไปได้นัด ในหมวดหน้า
จะได้ชี้แจงลักษณะค่าแลกเปลี่ยนและราคาต่อไป

หมวด ๒

ว่าด้วยค่าและราคา

สิ่งของซึ่งมีคุณประโยชน์ที่พึงจะแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้เมื่อใด
สิ่งนั้นต้องมีค่าหรือราคาขึ้นทันที เพราะสิ่งทั้งหลายที่แลกเปลี่ยนซื้อขาย
กันไม่ได้ เป็นสิ่งซึ่งจะมีค่าหรือราคาไม่ได้ คำ “ค่า” และ “ราคา” ในที่นี้
จึงจะเรียกได้ว่าเป็นอำนาจของการแลกเปลี่ยนโดยเฉพาะ คำสามัญที่ใช้กัน
เป็นต้นว่า ข้าวสาร ๑ ถังมีค่าแลกเปลี่ยนได้ ๑๐ ตัว หรือข้าวสาร ๑ ถัง
เป็นราคาเงิน ๒ บาทนั้น คำ “ค่า” และ “ราคา” ในที่นี้ใช้อย่างเดียวกัน
กับเครื่องหมาย = ในตำราเลข เป็นอันเข้าใจกันว่า ข้าวสาร ๑ ถังเท่ากับ
ปลา ๑๐ ตัว หรือข้าวสาร ๑ ถังเท่ากับเงินตรา ๒ บาท

ในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสารพัดอย่าง ต้องให้รู้เสียก่อนว่า
สิ่งซึ่งจะแลกเปลี่ยนกันนั้นอย่างหนึ่งจะเท่ากับสิ่งอีกอย่างหนึ่งหรือไม่
ถ้าไม่เท่ากันสิ่งต่อสิ่งก็เป็นอันว่า ของสิ่งหนึ่งพึงจะมีคุณประโยชน์มาก
หรือน้อย และหาได้ทำได้ยากหรือง่ายกว่ากัน สุดแล้วแต่ความเห็นของ
เจ้าของของสิ่งนั้นจะเห็นไปตามความนิยมของเขา ที่อาจจะต่างกันหรือ
เหมือนกันได้ เป็นต้นว่า นาย ก. มีหีบถมโบราณหีบหนึ่ง ซึ่งได้รับเป็นมรดก
ตกต่อมาในตระกูลของนาย ก. นาย ข. ไปเห็นหีบนั้นเข้ามีความอยากได้
หีบนั้นเป็นประมาณ จึงชวนนาย ก. แลกหีบนั้นกับขันนากของนาย ข.
ซึ่งเห็นว่าพอจะมีค่าเท่าเทียมกันอยู่บ้าง หรือมิฉะนั้นก็ขอซื้อหีบนาย ก.
เป็นราคาเงิน ๑๕๐ บาท นาย ก. ไม่พอใจ เพราะเห็นว่าคุณประโยชน์

ของหีบนั้น ยังมีมากกว่าชันนากหรือจำนวนเงิน ๑๕๐ บาท ที่นาย ข. จะให้ แลกเปลี่ยนนั้นอยู่มาก เพราะหีบเป็นชิ้นที่ระลึกของตระกูลนาย ก. ซึ่งเป็นของหายากที่สุด ฝ่ายนาย ข. เป็นผู้ชอบฝีมือช่างเห็นว่าหีบถมนั้นมีลวดลายสลักอันประณีตงดงามเป็นของต้องตานาย ข. มาก นาย ข. มีความต้องการหีบนั้นอย่างแก่กล้าจึงขอเติมหีบเงินถมชันนากให้นาย ก. อีกหีบหนึ่ง มิฉะนั้นก็ขอให้เงินตราเป็นการซื้อหีบนาย ก. ๓๐๐ บาท นาย ก. ในที่นี้เห็นว่าชันนากกับหีบเงินเป็นของต้องการอยู่ โดยที่นาย ก. ยังไม่มีใช้เห็นมีประโยชน์พอกันกับที่จะสูญเสียสละหีบถมนที่ระลึกให้นาย ข. ไปได้ ก็ตกลงแลกเปลี่ยนกัน ส่วนราคาเงิน ๓๐๐ นั้น ถ้านาย ก. จะรับไปก็คงจะไปซื้อชันนากกับหีบเงินได้เหมือนกัน

ในการแลกเปลี่ยนที่ยกมากล่าวนี้ ในขั้นต้นเมื่อใคร่ครวญดูก็จะเห็นได้ว่า มีข้อความสำคัญที่เป็นอำนาจสำหรับกำหนดค่าแลกเปลี่ยนและราคาสິงของนั้น ๓ ข้อ

๑. คุณประโยชน์มากน้อยที่มีอยู่ในตัวสิ่งของที่แลกเปลี่ยนกันตามความนิยมของผู้ที่ต้องการของทั้ง ๒ ฝ่าย เมื่อเห็นว่าคุณประโยชน์นั้นพอเท่าเทียมกันแล้ว จึงเป็นอันตกลงแลกของกันได้

๒. การหายากหรือง่ายที่เป็นลักษณะของสิ่งซึ่งจะได้แลกเปลี่ยนกัน

๓. สุดแล้วแต่ความปรารถนาของคนทั้ง ๒ ฝ่ายที่แลกเปลี่ยนของกันนั้นจะมีแก่กล้าอยู่สักเพียงใด

ในความ ๓ ข้อนี ความข้อ ๒ มีน้ำหนักในการกำหนดราคาสินค้าที่มีอยู่โดยทั่วไปนั้นมากกว่าอย่างอื่น เพราะเหตุว่าของที่หายากหรือทำได้ยากนั้น มักเกี่ยวข้องกับแรงทำการที่จะต้องใช้และทุนที่ต้องลงไปในการทำหรือแสวงหาสิ่งของนั้นอีกชั้นหนึ่ง แต่ล้าฟังก์ชันประโยชน์หรือความต้องการในข้อ ๑ ข้อ ๓ จะมีกำลังแก่งล้าอยู่ตามความนิยมของผู้ที่จะต้องการของนั้นเท่าใดก็ดี ความ ๒ ข้อนีหาเป็นใหญ่ในการที่จะตั้งราคาค่าสิ่งของลงไม่เป็นต้นว่ามีผู้ปรารถนาจะซื้อหมวกใบหนึ่ง ผู้นั้นมีความปรารถนาหมวกโดยที่เห็นคุณประโยชน์ในหมวกนั้น ว่าจะมีแก่ตัวมากถึงกับว่า ถ้าหาที่อื่นไม่ได้ดีเท่ากัน จะสละยอมเสียเงินซื้อหมวกนั้นเป็นราคาสัก ๑๐๐ บาทก็ดี แต่โดยที่ตามห้างร้านมีหมวกชนิดเดียวกันขายเพียงราคาใบละ ๑๐ บาทเท่านั้น ผู้ที่ต้องการก็คงจะให้เงินแต่เพียง ๑๐ บาทเท่านั้นเอง ความต้องการที่มีอยู่แก่ล้าเพียงใดไม่เป็นข้อสำคัญ

แต่ความต้องการนั่นเองเป็นที่เกิดหรือเป็นต้นเหตุของค่าแลกเปลี่ยนและราคา เพราะเหตุว่าสิ่งซึ่งไม่มีผู้ใดปรารถนาจะมีค่าหาได้ไม่ เพชรพลอยสารพัดอย่างในบ้านเมือง ถ้าไม่มีผู้ใดต้องการก็จะไม่ดีกว่าเมล็ดกรวดทรายสักเท่าใด ถ้าไม่มีผู้ต้องการก็ไม่มีผู้ใดจะไปออกแรงแสวงหา หรือแต่งสรรสร้างสมสิ่งของทั้งปวงขึ้น ไม่มีความต้องการก็ไม่มีการแลกเปลี่ยนกันได้ เมื่อของสิ่งใดที่แลกเปลี่ยนกันไม่ได้แล้ว ของสิ่งนั้นก็มิค่าหรือมีราคาไม่ได้ด้วยเอง

กฎธรรมดาสำหรั้กำหนดราคา

เมื่อความต้องการเป็นมูลเหตุของราคา หรือค่าแลกเปลี่ยนแล้ว ก็เป็นอันเห็นได้ว่า ราคาและค่าแลกเปลี่ยนจะสูงขึ้นหรือต่ำลงได้ก็คือ

๑. ถ้ามีความต้องการของใดมากขึ้น และมีของสำหรับให้ผู้ต้องการนั้นน้อยไป ราคาของนั้นต้องสูงขึ้น

๒. ถ้าความต้องการของใดน้อยลง และมีของอย่างนั้นมากขึ้น ราคาของนั้นก็ต้องตกต่ำลง

ความ ๒ ข้อนี้เป็นกฎธรรมดาที่บังคับราคาและค่าแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งปวง

เพียงที่เกี่ยวข้องกับแรงทำการนั้น บางคนก็เชื่อไปเสียอย่างเดียวว่า ราคาของจะถูกหรือแพงก็ต้องสุดแล้วแต่ค่าแรงที่ได้ออกไปในการแสวงหา หรือทำสิ่งของนั้นเป็นใหญ่ เพราะเห็นว่าสิ่งใดที่ต้องเปลืองแรงทำมาก สิ่งนั้นก็ต้องมีราคาสูงเพราะคิดเอาค่าแรงเป็นที่ตั้ง แต่ที่จริงความหาเป็นเช่นนั้นไม่ เป็นต้นว่านิวกปราชญ์ตั้งความเพียรแต่งหนังสือเรื่องหนึ่งเรื่องใดขึ้น โดยใช้ความคิด ใช้เวลา และออกแรงทำการหนักหนาจนหนังสือนั้นสำเร็จได้พิมพ์ขึ้นแล้ว แต่หากว่าไม่มีผู้ใดต้องการซื้อหนังสือนั้นอ่าน แรงทำการและความคิดของนิวกปราชญ์นั้น ก็เป็นอันไม่มีค่าอะไรเลย อีกประการหนึ่ง ของบางอย่างที่ไม่ต้องออกแรงทำการได้ความเหน็ดเหนื่อยเลยสักเล็กน้อย ก็อาจจะมีความอย่างแพงได้ เช่นกับคนผู้หนึ่งเดินเที่ยวไปบนเขาบังเอิญเคราะห์ดีไปพบศิลาก้อนหนึ่ง เก็บขึ้นพิจารณาดูเห็นเป็น

เพชรก้อนใหญ่ลึงอยู่บนดิน ชั่วแต่เก็บเอามาขายแก่ผู้ต้องการเท่านั้น ก็ได้ราคาล้นเหลือเป็นเศรษฐีขึ้นได้ทันที ราคาเพชรแพงก็เพราะเพชรมีน้อย แต่มีผู้จะต้องการเพชรนั้นโดยกำลังแก้กล้ำมาก

ธาตุเงินแต่โบราณเป็นของหายากและมีผู้ต้องการมากราคาเงินจึงแพง มีค่าแลกเปลี่ยนกับของสิ่งอื่นได้มาก เป็นต้นว่าเงินหนัก ๑๕ บาท ๒ สลึงแลกทองบริสุทธิ์ได้เท่าน้ำหนัก ๑ บาท ในสมัยนั้นทอง ๑ บาท กับเงิน ๑๕ บาท ๒ สลึงจึงมีอำนาจซื้อสินค้าหรือแลกของได้เท่ากัน ครั้นต่อมาในสมัยนี้ศิลปวิทยาความรู้ของมนุษย์ตีวีเศษขึ้นกว่าคนโบราณ รู้จักการแยกแร่แปรธาตุดีขึ้น สร้างเครื่องจักรกลไกในการชุบแร่ช่วยยกระทำให้เปลืองแรงคนทำการน้อยลง ชุบแร่ได้ลึกลงเนื้อเงินได้มากกว่าเก่า จำนวนเงินในโลกทวีมากขึ้นเกินส่วนจำนวนทองที่คนหาได้ในสมัยเดียวกัน เงินก็ตกราคาลง ถึงกับแลกทองได้เพียงทอง ๑ บาทเท่ากับเงิน ๔๐ บาท เป็นต้น และเมื่อในสมัยที่ประชาชนนิยมใช้ทองมากกว่าเงิน ราคาเงินตกต่ำลงแล้วอำนาจเงินที่จะแลกเปลี่ยนหรือซื้อของทั้งปวงนั้นก็ต้องตกต่ำลงตามกัน ทฤษฎีสมบัติของผู้ใดซึ่งเป็นตัวธาตุเงินอยู่แต่ก่อนเคยแลกของซื้อของ ๑๕ บาท ๒ สลึงได้เท่ากับอำนาจทองหนัก ๑ บาท มาบัดนี้ต้องจำนำยธาตุเงินหนักถึง ๔๐ บาท จึงจะซื้อของแลกของสารพัดอย่างได้เท่ากับทองหนัก ๑ บาทนั่นเอง ผู้ที่มีธาตุเงินสะสมอยู่เป็นของรูปพรรณหรือเป็นเงินตราที่ดี ย่อมจะยากจนลงกว่าเก่าได้ เพราะเหตุที่ธาตุเงินตกราคาไปเช่นนี้

การประมูลราคา

ราคาสินค้าที่ขายในตลาดจะสูงหรือต่ำลงได้เพราะการประมูลแข่งขันประชันกันตามบรรดาผู้ขายกับผู้ซื้อและผู้ซื้อกับผู้ขาย โดยที่ผู้ขายและผู้ซื้อจะหมายเอาแต่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ยิ่งกว่าอย่างอื่น ถ้าหากว่าการแข่งขันประชันกันนั้นไม่มีที่ขัดข้องอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเหตุที่จะเป็นการฝ่าฝืนธรรมเนียมที่ถือกันอยู่ในบ้านเมือง หรือฝ่าฝืนความรู้สึกในใจในทางดีทางชั่วของบุคคล เช่นกับขัดข้องต่อความกตัญญูตวาทิ ความรักบ้านเมือง การกุศลและอกุศลหรือความหึงถือตัวหนึ่งอย่างใดของผู้ซื้อและผู้ขายเป็นต้น ถ้าไม่มีความขัดข้องเช่นที่กล่าวนี้ ตามธรรมดาของการซื้อขายสินค้าแลกเปลี่ยนกัน ผู้ซื้อและผู้ขายพึงจะปรารถนาที่จะอยากได้กำไรให้มาก โดยที่จะให้ของแลกเปลี่ยนอย่างน้อยที่สุดที่จะทำได้ การประมูลมีเจตนาที่จะต้องการของผู้อื่นให้มากและจะปราศจากของของตัวเองออกแลกให้น้อย ผู้ขายกับผู้ขายต่างก็จะแข่งกันลดราคาให้แก่ผู้ซื้อ ถ้าหากว่าสิ่งที่จะขายในขณะนั้นมีมากเกินส่วนต้องการของผู้ที่จะซื้อ ข้างฝ่ายผู้ที่จะซื้อถ้ามีความต้องการของสิ่งนั้น โดยความปรารถนาอันแก่กล้า และถ้าหากว่าชนิดของที่จะต้องการนั้นมีน้อย ผู้ซื้อกับผู้ซื้อก็ต้องจำเป็นแข่งแย่งกันขึ้นราคาให้แก่ผู้ขาย ในการประมูลเช่นนี้ ความปรารถนาที่อยากจะขายและอยากจะซื้อ เป็นต้นเค้าตั้งกำหนดราคาของสิ่งนั้นอย่างเดียวนั้นส่วนจะได้กำไรหรือขาดทุนในการแลกเปลี่ยนในขณะนั้นไม่เป็นใหญ่

คุณประโยชน์ ซึ่งได้กล่าวมาข้างต้นว่าเป็นอำนาจสำหรับตั้งราคาอย่างหนึ่งนั้น ก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความปรารถนาอันแก่ล้ามากหรือน้อยชั่วคราวหนึ่ง และความปรารถนานั้นก็ต้องสุดแล้วแต่กฎธรรมดา ๒ ข้อที่กล่าวมาว่า ถ้ามีความต้องการของสิ่งใดมากแต่ของสิ่งนั้นมีน้อย ราคาของต้องสูงขึ้น และถ้ามีความต้องการของสิ่งใดน้อยแต่ของสิ่งนั้นมีมาก ราคาก็ต้องตกต่ำลง ดังที่จะยกตัวอย่างมาอุปมาให้เห็นว่า ถ้าบุคคลหนึ่งขัดสนด้วยอาหารเลี้ยงชีพ ถ้าไม่ได้กินข้าวอย่างน้อยถึงวันละครึ่งทะนาน ก็จะดำรงร่างกายทำการงานไปไม่ได้ด้วยความอดหิว ราคาข้าวในขณะนั้นจะแพงสักเท่าใด ก็จำเป็นต้องซื้อเพราะข้าวครึ่งทะนานนั้นจะเป็นคุณแก่บุคคลนั้นเป็นอันมาก ครั้นต่อมามีผู้เอาข้าวมาเติมให้ผู้นั้นอีกวันละ ๑ ทะนาน ข้าว ๑ ทะนานกระทำให้อิ่มหนำสำราญพุ่มพวยขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก แต่คุณของข้าวนั้นลดน้อยลงกว่าแต่ก่อนเมื่อยังมีแต่วันละครึ่งทะนานเสียแล้ว เพราะฉะนั้นคนผู้นั้นไม่จำเป็นต้องซื้อข้าวโดยที่จะให้ราคาแพงเท่าเดิม ครั้นต่อมาชั้นหลังมีผู้เอาข้าวมาเติมให้อีกวันละทะนาน ข้าวทะนานหลังนี้หากมีคุณประโยชน์อะไรแก่คนผู้นั้นไม่ เพราะเหตุว่าจะเป็นการเหลือกินเหลือใช้ของเขาไป คุณประโยชน์ของข้าวเป็นที่สิ้นสุดลงเพียงนี้เอง บุคคลนั้นก็ไม่ต้องจะปราศจากทรัพย์ไปซื้อข้าวมาไว้อีกเป็นอันหยุดการซื้อกันเพียงนี้ ต้องหยุดเพราะสิ่งที่ต้องการนั้นมีมากเกินไปเสียแล้ว

ลักษณะราคายังจะแยกออกให้เห็นปรากฏต่างกันได้เป็น ๒ อย่าง ๆ หนึ่งจะให้ชื่อว่าราคาปกติ อีกอย่างหนึ่งจะเรียกว่าราคาตลาด แต่คำตลาดที่จะใช้ในที่นี้ ขอให้หมายความว่า เป็นทำเลที่ซื้อขายแลกเปลี่ยน

สินค้ากันแต่เฉพาะสินค้าชนิดเดียวกัน และแต่เฉพาะบรรดาพ่อผู้ซื้อ และผู้ขายสินค้าสิ่งนั้นจำพวกเดียว ถ้าแปลคำตลาดเป็นความเช่นนี้ ก็เป็น อันว่าคำตลาดซึ่งเราใช้กันทุกวัน เช่นตลาดบางรักเป็นต้น ที่มีสินค้าผัก ปลา ผลไม้ และเสบียงอาหารสารพัดอย่างปะปนกันอยู่ในที่แห่งเดียวกันนั้น ไม่ใช่ตลาดเช่นกับที่จะให้หมายความว่าในที่นี้ เป็นต้นว่า ถ้าจะพูดถึงตลาด ไบชา ก็ให้เข้าใจว่าตลาดนั้นเป็นทำเลที่ที่ซื้อขายกันแต่เฉพาะไบชา อย่างเดียว ถ้าพูดถึงตลาดข้าว ก็ให้แปลความว่าเป็นทำเลที่ที่ซื้อขายข้าวกัน เป็นต้น มีตลาดสำหรับสินค้าทุกชนิดเป็นอย่าง ๆ ไป อีกประการหนึ่ง คำที่ใช้ว่าตลาดในที่นี้ต้องรวบรวมเอาบรรดาผู้ที่นำสินค้าอย่างนั้น มาขายและบรรดาผู้ที่ต้องการซื้อสินค้าแต่เฉพาะอย่างเดียวนั้นด้วย คนจำพวกนี้ถึงจะต่างคนต่างอยู่คนละแห่งก็ดี แต่ถ้าเป็นพวกซื้อหรือ พวกขายก็ต้องจัดว่าเป็นพวกที่อยู่ในตลาดเดียวกัน ยกตัวอย่างว่า ในกรุงเทพฯ มีห้างที่ส่งไบชาจากเมืองจีนเข้ามาขาย ๕ ห้าง มีพวกพ่อค้า ขายส่งอยู่ ๑๕ คน ที่จะไปรับไบชาจากห้าง ๕ แห่งนี้ไปจำหน่ายขายให้แก่ พวกขายไบชาย่อย ๑๐๐ คน และยังมีประชาชนที่จะต้องการซื้อไบชา จากคนพวกนี้ไปบริโภคอีกเป็นที่สุด คน ๔ จำพวกนี้ต้องถือว่าไม่ได้ เป็นคนที่รวมกันอยู่ในตลาดเดียวกัน ต้องแยกออกเป็นส่วนใหญ่ว่าห้าง ๕ ห้าง ที่ส่งไบชาจากเมืองจีนเข้ามาขายกับพวกพ่อค้าขายส่ง ๑๕ คนนั้น เป็นจำพวก ที่อยู่ในตลาดไบชาตลาดหนึ่ง ส่วนพวกขายส่งกับพวกขายย่อยรวมเข้าอยู่เป็น ตลาดไบชาอีกตลาดหนึ่ง ยังมีพวกขายย่อยกับชาวบ้านที่ซื้อไบชาไปบริโภค นั้นอีกตลาดหนึ่งต่างหาก ตามที่ยกตัวอย่างมากล่าวนี้ เป็นอันว่ามีตลาดไบชา ๓ ตลาด ๆ หนึ่ง มีพวกซื้อและพวกขายสำหรับหนึ่ง และในตลาด ๆ หนึ่งนั้นราคา

ใบชาที่ขายในเวลาเดียวกันต้องผิดกันทุกตลาดไป เป็นต้นว่าในตลาดชั้นต้นที่มีแต่พวกห้างซึ่งสั่งใบชาเข้ามาขายและพ่อค้าขายส่งที่รับซื้อใบชาต่อไปนั้น ซื้อขายใบชากันเป็นราคาชั่งละ ๑ บาท ๕๐ สตางค์ ในตลาดชั้น ๒ ที่ซื้อขายกันในระหว่างพวกขายส่งกับพวกขายย่อยนั้น ซื้อขายใบชากันเป็นราคาแพงขึ้นถึง ๑ บาท ๗๕ สตางค์ และถึงตลาดที่สุดที่ซื้อขายกันในระหว่างพวกร้านขายย่อยกับประชาชนชาวบ้านนั้น ซื้อขายใบชากันเป็นราคาชั่งละ ๒ บาท เมื่อแปลคำตลาดออกเป็นความดังที่กล่าวมานี้แล้ว จึงจะเป็นอันเข้าใจได้ว่า ในตำบลหนึ่งราคาสินค้าอาจต่าง ๆ กันไปได้ดังที่กล่าวนี้ ในที่สุดแม้แต่ในทำเลที่อยู่ในถนนเดียวกัน ราคาสินค้าในชนิดเดียวกันก็อาจผิดเพี้ยนกันไปในขณะที่เดียวกันได้ เช่นว่าราคาขายส่งกับขายย่อยและราคาที่ชาวบ้านซื้อไปบริโภคเป็นที่สุดนั้นเป็นต้น แต่เมื่อพูดถึงตลาดแล้ว ในตลาดหนึ่งในเวลาเดียวกัน จะมีราคาได้ก็แต่อย่างเดียวกัน เช่น ตลาดที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่มีราคาเป็นจำนวนเงินตามลำดับดังที่อุปมาให้เห็นมาแล้ว ราคาสินค้าสารพัดอย่างที่ซื้อขายกันอยู่ทุกวัน อาจเป็นได้ดังที่กล่าวมา ถ้าพูดถึงตลาดข้าวในขั้นต้นก็ต้องนับเอาชาวนากับพวกที่ซื้อข้าวจากชาวนาเป็นตลาดหนึ่ง และมีราคาข้าวราคาเดียวในขณะที่เดียว ต้องนับเอาพวกที่ซื้อข้าวจากชาวนากับพวกโรงสีที่ซื้อข้าวขึ้นไปสีเป็นตลาดหนึ่งมีราคาอย่างหนึ่ง ต่อนั้นไปต้องนับพวกสีข้าวกับพวกซื้อข้าวสารส่งเป็นตลาดหนึ่งมีราคาอย่างหนึ่ง ยังมีพวกขายข้าวสารย่อยกับข้าวสารส่ง ที่กล่าวมาเป็นตลาดอีกตลาดหนึ่ง มีราคาต่างกันไปอีกจนที่สุด ยังมีตลาดที่ซื้อขายกันในระหว่างร้านขายข้าวสารย่อยและชาวบ้านที่ซื้อข้าวสารนั้นไปบริโภคเป็นที่สุดอีกตลาดหนึ่ง ราคาข้าวย่อมจะผิดและต่างกันไปได้ทุกตลาด

ผู้แลกเปลี่ยนซื้อขายข้าวซึ่งเป็นคนกลางในระหว่างชาวนา กับชาวบ้านที่กินข้าวสารนั้น ต้องมีค่าบำเหน็จเป็นกำไรค่าแรงเป็น ลำดับไป ในฐานะที่ช่วยขนข้าวเปลือกมาทำเป็นข้าวสาร แล้วขนข้าวสาร ไปจำหน่ายจนถึงชาวบ้านซื้อไปกิน

ราคาปรกติ

คำที่ใช้ว่าราคาปรกติในที่นี้ต้องหมายความว่าราคาสินค้าที่ ใกล้เคียงกันที่สุดกับค่าที่ลงทุนทำสินค้านั้น

เป็นต้นว่า ถ้ามีตลาดดีสำหรับสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่ จะมีการประมูลแข่งขันราคากันในระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายได้โดยสตอก อย่างหนึ่ง ถ้าสินค้านั้นไม่ได้มีผู้ใดเก็บสะสมกักขึ้นไว้เป็นยั้งใหญ่ กองใหญ่มากมาย แต่หากว่าเป็นชนิดสินค้าที่ผู้ทำอาจทำส่งให้แก่ ผู้ต้องการใช้ได้ พอสมควรไปตลอดปีไม่มาก ๆ น้อย ๆ หรือขาด ๆ เหลือ ๆ ถ้าผู้ที่ต้องการซื้อนั้นต้องการอยู่เสมอและมั่นคง และไม่ต้องการ มาก ๆ น้อย ๆ ให้ผิดส่วนผิดเวลาที่เคยไป ถ้าในการทำสินค้าชนิดนั้น ไม่ต้องการใช้โรงทำใหญ่และใช้เครื่องจักรมาก หรือไม่ต้องเอาทุนอย่างอื่น มาทับถมลงไปมาก ถ้าบรรดาพวกช่างที่ทำสินค้าชนิดนี้จะละทิ้งการไปทำ สิ่งของอย่างอื่นได้โดยสตอก แต่พวกช่างที่ทำสินค้าอย่างอื่นก็อาจจะทิ้ง มาทำสินค้าอย่างนี้ได้โดยสะดวกเหมือนกัน เมื่อถึงคราวที่จะต้องละทิ้ง สินค้าอย่างนั้นมาทำอย่างนี้ตามความต้องการโดยสะดวกแล้ว ถ้าลักษณะ การต่าง ๆ เป็นอยู่ได้ตามที่ได้กล่าวบรรยายตลอดมานั้นทุกข้อแล้ว ก็เป็น

อันว่าราคาสินค้าชนิดที่มีลักษณะดังกล่าวนั้น จะพอใกล้เคียงกันกับค่าที่ได้ลงทุนทำสินค้านั้น

ค่าทำสินค้าเช่นนี้ ถ้ามีผู้ตั้งทำอยู่มากแห่งด้วยกันคงจะมีคนบางแห่งต้องลงทุนลงแรงทำมากกว่า หรือเหนื่อยยากประดักประเดิดมากกว่าเพื่อนอยู่บ้างเป็นธรรมดา คนพวกนี้ต้องมีค่าบำเหน็จเป็นกำไรน้อยกว่าพวกหนึ่งเป็นแน่ ถ้าคนจำพวกนี้ยังสู้อดทนทำไปได้แล้ว ราคาสินค้าอย่างนั้นต้องเป็นไปตามราคาซึ่งพวกนี้ได้ลงทุนทำไปโดยความไม่สะดวกนี้เอง ส่วนพวกที่ทำได้ดีกว่าสะดวกกว่าจึงมีกำไรมากกว่านั้น เป็นโชคของเขาเอง โชคนี้ไม่พลอยมากระทบถึงสินค้าที่มีราคาอันเรียกว่าปรกติได้นั้นเลย ราคาปรกติไม่ได้คิดคำนวณเอาปานกลางในระหว่างผู้ทำที่ต้องเปลืองแรง เปลืองทุนมากและน้อยต่างกัน ราคาปรกติมีอยู่ได้จากผู้ที่ต้องลงทุนทำ โดยความขัดข้องไม่สะดวกต่าง ๆ เท่านั้น ราคาปรกติเช่นนี้ พอจะเปรียบคล้ายคลึงกันได้กับลักษณะค่าเช่าที่ดินซึ่งได้ชี้แจงมาในทฤษฎีศาสตร์เล่ม ๑ นั้นแล้ว ว่าผลประโยชน์ซึ่งเกิดจากที่ดีที่สุด มากกว่าที่เลวที่สุดเท่าใด ผลประโยชน์ที่เกิดมากกว่ากันนั้น จะเป็นกำหนดแห่งค่าเช่าได้

ราคาตลาด

โดยที่ตามธรรมดาของสินค้าทั้งปวงในขณะหนึ่งขณะใดคงจะไม่มีลักษณะสม่ำเสมออยู่ได้นั้น ราคาสินค้าทั้งปวงในตลาดหนึ่งตลาดใดคงมีราคาตลาดซึ่งจะผิดเพี้ยนมากกว่าหรือน้อยกว่าราคาปรกตินั้นอยู่เสมอ ราคาตลาดนี้และเป็นเขตชั้นแห่งคุณประโยชน์ที่สุดสำหรับ

ผู้ซึ่งเห็นสมควรว่าจะซื้อของตามราคานั้นได้ ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นผู้ที่จะต้องการ คงจะไม่ซื้อเป็นแน่ เพราะเต็มใจที่จะให้ราคาได้สูงสุดเพียงราคาตลาดนั้น ถ้าหากว่าผู้ที่จะต้องการซื้อไม่เต็มใจจะให้ราคาเท่านั้น และเมื่อไม่ได้ซื้อของ ไปนั้น ของอย่างนั้นต้องตกค้างสะสมเหลืออยู่จนมากเกินไปจนส่วนผู้ต้องการไป ราคาของชนิดนั้นก็ต้องจำเป็นตกต่ำลงไปจนกว่าผู้ซื้อจะเห็นสมควร ที่จะซื้อได้ หรืออีกประการหนึ่ง ผู้ที่จะต้องการซื้อสิ่งของนั้น จะต้องการ มากขึ้นไปแต่จำนวนสินค้ายังคงมีเท่าเดิมอยู่ มาชั้นนี้สินค้าไม่พอกับ ความต้องการ ราคาสินค้านั้นก็ต้องสูงขึ้นกว่าเก่านั้นเอง ราคาตลาดผิดกัน กับราคาปรกติดังที่พรรณนามาแล้วนี้ ผิดกันเพราะเหตุต่าง ๆ นานา เหลือที่จะพรรณนาให้ถี่ถ้วนได้โดยละเอียด แต่ก็พอจะรวมเหตุต่าง ๆ ที่เป็นเหตุสำคัญมากขึ้นกล่าวเป็นหมวดหมู่ไปได้บ้างดังที่จะชี้แจงต่อไป

๑. เพราะเหตุที่มีผู้เก็บกักสินค้าไว้เป็นก่ายเป็นกอง สินค้า โดยมากย่อมจะมีที่เก็บกักกันไว้เช่นนี้ การที่กักกันจึงเป็นเหตุที่จะกระทำ ให้ราคาตลาดผันแปรเปลี่ยนแปลงไปได้เป็นครั้งเป็นคราว

สินค้าที่เอาออกยื่นขายในตลาดนั้น โดยมากเป็นส่วนที่ เจ้าของผู้เก็บสินค้ากองใหญ่ ค่อย ๆ ผ่อนออกมาขายทีละน้อยตามแต่ที่ จะมีผู้ต้องการซื้อ ถ้าราคานั้นยังต่ำอยู่ก็คงมีผู้เอาสินค้าออกขายจาก กองที่เก็บกักไว้นั้นแต่น้อย การเช่นนี้ตามธรรมดาเป็นอยู่เนื่อง ๆ ต่อเมื่อ มีผู้ให้ราคาสูงขึ้น ผู้ที่เก็บสินค้าไว้จึงจะผ่อนสินค้าออกขายมากขึ้น ตามราคาที่สูงขึ้นทุกทีไป จนกว่าจะถึงราคาอย่างสูงที่จะเปิดสินค้า ซึ่งกักไว้นั้นจนกว่าจะสิ้นเชิง

ในประเทศยุโรปตามเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นตลาดสินค้าและการซื้อขายแลกเปลี่ยนสารพัด (Stock Exchange) อย่างนั้น ชาวเมืองสร้างตึกใหญ่โรงใหญ่ขึ้นไว้สำหรับเป็นที่บอกซื้อ บอกขายสินค้าต่าง ๆ รวบรวมกันอยู่ในที่แห่งเดียวโดยเฉพาะ ผู้ใดมีสินค้าจะขาย ผู้ใดจะซื้อ ก็ไปบอกขาย บอกซื้อหรือบอกราคาล้ายทำนองเลหลังขึ้นลงราคาให้แก่กันอย่างที่เลหลังของตามธรรมดา แต่เขาจัดคนจำพวกหนึ่งขึ้นไว้เป็นเจ้าพนักงานสำหรับเป็นนายหน้าบอกซื้อ หรือขายเป็นนายแทนตัวพ่อค้าทั้งปวง (Brokers) ประจำอยู่ในที่นั้น ความจริงเป็นขึ้นเนื่อง ๆ ว่าเมื่อถึงคราวที่คนพวกนี้คาดหมายคะแนนการฉล่งหน้าผิต เห็นแต่จะได้อำไรเท่าเดียว เมื่อรู้ได้ว่าราคาสินค้าอย่างใดก็บอกขายสินค้านั้นมากเกินไปส่วนสินค้าที่มีอยู่แท้จริงเป็นอันมาก มีการบอกขายพันธุ์เมล็ดข้าวต่าง ๆ ฝ่าย หุ่นส่วนรถไฟ และตัวเงินกู้ของรัฐบาลต่าง ๆ เป็นต้น พวกนายหน้าเหล่านี้บางทีก็กล้าบอกขายและทำสัญญาส่งของนั้นทีละมาก ๆ แต่แท้ที่จริงสิ่งของที่ตัวบอกขายและสัญญาจะส่งนั้นมีของตัวเองอยู่น้อยหรือบางทีก็ไม่มีเลยการเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับเล่นการพนันอาจนำความฉิบหายมาให้ตัวได้มีบางคราวผู้ที่ซื้อสินค้าอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมคิดกันลงให้ผู้ขายตกหลุม (Corner) โดยที่บอกราคาขอซื้อสินค้านั้นเป็นจำนวนมากมายเกินส่วนที่มีอยู่ตามจริงเป็นหลายเท่า พวกนายหน้าไม่ทันรู้ตัวก็ตกลงทำสัญญาขายให้เต็มจำนวน และสัญญาส่งในกำหนดเวลาหนึ่งเวลาใด

การค้าข้าวในกรุงเทพฯ ก็เป็นเช่นนี้อยู่บ้างเป็นครั้งเป็นคราวพอเห็นต้นข้าวในนาองกรมคาดคะเนว่าจะซื้อได้จำนวนข้าวเท่านั้นเท่านั้น

ด้วยราคาที่ถูกลง แล้วนำไปทำสัญญากับฝรั่งที่ยุโรปว่าจะส่งข้าวให้เขาตามจำนวนที่สัญญาในกำหนดเวลาหนึ่งเวลาใด เมื่อทำสัญญานี้ข้าวใหม่ในท้องนายังไม่ออกรวงสักเมล็ดเดียว ถ้าเป็นโชคดียังเอิญถึงคราวเหมาะสมข้าวในนาเกิดผลมากและราคาถูก คนพวกนี้ก็จะซื้อข้าวส่งไปขายเอากำไรได้ทันเวลาและเต็มจำนวนที่ได้สัญญาไว้ แต่ถ้าเป็นคราวเคราะห์ร้ายถึงข้าวออกงามมีผลมากหากว่ามีผู้อื่นต้องการซื้อข้าวเมืองไทยมากเพราะเหตุที่ข้าวประเทศอื่นขาดตลาดไปโดยเหตุที่ทำนาไม่ได้ผลเป็นต้น คนพวกนี้เข้ามาขึ้นราคาให้แก่ชาวนาและโรงสีมากจนเกินราคาที่ผู้ทำสัญญาขายล่วงหน้าไว้ก่อนหน้านี้ไป เมื่อการเป็นเช่นนี้ผู้สัญญาก็ต้องจำซื้อข้าวราคาแพงแล้วไปขายราคาถูกจนเต็มจำนวนที่ได้สัญญาไว้ ขาดทุนย่อยยับไปได้เป็นอันมาก และถ้ายังซ้ำร้ายข้าวในนาที่คาดว่าจะได้มากนั้นต้องเสียหายไปเพราะน้ำมกน้ำน้อยอย่างใดก็ดี ข้าวยิ่งแพงหนักขึ้นเท่าใดผู้ทำสัญญาก็ยิ่งขาดทุนย่อยยับลงเท่านั้น ได้รับเงินล่วงหน้าเข้ามาแล้วส่งข้าวไม่ได้ทันเวลาหรือครบจำนวนตามสัญญาจะต้องถูกปรับอีกขั้นหนึ่ง

แต่ถึงจะอย่างใดก็ดีแม้แต่ข้าวจะไม่มีสักเมล็ดเดียว จำนวนข้าวที่บอกขายตามราคาดังนั้นก็ยังคงอยู่ เพราะเหตุฉะนั้นจึงเป็นอันเห็นชัดได้ว่าราคาสินค้าในตลาดนั้นสุดแล้วแต่ ส่วนราคาในจำนวนสินค้าที่บอกขายตามความต้องการของผู้ซื้อเป็นใหญ่ ความจริงไม่ใช่เป็นเพราะจำนวนสินค้าที่มีอยู่หรือที่กักไว้เป็นใหญ่ ลักษณะของราคาตลาดมีอยู่ในการค้าขายปัจจุบันดังที่กล่าวมานี้อย่างหนึ่ง สินค้าบางอย่างเป็นของที่ผู้ทำทำขึ้นเฉพาะพอดีกันกับความต้องการใช้ชั่ววันหนึ่ง ๆ หรือค่อยทำไปขายไปไม่ได้ทำสะสมขึ้นไว้ทีละมาก ๆ เพราะขัดข้องด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง

หรือเป็นเพราะได้ทำกันมาเช่นนั้นตามเคยจนเป็นธรรมเนียมมา สินค้าชนิดนี้จึงจะไม่ค่อยมีเวลาขาดและเหลือ จนถึงกับจะกระทำให้ราคาหม่นขึ้น ๆ ลง ๆ ไปตามกันได้

แต่สินค้าใหญ่โดยมากอย่างผู้ทำขึ้นไว้เป็นครั้งเป็นคราวทีละมาก ๆ แล้วเก็บสะสมขึ้นไว้เป็นก่ายเป็นกองสำหรับขายในปีหนึ่งฤดูหนึ่ง เช่นการทำนาและการเพาะปลูกต่าง ๆ หรือการขุดแร่และการทำสิ่งของขายเป็นเครื่องเหล็ก ผ้าผืนต่าง ๆ นานาที่ทำกันแพร่หลายทั่วไปในโลก ไม่มีเวลาหยุดพักหรือหยุดพักไม่สะดวกเพราะจะต้องป่วยการทุน และขาดการเลี้ยงชีพของลูกจ้างและคนทำงาน สินค้าที่มีลักษณะเช่นที่กล่าวนี้ พึงจะมีเวลาขาด ๆ เหลือ ๆ ไม่พอกับความต้องการหรือมากเกินไปว่า ความต้องการชั่วคราวชั่วคราวหนึ่งได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ราคาตลาดก็อาจขึ้น ๆ ลง ๆ ผิดเพี้ยนกันไปกับราคาปรกติได้เป็นอันมาก

เป็นต้นว่าชาวนาตั้งแสนตั้งล้านเมื่อถึงฤดูที่ต่างคนต่างก้มหน้าทำการไถคราดที่ดินและหว่านปลูกเพาะพันธุ์เมล็ดข้าว โดยที่มิได้แลดูการทั่วไปได้ว่าในปีนี้จะมีการทำนามากไปน้อยไป เพราะฉะนั้นราคาข้าวจะถูกแพงไปจนจะขาดทุน หรือได้กำไรสักเพียงใด เกะประมาณไม่ถูก เพราะทำเลที่ทำนากว้างขวางใหญ่โตนัก ไหนยังจะมีข้าวต่างประเทศสมทบจำนวนอยู่ฝ่ายนอกที่จะกระทำให้พลอยกระทบกระเทือนถึงราคาตลาดข้าวในบ้านเมืองได้อยู่เป็นนิจันนี้อีก คนจำพวกนี้สักแต่ว่ามีนามิแรงทำก็ทำไปประจูดังเครื่องจักร ถ้าปีใดมีข้าวมากราคาข้าวตกต่ำก็ได้กำไรในค่าแรงแต่น้อย หรือไม่มีกำไรเลย ปีใดข้าวในโลกมีน้อยราคาตลาดสูงก็ได้กำไรมาก ยังซ้ำร้ายถ้าพวกเจ้าของคลังเงินหรือเจ้าของ

เรือกำปั่นร่วมคิดกันขึ้นราคาค่าน้ำเงินเอากับโรงสีหรือขึ้นค่าระวางเรือ บรรทุกข้าวส่งนอกประเทศ เป็นการปิดประตูค้าได้สำเร็จ พวกโรงสีที่ต้องเสียค่าน้ำเงินและดอกเบี้ยให้แก่คลังเงิน และเสียค่าระวางเรือให้เจ้าของเรือมากขึ้นเท่าใด ก็ต้องจำเป็นซื้อตราค่าข้าวเบียดแวง เอากำไรของชานาไปเสียอีก ยังพวกโรงสีส่งข้าวออกไปขายนอกประเทศ ถ้าขาดทุนหรือได้กำไรน้อยไป ก็ต้องขึ้นราคาข้าวสารที่ขายพลเมืองในบ้านเมืองนั้นให้แพงขึ้น เบียดเอาในเนื้อของบรรดาคนที่ต้องซื้อข้าวสารกินนั้นอีกชั้นหนึ่ง ความจริงเป็นเช่นนี้ จึงเป็นการพิศวงกันขึ้นเนื่อง ๆ ว่าเมื่อเวลาข้าวเปลือกในเมืองตรากาลลงเป็นหนักหนาแล้ว เหตุใดข้าวสารจึงยังแพงหรือยิ่งแพงขึ้นไปอีก

ในกรุงเทพฯ มีโรงสีใหญ่ และโรงสีน้อยจ้อยลงไปจนถึงสี่ด้วยมืออย่างโบราณ โรงสีใหญ่เปลืองค่าใช้จ่ายในการสีข้าวน้อยกว่าโรงเล็กตามส่วนข้าวที่สีออกได้ ถ้าโรงสีใหญ่หันมาขึ้นราคาข้าวสารเอากับชาวเมืองแล้ว โรงสีน้อยก็พลอยได้ดีด้วย ถ้าโรงสีใหญ่ขายราคาเท่ากับส่วนที่ขายออกนอกประเทศ โรงสีน้อยก็ต้องพลอยลดราคาตาม หรือต้องหยุดการสีข้าวเสียชั่วคราวที่ไม่มีกำไร ความจริงคงเป็นดังกล่าวนี้นี้ โรงสีเล็กจึงยังตั้งจำเริญอยู่ได้ ส่วนโรงสีใหญ่ถ้าขายข้าวส่งนอกประเทศขาดทุนก็ต้องหยุดสีชั่วคราวหนึ่งครั้งหนึ่งเหมือนกัน จะสีแต่เฉพาะขายในเมืองก็ไม่มีผู้จะมาซื้อได้ทันกันกับจำนวนข้าวที่สีออกได้วันละมาก ๆ ตั้งร้อยสองร้อยเกวียนขึ้นไป เมื่อโรงสีใหญ่ต้องหยุดโรงสีน้อยก็สีไปได้โดยสะดวก เพราะขาดการประมูลแข่งลดราคาไปส่วนหนึ่ง

สินค้าบางอย่างบางคราวก็มีมากเกินไป บางคราวก็น้อยไม่พอใช้ เมื่อเวลามีมากราคาต้องตกต่ำเมื่อเวลานี้น้อยราคาต้องสูงเป็นธรรมดา แต่เขตชั้นของราคาซึ่งจะสูงขึ้นไปจนผู้ซื้อไม่อาจซื้อเมื่อใด ราคาที่สูง จำจะต้องหยุดลงเพียงนั้น มิฉะนั้น ถ้าเป็นชนิดสินค้าที่จำเป็นต้องใช้แท้ เช่นเสบียงอาหารเครื่องเลี้ยงชีพมนุษย์ เป็นต้น อาหารสิ่งใดแพงหนักเกินไปมนุษย์เราคงจะมีปัญญาหาของอื่นมาใช้แทนได้อยู่เสมอ เป็นต้นว่า ถ้าข้าวแพงหนักเกินไปราษฎรก็ต้องหันลงกินเผือก มัน ถั่ว บุก กลอย เจียวจานเป็นอาหาร ราคาข้าวที่สูงเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องตกต่ำลง หรือจะสูงขึ้นไปอีกไม่ได้ แต่ข้างฝ่ายราคาเผือก มัน ถั่ว บุก กลอย เหล่านี้ เมื่อมีผู้ต้องการบริโภคมากขึ้นราคาตลาดก็จำเป็นจะต้องสูงเกินราคาปรกติอยู่เอง

ไม้สักที่เป็นไม้พิเศษใช้อยู่ในบ้านเมืองเรา สมัยใดถ้าราคาแพงเกินไป ผู้ที่ต้องการใช้ไม้ทำเรือน เป็นต้น ก็ต้องหันไปซื้อไม้เบญจพรรณที่ราคาถูกกว่านั้นมาใช้ ราคาไม้เบญจพรรณก็ต้องสูงขึ้นกว่าราคาปรกติ เมื่อการเป็นเช่นนี้ ก็เป็นอันเห็นได้ว่า ข้าวกับเผือก มัน และไม้สัก กับไม้เบญจพรรณต้องมีราคาเกี่ยวข้องกันเป็นหมวดเป็นหมู่ไปดังที่กล่าวมา ถ้าอย่างหนึ่งราคาสูงเกินไปหรือมีน้อยไป ราคาของอย่างอื่นซึ่งจะเอามาใช้แทนกันได้นั้น แม้แต่ก่อนราคาต่ำ เมื่อของสิ่งหนึ่งราคาแพงขึ้นแล้ว ของซึ่งราคาต่ำที่เกี่ยวข้องกันนั้นก็ต้องพลอยแพงขึ้นตามกัน

สินค้าบางอย่างราคาตลาดอาจขึ้นลงได้ห่างไกลกันในช่วงเวลาอันน้อยก็มีอีกโดยอเนกประการ เป็นต้นว่าสินค้าที่เก็บไว้นานไปต้องชำรุดหรือเน่าเปื่อยเลวทรามไป เป็นต้น กล่าวตัวอย่างปลาสดซึ่งขายกันอยู่

ในตลาดทุกวัน บางทีเมื่อเวลาเช้ามีราคาปลาตัวหนึ่งจะสูงถึงบาทหนึ่ง
ล่วงไปถึงเวลาเที่ยง ปลาคราวนั้นอาจตกราคาลงไปได้ถึง ๒ สลึง ถ้าเข้าไป
จนค่ำปลาเน่าเปื่อยลงจะให้ใครเปล่า ๆ ก็จะไม่มีการรับ

ผลไม้ต่าง ๆ ก็เป็นอย่างเดียวกัน ในต้นฤดูแรกออกผลไม้ของผู้ใด
มีมาขายถึงตลาดก่อนผู้นั้นพึงจะได้ราคาอย่างสูง แต่เมื่อถึงเวลาชุกชุม
ใครมีลูกไม้ก็ส่งไปขายตลาดพร้อม ๆ กันจนต้นไป ราคาลูกไม้มันต้องตกต่ำ
ลงไปเป็นแน่ ในที่สุดราคาสินค้าต่าง ๆ มีน้อยอย่างที่จะเป็นราคาปกติ
เสมออยู่ได้ ในความอธิบายขั้นต้นว่า ราคาปกติจะต้องสุดแล้วแต่ลักษณะ
การอย่างใดบ้างมีแจ้งอยู่โดยละเอียดแล้ว ถ้าลักษณะการนั้นผิดเพี้ยน
ไปอย่างใดราคาตลาดคงจะขึ้น ๆ ลง ๆ ผิดปกติไปได้ทันที

ราคาเงินใช้ในบ้านเมือง

ยังมีเงินซึ่งเป็นของสำคัญที่สุดสำหรับใช้เป็นของกลาง
กะประมาณราคาแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกันในการซื้อขายนั้นอีก
เงินอาจมีราคาขึ้นลงสูงต่ำได้ตามกาลเทศะ ถ้าราคาเงินที่ใช้กันสูงขึ้น
กว่าปกติ สินค้าสารพัดอย่างในขณะนั้นจะต้องตกราคาลงทันที
ถ้าราคาเงินต่ำต้องใช้จำนวนเงินมากกว่าปกติไปแลกหรือซื้อสินค้า
ก็เป็นอันว่าสินค้าสารพัดอย่างในขณะนั้นแพงขึ้นตามกันทั่วไป กล่าวตัวอย่าง
ว่าเมื่อเวลารัฐบาลสยามยังใช้มาตราเงินอยู่ ราคาเงินเมื่อเปรียบกับทอง
ซึ่งมีราคาปกติอยู่นั้น ตกต่ำไปมาก แต่ขึ้นเดิมเงินหนัก ๑๕ บาท ๒ สลึง
แลกทองบริสุทธิ์ได้ ๑ บาท มาขึ้นหลังนี้ราคาเงินต่ำไปจนถึงว่าเงิน ๔๐ บาท

จึงแลกทองบริสุทธิ์ได้ ๑ บาท เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้ และโดยเหตุที่ราคา
สินค้าในโลกปัจจุบันนี้บอกซื้อขายกันตามราคาทองทั่วไป เมื่อราคาเงิน
ตกต่ำและชาวเราใช้เงินเป็นมาตรา เราก็ต้องใช้เงินมาก ไปแลกของได้น้อยอยู่เอง หรือต้องซื้อของใช้บริโภคโดยราคาแพงตามส่วนที่ราคาเงิน
กับทองผิดกัน พลเมืองที่มีเงินเก็บอยู่กับบ้านเรือนไม่ได้ทำผิดอะไรเลย
ก็พลอยยากจนลงตามส่วนเงินซึ่งเป็นทรัพย์สินของตัวต้องตกราคาไป
เมื่อรัฐบาลเปลี่ยนมาตราเงินเป็นมาตราทองยกราคาเงินบาทสูงขึ้น
เป็นสักแต่ว่าเครื่องหมายในมาตราทอง พลเมืองที่มีเงินพลอยได้ประโยชน์
เพราะราคาเงินบาทสูงขึ้นเป็นอันมาก แต่ก่อนซื้อของนอกราคา ๑ ปอนด์
ต้องใช้เงินบาทตั้งแต่ ๑๘ ถึง ๒๐ มาเมื่อรัฐบาลเปลี่ยนมาตราทองแล้ว
อำนาจเงินบาทแต่เพียง ๑๓ บาทก็อาจซื้อของได้เท่ากับราคา ๑๘ หรือ
๒๐ บาทแต่ก่อน รัฐบาลในที่นี้จะรักษาการแลกเปลี่ยนเงินกับทอง
ให้เป็นราคาร้างยืนปรกติอยู่ได้เสมือนนั้นถือเอาเป็นหน้าที่คอยระวังเก็บ
เงินบาทเข้ากักไว้ในพระคลัง เมื่อเวลาคนต้องใช้เงินบาทสำหรับหมุนเวียน
ซื้อขายกันน้อย โดยที่รัฐบาลเอาทองออกจำหน่ายแลกเงินขึ้นไว้ เมื่อเวลาใด
การค้าขายดี เช่นข้าวในนาบริบูรณ์ได้ผลขายออกนอกประเทศมาก
ชาวต่างประเทศต้องกลับเอาทองมาแลกเงินบาทของรัฐบาลไปซื้อข้าว
ชานาเป็นต้น รัฐบาลจ่ายเงินแลกทองและจ่ายทองแลกเงินเสมอ
เป็นเครื่องจักรอยู่เช่นนี้ ราคาสินค้าทั้งหลายในกรุงสยามจึงไม่ต้องขึ้น ๆ
ลง ๆ ตามราคาธาตุเงินที่หม่นขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่ในตลาด ค่าแลกเปลี่ยน
เงินสยามกับเงินต่างประเทศที่ยังจะขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่ได้อีกและที่ไม่มี
ผู้ใดจะแก้ไขได้นั้น ก็จะเป็นเพราะเวลาใดการค้าขายในกรุงสยามกับ

นานาประเทศเป็นหนี้สินต่อกันเมื่อหักหนี้กันลง ถ้ากรุงสยามเป็นหนี้ จะต้องใช้หนี้ด้วยทอง หรือต้องใช้หนี้นานาประเทศในเงินตามมาตราของเขา กรุงสยามต้องเสียเปรียบในค่าแลกเงินนั้นอยู่เอง ถ้าเวลาใดเราเป็นเจ้าของหนี้เขาเป็นลูกหนี้เขาจะต้องใช้หนี้เราโดยที่ความต้องการจำนวนเงินบาทมากขึ้นกว่าปกติ เขาก็ต้องซื้อเงินบาทด้วยราคาแพง ค่าแลกเปลี่ยนก็เป็นอันว่าได้เปรียบข้างเรา แต่ความข้อนี้จำจะงดไว้ชี้แจงต่อไปในภาค ซึ่งจะว่าถึงเรื่องการค้าขายต่างประเทศต่อไป **ดอกเบี้ยและค่าน้ำเงิน (Interest and Discount)**

ราคาสินค้าที่จะแพงขึ้นหรือถูกลงกว่าปกติได้นั้นจะแพงขึ้นเพราะเหตุว่าในขณะหนึ่งขณะใด เงินที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่ในบ้านเมืองรวมทั้งจำนวนเงินที่ซื้อเชื่อติดหนี้กันด้วยนั้น จะลดน้อยไปด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดซึ่งเป็นเรื่องจะได้อธิบายในภาคหลังต่อไป ถ้าเงินในบ้านเมืองลดน้อยลงไม่พอใช้ในการค้าขายให้ได้เต็มที่ตามความต้องการของบุคคลผู้ใดอยากจะได้เงินใช้ก็ต้องขึ้นดอกเบี้ยให้เจ้าของเงิน เป็นกำไรมากขึ้นกว่าปกติอีกจึงจะได้เงินไปใช้ ดอกเบี้ยนั้นคือกำไรของเจ้าของเงิน ประดุจดังว่าเจ้าของเงินเอาทุนไปซื้อความเชื่อหนี้ของผู้กู้ไว้ ถ้าคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี ก็แปลว่าเจ้าของเงินลงทุนซื้อความเชื่อไป ๑๐๐ บาท เมื่อครบกำหนดปีหนึ่งจะได้เงิน ๑๐๖ บาทคืน การกู้หนี้เช่นนี้เรียกกำไรเงินว่าดอกเบี้ย ยังมีค่าน้ำเงินอีกอย่างหนึ่งที่ฝรั่งเรียกว่า ดิสเคานต์ (Discount) ซึ่งใช้กันอยู่ในการค้าขายและเป็นวิธีคำนวณหากำไรของคลังเงินต่าง ๆ ทั่วไป ยกตัวอย่างว่า นาย ก. ได้รับใบสำคัญสัญญาของนาย ข. ว่า ในกำหนดปี ๑ หรือ ๖ เดือน ๓ เดือนเป็นต้น นาย ข. จะใช้เงินให้นาย ก. ๑๐๐ บาท

นาย ก. อยากจะได้เงินสดไปใช้ทันที ก็เอาใบสัญญานั้นไปโอนกรรมสิทธิ์
ขายให้แก่เจ้าของเงินคลังเงินยอมรับซื้อใบสัญญานั้นแต่ให้เงินไปเพียง
๙๕ บาท เป็นต้น เมื่อถึงกำหนดสัญญาคลังเงินจะได้เอาสัญญานี้
ไปเรียกเงิน ๑๐๐ บาทจากนาย ข. คืบมา ผิดกันกับเงินกู้ตามธรรมดา
ที่ตรงว่าในขณะที่ชักร้านน้ำเงินนี้ เจ้าของเรียกเอากำไรขึ้นมือเสียก่อน
ทั้งจะได้ใช้กำรนั้นทำประโยชน์ต่อไป แต่ในส่วนดอกเบี้ยเจ้าทรัพย์
ต้องรอไปจนครบกำหนดสัญญา จึงจะได้ดอกเบี้ยเป็นกำไรในต้นทุน
ที่ให้เขาถูกไป โดยเหตุที่การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน
ต้องกะตั้งราคาเป็นจำนวนเงินให้เท่ากันกับสิ่งของที่จะแลกกันเสียก่อน
แทบทุกอย่างไปนั้น จำเป็นจะต้องให้รู้ลักษณะเงินให้ถูกต้องเสียก่อน
เพราะเหตุว่าเงินเป็นเครื่องกะราคาเปรียบเทียบของเหล่านั้น ราคาเงิน
อาจจะขึ้นลงเปลี่ยนแปลงอยู่กับสินค้าต่าง ๆ เสมอไป

หมวด ๓

ว่าด้วยลักษณะเงิน

คำ “เงิน” ในภาษาไทยที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ใช้ปะปนหมายคามได้หลายอย่าง เป็นต้นว่า ธาตุเงิน เงินตรา เงินกระดาด และรวมทั้งสตางค์ทองแดงนิกเกิลซึ่งเป็นเศษส่วนต่าง ๆ ของเงินตราด้วย จนที่สุดทองก็เรียกกันว่าเงินได้ เช่น เงินปอนด์ ซึ่งที่แท้จริงเป็นเหรียญกษาปณ์ทองที่ใช้กันอยู่ในประเทศอังกฤษ เมื่อหมายความว่าปะปนกันอยู่ในภาษาเช่นนี้ก็น่าจะคิดเห็นไปได้ว่าเมื่อแรกมนุษย์รู้จักใช้ธาตุเงิน นิยมธาตุเงินว่าเป็นของดีพิเศษมากกว่าธาตุอื่นนอกจากทอง จึงได้ใช้เงินเป็นเครื่องกลางสำหรับเปรียบเทียบราคากับสิ่งของอื่น ๆ เช่นกับว่า ผ้าผืนหนึ่งแลกเนื้อเงินบริสุทธิ์ได้เป็นน้ำหนักกึ่งตำลึง โดยวิธีที่ตัดเงินลิ้มออกซึ่งแลกเปลี่ยนสินค้าในการค้าขายดังที่ยังเป็นอยู่ในประเทศจีนบางแห่งทุกวันนี้ เป็นต้น จนที่สุดเมืองอังกฤษซึ่งใช้มาตราทองทุกวันนี้ แต่เดิมใช้ธาตุเงินเป็นมาตราด้วยเอาน้ำหนักหนึ่งปอนด์ของเงินเป็นเกณฑ์ เมื่อเปลี่ยนเป็นมาตราทองแล้วก็ยังเรียกเหรียญทองเป็นปอนด์สเตอร์ลิง ในเมืองเราก็คงเช่นเดียวกัน ได้ใช้เงินเป็นมาตรามาตั้งแต่ต้นแล้ว ก็ใช้คำ “เงิน” นั้นเพื่อไปดังที่กล่าวมา

ในภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า “อายอง” (argent) แปลความตรงกันกับธาตุเงิน รวมกระดาดเงินและทองเข้าในคำเงินอย่างเดียวกันกับ

ภาษาไทย ส่วนเงินตรา ทองตรา เหรียญกษาปณ์ เรียกเสียว่า “โมนเน” (monais) ซึ่งเป็นคำเดียวกันกับภาษาอังกฤษที่เรียกว่า “มันนี่” (money) แต่คนอังกฤษใช้คำมันนี่หมายความตรงกับค่าเงินอย่างที่เราและฝรั่งเศสใช้กัน

ในความที่จะพูดต่อไปในหมวดนี้ ก็จะใช้คำ “เงิน” โดยให้ความหมายความเป็นวัตถุอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งนิยมกันใช้เป็นเครื่องกระราคา มีเงินตรา ทองตรา เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร ใบสั่งจ่าย และใบสัญญาใช้เงิน ธนาณัติ ตั๋วตราไปรษณีย์เหล่านี้เป็นต้น

การค้าขายในโลกมีมาแต่โบราณดั้งเดิมก็จริง แต่ในสมัยนั้นไม่ปรากฏว่าประเทศใดรู้จักใช้เงินเป็นของกลางสำหรับกระราคาแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกันอย่างทุกวันนี้ การค้าขายจึงเป็นแต่เพียงแลกเปลี่ยนค่าต่อกันตรง ๆ ทำนองเดียวกันกับแม่ค้าเอาของไปแลกข้าวขาวนา กว่าจะตกลงกันได้ว่าข้าวสัดหนึ่งจะแลกเปลี่ยนได้กี่หาง โคตัวหนึ่งจะแลกผ้านุ่งได้กี่ผืนเป็นต้นเช่นนี้ จะต้องพูดจาโต้ตอบตามกันมากมายสักเพียงใด จึงจะประนีประนอมยอมกันได้ ถ้าของที่แลกเปลี่ยนนั้นมีค่าพอเท่าเทียมกัน ก็จะเป็นอันเลิกแล้วกันไป ถ้าบังเอิญของข้างหนึ่งมีค่ามากกว่าของอีกข้างหนึ่ง จะใช้หนี้กันอย่างไรจึงจะลบล้างกันได้ ต้องเป็นเรื่องที่จะพูดจาต่อตามกันไปอีก ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็อย่าแลกกันเสียเลย หรือถ้าผู้หนึ่งอยากจะซื้อของเพื่อนบ้านคนหนึ่ง แต่บังเอิญเพื่อนบ้านคนนั้นไม่อยากจะขายของผู้นั้นสักอย่างเดียว ผู้นั้นก็เป็นอันไม่ได้อะไรเลย ทำนองแลกเปลี่ยนค่ากันตรง ๆ เช่นนี้ย่อมเป็นที่ลำบากยากเย็นขัดข้องแก่ความจำเป็นของประชาชนเป็นอันมาก

ภายหลังมาชาติทั้งหลายค่อยมีความฉลาดขึ้น ต่างก็เลือกหาของกลางชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเห็นว่าเป็นของดีที่คนทั้งปวงพึงอยากได้ทั่วไบนั้น มาเป็นเครื่องสำหรับกะราคาสินค้า อย่างที่เราใช้เงินทุกวันนี้ บางชาติใช้โคกระบือแทนเงิน บางชาติใช้โลหะต่าง ๆ มีเหล็ก ทองแดง ตะกั่ว ดีบุก เป็นต้น จนที่สุดแม้แต่เบี้ยหอยก็นิยมกันเอามาใช้แทนเงินอย่างที่เราได้เคยใช้มาแล้ว แต่ของต่าง ๆ นั้นไม่ถาวรยั่งยืน และไม่มีคุณวิเศษเท่ากับเงินทอง ลงปลายชาติทั้งหลายจึงได้ร่วมมือกันใช้เงินทองเป็นมาตรฐานสำหรับกะราคาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การค้าขายจึงสะดวกและจำเริญขึ้นมาก นิยมกันว่าเงินทองเป็นของหายาก ราคาไม่ค่อยจะตกต่ำ หรือสูงขึ้นรวดเร็วเหมือนสินค้าอื่น ๆ เป็นของที่ชอบตาของคนโดยทั่วไป ทั้งแข็งและเหนียวพอที่จะไม่แตกหักสึกหรอเป็นอันตรายไปโดยง่าย และเพื่อประสงค์จะมีให้ราษฎรคิดเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันในน้ำหนักหรือเนื้อต่ำสูงของทองเงินนั้น รัฐบาลทั้งหลายจึงตั้งมาตราทำขนาดเป็นเงินเหรียญทองเหรียญกษาปณ์น้อยใหญ่ให้เสมอกันทั้งน้ำหนักและเนื้อ แล้วจารึกบอกราคาและตีตราลงไว้ให้เป็นพยานว่า เงินทองขนาดนั้น ๆ ถูกต้องตามมาตราแน่แท้ด้วย

โดยที่ความมุ่งหมายของการค้าขายมีแต่จะแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกันเป็นใหญ่นั้น ถ้าสินค้าที่จะแลกเปลี่ยนต่อกันมีค่าเท่ากันแล้ว ก็ไม่มีเหตุจำเป็นอย่างใดที่จะต้องใช้เงินตราเลย แต่เหตุที่เงินตราเป็นเครื่องเปรียบเทียบวัดราคาสรรพสิ่งทั้งปวง การที่จะแลกเปลี่ยนสินค้าต่างกันจึงต้องกะเป็นราคาเงินเสียก่อน เมื่อตกลงกันแล้วจึงจะแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้ค่าจ้างค่าแรงและค่าเช่าทั้งสิ้นก็ต้องกะค่าเป็นราคาเงิน

เหมือนกัน ถ้าการแลกเปลี่ยนยังไม่เท่าเทียมกัน ช่างไหนยังต้องใช้สินค้า หรือแรงเพิ่มเติมให้เพียงไร ก็ต้องกะค่าเป็นราคาเงินเป็นจำนวนหนึ่งลงไว้ เป็นเกณฑ์

กิจธุระของเงิน

เงินทองเป็นของหายาก ผู้ใดจะต้องการใช้ก็จำเป็นต้องออกแรง ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งจึงจะหามาได้ จะไปขุดคุ้ยดินหาในที่ที่มีบ่อทองหรือเงินก็ได้ หรือมิฉะนั้นเมื่อผู้อื่นได้มาแล้ว ผู้ใดจะต้องการ ก็จำเป็นต้องออกแรงทำการหาของอื่นไปแลกหรือต้องทำการอย่างใด ใช้หนี้ทดแทนค่าแรงทำการหาของอื่นไปแลก หรือต้องทำการอย่างใด ใช้หนี้ทดแทนค่าแรงที่เจ้าของเงินได้ออกไปในการหาเงินนั้นมาแต่เดิม จึงจะได้เงินมาใช้บ้าง เมื่อความจริงเป็นดังนี้ ตัวเงินที่ใช้กันเป็นของกลาง และเป็นเกณฑ์ตั้งราคาในการแลกเปลี่ยนซื้อขายนั้น ก็ประจักษ์ดั่งว่า เป็นพยานแห่งเจ้าของว่า เจ้าของนั้นได้ออกแรงทำการแลกเปลี่ยนซื้อขายนั้น ก็ประจักษ์ดั่งว่า เป็นพยานแห่งเจ้าของว่า เจ้าของนั้นได้ออกแรงทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่คณะมหาชนไปก่อนแล้ว แต่ยังไม่ได้ออกใช้หนี้ทดแทนค่าแรงที่เจ้าของเงินได้ออกไป จึงได้เงินนั้นไว้เป็นคะแนนสำหรับจะได้เรียกเอาค่าตอบแทนจากผู้อื่นเมื่อเวลาจะต้องการ เงินเป็นพยานว่าผู้ถือเป็นเจ้าของคนทั้งหลาย ผู้ถือเงินจึงมีกรรมสิทธิ์ที่จะแลกเอาสิ่งของ หรือแรงงานของผู้อื่นมาใช้หนี้นั้นได้ตามราคาเงินที่เป็นคะแนนอยู่

ถ้าจะพูดโดยย่อก็คือเงินเป็นเครื่องวัดกระราคาสິงของและค่าแรง ทั้งเป็นของกลางสําคัญสําคัญใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าต่อกันด้วย และโดยที่เงินเป็นคะแนนตามทีกล่าวนั้น ผู้ที่ถือเงินอยู่จึงเปรียบได้ประดุจดังว่า เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือเป็นเจ้าของนี้ของคณะมหาชนทั้งปวง จะส่งสมเงินเป็นทุนไว้มากมายหรือชํานานเพียงใดก็ได้ แต่เงินที่ส่งสมไว้เป็นทุนนี้ จะทำประโยชน์อันใดให้เจ้าของไม่ได้ จนกว่าเจ้าของจะได้เอาเงินนั้น ออกจำหน่ายใช้ไป

รัฐบาลของประเทศที่พลเมืองไม่เป็นป่าเถื่อน พึงจะเห็นเป็นประโยชน์อันดีที่จะบำรุงรักษาการแลกเปลี่ยน คือการค้าขาย ให้เรียบร้อยเป็นความสะดวกไปได้อย่างดีทีสุดที่จะทำได้ทุกประเทศ ในขั้นต้นต้องทำกฎหมายอย่างดีในเรื่องกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินสมบัติ ให้เป็นความแน่นอนมั่นคงแก่เจ้าของแล้ว ยังต้องตั้งข้อบังคับเป็นพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับตัดสินอรรถคดีวิวาทในระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ให้ได้ฟ้องร้องกันโดยง่าย ทั้งให้ได้รับความยุติธรรมโดยสะดวกโดยเร็ว และโดยที่ต้องเสียเงินค่าใช้สอยในคดีนั้นให้น้อยทีสุดด้วย มิฉะนั้นการทำมาค้าขายของพลเมืองก็จะไม่ดำเนินไปสู่ความเจริญได้ตามทีควรจะเป็น

รัฐบาลต้องถือเอาเป็นหน้าที่ทีจะต้องตั้งข้อบังคับให้มีมาตรฐานดาเครื่องตวง เครื่องวัด เครื่องชั่ง และตั้งมาตรฐานเงิน สรรพสิ่งทั้งปวงซึ่งเป็นของกลางสำหรับกะวัดราคาเปรียบเทียบเหล่านี้ให้เป็นหลักฐานมั่นคงแน่นอนเพียงเท่าใด เมื่อได้ตั้งกฎหมายขึ้นแล้วยังจะต้องจำหน่ายใช้ทรัพย์สินในทางทีจะให้ม่เจ้าพนักงานประจำคอยระวังเครื่องวัด เครื่องตวง เครื่องชั่ง

และเงินตราทั้งหลายนี้ไม่ให้มีของฉ้อของปลอมได้เป็นอันขาด ผู้กระทำความผิดในการฉ้อโกงเรื่องหนี้สิน หรือใช้เครื่องวัด เครื่องตวง และทำเงินตราปลอมต่าง ๆ นั้น ต้องให้มีโทษหนักพอที่จะมิให้อาเยี่ยงอย่างกันแพร่หลายไปได้ แต่ในที่นี้มุ่งหมายจะชี้แจงเรื่องเงินโดยเฉพาะจึงจะขอล่าวเรื่องเงินตราต่อไปก่อน

ชาติทั้งหลายได้ใช้ธาตุเงินกับทองเป็นเงินตรามาตั้งแต่ดั้งเดิมนั้นก็เพราะเหตุที่ได้ชี้แจงมาก่อนแล้วว่า ธาตุ ๒ อย่างนี้เป็นของหายาก และราคาไม่สู้จะเปลี่ยนแปลงขึ้นลงต่างกัันนัก จึงได้ใช้เป็นเงินตรามาได้โดยยึดยืน แต่ก่อนราคาเงิน ๑๕ บาท ๒ สลึงเท่ากับทองหนัก ๑ บาท เรียกกันโดยย่อว่าสิบห้าหนักก็ง มาในสมัยนี้ราคาเงินตกต่ำลงกว่าเก่าเสมอไป เพราะเหตุที่วิธีทำบ่อแร่เงินและหาบ่อเงินได้เนื่อมากเกินส่วนทองที่หามาได้ในสมัยเดียวกัน เมื่อเปรียบแต่เงินกับทอง ๒ อย่างเท่านี้ ถ้าราคาเงินตกราคาทองก็ต้องสูงขึ้น หรือถ้าจะเปรียบสินค้าสารพัดอย่างกับธาตุเงินและทอง ซึ่งต้องนับว่าเป็นสินค้าด้วยเหมือนกัน ถ้าราคาธาตุเงินและทองแพงขึ้นโดยเหตุที่หายาก หรือมีผู้ต้องการมากขึ้นอย่างใด ราคาสินค้าอื่นเมื่อเปรียบกันกับเงินและทองก็ต้องตกต่ำอยู่เอง และถ้าราคาสินค้าทั้งหลายแพงขึ้นโดยทั่วไป เมื่อเปรียบกันกับราคาเงินและทอง ก็จะเป็นเพราะเหตุที่จะได้เห็นได้อย่างหนึ่งว่า เพราะเงินและทองมีมากขึ้น แต่เรื่องที่เงินทองหรือสรรพสิ่งที่ใช้แทนเงินทองได้จะมากขึ้นหรือน้อยลง จะแพงขึ้นหรือถูกลงยังจะมีเหตุอย่างอื่นช่วยประกอบได้อีก แต่ข้อนี้จะมีได้อธิบายต่อภายหลัง

กรุงสยามแต่ก่อนมาใช้ธาตุเงินเป็นมาตรฐานอย่างเดียว ครั้นราคาธาตุเงินในตลาดตกต่ำลงเรื่อยไป และราคาราคานั้นไม่ค่อยจะยั่งยืนอยู่เสมอได้หมั่นขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่ ราคาราคาขึ้นค่าทั้งปวงก็ต้องขึ้น ๆ ลง ๆ หมั่นสูงหมั่นต่ำไปตามกัน และเมื่อกรุงสยามต้องซื้อของและขายสินค้าออกไปตามนานาประเทศที่ใช้มาตรฐานทองเป็นส่วนมากขึ้น ราคาราคาทั้งหลายในเมืองก็ยิ่งจะขึ้น ๆ ลง ๆ ไปตามราคาเงินด้วย ในที่สุดนานาประเทศแทบทั่วโลกเปลี่ยนมาตรฐานเงินเป็นมาตรฐานทองไปตามกันเสียแล้วยังเหลือแต่ประเทศสยาม ประเทศจีน และเมืองญวน เมืองตังเกี๋ยที่ใกล้เคียงซึ่งเป็นเมืองขึ้นฝรั่งเศสที่ยังคงใช้มาตรฐานเงินอยู่อย่างเดิมรัฐบาลสยามเห็นว่าเป็นการเสียเปรียบและเป็นความลำบากแก่การค้าขายโดยที่ราคาราคาต้องวิ่งขึ้นลงไม่ยั่งยืนแน่นอนอยู่ได้ยืดยาวเพียงใดนั้นในรัตนโกสินทรศก ๑๒๗ จึงได้เปลี่ยนมาตรฐานเงินเป็นมาตรฐานทองคำดังที่ได้ใช้อยู่ทุกวันนี้เป็นต้น ตามพระราชบัญญัติรัตนโกสินทรศก ๑๒๗ กำหนดเอาเงินบาทเป็นจำนวนหน่วยแห่งวิธีเงินตราสยาม ให้สมมุติว่าเป็นเหรียญบาททองซึ่งมีส่วนธาตุทองคำบริสุทธิ์หนัก ๔๕.๘ เซนติกรัม

พระราชบัญญัติมาตรฐานทองสยาม ร.ศ. ๑๒๗

คำที่ใช้ในพระราชบัญญัติว่า เหรียญบาททองเป็นจำนวนหน่วยแห่งวิธีเงินตราสยามนั้น ต้องแปลความว่า ในวิธีนับเงินตามกฎหมายนี้ ต้องนับแต่เงินบาทเป็นส่วนใหญ่ ผิดกันกับวิธีนับเงินแต่เมื่อยังใช้มาตรฐานเงินอยู่ ในสมัยนั้นนับเงินตราเป็นจำนวนชั่ง ตำลึง บาท ประดู่เดียวกันกับมาตรฐานชั่งน้ำหนัก

เงินตราบาทหนึ่งซึ่งมีน้ำหนักแต่ส่วนเกินเงินแท้อยู่เพียง ๑๓ กรัมครึ่ง ให้แลกทองบริสุทธิ์ได้ ๕๕.๘ เซนติกรัม และส่วนเงินตรา ๑ บาทนั้นให้แบ่งออกเป็นเศษส่วนได้ ๑๐๐ สตางค์ กำหนดเหรียญกษาปณ์ให้มีกำหนดดังต่อไปนี้

ทองทศ ๑ เหรียญมีราคา ๑๐ บาท แล้วยังมีเงินปลีกเป็นเงินตราเหรียญละ ๒ สลึงกับสลึงหนึ่ง ส่วนเงินเพื่ออย่างเก่าให้เลิกเสียให้มีเหรียญนิกเกิล ๑๐ สตางค์กับ ๕ สตางค์ และตัวสตางค์เป็นทองแดง

ทองทศเหรียญหนึ่งให้มีเนื้อทองบริสุทธิ์ ๙๐๐ ส่วน ปนทองแดง ๑๐๐ ส่วน มีน้ำหนัก ๖.๒ กรัม

เหรียญบาทเหรียญหนึ่งมีเงินบริสุทธิ์ ๙๐๐ ส่วน ปนทองแดง ๑๐๐ ส่วน มีน้ำหนัก ๑๕ กรัม แต่เงินปลีก เหรียญ ๒ สลึงกับสลึงหนึ่งนั้นให้มีเนื้อเงินบริสุทธิ์เพียง ๘๐๐ ส่วน ปนทองแดง ๒๐๐ ส่วน มีน้ำหนักตามเศษส่วนของเหรียญบาท เหตุที่ต้องผสมทองแดงลงในทองแดงและเงินนั้น ก็เพื่อประสงค์จะให้เงินเหรียญเงินตรานั้นแข็งขึ้น และสึกหรอบุบสลายยากกว่าทองและเงินบริสุทธิ์

เหรียญกษาปณ์ทองทศกับเหรียญบาทนั้น พระราชบัญญัติกำหนดให้เป็นเงินตราซึ่งเจ้าหนี้จำต้องรับโดยไม่จำกัดจำนวน ส่วนเงินเหรียญปลีกให้เป็นเงินตราซึ่งเจ้าหนี้จำต้องรับแต่เพียงจำนวนที่มีราคา ๕ บาท เหรียญนิกเกิลและสตางค์ทองแดงเพียงราคา ๑ บาท ในกฎหมายข้อนี้หมายความว่า ถ้าลูกหนี้เป็นหนี้เงินอยู่ ๑๐๐ บาท จะเก็บแต่ส่วนเหรียญเงินปลักรวมเป็นราคาถึง ๑๐๐ บาทไปใช้ หรือจะเก็บเหรียญนิกเกิล

และสแตงค์ทองแดงไปใช้จนเต็มจำนวนไม่ได้ ถ้าหากว่าเจ้าหนี้ไม่ยอมรับ เจ้าหนี้ต้องจำเป็นยอมรับตามกฎหมายเงินปลิกเพียงราคา ๕ บาท และเหรียญนิกเกิลกับสแตงค์เพียงราคา ๑ บาทเท่านั้น ส่วนเหรียญซาปณ์ต่างประเทศไม่ให้ นับว่าเป็นเงินตราซึ่งเจ้าหนี้ต้องรับ

ตามพระราชบัญญัติที่อ้างว่ารัฐบาลสยามเปลี่ยนมาตราเงินมาใช้เป็นมาตราทองนั้น ก็พึงเป็นอันเข้าใจกันได้ว่า รัฐบาลแห่งเดียวที่มีอำนาจจะพิมพ์เหรียญซาปณ์ เหรียญบาทและเหรียญปลิก ทั้งเหรียญนิกเกิล และสแตงค์ทองแดงได้มากน้อยตามที่รัฐบาลจะเห็นสมควรว่า การซื้อขายแลกเปลี่ยนของบ้านเมืองจะต้องการใช้เหรียญบาท และเหรียญปลิกต่าง ๆ นั้น หมุนเวียนอยู่สักเท่าใด รัฐบาลตั้งราคาเหรียญเงิน เหรียญนิกเกิล และทองแดงสูงกว่าราคาตลาดที่จริงของธาตุต่าง ๆ นั้น เพียงใด รัฐบาลก็มีกำไรเพียงนั้น แต่ส่วนเหรียญทองซาปณ์ผู้ใดจะต้องการสักเท่าใดก็ได้ ถ้าหากว่าผู้นั้นนำทองไปขอให้รัฐบาลพิมพ์ให้ตามพระราชบัญญัติ ถ้ามีผู้นำทองคำซึ่งมีเนื้อทองบริสุทธิ์อยู่ไปส่งให้รัฐบาลหนัก ๑๐๐ บาท รัฐบาลจะพิมพ์เหรียญบาท หรือเหรียญบาทแทนค่าทองให้เป็นจำนวนเงิน ๒,๖๘๐ บาท แต่ถ้าจะส่งทองให้รัฐบาลไทยที่ประเทศยุโรป ไม่ขนทองเข้ามาส่งในกรุงเทพฯ แล้ว รัฐบาลได้รับทองบริสุทธิ์หนัก ๑๐๐ บาท หรือหนัก ๑,๕๐๐ กรัมแล้ว รัฐบาลจะจ่ายเงินให้ในกรุงเทพฯ เป็นราคาเพียง ๒,๖๖๒ บาทเท่านั้น ตามส่วนนี้คิดคำนวณพอตรงกันกับราคาเงิน ๑๓ บาทเท่ากับ ๑ ปอนด์สเตอร์ลิงอังกฤษ

แต่การที่รัฐบาลกำหนดค่าแลกเงินตราสยามกับเงินตราอังกฤษลงเช่นนี้ เพื่อเฉพาะชั่วคราวครั้งชั่วคราวหนึ่ง โดยเหตุที่รัฐบาลยังไม่ทัน

จะจัดการรับทองที่มีผู้จะเอามาส่งในกรุงเทพฯ ให้กรมกษาปณ์พิมพ์
เป็นเหรียญทองขึ้นเท่านั้น

ค่าแลกเปลี่ยนเงินในระหว่างประเทศต่อประเทศที่แท้จริง
ตามกฎธรรมดาของการแลกเปลี่ยน ราคาเงินที่แลกเปลี่ยนกันนั้น
จะขึ้นลงต่างกันได้เพียงใด จะต้องสุดแล้วแต่จำนวนเงินมากน้อยที่ประเทศ
ฝ่ายหนึ่งจะต้องใช้หนี้ฝ่ายหนึ่งในการค้าขายเป็นใหญ่ นอกจากนี้ไม่มี
ผู้ใดจะมีอำนาจตั้งกำหนดการแลกเปลี่ยนเงินในระหว่างประเทศต่อ
ประเทศให้ยั่งยืนตลอดไปได้ แต่ความข้อนี้จะชี้แจงให้ละเอียดในที่นี้
หาได้ไม่ จำจะต้องดไว้ชี้แจงในหมวดหลัง ๆ ต่อไป เพราะยังไม่ได้ชี้แจง
ลักษณะเงินในหมวดนี้ตลอดไปได้

คุณวิเศษของเงินที่ช่วยในการแลกทรัพย์สิน

ได้กล่าวมาข้างต้นหลายครั้งแล้วว่า การค้าขายที่เป็นอยู่
ทุกวันนี้ ความเจตนาที่แท้จริงมีอยู่แต่ว่าจะเอาสิ่งของข้างฝ่ายหนึ่ง
ไปแลกกับสิ่งของอีกฝ่ายหนึ่ง มุ่งหมายจะต้องการสิ่งของนั้น
มาเป็นประโยชน์ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ได้ปรารถนาจะเอาเงินทองเป็นใหญ่
ก็จริง แต่โดยเหตุที่ต้องใช้เงินทองในการแลกเปลี่ยนซื้อขายทุกครั้งไป
จึงอาจเห็นไปได้ว่าการค้าขายเป็นเครื่องที่ปรารถนาจะเอาเงินทอง
เป็นใหญ่ยิ่งกว่าอื่น แต่เมื่อมาคิดว่าเงินทองที่ได้มาไม่ได้ทำประโยชน์
อะไรให้เลย จนกว่าจะได้ใช้เงินนั้นออกไปเสียอีกแล้ว จึงจะได้ประโยชน์
กลับคืนมา ผู้ขายเมื่อขายของได้รับเงินสดหรือขายเชื่อไป ได้รับสัญญา

ของผู้ซื้อจะใช้ค่าสิ่งของให้มันเท่ากับได้ไว้เป็นพยานว่าผู้ขายได้ขายของไปแล้ว แต่ยังไม่ได้รับสิ่งของตอบแทนเป็นค่าแลกเปลี่ยน ได้รับเงินไปหรือรับสัญญาที่ผู้ซื้อจะใช้เงินนั้นไป ก็เพื่อว่าผู้ขายจะต้องการใช้เป็นประโยชน์ให้คุ้มค่าสิ่งของที่ได้ขายไปนั้นเมื่อไร จะได้เอาเงินซึ่งถือไว้เป็นพยานอยู่นั้นไปแลกเอาสิ่งของในตลาด หรือไปแลกเอาแรงผู้อื่นมาใช้ได้เพียงราคาเงินนั้นตามชอบใจ การซื้อขายเช่นนี้ผิดกันกับการแลกของซึ่งกันและกันตรง ๆ ในการแลกของเช่นนี้ ผู้แลกทั้ง ๒ ฝ่ายได้ของไปใช้ตามความปรารถนาได้ทันที แต่ได้เฉพาะสิ่งเดียวที่แลกเปลี่ยนกันมาเท่านั้น จะปรารถนาของอย่างอื่นอีกไม่ได้ แต่การแลกของซึ่งให้เงินเป็นของกลางไว้แทน และเงินนั้นเป็นกำหนดราคาสิ่งของที่ได้แลกไปพร้อมอยู่ด้วยแล้ว ผู้ที่ได้เงินไปจะเก็บเงินไว้ช้านานสักเท่าใด โดยที่ยังจะไม่ต้องการของมาใช้หรือจะไม่ใช้เงินนั้นเลย เอาไปให้บุตรภรรยา หรือผู้หนึ่งผู้ใดเพื่อผู้นั้นจะได้หาของมาใช้ได้ตามชอบใจของเขา หรือมิฉะนั้นจะเอาเงินไปแลกกับของอย่างอื่นเพื่อจะเอาของนั้นไปขายต่อไปอย่างที่ทำมาแล้วอีกก็ครั้งก็หนก็ได้

ลักษณะของเงินมีคุณวิเศษช่วยการแลกทรัพยากรการค้าขายได้สะดวกเป็นอันมาก เมื่อเงินสักแต่ว่าเป็นอำนาจจะซื้อของใช้ได้ในวันหน้าเช่นที่กล่าวมาแล้ว ลักษณะของเงินก็เท่ากันกับว่าเป็นความเชื่อหนึ่งกันอย่างหนึ่ง ตีกว่าใบสัญญาใช้หนี้ที่กล่าวมาเพียงแต่ว่าใบสัญญานั้นยังไม่ถึงกำหนดสัญญา ผู้ถือจะเอาสัญญาไปแลกของใช้ไม่ได้ ผู้ถือสัญญา มีกรรมสิทธิ์อยู่แต่เพียงว่าจะเรียกร้องเอาค่าจากผู้ทำสัญญาหรือลูกหนี้ นั้นคนเดียว ถ้าหากว่าลูกหนี้ นั้นล้มละลายหรือหลบหนีสูญหายไปอย่างใด

ผู้ถือกรรมสิทธิ์ไม่ได้ค่าของกลับคืนตามสัญญาความเชื่อหนึ่งนั้นก็เป็นอันใช้ไม่ได้ ข้างฝ่ายผู้ที่ถือเงินอยู่มีกรรมสิทธิ์จะเรียกร้องเอาค่าจากมหาชนได้ทั่วไป เงินนั้นตกไปถึงมือผู้ใดผู้นั้นก็เกิดมีกรรมสิทธิ์อันแน่นอนขึ้นในค่าสิ่งของสารพัดอย่าง ที่มีราคาเท่ากันกับเงิน แต่ถึงฉะนั้นก็ตีสัญญาเชื่อหนึ่งกันแม้แต่จะไม่แน่นอนมันคงเหมือนตัวเงิน ก็อาจใช้ทำธุรกรรมได้แทบเท่าเทียมกันกับเงินเหมือนกัน เพราะเหตุฉะนี้การซื้อเชื่อขายเชื่อมีราคาเป็นจำนวนเงินมากกว่าการซื้อขายกันด้วยเงินสดเป็นหลายส่วน

การใช้เงินสดก็ต้องประกอบด้วยความเชื่อของผู้ถือเงิน ว่าจะใช้เงินนั้นซื้อของได้จริง ถ้าไม่ฉะนั้นเงินชนิดที่ผู้ถือกรรมสิทธิ์อยู่นั้นจะหาคุณค่าสักเท่าใดไม่ เป็นต้นว่า ถ้าเงินที่ถืออยู่นั้นไม่ใช่เงินจริงหากเงินปลอมหรือบุบสลายไม่เต็มราคาตามมาตราเหรียญกษาปณ์ การที่มีความเชื่อถือในเงินนั้นหมดไป เงินก็หาประโยชน์มิได้

การซื้อเชื่อขายเชื่อโดยที่ยึดถือแต่ใบสัญญาใช้เงินไว้แทนเงินสดก็เหมือนกัน ถ้าความเชื่อเป็นอันใช้ไม่ได้เช่นเงินปลอมอย่างที่ว่านี้ สัญญานั้นก็เป็นอันไม่มีราคาเพราะหมดความเชื่อกันเสียแล้ว

เมื่อการใช้เงินและการเชื่อหนึ่งเป็นใหญ่อยู่ที่ความเชื่ออย่างเดียวแล้วถึงโดยว่ารัฐบาลจะลดน้ำหนักเนื้อทองหรือเงินให้น้อยลงกว่าที่มีอยู่ในเหรียญบาทเดิวนี้อีกเท่าไร ถ้าหากว่าคนยังเชื่อกันอยู่ว่าเหรียญกษาปณ์ที่รัฐบาลทำใหม่ ย่อมลง เบาลงนั้น ยังคงแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าหรือจ้างแรงงานทำการได้เท่าราคากันกับเมื่อก่อนนั้นแล้ว เหรียญกษาปณ์ที่ลดน้ำหนักน้อยลงนี้ ก็เป็นอันว่าไม่ผิดราคาอะไรกันกว่าเก่าเลย จนถึงที่สุดแม้รัฐบาล

จะเก็บเงินเหรียญกษาปณ์ที่ใช้หมุนเวียนอยู่เข้าพระคลังมหาสมบัติเสียทั้งสิ้น แล้วพิมพ์ธนบัตรออกจำหน่ายใช้ทดแทนเงินนั้น ถ้าคนเชื่อว่าราคาที่จะารักไว้ในธนบัตรอาจแลกสินค้าที่มีราคาเท่ากันได้อย่างเหรียญกษาปณ์เดิมแล้ว ธนบัตรซึ่งเป็นแต่กระดาษแผ่นเดียวก็มีราคาประดุจดังเงินทองแท้จริง

ประเทศต่าง ๆ ที่ใช้ธนบัตรแทนเงินกษาปณ์เป็นพื้นก็มีอยู่ในปัจจุบันนี้หลายประเทศ คือประเทศโปรตุเกส (Portugal) สเปน (Spain) อิตาลี (Italy) กรีซ (Greece) ออสเตรีย (Austria) ตุรกี (Turkey) กับประเทศรัสเซีย (Russia) เป็นต้น ธนบัตรหรือเงินกระดาษเหล่านี้ผู้ถือไม่มีอำนาจที่จะเรียกร้องเปลี่ยนเอาทองเงินตามราคาที่กำหนดไว้ในธนบัตรนั้นกลับคืนได้ ผิดกันกับลักษณะธนบัตรของรัฐบาลสยามที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ และผิดกันกับลักษณะธนบัตรที่ใช้กันอยู่ในประเทศอังกฤษ (England) เยอรมนี (Germany) ฮอลแลนด์ (Holland) เบลเยียม (Belgium) ฝรั่งเศส (France) ซึ่งผู้ถือธนบัตรมีอำนาจจะแลกเปลี่ยนเรียกร้องเอาเงินกลับคืนได้เท่าราคาในธนบัตร

เมื่อเงินที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่มีจำนวนเป็นเหรียญกษาปณ์ ทองเงิน เป็นธนบัตรเงินกระดาษ และเป็นจำนวนเงินซึ่งใช้กันในสัญญาเชื่อหนี้ทั้งหลายปะปนกันอยู่เป็นอันมากแล้ว ก็เป็นอันเหลือสงสัยที่จะกะประมาณได้ถูกต้องว่า ในขณะใดตำบลไหนจะมีเงินเหล่านี้ใช้หมุนเวียนอยู่มากน้อยเท่าใด แม้แต่เป็นประเทศเดียวตำบลเดียว เงินที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่ก็อาจมาก ๆ น้อย ๆ ได้ เป็นเวลาเป็นวัน หรือเป็นฤดูกาลซึ่งการค้าขายแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อาจย่นชันแข็งหรือลดหย่อนลง เป็นต้นว่า

ในกรุงเทพฯ ซึ่งการค้าขายสารพัดอย่างต้องอาศัยข้าวผลเฉพาะปลูก
ในท้องถิ่นเป็นใหญ่ เมื่อถึงฤดูข้าวสุกราชฎรเกี่ยวออกขายในคราวเดียวกัน
ทั่วไปในแผ่นดิน แน่แล้วผู้ซื้อก็ต้องการเงินออกจำหน่ายซื้อข้าวเป็น
จำนวนเงินมากมาย ผิดกันกว่าเมื่อเวลาแรกราชฎรตั้งต้นไถคราดที่นั่น
เป็นอันมาก ข้างฝ่ายชาวนาได้รับเงินค่าข้าวแล้วก็เอาเงินนั้นออกจำหน่าย
ใช้ซื้อสิ่งของสารพัดอย่าง ซึ่งเขาจะต้องการใช้ ในที่สุดฤดูข้าวออกนี้
การค้าขายทั่วไปในกรุงสยามต้องขยับขึ้นแข่งมากขึ้นกว่าปรกติ และ
เพราะฉะนั้นจึงต้องใช้เงินหมุนเวียนในการค้าขายช่วงฤดูนั้นมากขึ้น
ในช่วงฤดูราชฎรชาวนาขายข้าวกันซุกซุมเพียงในกำหนด ๔ เดือนเท่านั้น
ทุน ๑๐๐ บาท อาจทำฐานะสักแต่ว่าซื้อข้าวขายข้าว กลับไปกลับมาได้ตั้ง
๒๐ ครั้ง ใช้เงิน ๑๐๐ บาทนั้นทำฐานะซื้อข้าวขายข้าวได้เป็นราคาถึง
๒,๐๐๐ บาทเป็นต้น นอกจากการค้าข้าวยังมีการใช้จ่ายในเรื่องขนข้าว
ส่งข้าวต่อ ๆ ไปนั้นอีกเป็นอเนกประการ เงินจากต่างประเทศก็ไหล
เข้ามาในเวลานั้นด้วย ส่งเงินเข้ามาใช้ค่าข้าว หรือส่งสินค้าเข้ามาขาย
เอาเงินซื้อข้าวกลับออกไปเป็นต้น โรงสีหรือกำปั่นและเรือเล็กน้อยรวม
ทั้งพลโยธาที่ทำการในช่วงฤดูที่อาศัยสินค้าข้าวเป็นใหญ่นั้น พลอยขยับ
ขึ้นแข่งทั่วไปหมด เป็นเวลาที่จำเป็นต้องจำหน่ายใช้เงินหมุนเวียน
ทั้งเงินสดและเงินเชื่อหนี้ ซึ่งมีในสัญญาหรือในบัญชีมากขึ้นกว่าปรกติ
หลายเท่า ลูกค้าที่ไม่มีทุนพอก็เที่ยวกู้หนี้ยืมสิน หรือเอาทรัพย์สินสมบัติ
ออกจำนำพอจะได้เงินไปใช้ในการค้าขายเมื่อเวลาซุกซumnั่นช่วงครึ่ง
ช่วงคราวจนสิ้นฤดูแล้วจึงเก็บเงินไปใช้หนี้เขา ในขณะนี้เงินนั่งเงินนอน
ต่าง ๆ ก็ต้องไหลออกมาใช้หมุนเวียนอยู่ด้วย

เมื่อการค้าข้าวซาลง การค้าขายทั้งหลายต้องพลอยซาตามไปด้วย เงินที่ใช้หมุนเวียนอยู่ในตลาดก็ต้องลดน้อยถอยลงตามกันจำนวนเงินหมุนเวียนในบ้านเมืองจึงอาจมาก ๆ น้อย ๆ ได้ตามเหตุที่ยกมาอ้างเป็นตัวอย่างนี้เป็นต้น

ได้ชี้แจงลักษณะเงินมาถึงเพียงนี้ ก็พอได้ความแล้วว่าอำนาจของเงินที่มหาชนนิยมกันใช้เป็นของกลางแลกทรัพย์สินและเป็นเครื่องกำหนดตั้งราคาของทรัพย์สินที่แลกเปลี่ยนกันนั้น ช่วยทำธุระในการค้าขายได้ดีเพียงไร ทำให้การค้าขายดำเนินไปได้โดยสะดวก จึงเป็นการส่งเสริมความจำเริญของมนุษย์ ในการปันหน้าที่กันทำงานตามความถนัดความชำนาญ ให้ได้แลกเปลี่ยนผลของแรงทำการต่าง ๆ ได้โดยสะดวก และการที่รัฐบาลแทรกมือเข้ามาทำเหรียญกษาปณ์ขึ้นใช้ ทำให้ราษฎรมีความเชื่อถือมั่นคงยิ่งขึ้นนั้น ก็ช่วยส่งเสริมความสะดวกในการค้าขายให้มากขึ้นอีกชั้นหนึ่งด้วย

ต่อไปยังจะมีเรื่องที่ชี้แจงยกเหตุผลมาให้เห็นว่า เขตชั้นของการทำเงินออกใช้หมุนเวียนในบ้านเมือง ไม่เลือกว่าเหรียญกษาปณ์ธนบัตร หรือจำนวนเงินเชื่อหนึ่งอย่างใดนั้น รวมทั้งสิ้นจะมีจำนวนพอดีพอสมควรกับความต้องการใช้ในการแลกทรัพย์สินสักเพียงไหน ถ้าเงินใช้หมุนเวียนมีน้อยไปหรือมากเกินไปกว่าความต้องการ จะมีผลดีร้ายอย่างใดบ้างแต่ความอธิบายข้อนี้จะต้องยกไว้พลางก่อน จำจะต้องชี้แจงลักษณะ และผลดีร้ายซึ่งจะเกิดขึ้นจากเหรียญกษาปณ์ที่ตกต่ำมีน้ำหนักหรือเนื้อเงินและทองในเหรียญกษาปณ์นั้นน้อยไปกว่าราคาที่จริง หรือราคาตลาดของธาตุเงินและทองที่เป็นอยู่ในขณะเดียวกัน

นั้นเสียก่อน ต่อไปนี้จึงจะชี้แจงผลดีและร้ายของจำนวนเงินหมุนเวียน
ที่จะมีมากไปหรือน้อยไปกว่าความต้องการใช้นั้นได้นัด

ลักษณะเหรียญกษาปณ์ที่ตกต่ำ

รัฐบาลมีอำนาจแต่ฝ่ายเดียวที่จะทำเหรียญกษาปณ์ขึ้นใช้
ในบ้านเมือง และการที่ทำเหรียญกษาปณ์นี้จะไม่คิดเอาค่าทำหรือ
จะคิดเอาค่าทำ หรือจะเลยหากำไรในการทำเหรียญกษาปณ์นั้น
ต่อไปอีกสักเท่าใดก็ได้ อำนาจของรัฐบาลนี้จะมีที่สิ้นสุด หรือมีเหตุขัดขวาง
ขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความเชื่อถือของราษฎรในรัฐบาลนั้นจะน้อยไป ถ้าราษฎร
ยังเชื่อถือมันคงอยู่แล้ว แม้ว่ารัฐบาลจะคิดค่าทำเหรียญกษาปณ์นั้น
ถึงกับจะเอากำไรร้อยละ ๑๐๐ เช่นกับทำธนบัตรออกจำหน่ายแทนเงินได้

ในพงศาวดารของโลกแต่ก่อนมาเคยมีเยี่ยงอย่างอยู่ว่า เมื่อถึง
สมัยใดเกิดการศึกสงครามหรือการฉิบหายอย่างหนึ่งอย่างใดในบ้านเมือง
พระเจ้าแผ่นดินขาดเงินใช้ในราชการเข้าเมื่อใด บางคราวบางสมัยก็หัน
ลงเบียดแว้ง เอากำไรในการทำเงินนั้น เป็นต้นว่าเงินปอนด์ของประเทศ
อังกฤษ แต่ชั้นเดิมมีน้ำหนักเต็ม ๑ ปอนด์ น้ำหนักนี้ค่อยลดถอยลงทีละ
เล็กน้อย จนเท่ากันกับน้ำหนักของเนื้อเงินใน ๒๐ ชิลลิงที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้
แต่ถ้าถึงกับจะยกพงศาวดารของแผ่นดินอังกฤษและประเทศอื่น ๆ ในยุโรป
มากล่าวในที่นี้ว่า เมื่อครั้งไหนแผ่นดินใดผลร้ายของการที่ทำเหรียญกษาปณ์
ตกต่ำลงจะมีอย่างใดบ้างนั้น ก็จะเป็นความละเอียดเกินความต้องการ

ของการศึกษาทรัพยากรศาสตร์แต่เพียงในชั้นประถมนี้ไป จะย่อแต่ใจความ
มากล่าวพอให้เห็นเท่านั้น

เงินบาทที่ใช้อยู่ในกรุงสยามทุกวันนี้ แต่ก่อนมีราคาใกล้เคียง
ความจริงของราคาธาตุเงินที่มีอยู่ในตลาด มาบัดนี้รัฐบาลเปลี่ยนมาตราเงิน
เป็นมาตราทอง ตั้งเหรียญกษาปณ์เงิน ๑ บาทเป็นหน่วยของมาตราสยาม
และให้สมมุติว่าราคาเงินตราบาท ๑ นั้น เท่ากันกับทองบริสุทธิ์หนัก
๕๕.๘ เซนติกรัม แต่น้ำหนักเงินแท้ของเงินบาทนั้นมีอยู่เพียง ๑๓ กรัมครึ่ง
ซึ่งที่แท้จริงต่ำกว่าราคาทอง ๕๕.๘ เซนติกรัมในขณะนี้มาก เศษที่ต่ำ
กว่านี้เป็นกำไรของรัฐบาลในการทำเหรียญกษาปณ์ ส่วนทองทศราคา
๑๐ บาท นั้นไม่เอากำไรเกินค่าทำที่แท้จริงไป

เมื่อรัฐบาลยังใช้มาตราเงินอยู่ ราคาธาตุเงินในตลาดไม่สู้
จะห่างไกลกันกับราคาเงินในเหรียญบาทนั้น พวกช่างเงินช่างทอง
ทั้งหลาย เมื่อจะทำของรูปพรรณขึ้นใช้ พึงจะยุบเงินบาทลง ทำเป็น
เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นพื้น การที่รัฐบาลต้องลงทุนซื้อธาตุเงินมาพิมพ์
เป็นเหรียญกษาปณ์ขึ้นนั้น ก็เป็นอันว่าป่วยการไปมาก ทำขึ้นแล้วมีคน
เอาไปยุบเสีย ก็ต้องหมั่นทำขึ้นเรื่อยไป ครั้นมาภายหลังเปลี่ยนเป็นมาตรา
ทองเนื้อและน้ำหนักเงินบาทคงมีอยู่ตามเดิม แต่รัฐบาลให้สมมุติราคา
สูงขึ้นเท่ากับน้ำหนักทอง ๕๕.๘ เซนติกรัม ราคาที่แท้จริงในเงินบาท
จึงสูงเกินไปมากกว่าธาตุเงินที่ขายกันอยู่ในตลาดมาก การนี้ก็เป็นอัน
ป้องกันไม่ให้พวกช่างทั้งหลายเอาเหรียญกษาปณ์ไปยุบหลอมได้ต่อไป
เพราะเหตุที่จะซื้อเนื้อเงินตายได้ถูกกว่าเงินในเหรียญกษาปณ์นั้น
เป็นอันมาก ธรรมดาราคาสินค้าสารพัดอย่างอาจขึ้น ๆ ลง ๆ เป็นคราว
เป็นสมัยอยู่เสมอถ้าบังเอิญราคาธาตุเงินในตลาดสูงเกินราคาเงินบาท

ไปเมื่อใด พวกพ่อค้าคงจะต้องรวบรวมเงินบาทนี้ยุบหลอมออกไปขายในทันที เมื่อถึงคราวเช่นนี้ ถ้ารัฐบาลไม่ทำเงินที่น้ำหนักเบาออกไปกว่าออกใช้แทนแล้ว เงินบาททั้งสิ้นที่มีอยู่คงจะไหลออกไปนอกประเทศหมด เหตุที่รัฐบาลไม่เติมน้ำหนักเงินบาทขึ้นอีกนั้นก็เพื่อจะป้องกันทางนี้ด้วย

แต่ในขณะที่เมื่อเนื้อเงินที่มีอยู่ในเหรียญกษาปณ์ยังตกห่างไกลกันกับราคาธาตุเงินในตลาดนั้น ถึงจะอย่างใดก็ไม่มีใครจะเห็นดีที่จะยุบเงินออกไปขายต่างประเทศ เพราะเหตุว่าเงินนั้นถึงจะเบา น้ำหนักอย่างไร ก็ยังซื้อของได้ราคาเท่ากับราคาทองที่รัฐบาลสมมุติตั้งลงไว้

ราคาเหรียญกษาปณ์จะตกต่ำไปกว่าราคาทองที่รัฐบาลสมมุติไว้ได้ ก็จะเป็นเมื่อรัฐบาลทำเหรียญกษาปณ์เช่นนั้นออกจำหน่ายใช้สอยเพิ่มเติมจำนวนเงินหมุนเวียนซึ่งต้องการใช้สำหรับการค้าขายนั้น จนมากเกินไปจนเกินส่วนที่ควรไป และจะเห็นปรากฏได้ว่าเงินที่ใช้หมุนเวียนกันในบ้านเมืองจะมากเกินไปก็เมื่อขณะที่ราคาสินค้าทั่วไปในบ้านเมืองจะแพงยิ่งขึ้นกว่าปรกติเป็นต้นว่า ถ้าทองบริสุทธิ์หนัก ๕๕.๘ เซนติกรัม ซึ่งรัฐบาลกำหนดให้เท่าราคากับเงิน ๑ บาทนั้น จะซื้อของนอกประเทศชนิดหนึ่งได้ แต่ในประเทศสยามจะต้องซื้อของชนิดเดียวกันนั้นแพงขึ้นไปถึง ๑ บาท ๕๐ สตางค์โดยที่ไม่คิดกำไร และค่าส่งของชนิดนั้นด้วยเป็นต้นแล้ว ก็เป็นอันเห็นได้ตรงว่าเงินหมุนเวียนในบ้านเมืองมีมากเกินไปจนเกินส่วนที่ควรไปถึงร้อยละ ๕๐ เงินหมุนเวียนในบ้านเมืองจึงตกราคาตามส่วนนั้นเป็นการตรงกันกับกฎธรรมชาติที่ว่า ของสิ่งใดมีมากเกินไปกว่าความต้องการแล้วของสิ่งนั้นจำเป็นต้องตกราคา

เงินหมุนเวียนในบ้านเมืองมีมากเกินต้องการไป เงินนั้นก็ต้องตกราคา เมื่อเงินตกราคา สินค้าก็ต้องแพงขึ้นเป็นเครื่องถ่วงกันอยู่เช่นนี้เสมอ

เงินหมุนเวียนในบ้านเมือง ซึ่งมีธนบัตรที่รัฐบาลทำออกจำหน่ายปนอยู่ด้วยอีกส่วนหนึ่งนั้นก็เหมือนกัน จำหน่ายธนบัตรออกมากเกินไปหรือจำหน่ายเหรียญกษาปณ์ออกมากเกินไปก็เป็นอันว่าเพิ่มเติมเงินหมุนเวียนขึ้นด้วยกันทั้ง ๒ อย่าง จะแก้ไขให้ราคาสินค้าทั่วไปถูกลงจนเท่ากับราคาสินค้านอกประเทศได้ ก็มีทางเดียวที่รัฐบาลจะต้องถอนเงินกษาปณ์และธนบัตรที่จำหน่ายเกินไปนั้นขึ้นเก็บไว้เสีย ถอนออกจากเงินหมุนเวียน จนกว่าจำนวนนั้นจะลดน้อยถอยลง เมื่อลดน้อยถอยลงแล้วราคาเงินต้องกลับแพงขึ้น หรือราคาสินค้ากลับถูกลงตามเดิม ความข้อนี้เป็นข้อสำคัญอันใหญ่ยิ่ง ที่รัฐบาลจำจะต้องคอยระวังอยู่อย่างกวดขันเสมอ ถ้ารัฐบาลไม่ค่อยระวังรักษาการอยู่เช่นนั้นขึ้นจำหน่ายธนบัตรหรือเหรียญกษาปณ์ออกใช้ยิ่งมากเกินไป ราคาสินค้าในบ้านเมืองก็จะยิ่งแพงหนักขึ้น รัฐบาลจะได้กำไรที่พิมพ์กระดาษอันไม่มีราคาออกใช้แทนเงิน หรือได้กำไรในการพิมพ์เหรียญกษาปณ์ที่ราคาต่ำออกจำหน่ายฝ่ายเดียว แต่ราษฎรทั้งแผ่นดินจะต้องขาดทุนเพราะต้องซื้อของแพง ตามส่วนที่รัฐบาลได้กำไร ถ้าการเป็นเช่นนี้เหรียญกษาปณ์จะตกต่ำราคาไป จนถึงกับว่าถ้ายุบลงเป็นทองแท่งเงินแท่ง ส่งออกไปแลกสินค้านอกประเทศได้มากกว่าที่จะแลกสินค้าในประเทศเมื่อใด เหรียญกษาปณ์ทั้งสิ้นจะต้องละลายไหลออกไปนอกประเทศหมด จะเหลืออยู่แต่ธนบัตร ซึ่งจำจะต้องตกราคาลงตามส่วน

เงินหมุนเวียนที่เกินต้องการนั้นอยู่เสมอ ถ้าธนบัตรมีมากเกินไปเกินส่วนถึงร้อยละ ๕๐ ธนบัตรนั้นก็ต้องตกราคาลงถึงร้อยละ ๕๐ เป็นต้น ถ้าเป็นเช่นนี้ราคาธนบัตร ๗๕ บาทจะเท่ากับราคา ๕๐ บาทที่สมมุติตั้งไว้ในมาตราทอง

ความจริงอาจเป็นไปได้เช่นกล่าวมานี้ เหตุนี้จึงเป็นเหตุหนึ่งซึ่งจะเป็นเขตคั่นกันทางไม่ให้รัฐบาลทำเหรียญกษาปณ์ที่ต่ำราคาหรือที่เต็มราคาก็ดี หรือธนบัตรก็ดี ออกใช้มากเกินไปกว่าความต้องการใช้หมุนเวียนในบ้านเมือง

เพื่อจะชี้แจงความข้อนี้ให้ชัดขึ้น จะอุปมาว่ามีเมืองค้าขายอยู่ ๒ เมือง คือเมือง ก. กับเมือง ข. ใช้เงินอย่างเดียวกัน และต้องการจำนวนเงินหมุนเวียนใช้เป็นส่วนที่พอจะกระทำให้พิกัดราคาสินค้าเหมือนกันทั้ง ๒ ฝ่าย อุปมาเสียว่าลักษณะการใน ๒ เมืองนี้ คงเป็นดังที่กล่าวมาปรกติอยู่เสมอไป

ครั้นอยู่มาบังเอิญ เมือง ก. มีเงินใช้มากขึ้นกว่าเก่าในปัจจุบันทันที เช่นกับไปพบชุมทรัพย์ หรือบ่อทองขึ้นใหม่ขุดได้ทองเป็นความมั่งมีขึ้นเป็นอันมากเมื่อมีโชคดีเกิดขึ้นเช่นนี้ทันที จำนวนเงินใช้ก็พึงจะมีมากขึ้น แต่จำนวนสินค้าในพื้นที่เมืองมีคงที่อยู่เท่าเดิม ไม่มีเวลาพอที่จะมีสินค้าเพิ่มเติมเข้ามาทัน เหตุที่เงินมีมากขึ้นจึงกระทำให้สินค้าในเมืองนั้นแพงขึ้นตามส่วนทุกอย่าง

ข้างฝ่ายเมือง ข. รู้ว่าราคาสินค้าในเมือง ก. สูงกว่าราคาสินค้าในเมือง ข. ก็ขนส่งสินค้าเมือง ข. เข้าไปขายในเมือง ก. บ้าง ได้กำไรเท่าใดก็ขนเอาเงินทองของเมือง ก. กลับออกไปเมือง ข. ข้างฝ่ายราษฎรเมือง ก. เห็นว่าสินค้าในเมือง ข. ราคาถูกกว่าสินค้าในเมือง ก. ก็ช่วยขนเงินทองเมือง ก. ออกไปแลกสินค้าเมือง ข. ในที่นี้เป็นอันร่วมคิดกันขนเงินทองเมือง ก. ไปให้เมือง ข. และขนส่งสินค้าเมือง ข. ไปให้เมือง ก. ไม่ช้านานสักเท่าใดเงินทองในเมือง ข. ก็จะเกิดมีมากขึ้นเพราะการแลกเปลี่ยนนี้จนเท่าเทียมเสมอกัน เมื่อมีจำนวนเงินเสมอกันแล้วราคาสินค้าทั้ง ๒ ฝ่ายก็ต้องกลับคืนลงเสมออยู่เท่าลักษณะที่เป็นอยู่ แต่เดิมมาทั้ง ๒ เมืองเงินที่มีใช้ในเมืองพอเท่าเทียมกันกับราคาปกติของสินค้าดังที่เป็นอยู่แต่ก่อน การค้าขายในระหว่างนานาประเทศเป็นอยู่เช่นนี้เมืองใดมีเงินใช้มาก ราคาของในเมืองนั้นแพง เมืองอื่นก็ส่งสินค้าเข้าไปแลกเอาเงินของเมืองนั้นไปเป็นประโยชน์ ถ้าเมืองใดมีเงินน้อยราคาสินค้าในเมืองนั้นต่ำ เมืองที่มีเงินมากก็ส่งเงินเข้าไปซื้อหรือแลกเอาสินค้าที่ราคาต่ำนั้นไป ธรรมดาการค้าขายจึงจะจัดระเบียบแต่ลำพังตัวเองได้ จนราคาของทั้งปวงจะพอสม่าเสมอกันลงทั่วไปดังที่กล่าวมานี้เป็นต้น

สินค้าที่ทำด้วยฝีมือช่างต่างประเทศโดยมากอย่างที่ยายกันถูกกว่าราคาสินค้าที่จะทำได้ในกรุงสยามนั้น เราต้องการมากมายเพียงใด ไม่มีเงินทองจะส่งออกไปซื้อก็ส่งข้าวที่ทำได้ในบ้านเมืองออกไปแลกขามา ข้าวเป็นสินค้าที่มีมากเหลือเกินกว่าพลเมืองจะบริโภคเป็นอันมาก ถ้าไม่เอาข้าวออกไปแลกสินค้าอื่นเข้ามาใช้ ราคาข้าว

ในเมืองจะตกต่ำลงกว่าเดี๋ยวนี้อันนี้เป็นอันมาก ข้างฝ่ายนานาประเทศ จะต้องการข้าวซึ่งเหลือใช้ของเรานั้นไปบริโภคบ้าง ก็ส่งสินค้าที่เหลือใช้ของเขาเข้ามาแลกเอาไป

ความเจตนาของการค้าขายต่างประเทศก็เป็นอันว่าถ้อยทีก็จะแลกสินค้าซึ่งมีเหลือใช้อยู่ทั้ง ๒ ฝ่ายซึ่งกันและกัน เมืองอังกฤษมีเครื่องเหล็กเหลือใช้การงานในบ้านเมือง แต่ไม่มีไม้ที่ต่ออย่างไม้สัก จะใช้ต่อเรือก็ต้องส่งเครื่องเหล็ก หรือสินค้าอย่างอื่นที่เหลือใช้นั้นมาขายแลกเอาไม้สักไป ข้างฝ่ายเราต้องการเครื่องเหล็กมากกว่าไม้สักที่มีอยู่ในพื้นเมือง ถึงไม้สักจะหายากอยู่บ้าง ก็ยังหาได้ง่ายกว่าเครื่องเหล็กที่เรายังทำไม่เป็น การแลกเปลี่ยนจึงมีประโยชน์ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย

ราคาทองคำปณิ เงินกษาปณ์ และราคาธาตุทอง ธาตุเงิน ตามราคาตลาดในพระราชบัญญัติมาตราทองคำ ร.ศ. ๑๒๗ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น รัฐบาลบัญญัติลงไว้ว่า จำนวนหน่วยแห่งวิธีเงินตราสยาม ให้สมมุติว่า เป็นเหรียญบาททองซึ่งมีส่วนธาตุทองคำบริสุทธิ์หนัก ๕๕.๘ เซนติกรัม และเหรียญบาทเงินซึ่งมีส่วนเนื้อเงินบริสุทธิ์หนัก ๑๓ กรัมครั้งนั้น ให้มีราคาเท่ากับเนื้อทองคำบริสุทธิ์หนัก ๕๕.๘ เซนติกรัม ที่ได้กล่าวมาแล้ว

เนื้อความเป็นดังนี้ก็เป็นอันเห็นได้ชัดว่าเงินตราสยามเป็นเหรียญบาททองมีราคาแท้จริงเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก ๕๕.๘ เซนติกรัม แต่ส่วนเหรียญบาทเงินซึ่งมีเนื้อเงินบริสุทธิ์อยู่ ๑๓ กรัมครั้งนั้น สักแต่จะให้สมมุติเอาว่าเป็นราคาเท่ากับเหรียญบาททองเท่านั้น น้ำหนักทองกับเงินที่ได้กำหนดลงสำหรับเหรียญบาททองและเหรียญบาทเงินนี้

และที่หมายความว่าให้เรียกว่าราคาทองคำปอนด์ เงินกษาปณ์ เมื่อรัฐบาลเปลี่ยนมาตราเงินมาเป็นมาตราทอง และได้กำหนดน้ำหนักทองลงเป็นราคาเช่นที่กล่าวมานั้น ก็เป็นอันว่าเหรียญบาททองของเราจะซื้อหรือแลกเปลี่ยนค่าสารพัดอย่างได้เท่ากับที่ธาตุทองบริสุทธิ์ ที่มีได้ตีตราเป็นเหรียญกษาปณ์จะแลกเปลี่ยนค่านั้นในตลาดได้ ส่วนเหรียญบาทเงินซึ่งสักแต่ทำให้เป็นเครื่องหมายราคาของเหรียญบาททองนั้น น้ำหนักเงินบริสุทธิ์มีอยู่เท่าใด ก็แลกเปลี่ยนได้เพียงเท่ากับที่ธาตุเงินทั่วไปจะแลกเปลี่ยนได้นั้น ไม่ใช่จะบังคับให้ธาตุเงินหนัก ๑๓ กรัมครึ่งซึ่งยังมีได้ตีตราเป็นเหรียญกษาปณ์ แลกเปลี่ยนค่าทั่วไปได้เท่ากับที่ธาตุทองหนัก ๕๕.๘ เซนติกรัมจะแลกเปลี่ยนได้

ราคาทองกับธาตุเงินในตลาดจะขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่เสมออยู่ได้ ในเวลานี้ราคาธาตุเงินในตลาดก็ต่ำกว่าราคาเนื้อเงินในเหรียญกษาปณ์มาก เพราะฉะนั้นถ้าหลอมยุบเหรียญบาทเงินลงแล้วคงจะแลกเปลี่ยนค่าน้อยกว่าทองหนัก ๕๕.๘ เซนติกรัม

ราคาธาตุทองแดงกับธาตุนิกเกิลที่มีอยู่ในเหรียญสแตงค์ และเหรียญนิกเกิลนั้น ก็ต่ำกว่าราคาธาตุทองแดงและธาตุนิกเกิลในตลาดประดุจเดียวกันกับธาตุเงินที่มีเหรียญบาท เหรียญกษาปณ์ที่เป็นเหรียญปลิกต่าง ๆ นี่สักแต่ว่าเป็นเครื่องหมายราคาส่วนแบ่งย่อยของเหรียญทอง ซึ่งเป็นหลักอยู่ในวิธีเงินตราสยามเท่านั้น

เหรียญกษาปณ์ที่สึกหรอบุบสลาย

ในประเทศใดมีเหรียญกษาปณ์ทองเงินที่สึกหรอโดยการที่ใช้หรือโดยเหตุใดเหตุหนึ่ง ซึ่งน้ำหนักตกต่ำไปกว่ากำหนดที่ได้ตั้งลงไว้ในกฎหมาย และถ้ารัฐบาลทำเหรียญกษาปณ์ใหม่ที่มีน้ำหนักเต็มบริบูรณ์ขึ้นใช้เพิ่มเติมปะปนกันอยู่เหรียญที่สึกหรอนั้นด้วยแล้ว ถ้าลักษณะการเช่นนี้เป็นอยู่ในประเทศใดก็คงจะมีผลเกิดขึ้นเพราะเงินตราที่ดีและชั่วปะปนกันอยู่นั้นได้ ๒ ประการ

๑. ผู้ขายของอาจมีความรังเกียจที่จะรับเงินซึ่งบุบสลายเลือกรับเอาแต่เงินใหม่ที่มีน้ำหนักเต็มอัตรา หรือถ้าได้เงินที่บุบสลายก็จะขายของให้แต่น้อย ถ้าเงินดีเต็มน้ำหนักก็จะขายของให้มาก ตั้งราคาของขายต่างกันไป สุดแล้วแต่ว่าผู้ซื้อจะเอาเงินบุบสลายหรือเอาเงินเต็มน้ำหนักมาซื้อเป็นอันว่าราคาเงินที่บุบสลายนั้นตกต่ำกว่าราคาเงินที่มีน้ำหนักเต็ม

๒. หรืออีกประการหนึ่ง ถ้ากฎหมายแผ่นดินบังคับไม่ให้ผู้ใดตีราคาเงินเก่าใหม่ให้ผิดกันไป พวกที่ค้าหาตุเงินทองเห็นจะได้เปรียบก็จะเลือกเก็บเอาแต่ล้วนเหรียญกษาปณ์ใหม่ที่เต็มน้ำหนักนั้นเข้ากักไว้เสียหรือยุบหลอมลงเป็นลิ้มเป็นก้อนส่งออกไปขายต่างประเทศจนสิ้น เมื่อเงินบุบสลายกับเงินเต็มน้ำหนักซึ่งใช้ปะปนอยู่มีผลขึ้นเช่นนี้แล้ว ก็จะเป็นความตรงกันกับกฎธรรมดา ซึ่งนักปราชญ์ได้ชี้แจงไว้ว่า เงินชั่วอาจขับไล่เงินดีสูญหายไปจากการใช้หมุนเวียนในบ้านเมือง หรือขับไล่เงินดีออกไปเสียนอกประเทศได้หมด

ในพระราชบัญญัติมาตราทองคำรัตนโกสินทรศก ๑๒๗ ยังมี
ความสำคัญข้อใหญ่ที่จะพิจารณาอีกข้อหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักอันเป็นที่ตั้ง
ของมาตราทอง คือในหมวดที่ ๓ มาตรา ๑๑-๑๒ มีความว่า ผู้ได้นำทองคำ
ไปส่งยังกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ จะขอรับแลกเป็นเงินกษาปณ์ทอง
ก็ให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจ่ายเหรียญกษาปณ์ทองให้ตามพิกัด
เนื้อทองคำบริสุทธิ์หนัก ๑๐๐ บาท เป็นราคา ๒,๖๘๐ บาทถ้วน
แต่ไม่จำเป็นต้องจ่ายในขณะที่ได้รับเนื้อทองไว้ ต้องให้มีเวลาอันสมควร
ที่พอจะทำเนื้อทองคำนั้นให้เป็นเหรียญกษาปณ์ขึ้นได้จึงจ่าย หรือถ้า
ผู้ที่นำเนื้อทองคำมาส่งนั้นยอมรับแลกเงินตราซึ่งเจ้าหน้าที่จำต้องรับตาม
กฎหมายไม่เลือกว่าชนิดใด ถ้าสะดวกก็ให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
จ่ายให้ทันใด และในหมวดที่ ๗ มาตรา ๒๓ มีความว่า ให้กระทรวง
พระคลังมหาสมบัติจัดตั้งเงินทุนสำรองขึ้น กันเป็นส่วนไว้แผนกหนึ่ง
สำหรับรักษาราคาแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราสยามกับเงินตราต่างประเทศ
ไว้ให้ยืนที่มั่นคง

ยังมีประกาศเพิ่มเติมแก่มาตรา ๑๑-๑๒ ที่กล่าวมาแล้วต่ออีกว่า
ในขณะที่รัฐบาลยังรับทองในกรุงเทพฯ ไม่ได้นั้น ให้งดความในมาตรา
๑๑-๑๒ ที่อ้างไว้ชั่วคราวหนึ่งคราวหนึ่งก่อน แต่ให้กระทรวงพระคลังฯ
รับเนื้อทองได้ในเมืองต่างประเทศ ถ้าเป็นเช่นนี้ รัฐบาลได้รับทองคำ
บริสุทธิ์หนัก ๑๐๐ บาทก็ให้กระทรวงพระคลังฯ จำหน่ายเงินตรา
ให้ที่ในกรุงเทพฯ นี้ ๒,๖๖๒ บาท หรือถ้าได้รับทองอังกฤษ ๑ ปอนด์
ให้จ่ายเงินให้ ๑๓ บาท

รัฐบาลหยุดการทำเหรียญกษาปณ์เงินบาทมาตั้งแต่ศก ๑๒๖ จนถึงศก ๑๓๔ นี้ หลายปีแล้ว ก็ยังไม่ได้ทำเหรียญกษาปณ์เพิ่มเติม ขึ้นใหม่เลย เหตุนี้เป็นเพราะเงินเหรียญบาทเก่า ยังมีใช้หมุนเวียน อยู่ในบ้านเมืองเป็นอันมาก และถ้าหากว่าเงินเหรียญบาทนั้น จะไม่เพียงพอ กันกับความต้องการใช้ก็ยังมีธนบัตรที่รัฐบาลพิมพ์ออกจำหน่ายใช้แทน เงินเหรียญกษาปณ์เพิ่มเติมหมุนเวียนอยู่ในบ้านเมืองขึ้นเสมอไป

เขตชั้นที่รัฐบาลจะจำหน่ายธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ออกใช้ เป็นจำนวนเงินหมุนเวียนอยู่ได้สักเพียงใดนั้น จะต้องสุดแล้วแต่ ความต้องการใช้ของมหาชนในแผ่นดินเป็นใหญ่ ถ้าจำนวนเงินใช้หมุนเวียน มีเงินตราธนบัตรรวมทั้งเงินเชื่อหนี้ต่าง ๆ ด้วย ยังไม่พอกับความต้องการใช้ เหตุที่ไม่พอนี้อาจกระทำให้ราคาสินค้าสารพัดอย่างในบ้านเมืองตกราคา ไปได้ และการที่จะเห็นว่าสินค้าตกราคานั้น ก็จะได้จากราคา เงินบาทหนึ่งซึ่งกำหนดว่าเท่ากับราคาทอง ๕๕.๘ เซนติกรัมมันั้น จะซื้อของในกรุงสยามได้มากกว่าที่จะซื้อของอย่างเดียวกันชนิดเดียวกันนั้น ข้างฝ้ายนอกประเทศ ถ้าเป็นเช่นนั้นก็มีผลว่าสินค้านอกประเทศ จะเข้ามาในเมืองน้อยไปกว่าปกติ เพราะเหตุที่สินค้าในเมืองตกราคา ส่วนสินค้าขาออกนอกประเทศอันเป็นผลที่สร้างขึ้นในบ้านเมืองนั้น เมื่อราคา ตกไปชาวต่างประเทศก็จะนำทองมาส่งรัฐบาลแลกเงินตราหรือธนบัตร ของรัฐบาลออกจำหน่ายซื้อสินค้าในเมืองที่ราคาต่ำออกไปขายเอากำไร นอกประเทศ เป็นการช่วยจัดการในตัวเองให้มีเงินหมุนเวียนเพิ่มเติม ขึ้นใช้ในบ้านเมืองได้อีก จนกว่าเงินหมุนเวียนนั้นจะมีมากพอกับที่จะกระทำ ให้สินค้าสารพัดอย่างในเมืองมีราคาสูงขึ้นเป็นปกติตามสมควร การที่เงิน หมุนเวียนมีใช้น้อยไปนั้น จึงไม่สู้จะอันตรายไปได้ยึดยืนช้านานสักเท่าใด

แต่อีกฝ่ายหนึ่งถ้าหากว่ารัฐบาลทำธนบัตรและเงินเหรียญขาปณ์ ออกจำหน่ายโดยอาการฟุ่มเฟือยมากเกินไปกว่าความต้องการใช้หมุนเวียนในบ้านเมืองเหรียญขาปณ์เงินมีเนื้อต่ำกว่าราคาทองที่กำหนดไว้อยู่แล้ว ยังมีหนำธนบัตรนั้นเป็นแต่กระดาษที่มีข้อสัญญาว่ารัฐบาลจะใช้เหรียญขาปณ์นั้นเองเป็นเครื่องถ่ายถอนธนบัตรอยู่แล้ว ถ้าเงินหมุนเวียนในแผ่นดินมีจำนวนมากเกินไปกว่าความต้องการใช้แล้ว ราคาสินค้าสารพัดอย่างในบ้านเมืองก็อาจสูงขึ้นกว่าปรกติได้ตามส่วนจำนวนเงินหมุนเวียนที่มีมากกว่าความต้องการ เมื่อสินค้าในบ้านเมืองแพงขึ้น ชาวต่างประเทศเห็นว่าเอาสินค้าต่างประเทศเข้ามาขายจะมีกำไรดี ก็จะมีคนสินค้าทัณฑ์เข้ามาขายในบ้านเมืองมากขึ้นกว่าปรกติและมากขึ้นไปจนกว่าสินค้านั้นจะเหลือเกินความต้องการใช้ของราษฎรในพื้นที่เมือง ถ้าถึงเช่นนี้ของในตลาดมีดินมากเกินไป ของนั้นก็จะต้องตกราคาอยู่เอง แต่ถึงเช่นนั้นก็ดี สินค้าต่างประเทศที่เข้ามาขายในบ้านเมือง เมื่อเวลาที่ราคาสินค้ายังสูงอยู่กว่าปรกติทั่วไปนั้น ชาวต่างประเทศขายของได้เงินตราสยามไปแล้ว จะเอาเงินนั้นซื้อสินค้าอันเป็นผลที่เกิดในแผ่นดินสยามส่งออกไปขายต่างประเทศไม่ได้ เพราะเหตุว่าราคาสินค้าที่กล่าวนั้นแพงเกินไป เมื่อชาวต่างประเทศเอาสินค้าออกไปไม่ได้แล้ว ก็มีอยู่ทางเดียวแต่ที่จะเอาเงินตราสยามที่ขายของได้นั้นมาส่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติขอแลกเอาทองของรัฐบาลไปตามกำหนดราคาปอนด์ละ ๑๓ บาทที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ และถ้าหากว่ารัฐบาลไม่เก็บธนบัตรและเงินบาทที่มีใช้อยู่มากเกินไปนั้นกลับคืนเข้ากักไว้เสียในพระคลัง หรือยังขึ้นจำหน่ายธนบัตรออกใช้เรื่อยไปอีกแล้ว ชาวต่างประเทศ

จะต้องขอเอาทองซึ่งเป็นส่วนที่รัฐบาลจัดตั้งเป็นเงินทุนสำรองขึ้นไว้สำหรับรักษาราคาแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราสยามกับเงินตราต่างประเทศให้ยืนที่มั่นคงอยู่ได้นั้นไปเสียจนหมดสิ้น และทุนสำรองเพียงเท่าที่มีอยู่เดี๋ยวนี้อาจหมดไปได้โดยรวดเร็ว เพราะเหตุว่าเป็นจำนวนทุนน้อยส่วนกว่าเงินที่ใช้หมุนเวียนอยู่หลายเท่าตัว ความอันตรายใหญ่อาจเกิดขึ้นเพราะการที่เงินใช้หมุนเวียนในบ้านเมืองจะมีมากเกินไปเกินส่วนความต้องการไปได้เช่นนี้ ถ้าทองที่เป็นทุนสำรองของรัฐบาลหมดไป และเพื่อจะรักษาราคาแลกเปลี่ยนเงินตราสยามกับเงินตราต่างประเทศให้ยืนที่มั่นคงอยู่ให้ได้ตามพระราชบัญญัติ รัฐบาลจำเป็นจะต้องกู้ทองต่างประเทศมาเพิ่มเติมทุนสำรองขึ้นอีก ถ้าไม่ทำเช่นนั้นราคาเงินตราสยามจะตกต่ำลงฮวบฮาบได้ทันที จะต่ำลงจนกว่าราคาเนื้อเงินที่มีอยู่ในเงินบาทนั้นจะกลายเป็นราคาธาตุเงินในตลาดหรือยิ่งต่ำไปกว่านั้นเป็นอันหมดราคาทองที่ได้สมมุติตั้งขึ้นไว้สำหรับเงินบาทเป็นแน่แท้ เมื่อราคาเงินหมุนเวียนในบ้านเมืองตกต่ำลงเช่นนี้ราคาสินค้าสารพัดอย่างก็อาจแพงขึ้นตามส่วนราคาเงินที่ตกต่ำนั้นไป ความอันตรายอาจมีได้ดังความที่กล่าวเช่นนี้ ความสำคัญมีอยู่ก็ที่ตรงว่า รัฐบาลซึ่งเป็นผู้ทำเงินตราและธนบัตรออกจำหน่ายได้แต่ฝ่ายเดียวกัน จะต้องคอยระวังที่จะมิให้ความพลั้งเผลอในการจำหน่ายเงินตราและธนบัตรมากเกินไปเกินส่วนที่ควรไป ความระวังจะต้องไปเพ่งเล็งอยู่ที่ตรงราคาสินค้าเข้าออก ซึ่งจะขึ้น ๆ ลง ๆ เพราะเหตุอื่น ๆ ได้อีกหลายประการนั้นเป็นต้น

วิธีเงินตราสยามที่เปลี่ยนจากมาตราเงินมาเป็นมาตราทองโดยที่
รัฐบาลให้สมมุติว่า เหรียญบาททองเป็นจำนวนหน่วยแห่งวิธีเงินตราสยาม
แต่ยังไม่มีเหรียญบาททองใช้ในบ้านเมือง จึงบังคับให้ใช้เหรียญบาทเงิน
เป็นเงินตราสยามซึ่งเจ้าหน้าที่จำต้องรับโดยไม่จำกัดจำนวน แต่โดยที่
รัฐบาลให้สมมุติว่าเหรียญบาทมีเงินมีราคาเท่าทองคำบริสุทธิ์หนัก
๕๕.๘ เซนติกรัม ซึ่งเป็นการยกราคาเนื้อเงินที่มีอยู่ในเหรียญบาทให้สูงกว่า
ราคาธาตุเงินตายที่ซื้อขายกันอยู่เป็นสินค้าอย่างหนึ่งในตลาดของโลกนั้น
เพื่อจะรักษาราคาแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราสยามกับเงินตราต่างประเทศ
ไว้ให้ยืนที่มั่นคงอยู่ได้ รัฐบาลเข้ารับเอาหน้าที่ที่จะรับแลกทองในเมือง
ต่างประเทศ เป็นราคา ๒,๖๖๒ บาทต่อทองคำบริสุทธิ์หนัก ๑๐๐ บาท
หรือรับแลกทองปอนด์อังกฤษ ๑ ปอนด์เป็นราคาเงิน ๑๓ บาท
ลักษณะการใช้เงินหมุนเวียนในกรุงสยามที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ก็ดีปรกติ
เรียบร้อยอยู่ได้ตามความปรารถนาของรัฐบาลทุกอย่าง ราคาแลกเปลี่ยน
เงินตราสยามกับต่างประเทศ ไม่ขึ้น ๆ ลง ๆ ห่างไกลกันโดยรวดเร็ว
ได้เหมือนเมื่อยังใช้มาตราเงินอยู่แต่ก่อน ก็เป็นอันว่ารัฐบาลช่วยการ
ค้าขายในบ้านเมือง และในระหว่างกรุงสยามกับต่างประเทศให้สะดวก
ดีขึ้นยิ่งกว่าเก่าเป็นอันมาก ดังที่จะได้ยกข้อสำคัญบางข้อมาชี้แจงให้เห็นว่า
ในการที่รัฐบาลเข้ามาแบกหามรับจัดตั้งค่าแลกเปลี่ยนเงินตราสยาม
กับเงินตราต่างประเทศให้ยังยืนอยู่ได้นั้น รัฐบาลทำคุณให้แก่ชาติ
อย่างไรบ้าง คือ

๑. แต่เดิมมาเมื่อราคาเงินในตลาดมีส่วนแลกกับทองเป็นส่วน ๑๕ นักกึ่ง หรือราวปอนด์ละ ๘ บาท โดยที่เปรียบกับเงินตราอังกฤษ ราคาของในกรุงสยามสารพัดอย่างไม่แพงเหมือนอย่างทุกวันนี้ อาหารการกินอุดมทั่วไป ข้าวสารไม่เกินถังละ ๒ สลึงเป็นต้น แม้ว่าในขณะนั้น ราษฎรจะหาเงินได้ยากก็จริง แต่ความอึดคัดในการเลี้ยงชีพน้อย ความสุขก็ต้องมีมากตามส่วนกัน

๒. มาภายหลังธาตุเงินในตลาดตกราคาลงเรื่อยไปไม่มีใครจะมีเวลากลับตัวสูงขึ้นได้ ตกต่ำเสมอมาจนถึงส่วนแลกเปลี่ยนเงินกับทองเกือบถึง ๔๐ นัก เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้มีทรัพย์สมบัติสะสมเก็บเป็นเงินตราไว้ในกรุงสยามก็ต้องยากจนลงตามส่วนนั้น เพราะว่าราคาเงินตกต่ำลงเพียงใด ราคาสินค้าสารพัดอย่างก็แพงขึ้นตามกันเป็นธรรมดา แต่ก่อนเงิน ๒ สลึงซื้อข้าวได้ถังหนึ่ง มาขึ้นหลังต้องใช้เงินมากขึ้นไปถึง ๖ สลึงจึงจะซื้อข้าวได้เท่านั้น อำนาจของเงินบาทที่จะแลกของได้ต่ำไปเพียงใด เจ้าของเงินก็จนลงเพียงนั้น จนลงโดยไม่ใช่ว่าความผิดอะไรของตัวเลย

๓. การที่ราคาเงินกับทองหม่นขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่่นั้นเป็นความขัดข้อง และเป็นความไม่แน่นอนสำหรับการค้าขายเป็นอันมาก เป็นต้นว่าพ่อค้าลงทุนซื้อของต่างประเทศเป็นราคาทอง ๑ ปอนด์ ซึ่งในขณะนั้นมีค่าแลกเปลี่ยนกับเงินตราสยามเท่า ๑๕ บาท ครั้นขายไปแล้วถึงเวลาจะใช้หนี้ บังเอิญราคาเงินบาทตกต่ำไปเป็น ๑๗ บาทต่อปอนด์ พ่อค้าจะต้องใช้หนี้เขาเป็นทองปอนด์ ก็ต้องเสียค่าแลกถึง ๑๗ บาท

ขายของได้ ๑๕ บาทเท่านั้น ก็เป็นอันว่าขาดทุนไป ๒ บาทเปล่า ๆ อีกประการหนึ่ง ถ้าพ่อค้าในกรุงเทพฯ ซื้อข้าวเพื่อจะส่งไปขายประเทศยุโรปเป็นราคาหาบละ ๘ บาท ซึ่งในขณะนั้นค่าแลกเปลี่ยนปอนด์เป็น ๑๖ บาทต่อปอนด์ ข้าวหนึ่งหาบจะขายได้ราคาครึ่งปอนด์ ครั้นส่งข้าวออกไปถึงยุโรป ขายได้ราคาเป็นทองแล้ว บังเอิญในระหว่างเวลานั้น เงินบาทในกรุงเทพฯ ขึ้นราคาไปถึง ๑๕ บาทต่อปอนด์เป็นต้น ค่าแลกเปลี่ยน ผิดไปบาท ๑ พ่อค้าข้าวจะแลกเปลี่ยนได้ค่าข้าวที่ขายไปกลับคืนแต่เพียงราคา หาบละ ๗ บาท ๒ สลึงเท่านั้น ขาดทุนไป ๒ สลึง ในค่าแลกเปลี่ยน (ในคำเปรียบนี้ไม่คิดกำไรธรรมดาและค่าใช้จ่ายในการขายข้าวนั้นเข้าด้วย) เมื่อการซื้อขายค้ากำไรเป็นอันไม่แน่นอนได้ตามคาดหมายเช่นนั้นแล้ว การค้าขายก็คล้ายกับการพนันไป พ่อค้าเพื่อจะกันความขาดทุนในค่าแลกเปลี่ยนที่อาจขึ้น ๆ ลง ๆ ได้โดยรวดเร็วขึ้น ก็มีทางเดียวแต่ที่จะกะราคาซื้อสินค้าในเมืองให้ต่ำ และกะราคาขายสินค้าไว้ให้สูงมากกว่าส่วนกำไรที่ควรจะได้ตามธรรมดา ตั้งราคาเผื่อไว้เป็นส่วนที่เห็นว่าพอจะคุ้มกันกับการขาดเหลือที่อาจเป็นไปได้เพราะค่าแลกเปลี่ยน เมื่อการเป็นเช่นนี้ พลเมืองก็ต้องขายของราคาถูก และซื้อของราคาแพงเกินส่วนที่ควรอยู่เสมอ ส่วนที่เกินนั้นพ่อค้าเอาไว้สำหรับทดแทนค่าแลกเปลี่ยน

๔. พวกที่ส่งสินค้าออกไปขายนอกประเทศพึงจะได้เปรียบพลเมืองในราคาของที่ซื้อส่งออกไปนั้นเนื่อง ๆ เพราะค่าแลกเปลี่ยนในขณะที่ยอดเงินบาทตกราคา และพวกพ่อค้าที่เอาของต่างประเทศเข้ามาขายในเมืองก็อาจได้เปรียบพลเมืองผู้ซื้อด้วย เป็นต้นว่าในขณะหนึ่งค่าแลกเปลี่ยนเป็นราคา ๑๖ บาทต่อปอนด์ ประมาณเสียว่าราคาข้าวในขณะนั้น

เกวียนละ ๙๖ บาท เป็นราคาทอง ๖ ปอนด์ ซึ่งราษฎรชาวนาขาย ให้แก่โรงสีเป็นราคาปรกติอยู่ชั่วครั้งชั่วคราว มาภายหลังเงินบาท ตกราคาเป็นปอนด์ละ ๑๘ บาท พวกโรงสีในขั้นต้น เมื่อราษฎรยังไม่รู้ตัว ก็คงจะซื้อข้าวราษฎรยื่นราคาเดิมอยู่เพียงเกวียนละ ๙๖ บาทเสมอ แท้ที่จริง เมื่อเงินตกราคาลงถึงปอนด์ละ ๒ บาทเช่นนั้น ถ้าคิดตามราคา ทองเกวียนละ ๖ ปอนด์ ราคาข้าวก็ควรจะขึ้นไปถึง ๑๐๘ บาท ผิดเงินกัน ๑๖ บาท ซึ่งจะเป็นลาภของโรงสีได้เรื่อยไป จนกว่าโรงสีต่อโรงสี ด้วยกันจะประมูลราคาข้าวขึ้นให้แก่ชาวนาจนถึง ๑๐๘ บาทตามที่เขาคควรจะได้ตามราคาทอง กำไรของโรงสีรายนี้ได้จากเนื้อชาวนาตรง ๆ

อีกประการหนึ่ง ข้างฝ่ายพวกพ่อค้าที่ส่งของต่างประเทศ เข้ามาขายพลเมือง ถ้าขณะใดเงินบาทขึ้นราคา พวกพ่อค้าขายของ ต่างประเทศก็อาจมีกำไรได้มากเป็นทำนองเดียวกันกับการขายออก นอกประเทศ เมื่อเวลาเงินบาทตกราคา เป็นต้นว่าในขณะหนึ่ง ค่าแลกเงินเป็นราคาปอนด์ละ ๑๘ บาท พ่อค้าซื้อผ้าราคา ๑ ปอนด์ เข้ามาขายในกรุงเทพฯ เป็นราคาเงิน ๑๘ บาทตรงกัน (โดยที่ไม่ได้คิด ไปถึงกำไรและค่าใช้จ่ายยิบย่อยเข้าด้วย) มาภายหลังเงินบาทขึ้นราคา เป็นปอนด์ละ ๑๖ บาท แต่ราษฎรเคยซื้อผ้าพับละ ๑๘ บาทมาแล้ว เมื่อไม่รู้ว่าราคาค่าแลกเงินขึ้นลงเมื่อใด ก็ยังต้องหลงซื้อราคา ๑๘ บาท อยู่นั่นเอง แท้จริงราคาของผ้าพับนั้นเป็นแต่ ๑๖ บาท ผู้ขายสินค้า ต่างประเทศได้กำไรเงิน ๒ บาท เพิ่มกำไรธรรมดาขึ้นอีกเปล่า ๆ พลเมือง ต้องเสียเปรียบทั้งการซื้อและการขายดังที่กล่าวนี้

๕. ราคาธาตุเงินตกต่ำลงเพียงใด ประเทศที่มีมาตราเงิน ซึ่งเป็นหนี้ประเทศที่ใช้มาตราทองนั้น พึงจะต้องเปลืองเงินใช้หนี้มากขึ้นตามส่วนกันเสมอไป ได้ความลำบากเช่นประเทศจีนทุกวันนี้ และเช่นประเทศอินเดียเมื่อยังใช้มาตราเงินอยู่นั้นเป็นต้น รัฐบาลสยามในขณะนี้ เป็นหนี้ต่างประเทศอยู่ ๘ ล้านปอนด์ และจะต้องส่งดอกเบี้ยและต้นทุนคืนให้เจ้าหนี้ราวปีละ ๓๕๐,๐๐๐ ปอนด์ และถ้าประมาณว่านอกจากนี้ รัฐบาลยังต้องซื้อของต่างประเทศเข้ามาใช้ มีเครื่องรถไฟและอาวุธต่าง ๆ กับให้เงินเดือนข้าราชการที่อยู่ต่างประเทศเป็นต้นนั้น ราวสักปีละ ๒๐๐,๐๐๐ ปอนด์ รวมเป็นเงิน ๕๕๐,๐๐๐ ปอนด์ ถ้าค่าแลกเปลี่ยนตามราคาธาตุเงินในตลาดในขณะนี้ต่ำลงถึงปอนด์ละ ๒๐ บาท รัฐบาลจะต้องจ่ายเงินถึงปีละ ๑๑ ล้านบาท แต่ถ้าต้องใช้เงินตามค่าแลกเปลี่ยนซึ่งรัฐบาลตั้งไว้เป็นปอนด์ละ ๑๓ บาทแล้ว รัฐบาลจะเสียเพียงปีละ ๗,๑๕๐,๐๐๐ บาท เสียลดลงถึงปีละ ๓,๘๕๐,๐๐๐ บาท รายนี้เป็นแต่ส่วนรัฐบาลจะต้องเสีย ถ้าคิดไปถึงส่วนคนสามัญที่จะต้องใช้นี้เป็นราคาทองอีกทั่วไป ซึ่งรวมทั้งสิ้นคงจะมากกว่าส่วนที่รัฐบาลต้องเสียอีกหลายเท่านั้น ก็เป็นอันเห็นได้ว่า การที่เปลี่ยนมาตราเงินเป็นมาตราทองกระทำคุณให้แก่แผ่นดินได้เพียงใดบ้าง ส่วนการเสียเปรียบที่ตรงว่าชาวต่างประเทศเป็นหนี้ไทยนั้นแทบจะไม่มี เพราะว่าเราไม่ค่อยจะมีลูกหนี้ต่างประเทศ ค่าเปรียบที่กล่าวนี้ไม่ได้คิดรวบความไปถึงราคาสินค้าเข้าและออกซึ่งค้าขายกันอยู่ทุกวัน การค้าขายเช่นนี้ ผิดกันกับการกู้หนี้ยืมสินที่กำหนดเวลาอันช้านาน การซื้อขายพึงจะตั้งราคากันตามค่าแลกเปลี่ยนที่ขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่เป็นปรกติธรรมดา จะผิดเพี้ยนกันไปได้บ้างก็ไม่ช้านานได้

๖. เมื่อเวลาใช้มาตราเงิน และราคาธาตุเงินหมั่นขึ้น ๆ ลง ๆ
อยู่นั้น ชาวต่างประเทศจะเอาทุนเข้ามาลงในบ้านเมืองหาสะดวกไม่
เพราะราคาเงินกับทองไม่ยั่งยืนอยู่นั่นเอง การขาดทุนอาจเกิดขึ้นได้
เพราะค่าแลกเงินไม่ยั่งยืนต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา

ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับค่าแลกเงินนั้น ยังจะได้กล่าวในหมวดอื่น
โดยเฉพาะต่อไปอีกต่างหาก แต่เมื่อได้ชี้แจงวิธีเงินตราสยามมาถึง
เพียงนี้แล้ว ก็ควรจะยกวิธีใช้เงินตราของนานาประเทศ มากล่าว
พอเป็นเรื่องสำหรับจะได้พิจารณาเปรียบเทียบกันบ้าง ในหมวด ๔ ต่อไปนี้
จะได้รวบรวมใจความในวิธีใช้เงินตราของนานาประเทศมากล่าว

หมวด ๔

ว่าด้วยวิธีเงินตราของนานาประเทศ

ในหมวดก่อนได้ชี้แจงลักษณะเงินตราของกรุงสยามมาโดยละเอียดแล้ว เพื่อให้เห็นว่าวิธีเงินตราของไทยจะผิดเพี้ยนกันกับวิธีเงินตราของนานาประเทศเพียงใดบ้างนั้น ในหมวดนี้จะขอย่อความของวิธีต่าง ๆ นั้นมากล่าวพอเป็นเครื่องเปรียบเทียบกันบ้าง

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มั่งมีบริบูรณ์ทรัพย์สมบัติยิ่งอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ วิธีเงินตราของเขาก็เป็นความสรรเสริญของนักปราชญ์ว่ามีหลักฐานมั่นคงเป็นปึกแผ่นดี ควรจะเอาแบบอย่างได้ เพราะฉะนั้นในที่นี้จึงจะยกวิธีเงินตราของอังกฤษมากล่าวเป็นต้นไป

วิธีเงินตราประเทศอังกฤษ

๑. ประเทศอังกฤษใช้ธาตุทองคำอย่างเดียวเป็นมาตรฐานมาแต่คริสต์ศักราช ๑๘๑๖ แล้ว จำนวนหน่วยแห่งวิธีเงินตราอังกฤษตามที่ใช้กันนั้นเรียกว่า ปอนด์สเตอร์ลิง (Pound Sterling) ซึ่งมีเนื้อทองบริสุทธิ์ ๑๑ ส่วน เป็นทองแดง ๑ ส่วน หรือมีเนื้อทองบริสุทธิ์ ๙๑๖.๖๖ เศษส่วน ใน ๑,๐๐๐ และมีน้ำหนัก ๗๙.๘๘๐๕ กรัม

๒. การพิมพ์เหรียญกษาปณ์ทองเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใดนั้น
สุดแล้วแต่ความต้องการของบุคคลเป็นใหญ่ ผู้ใดจะนำทองไปให้กรมกษาปณ์
อังกฤษทำเหรียญกษาปณ์ทองให้สักเท่าใดก็ได้ ถ้านำทองเนื้อบริสุทธิ์
๑๑
๑๒
หนัก ๑ ออนซ์ ไปส่งกรมกษาปณ์จะต้องพิมพ์ทองตราให้เท่า
ราคา ๓ ปอนด์ ๑๗ ชิลลิง ๑๐ เพนซ์ครึ่งโดยไม่คิดค่าจ้าง แต่เพื่อ
จะไม่ต้องคอยเข้าไปจนกว่ากรมกษาปณ์จะพิมพ์เหรียญสำเร็จ จะนำทอง
ไปแลกธนบัตรได้ที่แบงก์ออฟอิงแลนด์ (Bank of England) แบงก์ได้รับ
ทองหนัก ๑ ออนซ์ จะต้องออกธนบัตรของแบงก์ให้เป็นราคา ๓ ปอนด์
๑๗ ชิลลิง ๙ เพนซ์ ผิดเงินกันออนซ์ละ ๑ เพนซ์ครึ่ง ซึ่งพอจะเรียกได้ว่า
เป็นส่วนค่าจ้างพิมพ์ทองนั้นตรง ๆ ได้ธนบัตรไปแล้วก็จะแลกเหรียญทอง
ต่อไปได้ทันที

๓. เหรียญปลีกเงินและเหรียญปลีกทองแดงทุกชนิด มีเนื้อธาตุ
ในราคาที่กำหนดลงเป็นส่วนเหรียญปลีกย่อยของทองปอนด์ต่ำกว่าราคา
เนื้อธาตุที่ซื้อขายกันในตลาด เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงบังคับให้เป็นเงินตรา
ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องรับเหรียญปลีกเงินแต่เพียงราคา ๔๐ ชิลลิง หรือ ๒ ปอนด์
เหรียญเพนนีทองแดงแต่เพียง ๑ ชิลลิง เหรียญปลีกเงินและเหรียญปลีก
ทองแดงรัฐบาลมีอำนาจทำแต่ฝ่ายเดียว

วิธีเงินตราประเทศอินเดีย

เมืองอินเดียแต่เดิมมาใช้มาตราเงินอย่างที่กรุงสยามใช้อยู่ก่อนจนถึงปี ร.ศ. ๑๑๒ เมื่อราคาธาตุเงินตกต่ำมากราคาเงินรูปีพลอยตกต่ำไปตามกัน รัฐบาลอังกฤษจึงต้องหยุดการพิมพ์เหรียญรูปีเสียชั่วคราวหนึ่งแล้ว บังคับให้ตั้งราคาค่าแลกเงิน ๑ รูปีเท่ากับทองบริสุทธิ์หนัก ๗.๕๓๓๔๔ เกรน ซึ่งตรงกันกับราคา ๑ ชิลลิง ๔ เพนซ์ หรือ ๑๕ รูปีต่อ ๑ ปอนด์ ต่อมาเมื่อ ร.ศ. ๑๑๘ จึงได้ออกกฎหมายตั้งมาตราทองเต็มที่ บังคับให้ใช้เหรียญกษาปณ์ทองปอนด์ และเหรียญครึ่งปอนด์อังกฤษเป็นเงินตราที่เจ้าหนี้จำต้องรับโดยไม่จำกัดจำนวน ส่วนเงินเหรียญรูปีก็ให้ใช้เป็นเงินตราที่เจ้าหนี้จำต้องรับโดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งให้คงมีราคาเท่า ๑ ชิลลิง ๔ เพนซ์อยู่ตามเดิมด้วย แต่ไม่ให้เหรียญเงินมีน้ำหนักตกต่ำลงถึงร้อยละ ๒ ได้ เหรียญรูปีมีน้ำหนักเต็มตามกฎหมาย ๑๑.๖๖๔ กรัม และมีเนื้อเงินบริสุทธิ์อยู่ ๙๑๖.๖๖ ส่วนใน ๑,๐๐๐ หรือมีเนื้อเสมอกันกับเหรียญเงินชิลลิงอังกฤษ

วิธีนี้ก็ต่างกันไปจากวิธีอังกฤษที่ตรงว่าใช้เหรียญรูปีธาตุเงินเป็นเงินตราที่เจ้าหนี้จำต้องรับโดยไม่จำกัดจำนวนปนอยู่กับเหรียญกษาปณ์ทองด้วย

วิธีเงินตราประเทศยูไนเต็ดสเตตส์ออฟอเมริกาเหนือ

วิธีเงินตราประเทศอเมริกาเหนือเป็นมาตราทอง รัฐบาลเปิด
โรงกษาปณ์รับพิมพ์เหรียญทองให้ราษฎร และในประเทศนั้นถึงไม่มีใครมี
เหรียญกษาปณ์ทองใช้หมุนเวียนอยู่ในการซื้อขายสักเพียงใดก็จริง แต่ในคลัง
และแบงก์มีทองเก็บสะสมสำรองขึ้นไว้ราวราคา ๑๓๒ ล้านปอนด์ มีเงิน
เหรียญดอลลาร์ (Dollars) สำรองอยู่ ๘๒ ล้านปอนด์ (จำนวนเลขที่
กล่าวมานี้ คัดออกจากรายงานกรรมการทำยื่นรัฐบาลอังกฤษ เมื่อคริสต์
ศักราช ๑๘๙๓) ในจำนวนเงินเหรียญดอลลาร์ที่เก็บสำรองไว้นั้น รัฐบาล
ทำธนบัตรออกจำหน่ายใช้หมุนเวียนแทน คิดราคาเงินกับทองเป็นส่วน
๑๖ หนัก และยังมีเงินแท่งที่ยังไม่ได้พิมพ์เหรียญกษาปณ์เก็บอยู่ในคลัง
เป็นราคา ๑๗ ล้าน ๘ แสนปอนด์ เงินแท่งเหล่านี้รัฐบาลพิมพ์ธนบัตร
ออกจำหน่ายใช้หมุนเวียนแทนเงินตราเป็นราคา ๑๖ หนักเหมือนในประเทศ
ยูไนเต็ดสเตตส์มีเงินกระดาษใช้รวมทั้งสิ้นประมาณราคา ๒๑๐ ล้านปอนด์
ส่วนเงินกระดาษที่รัฐบาลพิมพ์ขึ้นใช้หมุนเวียนอยู่แทน ธาตุเงินล้วนที่ได้
กล่าวมาแล้ว และทั้งเหรียญกษาปณ์เงินทั้ง ๒ อย่างนั้น ก็ใช้แทนเงินตรา
ที่เจ้าหน้าที่ต้องรับตามกฎหมายโดยไม่จำกัดจำนวนด้วย ราคาเงิน
กระดาษเหล่านี้ก็ไม่ต่ำกว่าราคาธนบัตรที่รัฐบาลทำออกจำหน่ายแทน
ธาตุทองที่เก็บไว้ในคลัง ราษฎรใช้เป็นราคาเสมอกัน และถึงโดยว่ารัฐบาล
ตั้งราคาเงินกับราคาทองถึง ๑๖ หนัก ซึ่งเกินกว่าราคาธาตุเงินในตลาด
อยู่มาก ก็ไม่มีใครรังเกียจที่จะใช้ธนบัตร เงิน และเหรียญกษาปณ์เงินนั้นเลย
รัฐบาลรักษาราคาแลกเปลี่ยนเงินกับทองให้คงเป็น ๑๖ หนักอยู่ได้เสมอ

วิธีเงินตราประเทศแคนาดา

เมืองนี้เป็นเมืองใช้มาตราทอง แต่ไม่มีเหรียญกษาปณ์ทองใช้ และถึงโดยว่ามีกฎหมายตั้งไว้ว่าให้ทำเหรียญกษาปณ์ทองดอลลาร์ ขึ้นใช้เป็นราคา ๔.๘๖ $\frac{๒}{๓}$ เหรียญต่อ ๑ ปอนด์อังกฤษ ซึ่งเป็นส่วน แลกทอง ๑๖หนักนั้นก็ดี แต่ไม่มีเหรียญกษาปณ์ทองที่กล่าวนี้ออกใช้กัน เลย แม้แต่โรงกษาปณ์ก็ไม่ได้ตั้งขึ้นไว้ เงินเหรียญปลิกที่มีใช้ก็ทำมาจาก ประเทศอังกฤษเหรียญกษาปณ์ทองอื่นก็ไม่สู้มี แต่ในคลังมีทองสำรองอยู่ ๒ ล้าน ๔ แสนปอนด์ ส่วนเงินที่ใช้หมุนเวียนอยู่นั้น นอกจากเงินปลิก ก็ล้วนแต่เป็นธนบัตรทั้งสิ้น ในเมืองนี้จะเอาเหรียญเงินไปแลกเป็นทอง ตามส่วนที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายไม่ได้ รวมใจความว่า ในเมืองนี้ สักแต่ว่าตั้งกฎหมายไว้ว่าเป็นเมืองใช้มาตราทองคำ แต่แท้ที่จริงก็ไม่มีทอง ใช้เลย เงินหมุนเวียนที่ซื้อขายในเมืองล้วนแต่เป็นเงินกระดาษ มีเงินเหรียญ ดอลลาร์อเมริกันใช้อยู่บ้าง แต่รัฐบาลบังคับให้ใช้หนี้กันเพียงคราวละ ๑๐ เหรียญ และเหรียญหนึ่งให้มีเศษย่อยเพียง ๘๐ เซนต์ ถึงฉะนั้น ราคาเงินที่กล่าวนี้ก็ยังคงมีค่าแลกทองยืนอยู่ได้ ๑๖หนักเสมอ

ลักษณะเงินตราในประเทศแคนาดาเป็นอยู่อย่างเดียวกันกับ เงินตราของไทยทุกวันนี้ คือไม่มีเหรียญกษาปณ์ทองใช้ ๆ แต่เหรียญกษาปณ์ เงินดอลลาร์และธนบัตรซึ่งเป็นราคาเงินดอลลาร์ แต่ก็ยังรักษาค่าแลกเงิน และแลกกระดาษเงินนั้นเป็นราคาเท่ากับทองที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

วิธีเงินตราประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีได้ตั้งต้นเปลี่ยนจากมาตราเงินมาเป็นมาตราทองเมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๗๓ ประมาณ ๔๐ ปีมานี้เอง ในการใช้มาตราทองนี้ ก็ทำตามเยี่ยงอย่างวิธีทองตราอังกฤษเป็นพื้น ข้อสำคัญผิดกันแต่ที่ตรงว่าในประเทศเยอรมนีมีเหรียญกษาปณ์เงินทาลอร์ (Thalors) เก่า ประมาณ ราคา ๒๐ ล้านปอนด์ใช้เป็นเงินหมุนเวียนอยู่ในบ้านเมือง และมีส่วน แลกทองเป็นส่วน ๑๕ นักกึ่ง ทั้งกฎหมายก็บังคับให้เจ้าหนี้จำต้องรับ โดยไม่จำกัดจำนวนด้วย

แบงก์ในประเทศเยอรมนีมีทองเป็นทุนสำรองอยู่ราวราคา ๓๔ ล้าน ๒ แสน ๕ หมื่นปอนด์ ยังมีทองที่รัฐบาลเก็บไว้ในป้อม เมืองสเปนเดา อีก ๖ ล้านปอนด์ รวมเป็นจำนวน ๔๐ ล้าน ๒ แสน ๕ หมื่นปอนด์ (๔๐,๒๕๐,๐๐๐) แต่ส่วนจำนวนเงินที่ใช้หมุนเวียน อยู่ในเมืองนั้นประมาณกันว่ามีอยู่ระหว่าง ๖๕ ล้าน ถึง ๗๐ ล้านปอนด์ ยังมีเงินกระดาษที่ใช้จำหน่ายออกไปแล้ว รวมทั้งสิ้นเป็นราคา ๖๘ ล้าน ๗ แสน ๒ หมื่นปอนด์ (๖๘,๗๒๐,๐๐๐)

วิธีเงินตราประเทศสแกนดิเนเวีย (Scandinavia)

ประเทศสวีเดน นอร์เวย์ ๒ ประเทศนี้ใช้มาตราทองมาพ้องกันกับประเทศเยอรมนี เมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๗๓ แต่มีเหรียญกษาปณ์ทองใช้หมุนเวียนอยู่น้อยที่สุด มีแต่ธนบัตรซึ่งผู้ถือมีอำนาจแลกเอาทองกลับคืนได้แบงก์ต่าง ๆ มีทองเป็นทุนสำรองเป็นทุนอยู่ ๕ ล้าน ๕ แสนปอนด์ และมีธนบัตรใช้เป็นราคาอยู่ประมาณ ๑๓ ล้านปอนด์

วิธีเงินตราประเทศที่อยู่ในสมาคมลาติน (The Latin Union)

วิธีเงินตราประเทศฝรั่งเศส ประเทศเบลเยียม ประเทศอิตาลี

๑. ประเทศฝรั่งเศส ในประเทศฝรั่งเศสผู้ใดจะนำทองไปส่งให้กรมกษาปณ์พิมพ์เหรียญกษาปณ์ทองให้ก็ได้ ส่วนเหรียญกษาปณ์เงินที่ใช้เป็นเงินตราตามมาตราเงินนั้น สัญญาของสมาคมลาตินห้ามไม่ให้พิมพ์ขึ้นใช้มาตั้งแต่เมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๗๘ จนถึงบัดนี้อนุญาตให้พิมพ์ได้แต่เหรียญเงินปลีกเท่านั้น ในประเทศฝรั่งเศสมีเหรียญกษาปณ์ทองใช้หมุนเวียนอยู่มาก แต่ถึงฉะนั้นก็ยังมีเหรียญกษาปณ์เงิน ๕ ฟรังก์เป็นอันมากใช้หมุนเวียนอยู่ตามราคาค่าแลกทอง ๑๕ นักกึ่ง ซึ่งได้กำหนดไว้แต่เก่าก่อนมา เหรียญเงินเหล่านี้เจ้าหน้าที่ต้องยอมรับโดยไม่จำกัดจำนวน แล้วก็ยอมรับกันโดยสะดวกประดุจเดียวกันกับเหรียญกษาปณ์

ทองด้วย ในประเทศฝรั่งเศสมีเงินใช้หมุนเวียน เป็นจำนวนทองประมาณ ราคา ๑๗๑ ล้านปอนด์ เป็นเงินประมาณราคา ๑๔๐ ล้านปอนด์ ธนบัตร ประมาณ ๑๓๒ ล้านปอนด์

ธนบัตรของประเทศฝรั่งเศสนั้น แแบงก์มีอำนาจที่จะเลือกให้ ทองหรือเงินแก่ผู้แลกได้ตามชอบใจแต่ฝ่ายเดียว แแบงก์ไม่มีความรังเกียจ ที่จะจำหน่ายทองออกใช้ในบ้านเมือง แต่ถ้าผู้ใดจะต้องการทองส่งออกไปนอกประเทศแล้ว จะต้องไปทำความตกลงกันกับแบงก์เสียก่อน แต่ถึง ฉะนั้นการแลกเหรียญกษาปณ์เงิน และธนบัตรกับทอง ก็ยังแลกได้ ยืนอยู่ตามราคาทองที่ได้กำหนดลงไว้เสมอ วิธีใช้เงินตราในประเทศฝรั่งเศส ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็เป็นอันรวมใจความได้ว่า วิธีของเขาถึงอย่างไรก็ดี แต่ตามความเป็นจริงทุกวันนี้ก็เป็นอันเชื่อได้ว่า มีหลักฐานมั่นคงพอ ชาวฝรั่งเศสบางทีก็ให้ชื่อวิธีใช้เงินตราฝรั่งเศสว่าเป็นมาตราเดินกระเผลก (Etalon Boiteus) ซึ่งเมื่อความจริงเป็นอยู่ว่า ใครจะให้กรมกษาปณ์ พิมพ์เหรียญทองก็พิมพ์ได้ แต่ห้ามไม่ให้พิมพ์เหรียญเงินนั้น วิธีใช้เงินตรา ของฝรั่งเศสก็เป็นมาตราทองอยู่เอง แต่ส่วนเหรียญกษาปณ์เงินที่มีอยู่ เป็นอันมากนั้น จะเปลี่ยนเป็นทองไม่ได้ และส่วนธนบัตรนั้นจะเปลี่ยน เป็นเงินหรือทองได้ ก็ต้องสุดแล้วแต่ความยอมของแบงก์เป็นใหญ่ พักดแลกเงินเป็นทองตามส่วน ๑๕ หนักกึ่งก็ยังไม่ยอมอยู่ได้เสมอ

๒. ประเทศเบลเยียม ประเทศนี้ใช้วิธีเงินตราซึ่งมีลักษณะ เช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศสทุกอย่างไป โดยเหตุที่อยู่ในสมาคมเดียวกัน ในเมืองเบลเยียมนี้มีทองใช้หมุนเวียนอยู่ราวราคา ๕ ล้านปอนด์ มีเหรียญ กษาปณ์เงิน ๕ ฟรังก์ ราคา ๘ ล้านปอนด์ มีธนบัตรราคา ๑๕ ล้านปอนด์ ธนบัตรนี้ถ้าจะแลกก็ต่อสุดแล้วแต่ว่าแบงก์จะยอมให้ทองหรือให้เงิน

๓. ประเทศอิตาลี ในประเทศนี้ ก็มีลักษณะการใช้เงินตราเหมือนกันกับประเทศฝรั่งเศส ผิดกันแต่ว่าความเชื่อหนี้ในประเทศนี้มีน้อย และเป็นประเทศที่อัดคัดเงินทองอยู่ด้วยเหรียญกษาปณ์ทองและเงินซึ่งใช้หมุนเวียนอยู่ในบ้านเมืองจึงไม่สู้จะมี ประเทศอิตาลีมีทุนสำรองเป็นทองประมาณ ๒๓ ล้าน ๖ แสนปอนด์ เหรียญกษาปณ์เงิน ๕ ฟรังก์ ๔ ล้านปอนด์ ธนบัตร ๕๗ ล้านปอนด์

วิธีเงินตราประเทศฮอลแลนด์ และเมืองขึ้นของเขาข้างทิศตะวันออก

ประเทศฮอลแลนด์กับเกาะชวาใช้มาตราทองปนอยู่กับเหรียญกษาปณ์เงินและธนบัตร ราคาเงินแลกที่กำหนดไว้ในประเทศนี้เป็น ๑๕.๖๓ บาท ตั้งแต่เมื่อเปลี่ยนมาตราเงินเป็นมาตราทองมาแต่คริสต์ศักราช ๑๘๗๕ ได้พิมพ์เหรียญกษาปณ์ทองขึ้นไว้เป็นอันมาก แต่หาได้เอาออกจำหน่ายใช้หมุนเวียนไม่ เป็นแต่เก็บสำรองไว้เท่านั้น ใช้แต่เหรียญเงินกุลเดน (Guilders) ซึ่งสมมุติให้มีราคาเท่าทอง ๑๕.๖๓ บาท และให้ใช้หนี้กันได้โดยไม่จำกัดจำนวน ธนบัตรก็ให้มีราคาทองเหมือนกัน แต่เหรียญเงินและธนบัตรนั้น จะแลกเอาทองไปจริง ๆ ไม่ได้ ส่วนทองซึ่งต้องการใช้ในการค้าขายสำหรับส่งออกนอกประเทศเท่านั้น แบงก์เนเธอร์แลนด์ (Netherland Bank) ยอมแลกให้โดยง่าย จำนวนเงินหมุนเวียนมีเป็นทองอยู่ในเมืองฮอลแลนด์ราว ๕ ล้าน ๒ แสนปอนด์ ในเกาะชวา ๕ แสนปอนด์

มีเงินในเมืองฮอลแลนด์ ๑๑ ล้านปอนด์ ในเกาะชาว ๒ ล้าน ๘ แสนปอนด์
มีธนบัตรในเมืองฮอลแลนด์ ๑๖ ล้านปอนด์ ในเกาะชาว ๔ ล้าน ๒ แสน
๕ หมื่นปอนด์

วิธีใช้เงินตราในประเทศฮอลแลนด์กับเกาะชาวดังกล่าวมานั้น
ก็มีใจความว่าใช้มาตราทอง แต่มีเหรียญทองใช้น้อยหรือแทบไม่มีเลย
ส่วนเหรียญกษาปณ์เงินก็ตั้งราคาไว้สูงกว่าราคาธาตุเงินในตลาดมาก
มีธนบัตรเป็นราคาเงิน และเงินเหรียญกษาปณ์กับธนบัตรนั้นจะแลกเปลี่ยนทอง
ไม่ได้ก็จริง แต่ถ้าจะต้องการทองส่งออกนอกประเทศแล้ว แบนก์เนเธอร์แลนด์
ก็ยอมแลกทองให้ได้โดยสะดวก เพราะฉะนั้นจึงรักษาค่าแลกเงินไว้ได้
ตามราคาทองที่สมมติตั้งไว้แต่ต้นมาเสมอ

วิธีเงินตราประเทศออสเตรีย-ฮังการี

ออสเตรีย-ฮังการี ได้ใช้มาตราเงินมาจนถึงคริสต์ศักราช ๑๘๗๙
จึงได้เปลี่ยนเป็นมาตราทอง วิธีเงินตราของประเทศนี้ เงินฟลอรีน
เป็นจำนวนหน่วยแต่เดิมมา มีน้ำหนัก $\frac{9}{16}$ ในธาตุเงินหนัก ๑ ปอนด์
เมื่อยังใช้มาตราเงินอยู่ผู้ใดจะต้องการเงินเหรียญกษาปณ์ฟลอรีนเท่าไร
ก็นำธาตุเงินไปให้กรมกษาปณ์พิมพ์ให้ได้ เหรียญกษาปณ์เงินฟลอรีน
และธนบัตรที่เป็นจำนวนเงินฟลอรีนนั้น ใช้หนี้กันได้ตามกฎหมาย
โดยไม่จำกัดจำนวน ค่าแลกเงินฟลอรีนกับเหรียญทองปอนด์อังกฤษ
เป็นราคาขึ้น ๆ ลง ๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในสารบาญชีของประเทศนั้น คือ

ตั้งแต่คริสต์ศักราช ๑๘๖๑ เงินฟลอรีน ๑๔๑.๗๘ ค่าแลกทองอังกฤษได้ ๑๐ ปอนด์ แล้วสูงขึ้นไปจนถึงคริสต์ศักราช ๑๘๗๓ ค่าแลกทอง ๑๐ ปอนด์ เป็นเงิน ๑๑๑ ฟลอรีน

ในระหว่างเวลานั้น ราคาธนบัตรตกต่ำกว่าราคาธาตุเงินที่ซื้อขายกันในตลาดอยู่มาก เพราะเหตุฉะนั้นจึงไม่มีผู้ได้นำเงินไปให้กรมกษาปณ์พิมพ์เป็นเหรียญกษาปณ์ขึ้นได้ ในคริสต์ศักราช ๑๘๗๓ เงินหนัก ๑ เอาช์ มีราคาตลาด ๕๙.๒๕ เพนซ์ ครั้นมาเมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๗๙ ราคาธาตุตกต่ำลงไปถึง ๕๑.๒๕ เพนซ์ ราคาธนบัตรที่ซื้อขายในเมืองก็เป็นอันว่ามีราคาเสมอกันขึ้น เพราะฉะนั้นจึงมีผู้นำธาตุเงินไปส่งให้โรงกษาปณ์พิมพ์เหรียญกษาปณ์เงินขึ้นได้ ในระหว่างคริสต์ศักราช ๑๘๗๘ กับ ๑๘๗๙ ปีเดียวนั้น กรุงออสเตรียได้พิมพ์เหรียญเงินขึ้นหมุนเวียนเพิ่มเติมจำนวนเก่าขึ้นเป็นราคาถึง ๗ ล้านปอนด์ จนมากเกินความต้องการไป รัฐบาลจึงไม่ยอมให้ราษฎรนำเงินไปให้โรงกษาปณ์พิมพ์ต่อไป รัฐบาลพิมพ์ใช้ได้แต่ฝ่ายเดียว จำนวนเงินที่รัฐบาลพิมพ์ขึ้นในระหว่างคริสต์ศักราช ๑๘๘๐ กับ ๑๘๙๑ นั้น มีจำนวนถึง ๑๒๕ ล้าน ๕ แสน (๑๒๕,๕๐๐,๐๐๐) ฟลอรีน รัฐบาลได้ตกลงเปลี่ยนมาตราเงินเป็นมาตราทองในคริสต์ศักราช ๑๘๙๒ คิดค่าแลกเงินฟลอรีนกับทองปอนด์อังกฤษตามสารบาญชี ตั้งแต่ได้หยุดการพิมพ์เงินมาแต่เมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๗๙ นั้น ค่าแลกเงินในปี ๑๘๘๐ สูงขึ้นถึง ๑๑๗.๘๓ ฟลอรีนต่อ ๑๐ ปอนด์ กลับตกลงเป็น ๑๒๖.๖๑ ในปี ๑๘๘๗ แล้วกลับสูงขึ้นถึง ๑๑๙.๒๐ ในปี ๑๘๙๒ เมื่อรัฐบาลตั้งมาตราทองขึ้น จึงได้คิดเฉลี่ยเอาราคาปานกลางของค่าแลกทองที่กล่าวมานี้เป็นประมาณ กำหนดราคาทองเป็นครั้งที่สุกว่าเงิน ๑๒๐.๑

ให้เท่ากับราคาทองพลอรินอังกฤษ ๑๐ ปอนด์ หรือเหรียญกษาปณ์ทอง ให้มีราคาเท่าเงินฝรั่งเศส ๒ ฟรังก์ ๑๐ ซองติม ซึ่งตรงกันกับทอง ๑ บาท แลกเงินพลอรินได้ ๑๘.๒๒ บาท

รัฐบาลตั้งแต่เปิดโรงกษาปณ์ให้พิมพ์เหรียญทองขึ้นแล้วมีทุนสำรองประมาณเงิน ๓๕๑ ล้านพลอริน (คิดเป็นราคาทองประมาณ ๓๐ ล้านปอนด์) และตกลงกันว่าจำนวนเงินเหรียญพลอริน และจำนวนธนบัตรซึ่งมีใช้หมุนเวียนอยู่ในบ้านเมืองเป็นอันมากนั้น รัฐบาลจะถอนขึ้นเสียบ้าง ยังเหลือธนบัตรเท่าใด ต่อไปภายหน้าจะให้แลกเป็นทองได้เต็มจำนวน

ลักษณะการที่เป็นอยู่ในประเทศออสเตรีย ฮังการี เป็นดังที่ได้กล่าวมานี้ ก็เก็บใจความได้ว่า ประเทศที่ใช้มาตราเงินและมีเงินกษาปณ์ที่สมมุติตั้งราคาเกินกว่าราคาธาตุเงินในตลาด ทั้งที่เงินกระดาษที่แลกเงินทองคืนไม่ได้ใช้อยู่เป็นส่วนใหญ่ในเงินหมุนเวียนของบ้านเมืองนั้น สามารถที่จะรักษาค่าแลกเงินกับทองให้ยืนที่อยู่ที่ได้ โดยวิธีที่ได้หยุดการพิมพ์เหรียญกษาปณ์เงินเสียชั่วคราว เมื่อหยุดพักการพิมพ์เหรียญกษาปณ์เงิน และได้จำกัดการจ่ายธนบัตรออกใช้หมุนเวียนให้น้อยลงแล้ว ราคาเงินที่ต้องการใช้หมุนเวียนอยู่ในเมืองก็อาจสูงขึ้นและมีค่าแลกพอเท่าเทียมกันกับราคาทองได้โดยยั่งยืนตามกำหนดราคาที่ได้สมมุติตั้งขึ้นไว้ในเหรียญกษาปณ์

วิธีเงินตราประเทศบราซิล

เมืองซึ่งอยู่ในทวีปอเมริกาใต้เมืองหนึ่งที่พอจะยกขึ้นเป็นตัวอย่างแทนประเทศอื่นบางแห่งในทวีปนั้นได้บ้าง ก็คือประเทศบราซิล ในประเทศนี้ใช้วิธีเงินตราแปลกกว่าประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น เงินตราของประเทศบราซิลมีชื่อว่า มิลไรส์ (Milreis) ซึ่งรัฐบาลสมมุติให้มีราคาทองคำเท่ากับ ๒ ซิลลิง ๓ เพนซ์อังกฤษ ในขั้นต้นก็ได้พิมพ์เหรียญทองขึ้นใช้บ้าง แต่เหรียญทองเหล่านั้นไหลออกไปเสียนอกประเทศสิ้นเชิงตั้งแต่เมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๖๔ แล้ว ยังเหลืออยู่แต่ธนบัตร ซึ่งจะเรียกเอาทองกลับคืนไม่ได้ ประเทศนี้ต้องยากจนลงเพราะการสงคราม และการจลาจลในบ้านเมืองเกิดมีอยู่เนือง ๆ ความเชื่อถือของคนน้อยไป ราคาเงินมิลไรส์ที่กำหนดไว้แต่เดิมว่าเท่ากับ ๒๗ เพนซ์อังกฤษนั้น มาตอนปลายนี้ตกต่ำลงไปถึงระหว่าง ๑๐ เพนซ์ กับ ๑๔ เพนซ์ เมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๙๒ ประมาณกันว่ามิธนบัตรที่แลกทองเงินไม่ได้นั้น ใช้หมุนเวียนอยู่ในบ้านเมืองเป็นราคา ๕๑ ล้าน ๓ แสน ๗ หมื่นปอนด์ (๕๑,๓๗๐,๐๐๐) ซึ่งเป็นจำนวนมากเกินไปส่วนสามะโนคริวและส่วนเกิน ความต้องการของการค้าขายนัก จึงเป็นเหตุที่ได้กระทำให้ราคาตกต่ำไป ธนบัตรเหล่านี้สมมุติกันขึ้นใช้แทนเงินเฉย ๆ โดยที่ไม่มีทุนเป็นทอง หรือเป็นเงินสำรองไว้เป็นที่ตั้งของวิธีการใช้เงินตราเมืองนั้นเลย แต่เมื่อคนยังมีความเชื่อถืออยู่ในการปกครองของรัฐบาลบ้างแล้ว กระดาษธนบัตรนั้นก็ยังใช้แลกทองต่างประเทศได้โดยราคายังยืนอยู่บ้าง

เมื่อได้เก็บความเรื่องวิธีการใช้เงินตราของนานาประเทศ ที่มีต่างกันไปตามลักษณะการที่เป็นอยู่ในบ้านเมืองต่าง ๆ กันนั้น มาเปรียบ กันกับวิธีใช้เงินตราของกรุงสยามในสมัยนี้ ก็ไม่ผิดเพี้ยนไปจนถึงจะ กระทำให้มีความสงสัยเกิดขึ้นได้ว่า ความแน่นอนในวิธีใช้เงินตราสยาม ไม่ยั่งยืนอยู่ได้

ประเทศต่าง ๆ ที่ได้อาศัยธาตุทองอย่างเดียวเป็นที่ตั้งโดยที่มี หลักฐานอันมั่นคงว่าเหรียญกษาปณ์ทองที่มีอยู่นั้นยุบหลอมหรือจะ แลกเปลี่ยนกับเนื้อทองก็คงได้เท่าราคาเกินจริง และธนบัตรที่ได้ทำขึ้น โดยอาศัยจำนวนทองที่มีสำรองไว้คอยแลกธนบัตรได้เต็มจำนวน เช่น วิธีใช้เงินตราในประเทศอังกฤษเป็นต้นนั้น มีน้อยกว่าบรรดาประเทศ ที่แม้แต่ใช้มาตราทองแล้วยังมีเงินปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ประเทศ อเมริกา (United States) ประเทศฝรั่งเศส (France) ประเทศเยอรมนี (Germany) เป็นต้น

ยังมีประเทศที่ใช้ธาตุเงินเป็นพื้นอยู่ในบ้านเมืองแต่สมมุติว่า เป็นมาตราทอง โดยไม่มีเหรียญทองใช้เลยหรือมีบ้างก็แต่น้อย เช่น ประเทศแคนาดา (Canada) ประเทศอิตาลี (Italy) และประเทศออสเตรีย (Austria) เป็นต้น ยังมีประเทศสเปน (Spain) โปรตุเกส (Portugal) รัสเซีย (Russia) ตุรกี (Turkey) และอื่น ๆ ซึ่งยังไม่ได้กล่าวนั้นอีก หลายประเทศ ที่ใช้เงินแทนทองทำนองเดียวกันจนถึงที่สุดแม้แต่จะไม่มี ทองหรือเงินทุนสำรองไว้เป็นที่ตั้งของวิธีใช้เงินตรา มีแต่ธนบัตรซึ่งเป็น การใช้กระดาษแทนเงินทองแท้ เช่นเมืองบราซิลนั้น ก็ยังอุตส่าห์รักษา ค่าแลกเงินในเมืองกับเมืองต่างประเทศให้ยั่งยืนอยู่ได้ชั่วคราว

ในขณะที่การบ้านเมืองเรียบร้อยปรกติอยู่โดยปราศจากการสงคราม หรือปราศจากความเสียหายต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นเพราะการใช้เชื่อหนี้ ในการค้าขายมากเกินไปเป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบกันดูวิธีใช้เงินตราสยามเมื่อเปลี่ยนเป็นมาตราทองแล้ว หลักฐานที่มันของเรากียังดีอยู่มาก ในขั้นต้นในขณะนี้รัฐบาลสยาม มีทองเก็บสำรองไว้ในเมืองต่างประเทศอยู่มาก ถึงในบ้านเมืองที่สมมุติว่า ใช้มาตราทอง แต่ว่าไม่มีเหรียญกษาปณ์ทองใช้ มีแต่เหรียญบาทเงิน เป็นพื้นกับธนบัตรที่จะแลกคืนได้แต่เงินนั้นก็จริง หากว่ารัฐบาล เตรียมพร้อมอยู่เสมอที่จะให้ชาวต่างประเทศเอาเงินบาทและธนบัตร และทองออกไปนอกประเทศได้โดยสะดวกแล้ว ก็เป็นอันเชื่อได้ว่าค่าแลกเปลี่ยนเงินตราสยามกับต่างประเทศคงจะยังยืนอยู่ได้ตามราคาทอง ซึ่งรัฐบาล ให้สมมุติว่ามีเหรียญบาททองนั้นเสมอไป

เมื่อรัฐบาลสยามยังใช้มาตราเงินล้วนอยู่ ผู้ใดจะนำธาตุเงิน ไปส่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติให้พิมพ์เป็นเงินบาทเท่าใดก็ได้ มาภายหลัง ราคาธาตุเงินในตลาดตกต่ำหนักลง รัฐบาลต้องพิมพ์เงินบาทออกจำหน่าย ใช้หมุนเวียนช่วยในการค้าขายอย่างขยันขันแข็งจนแทบจะพิมพ์เงินบาท ออกไม่ทัน เพราะเหตุที่ราคาธาตุเงินตกต่ำนั่นเอง เมื่อมีเงินตราออกจำหน่าย ใช้หมุนเวียนมากขึ้น ราคาเงินบาทก็ยิ่งต่ำหนักลง กระทำให้ราคาสินค้า ในเมืองแพงขึ้นกว่าปรกติโดยรวดเร็วดังเช่นที่เป็นมาแล้ว รัฐบาลเห็นว่า เงินบาทมีมากเกินไป จึงได้หยุดการพิมพ์เงินบาทตั้งแต่ ร.ศ. ๑๒๖ มาจนถึงทุกวันนี้ (ร.ศ. ๑๓๒) หยุดการโรงกษาปณ์แล้วจึงได้เปลี่ยนมาตราเงิน เป็นมาตราทอง ยกราคาเงินบาทให้สูงขึ้นตามสมควรกับกำลังของรัฐบาล

ที่มีอยู่ในจำนวนทองซึ่งเก็บไว้เป็นทุนสำรองนั้นได้ เมื่อรัฐบาลคอยระวังที่จะไม่ทำเหรียญกษาปณ์เงิน และทำธนบัตรออกจำหน่ายให้มากเกินไปจนไปกว่าความต้องการใช้หมุนเวียนในบ้านเมืองแท้แล้ว เราก็พึงมีความไว้วางใจได้แน่นอนว่า วิธีใช้เงินตราทำนองนี้คงจะยั่งยืนถาวรอยู่ได้ โดยที่ได้เห็นเยี่ยงอย่างในพงศาวดารและจดหมายเหตุเรื่องเงินของนานาประเทศมาแล้ว

ในบรรดาเงินซึ่งเป็นที่ต้องการใช้หมุนเวียนอยู่ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนนั้น ได้กล่าวลักษณะเงินตราที่เป็นเหรียญกษาปณ์ทองเงินมาในหมวดนี้และหมวดก่อนพอเป็นทางที่จะให้พิจารณาในเรื่องเงินตราได้บ้างแล้ว แต่ยังมีเรื่องที่จะต้องชี้แจงถึงเงินกระดาษต่าง ๆ มีธนบัตรใบสั่งจ่าย ตัวเงินกับสัญญาหึ่งปวง ที่ใช้แทนเงินหมุนเวียนอยู่ด้วยการค้าขาย และที่เป็นส่วนมีจำนวนมากกว่าการใช้เงินตราหลายเท่านั้น แต่โดยเหตุที่เงินหมุนเวียนเช่นที่กล่าวนี้เกิดขึ้นเพราะความเชื่อซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า เครดิต (Credit) และหนี้ (Debt) เป็นต้น เหตุนั้นในหมวดหน้าจำจะต้องชี้แจงเรื่องเงินกระดาษทั้งหลายที่กล่าวนั้นเข้าเป็นเรื่องเดียวกันต่อไป

หมวด ๕

ว่าด้วยการเชื่อหนี้ (Credit)

การซื้อเชื่อขายเชื่อและการกู้หนี้ยืมสินซึ่งกันและกันนั้น ย่อมจะอาศัยใช้เป็นประโยชน์ด้วยกันทั่วไปในหมู่ชุมชนไม่เลวกว่าคนป่าชาวบ้านนอกหรือชาวเมือง ตั้งแต่คนชั้นต่ำตลอดขึ้นไปจนคนชั้นสูง ในประเทศใดที่พลเมืองล้าหลังอยู่ในความจำเริญ การเชื่อหนี้จึงจะมีน้อย ยิ่งเป็นประเทศใหญ่ยิ่งมีวิธีปกครองพลเมืองด้วยความเอื้อเฟื้อไปในการทำมาหากินมาก การค้าขายแลกเปลี่ยนทรัพย์สินซึ่งกันและกันยิ่งสะดวกและแน่นอนมั่นคงพันความอันตรายมากขึ้น การกู้หนี้ยืมสินซื้อเชื่อขายเชื่อกันมีแพร่หลายกว้างขวางออกได้โดยดีและสะดวกเพียงใด ประเทศนั้นก็มีความเจริญและความไพบลูย์ในทรัพย์สินสมบัติรวดเร็วขึ้น ในทรัพย์สินศาสตร์การเชื่อหนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญข้อหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้วินิจฉัยถึงการที่เป็นอยู่ในโลกปัจจุบันนี้แล้ว ก็จะได้เห็นประจักษ์ได้ว่า การเชื่อหนี้ซึ่งตามธรรมดาไม่ใช่เป็นความปรารถนาของคนโดยมากที่ไม่ได้ทำการค้าขาย เพราะเห็นว่าเป็นความอภัยอยู่ข้างนั้น แท้ที่จริงเมื่อเรามองไปพูดถึงการใหญ่ในการลงทุนรอนโดยมากที่เป็นอยู่ในโลกนั้น เป็นไปและทำไปได้โดยอำนาจของการเชื่อหนี้เป็นพื้น การตั้งคลังเงินที่เป็นที่รวบรวมทรัพย์สินอย่างมั่นคงบริบูรณ์เกินส่วนที่เศรษฐกิจแม้แต่มั่งมีที่สุดในโลกที่จะทำไปได้แต่ลำพัง ถ้าไม่ได้อาศัยการเชื่อหนี้แล้ว คลังเงินทั้งหลายในโลกนี้คงตั้งอยู่ไม่ได้

การสร้างรถไฟทั่วไปในโลก การสร้างเรือรับคนโดยสารและสินค้า ซึ่งเป็น
สมบัติบริษัทใหญ่ซึ่งนับพันล้านแต่เป็นล้าน ๆ ขึ้นไปนั้น ถ้าไม่ได้อาศัย
การเชื่อหนี้ ก็เป็นอันพันอำนาจที่ผู้ใดจะทำได้แต่ลำพังทุนของตัวเอง
แม้แต่รัฐบาลไม่เลือกกว่าประเทศไหนและไม่เลือกกว่ามีอำนาจและเดชานุภาพ
ใหญ่โตเพียงใด ก็ยังต้องกู้หนี้ยืมสินเขามาใช้เป็นกำลัง เมื่อผลของการเชื่อหนี้
มีอยู่ฉะนี้ ก็พึงเป็นที่น่าพิศวงได้ว่า ในเชิงการทำผลประโยชน์เช่นนี้คงจะ
เป็นปริศนาซึ่งจะแก้เงื่อนไขได้โดยยาก

ความเชื่ออย่างเกี่ยวที่เป็นหลักเป็นประธานของการเชื่อหนี้

อันที่จริงเรื่องการเชื่อหนี้นั้นก็อยู่ตรง ๆ ว่า ความเชื่ออย่างเดียว
ที่เป็นหลักเป็นประธาน และเป็นต้นเงื่อนของความเจริญทั้งหลายที่ได้ยก
มากล่าวนี้ทั้งสิ้น เพื่อจะอธิบายความให้เข้าใจได้โดยง่าย จะขอแปลคำเชื่อ
และหนี้ในเรื่องนี้ให้ชัดเสียก่อน การเชื่อและการหนี้เป็นความที่ต่อเนื่อง
อยู่ในข้อเดียวกัน ถ้ามีเจ้าหนี้ก็ต้องมีลูกหนี้ขึ้นพร้อมกัน ความที่ว่านาย ก.
ไปซื้อของเชื่อเขามาได้นั้น ต้องแปลว่าผู้ขายของมีความเชื่อนาย ก. ไม่ใช่
นาย ก. มีความเชื่อเจ้าของ เหตุที่เจ้าของจะเชื่อนาย ก. นั้น ก็โดยที่เขา
จะเห็นว่านาย ก. สามารถจะใช้หนี้เขาได้ตามสัญญา ความสามารถของ
นาย ก. ที่กระทำให้เชื่อนาย ก. นั้นและเป็นอำนาจซึ่งนาย ก. จะเอามาใช้
เป็นทรัพย์สินของนาย ก. ได้ ถ้านาย ก. ไปกู้เงินผู้ใดมา เงินนั้นก็เป็น
กรรมสิทธิ์ของนาย ก. โดยเต็มบริบูรณ์ตามกฎหมาย นาย ก. จะเอา

ไปก้านลใครเสีย หรือจะเอาไปซื้อขายทำประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปก็ไม่มีขัดข้อง ของที่ซื้อเข้ามาและทรัพย์สินที่ก้านนั้นจะเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย ก. และนาย ก. จะใช้เป็นประโยชน์ได้จนกว่าจะถึงกำหนดสัญญาที่จะใช้หนี้คืนเขากลับคืน อำนาจที่นาย ก. จะยืมเงินและซื้อของเชื่อเขาได้นี้และเป็นความเชื่อซึ่งผู้อื่นมีอยู่ต่อนาย ก. ข้างฝ่ายนาย ก. จะต้องถือความสัตย์ต่อสัญญาที่ได้ทำไว้ให้แก่เจ้าหนี้อย่างมั่นคง มิฉะนั้นนาย ก. ก็จะต้องรับโทษตามกฎหมายซึ่งจะบังคับให้นาย ก. ทำตามสัญญาโดยสุดกำลังที่นาย ก. จะทำได้ ถ้าทำไม่ได้จะต้องตกอยู่ในฐานที่ต้องล้มละลายตามกฎหมาย เมื่อใดคนทั้งหลายหมดความเชื่อถือนาย ก. ลงเพราะนาย ก. ไม่สามารถจะใช้หนี้เขาได้ อำนาจที่จะเอาความเชื่อมาใช้เป็นทรัพย์สินได้เหมือนแต่ก่อนนั้น ก็เป็นอันสูญสิ้นลงแต่เพียงนี้ ถ้านาย ก. สามารถที่จะใช้หนี้เขาได้อยู่ตราบใด ความสามารถอันนี้ก็เปรียบประดุจดังว่า เป็นอำนาจที่นาย ก. จะบันดาลให้เกิดทรัพย์สินขึ้นได้จากสิ่งที่ไม่เป็นเนื้อตัวอะไร เพราะความเชื่อและความสัญญานั้นอาศัยต่อความสามารถของนาย ก. จะหาทรัพย์สิน ซึ่งนาย ก. คาดคะเนว่าจะหามาใช้หนี้เขาได้ในภายหน้านั้น อาจพลัดพลั้งไม่สมความหวังใจไปได้ด้วยทรัพย์สินที่คาดคะเนว่าจะได้มานั้นยังไม่ถึงมือ

ธรรมดาการกู้หนี้ยกดีการซื้อของเชื่อก็ดี บางคนเสียดอกเบี้ยน้อย บางคนเสียดอกเบี้ยมาก บางคนซื้อของเชื่อได้ราคาถูกกว่าบางคน เหตุที่ต่างกันนี้ก็เพราะเจ้าของทรัพย์สินผู้เป็นเจ้าหนี้และเจ้าของสินค้าผู้ขายของเชื่อ มีความเชื่อถือไว้วางใจในถ้อยคำสัญญาของผู้กู้ และผู้ซื้อเชื่อว่า จะมีความสามารถใช้นี้ได้โดยความแน่นอนมั่นคงมากน้อยต่างกัน ตามฐานะ

และชื่อเสียงของบุคคลซึ่งฟังจะมีต่างกันอยู่เสมอ ความสามารถที่จะใช้หนี้ได้แต่ลำพังยังสู้ความสามารถประกอบเข้ากับความสำเร็จด้วยไม่ได้ ลูกหนี้จะเป็นคนมั่งมีบริบูรณ์โดยมีผลประโยชน์ที่ได้มากมายอยู่แล้วเท่าใดก็ดียิ่งถ้ายังไม่ปรากฏแก่คนทั้งหลายว่าคนผู้นี้มีความซื่อตรงต่อถ้อยคำสัญญาดีอยู่เสมอแล้ว ผู้ใดจะให้กู้หนี้ยืมสินไปก็จะต้องตรึกตรองเป็นความพิงพืดถึงการเสียหายอยู่บ้าง โดยที่สุดถ้าเชื่อว่าผู้นั้นมีความสามารถจะใช้หนี้ได้จริง แต่ยังสงสัยอยู่ในความซื่อตรงของเขาบ้าง ถ้าจะให้กู้เงินไปก็จำต้องคิดดอกเบี้ยให้แรง หรือตีราคาของขายเชื่อแพงขึ้นไว้เพื่อความเสียหายซึ่งอาจเป็นไปได้ในภายหน้าด้วย เพราะเหตุฉะนั้นความเชื่อจึงมีราคาต่างกันตามตัวบุคคล ค่าแปลของความเชื่อกินไปถึงความสัตย์อยู่ในตัวแล้ว เพราะเหตุฉะนั้นการเชื่อหนึ่งทั้งหลายที่ใช้กันอยู่ในการค้าขายทั่วไป จึงต้องอาศัยความสัตย์เป็นหลักเป็นประธานอยู่เสมอ ผู้ทำของขาย พ่อค้า ลูกค้า ทั้งปวงที่ทำการไปได้จนมีความเจริญรุ่งเรืองถาวรนั้น ต้องถือความซื่อสัตย์สุจริตต่อพวกเจ้าจำเป็นคดีอันสำคัญใหญ่อยู่เสมอ ถ้าจะมีคนทุจริตปลอมเข้าไปปะปนอยู่บ้าง และคนชนิดบางคนจะเจริญขึ้นได้โดยรวดเร็ว เพราะใช้อุบายประกอบการล่อลวงฉ้อบังในชั้นเชิงหากินก็จริง แต่ผลของความทุจริตนั้นถ้าไม่ให้โทษทันทีก็คงจะเป็นเครื่องกระทบกระเทือนใจของตัวและผู้อื่นซึ่งเป็นเหตุที่จะกระทำให้ความสุขสำราญใจที่เกิดจากทรัพย์สมบัติของตัวนั้นน้อยไปกว่าที่ควรจะได้รับเท่าเทียมกันกับผู้ที่ทำการเลี้ยงชีพมาโดยชอบธรรมแท้ ความสัตย์จะรักษาได้โดยง่ายก็จริง แต่ที่จะรักษาไปจนกว่าจะมีชื่อเสียงปรากฏแผ่ไพศาลกว้างขวางออกไปได้นั้น จำเป็นจะต้องมีเวลาช้านาน และจำเป็นจะต้องใช้ความอุตสาห

อดทนทรمانกายและใจและสู้ยอมเสียสละประโยชน์ต่าง ๆ นานา เพื่อความเจตนาที่จะรักษาความสัตย์นั้นให้ตลอดไปได้ ความเจริญของพวกพ่อค้าและพวกแต่งสรรพทำสิ่งของขายสารพัดอย่างนั้นไม่ใช่ว่าจะมีขึ้นได้แต่ลำพังความกล้าหาญ ความฉลาด ไหวพริบ และความขยันขันแข็งเท่านั้น ความเจริญต้องอาศัยปัญญารู้ผิดและชอบ ต้องอาศัยความมั่งคั่ง และต้องอาศัยความซื่อสัตย์สุจริตข้อเดียวนี้เป็นใหญ่ยิ่งกว่าอื่นทั้งสิ้น พลเมืองประเทศใดมีคุณวิเศษเป็นความดีปรากฏขึ้นได้ดังที่กล่าวแล้ว ชาตินั้นก็จะรุ่งเรืองยิ่งขึ้นได้เสมอไป ถ้าละทิ้งความดีเหล่านั้นเสียเมื่อใด ความเชื่อของคนทั้งหลายหมดสิ้นไป การค้าขายของประเทศนั้นก็นับวันแต่จะร่อยหรอเสื่อมทรามต่ำช้าลงจนไม่เท่าเทียมกับเพื่อนได้ การค้าขายเป็นการที่ต้องทดลองนิสัยดีและชั่วของคนอย่างเข้มงวดกวดขันยิ่งกว่าการเลี้ยงชีพอย่างอื่นโดยมาก ถ้าผู้ใดรักษาความสัตย์ความยุติธรรมและความซื่อตรงไปได้ตลอดโดยปราศจากมลทินแล้ว ผู้นั้นก็ควรได้รับความสรรเสริญแทบจะเท่าเทียมกันกับทหารได้แสดงความกล้าหาญเมื่อเวลาเข้าสู่รบตะลุมบอนอยู่กับข้าศึกในท่ามกลางอันตรายชีวิตอย่างใกล้ชิดที่สุดนั้นได้

รัฐบาลที่คอยช่วยป้องกันความฉ้อโกงในระหว่างราษฎร คอยป้องกันการกระทำของปลอมการปนของเลวปลอมของดี โดยที่ปล่อยให้คนเชื่อว่าเป็นของแท้ของบริสุทธิ์ ทั้งคอยป้องกันการฉ้อฉลนักตวงและวัดขนาดไม่ให้สูงต่ำไปกว่ามาตราโดยเจตนาที่จะฉ้อโกงเอาเปรียบกันในการซื้อขายเป็นต้นนั้น ถ้าใช้ความระมัดระวังตรวจตราด้วยความเข้มงวดกวดขันโดยวิธีต่าง ๆ ที่จะมีให้ผู้ทำผิดพ้นโทษไปได้โดยสะดวกแล้ว

ก็เป็นการช่วยป้องกันคนซื้อให้พ้นจากความเบียดเบียนของคนโกง
แล้วยังจะมีคุณที่จะตัดสันดานของมนุษย์เป็นการฝึกสอนให้รู้จัก
คุณประโยชน์ของความซื่อสัตย์สุจริตจนเป็นนิสัยดีสำหรับชาติได้แล้ว
คุณอันนั้นนอกจากจะทำผลประโยชน์ในบ้านเมืองให้ดำเนินไปได้โดยสะดวกแล้ว
ยังจะช่วยคำชูเกียรติยศของชาติ กระทำให้นานาประเทศมีความเชื่อถือ
ในความปึกแผ่นแน่นหนาของบ้านเมือง เป็นการช่วยส่งเสริมความเจริญ
ของการค้ากับนานาประเทศให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย กรุงสยามซึ่งเป็นแผ่นดิน
ที่มีบริบูรณ์ไปด้วยอาหารการเลี้ยงชีพ เพราะฉะนั้นชาติไทยจึงยังไม่ถึง
แก่ความจำเป็นที่จะต้องใช้อุบายฉ้อโกงในความที่จะต้องตะเกียกตะกาย
ในการเลี้ยงชีพโดยเข้มนวดสักเท่าใดนัก พลเมืองพึงจะต้องเสียเปรียบแก่
ชาวต่างประเทศชนิดที่เข้ามาอาศัยหากินในบ้านเมืองด้วยความกระวน
กระวายรีบร้อนชวนขายหาทรัพย์เป็นใหญ่ ยิ่งกว่าที่จะรักษาชื่อเสียง
และความสัตย์ของเรา โดยที่ความละอายมีน้อยกว่ากันนั้นเป็นต้น
ความเจตนาของคนพวกที่มีได้คิดจะฝังรกรากอยู่ในบ้านเมืองช้านานนั้น
ก็มีการรีบแสวงหาทรัพย์เป็นใหญ่อยู่อย่างเดียว จะหาได้โดยทาง
ชอบธรรมหรือมิชอบก็สุดแล้วแต่ความสะดวกเป็นใหญ่ คนพวกนี้
ถ้าละเลยให้ประพฤติกุศลความฉ้อโกงต่าง ๆ ได้โดยไม่มีที่กีดขวางที่เป็นการ
ซึ่งจะต้องรับโทษของกฎหมายโดยเข้มนวดอยู่แล้ว นอกจากที่จะเห็น
คนไทยเป็นเหยื่อแล้ว ยังมีหน้าซ้ำจะทำเยี่ยงอย่างที่จะชั่วร้ายไว้ให้คนไทย
ประพฤติดำด่วย ลงปลายจะกลับถือเอาความไหวพริบ ในชั้นเชิง
หากินด้วยความทุจริตนั้นเป็นความฉลาดและเป็นคดีอันดีไปเสีย

คนต่างประเทศอีกจำพวกหนึ่ง ซึ่งแม้แต่ว่าเมื่อเข้ามาอาศัยทำผลประโยชน์ในบ้านเมือง มีความเจตนาที่จะรับชวนขายให้มั่งมีบริบูรณ์ขึ้น โดยรวดเร็วก็จริง แต่หากว่าคนจำพวกนี้ได้ลงทุนตั้งห้างร้านก่อการหากิน อย่างหนึ่งอย่างใดที่มีลักษณะจะให้การอย่างนั้นดำรงอยู่ได้ โดยหมายหากำไรและผลประโยชน์ยืดยืนต่อไปในวันหน้าโดยช้านาน เช่น การตั้งแบงก์ คลังเงิน การเดินเรือกำปั่น หรือการตั้งห้างร้านใหญ่ต่าง ๆ ที่จะต้องฝังรกรากอยู่ไปยืดยืนนั้น ความเจริญของคนจำพวกนี้ จะได้อยู่ได้ก็โดยที่จะรักษาความสัตย์เพื่อจะกระทำให้ราษฎรในพื้นที่เมืองมีความเชื่อมั่นคงอยู่เสมอ ลงปลายคนพวกนี้คงจะมีชัยชนะต่อพวกทุจริตที่กล่าวมาก่อน เป็นมั่นคง ทั้งจะวางแผนผังที่ควรจะทำเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้นั้นไว้ให้พลเมืองประพฤติตามด้วย

ตามธรรมดาราคากุญแจในบ้านเมืองย่อมจะมีดอกเบี้ยยสูงต่ำต่างกันไปหลายชั้น ดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำกว่าที่สุด คงเป็นเพราะความเชื่อหนี้ในชั้นนี้มีความสูงที่สุดโดยที่มีประกันมั่นคงแน่นแท้ เช่นกับพูดกัน ในกรุงลอนดอนว่า ดอกเบี้ยในเงินกู้ที่มีประกันมั่นคงอย่างดีเป็นร้อยละ ๒ ครั้งต่อปีในขณะที่หนึ่งขณะใดเป็นต้น และในขณะที่เดียวกันนั้นยังมีดอกเบี้ยร้อยละ ๔, ๕, ๖, ๗ และสูงขึ้นไปอีกเป็นต้นว่า เงินหนี้ที่คลังเงินคิดเอาดอกเบี้ยแก่เจ้าจำนำที่ดีของเขาเพียงร้อยละ ๓ รัฐบาลอังกฤษกู้เพียงร้อยละ ๒ ครั้ง พวกพ่อค้าต่าง ๆ ซื้อเชื่อขายเชื่อกันเพียงคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๔, ๕, ๖ ต่อปี หรือเงินกู้ของรัฐบาลต่าง ๆ ในขณะนั้นมีดอกเบี้ยยร้อยละ ๓, ๔, ๕, ๖ ขึ้นไปเป็นต้น ดอกเบี้ยที่สูงต่ำกว่ากันระหว่างบุคคลต่อบุคคลก็เสมอกัน หรือในระหว่างรัฐบาลกับประชาชนก็เสมอกันนั้น สุดแล้วแต่ความเชื่อ

ในความสามารถที่จะใช้หนี้ได้ต่างกันนั้นเป็นข้อใหญ่ใจความ ถ้าเป็นที่รัฐบาล นานาประเทศก็สุดแล้วแต่ความปึกแผ่นของประเทศต่าง ๆ นั้นประกอบกัน ด้วย เป็นต้นว่า ตุรกีในสมัยหนึ่งมีหนี้เหลือล้นพันกำลังที่จะใช้ดอกเบี้ยยได้ ต้องหยุดการใช้ดอกเบี้ยเสียคราวหนึ่ง ราคาเงินกู้ของตุรกีตกต่ำ ลงกว่าครึ่งตัว เมื่อเป็นเช่นนี้ดอกเบี้ยของผู้ที่กล้าซื้อตัวเงินกู้ของตุรกี ไร่ได้นั้น ถ้าตุรกีกลับใช้ดอกเบี้ยได้เมื่อใด ก็อาจได้ดอกเบี้ยสูงกว่าเก่า เกิน ๒ เท่า แต่ถ้าใช้ดอกเบี้ยไม่ได้เลย ราคาตัวเงินกู้จะตกต่ำลงตั้งแต่ ๑๐๐ ไปถึง ๒๕ ก็แทบจะไม่มีผู้ต้องการ ผิดกันกับประเทศที่มีความ ปึกแผ่นแน่นหนา มาก เช่นกรุงอังกฤษหรือฝรั่งเศสเป็นต้น แม้แต่รัฐบาล ได้ประกาศออกมาแล้วว่า เงินกู้บางคราวที่รัฐบาลได้กู้ไปนั้นจะใช้แต่ดอกเบี้ย เสมอไป แต่จะไม่ใช้ต้นเงินเสียเลย เหตุที่ผู้ถือตัวเงินกู้เช่นนี้ได้รับดอกเบี้ย เป็นอันแน่นอนไว้วางใจได้เสมอ แม้แต่ดอกเบี้ยนั้นจะมีพิกัดเพียงปีหนึ่ง ร้อยละ ๓ ราคาตัวเงินกู้ที่ซื้อขายกันในตลาดก็ยังสามารถคงเต็มจำนวน ๑๐๐ อยู่ได้ เว้นเสียแต่เป็นคราวเมื่อเงินใช้ในบ้านเมืองขัดสนไม่พอกับ ความต้องการ ราคาเงินและดอกเบี้ยต้องแพงขึ้นทั่วไป เมื่อเป็นคราวฉะนี้ ราคาตัวเงินกู้ของรัฐบาลที่กล่าวนั้นจึงจะพลอยตกต่ำลงตามส่วนราคาเงิน ในบ้านเมืองที่แพงขึ้นนั้นด้วย

เมื่อพูดถึงราคาเงินและดอกเบี้ยของนานาประเทศแล้ว ราคา เงินและดอกเบี้ยในประเทศหนึ่ง ๆ ยังจะผิตเพี้ยนกันไปได้อีก ไม่ได้ผิตกัน เพราะความสามารถที่จะใช้หนี้หรือเพราะความเชื่อถือที่มากน้อยต่างกัน เป็นเหตุใหญ่ ดอกเบี้ยที่ผิตกันนั้นเป็นเพราะเงินในประเทศนั้นหายาก หรือมีจำนวนน้อยไปกว่าความต้องการ เมื่อเป็นฉะนี้ราคาเงินในบ้านเมือง

จึงแพง ดอกเบี้ยก็ต้องแพงขึ้นตามกัน จะแพงไปจนกว่าประเทศที่มีเงิน
ใช้มาก และดอกเบี้ยต่ำนั้นจะขนเงินไปให้ประเทศที่ขาดเงินเพื่อประสงค์
จะได้ดอกเบี้ยมากขึ้นกว่าเท่าเป็นต้น

คุณประโยชน์ของการเชื่อหนี้

การเชื่อหนี้ซึ่งต้องอาศัยความสัตย์และความสามารถที่จะใช้หนี้
ได้เป็นที่ตั้งดังที่ได้ชี้แจงมาแล้วนั้น จะย่อใจความลงต่อไปได้โดยตรงว่า
การเชื่อเป็นอำนาจที่จะกู้ยืมทรัพย์กันได้ และเมื่อความเชื่อซึ่งผู้อื่นมีอยู่
ในตัวเรานั้นจะเอาไปแลกทรัพย์ที่มีราคามาได้แล้ว ความเชื่อของผู้อื่น
ที่มีอยู่ในตัวเรานั้น ก็อาจเป็นทรัพย์ของเราได้จริงตามที่ได้กล่าวไว้ในลักษณะ
ทรัพย์ว่าความเชื่อก็นับว่าเป็นทรัพย์ได้อย่างหนึ่ง

การเชื่อหนี้หรืออำนาจกู้ยืมเงินนี้ พึงจะกระทำคุณประโยชน์
ที่สำคัญให้แก่บุคคลและชาติของบ้านเมืองโดยประการต่าง ๆ ดังที่
จะได้กล่าวต่อไป

๑. การเชื่อช่วยส่งเสริมในการสร้างทรัพย์ให้เกิดมีมากขึ้นได้
โดยที่ช่วยกระทำให้มีการสะสมประหยัดทรัพย์เป็นทุนมากขึ้นแล้ว ยังช่วย
ให้มีทางใช้ทุนทำกำไรได้มากยิ่งขึ้นด้วย

ในประเทศใดที่มีการเชื่อหนี้กันน้อยหรือแทบจะเชื่อกันไม่ได้
เพราะไม่ไว้วางใจกันในความสัตย์เป็นต้นนั้น แน่แล้วเงินทุนที่มีอยู่ใน
บ้านเมืองเท่าใดเป็นของผู้ใด ผู้นั้นจำจะต้องใช้เงินทุนทำการหาผลประโยชน์

แต่ลำพังตัวเอง โดยที่ไว้วางใจผู้อื่นไม่ได้หรือเชื่อผู้ใด ผู้ที่มีทรัพย์สินเก็บสะสม
ขึ้นไว้ได้แต่ไม่ปรารถนาจะเอาทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นทุนทำการหาผลประโยชน์
ให้งอกงามขึ้นต่อไป โดยเหตุผลที่ไม่อยากจะมีภาระกังวลขวาย
ให้มากขึ้นโดยเหตุที่เชื่อว่าตัวเองไม่มีความสามารถพอที่จะทำ และระวังรักษา
การงานนั้นไปได้แต่ลำพังตัวหรือโดยเหตุอื่น ๆ เป็นต้นนั้น ถ้าไม่มีการเชื่อหนี
กันได้แล้ว คนผู้นี้ก็ไม่กล้าจะทอรองเงินให้ผู้อื่นซึ่งมีความสามารถพอที่
จะกู้ยืมทรัพย์สินนั้นไปใช้ทำทุนให้งอกประโยชน์ต่อไปได้ ทรัพย์สินที่เก็บสะสม
ไว้ได้เพียงใดใช้ทำทุนไม่ได้ก็ต้องกลายเป็นเงินตายเสียทั้งสิ้น ที่แท้จริง
ไม่เลือกว่าแห่งไหนตำบลใดการเชื่อหนีคงต้องมียู่เสมอ แม้แต่ในระหว่าง
คนชาวป่าหรือชาวนาที่ยากจนขัดสนด้วยกัน ก็ยังจะมีความเชื่อถือ
หรือความกรุณาเอื้อเฟื้อให้เพื่อนที่ขัดสนมากกว่าได้ยืมเงินหรือยืมข้าว
ไปทำการเลี้ยงชีพได้ชั่วคราวบ้าง

แต่ในประเทศที่ใช้การเชื่อหนีกันแพร่หลายอยู่ได้โดยสะดวก
เพราะมีความไว้วางใจในความซื่อสัตย์และความสามารถซึ่งกันและกันได้
เป็นส่วนมากนั้น ทรัพย์สินสมบัติของบุคคลมีสะสมอยู่เท่าใดคงได้เอาออก
ใช้เป็นทุนทำการหาผลประโยชน์ให้เกิดกำไรต่อไปอีกเสมอ

ตามเมืองหลวงและเมืองใหญ่น้อยของนานาประเทศในยุโรป
เกือบจะว่าได้ว่า ผู้ที่มีเงินเหลือใช้สอยสำหรับธุระส่วนตัวชั่ววันหนึ่ง
เดือนหนึ่งนั้น ย่อมจะเอาเงินที่เหลือใช้ไปฝากคลังเงินต่าง ๆ ให้ช่วยเก็บไว้
ให้แทบทุกตัวคน ถ้าเงินฝากนั้นสัญญาฝากกันมีกำหนดชำระตั้งแต่ปีหนึ่ง
ขึ้นไป พวกคลังเงินก็คิดดอกเบี้ยให้ตามสมควรกับเวลา ถ้าฝากเป็น
รายวัน คือ ฝากจะถอนเงินไปเสียเมื่อไรก็จะถอนได้แล้ว โดยมากคลังเงิน

ทั้งหลายไม่ค่อยจะให้ดอกเบี้ยในต้นเงินชนิดนี้ เพราะถือว่าการที่เขาช่วยเก็บไว้ให้เขาต้องเปลืองแรงจذبัญชีเงินนั้นอยู่แล้ว ตามธรรมดาและตามความคุ้นเคยของแบงก์ต่าง ๆ ที่ได้สังเกตมานั้น เมื่อคิดเอาส่วนมากเข้าด้วยกัน ผู้ฝากเงินแก่แบงก์ไม่ได้ถอนเงินไปจนสิ้นเชิงพร้อมกันในครั้งเดียวคราวเดียว แม้แต่เป็นเงินฝากรายวันวันหนึ่ง ๆ ผู้ฝากทั้งสิ้นคงจะไม่ถอนเงินคืนไปเกินจำนวน ๑ ส่วนใน ๓ ส่วนเงินที่มีประจำอยู่ในคลังเงินถึง ๒ ส่วนนั้น พวกคลังเงินเอาออกจำหน่ายใช้เป็นทุนหมุนเวียนทำผลประโยชน์ต่อไปได้อีกเป็นอันมาก ที่แท้จริงวิธีหาผลประโยชน์ของคลังเงินทั้งหลายนั้น ก็ได้อาศัยเงินฝากที่กล่าวนี้เป็นกำลังใช้ค่ากำไรในการซื้อเงินขายเงินหรือซื้อหนี้ขายหนี้เป็นใหญ่ยิ่งกว่าอย่างอื่น เงินส่วนนี้ถ้าไม่มีคลังเงินตั้งคอยรวบรวมอยู่ คนทั้งหลายไม่มีที่ฝากเงินจะต้องเก็บเงินของตัวเองไว้แล้ว ก็เป็นอันเห็นได้ว่า เงินที่เหลือนำรายวันทั้งสิ้นนี้ จะต้องไปนอนป่วยการอยู่ในถุงหรือหีบเปล่า ๆ ไม่ได้ทำประโยชน์อะไรต่อไปได้

พวกพ่อค้าขายห้างตั้งแต่ชั้นสูงตลอดลงมาถึงชั้นต่ำเมื่อขายของได้เงินแล้วและยังไม่ต้องการใช้ให้สิ้นเงินนั้นในทันที คงจะเอาไปฝากให้แบงก์ช่วยเก็บไว้ให้เสมอ ผู้ที่ได้รับเงินเดือนเงินปีตั้งแต่ชั้นคนราชการตลอดลงไปถึงลูกจ้างคนสามัญ แม้แต่เงินเดือนนั้นจะพอใช้ในการเลี้ยงชีพไปได้ชั่วเดือนหนึ่ง ๆ เท่านั้นก็ดี คนพวกนี้คงจะต้องผ่อนใช้ตามความต้องการเป็นรายวันไปตั้งแต่วันที่ ๑ จนถึงสิ้นเดือนพอมหาจำนวนเงินที่ได้มา แต่เมื่อกำลังผ่อนใช้รายวันเป็นลำดับไปนั้น ถ้าได้ฝากเงินไว้ในแบงก์เงินที่เหลือนำรายวันมีเท่าไรแบงก์คงจะเอาไปใช้ทำประโยชน์ได้ ๒ ส่วนใน ๓ เสมอ ถ้าจะวินิจฉัยให้เห็นคุณค่าของความเชื่อที่พลเมืองมีอยู่ต่อคลังเงินนั้นว่าสามารถจะทำประโยชน์ให้กับบ้านเมืองได้เพียงไรแล้ว เมื่อถึงคราวแบงก์

หนึ่งแบงก์ใดทำรายการบัญชีเงินเข้าออกของเขาลงประกาศแล้ว ก็จะเห็นได้ว่าจำนวนเงินฝากในแบงก์หนึ่ง ๆ มีมากน้อยเท่าไร เมื่อรวมเงินฝากทั้งสิ้นเข้าแล้ว เอา ๓ หารและเอา ๒ คุณ ก็คงจะได้จำนวนที่ใกล้เคียงว่า จำนวนนั้นและแบงก์ใดเอาออกใช้เป็นทุนหมุนเวียนเพิ่มเติมเงินทุนของบุคคลที่ใช้ค้าขายอยู่ในบ้านเมืองมากขึ้นได้อีก เป็นต้นว่าแบงก์ในกรุงลอนดอนแบงก์หนึ่งมีจำนวนเงินฝาก ๒๔ ล้านปอนด์ ใน ๒๔ ล้านนี้แบงก์เก็บสำรองติดคลังไว้สำหรับคืนให้แก่เจ้าของเงินที่จะมาเรียกเอาไปอย่างมากที่สุดเพียงสัก ๘ ล้านปอนด์เท่านั้น ยังเหลืออีก ๑๖ ล้านปอนด์แบงก์จะเอาไปทำทุนค้าขายหรือให้เขากู้ยืมใช้ทำทุนในการหาผลประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปอีกก็ได้ สุดแล้วแต่ว่าแบงก์นั้นจะนัดทำผลประโยชน์ได้ดีอย่างไร โดยที่จะรักษาความเชื่อที่คนทั้งหลายมีอยู่ต่อแบงก์นั้นให้แน่นหนา มันคงอยู่ได้เสมอ เช่นกับว่าผู้ฝากจะเรียกเงินกลับคืนไปเมื่อใด แบงก์จำจะต้องใช้เงินให้สมความปรารถนาของเจ้าของเงินในทันใด เมื่อคิดเตรียมเงินส่วนนี้ไว้พอแล้ว ยังเหลือเงินฝากอีกเท่าไร เงินฝากนี้ก็เท่ากับว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของแบงก์ชั่วคราวหนึ่งคราวหนึ่งเสมอไป แต่วิธีทำผลประโยชน์ของแบงก์นั้นมีเรื่องราวต่าง ๆ นานาอีกเป็นหลายข้อ จำจะต้องงดการชี้แจงความละเอียดไว้ในที่นี้ก่อน เมื่อถึงหมวดที่จะกล่าวเรื่องแบงก์โดยเฉพาะแล้ว จึงจะยกสรรพธุระของเขามาชี้แจงได้โดยสะดวก

๒. ความเชื่ออาจจะกระทำให้ทรัพย์สินในแผ่นดินที่เก็บสั่งสมอยู่นั้นเป็นผลประโยชน์ขึ้นได้

เป็นต้นว่าผู้มีบรรดาศักดิ์ผู้หนึ่งได้รับพระราชทานเงินเดือนรวมทั้งค่าเช่าดินที่เรียกสวนไร่นาที่เก็บได้เป็นจำนวนปีละ ๔๐,๐๐๐ บาท

แต่ท่านผู้นี้ใช้จ่ายเพียงปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท ก็พอเพียงกันกับความสุขสำหรับตัวของท่าน ยังเหลือเงินอยู่อีก ๒๐,๐๐๐ บาทถ้าท่านจะเอาเงินนี้ไปลงทุนทำการอย่างอื่นแต่ลำพังตัวเองไม่ได้โดยความขัดข้องอย่างหนึ่งอย่างใด ถ้าท่านไม่มีความเชื่อผู้อื่นในการที่จะให้กู้ยืมเงินที่เหลือจ่ายนั้นไปทำทุน และถ้าท่านไม่มีความเสนหารักใคร่ผู้ใดที่พอควรกับจะต้องอุดหนุนเงินที่เหลือนี้ไว้ให้เป็นมรดกตกต่อไปแล้ว ก็ยังเหลือทางที่จะจำหน่ายเงินนี้ให้หมดสิ้นไปได้อย่างเดียวก็แต่ที่จะใช้บำรุงบำเรอความสุขส่วนตัวจนเป็นการเฟอโรสาตเสียเหวเสียไปเปล่า ๆ หรือมีฉะนั้นถ้าเป็นผู้อยู่ในพระพุทธศาสนาก็จะเอาเงินที่เหลือนี้ออกใช้เป็นการสร้างกุศลให้มีอุปนิสัยอันดีต่อไปในปรโลกได้เป็นต้น ถ้าเป็นเช่นนี้จะนับเงินจำนวนนี้เป็นทุนไม่ได้อยู่เอง เพราะค่าที่ใช้ทุนว่าทุนนั้นต้องเป็นจำนวนเงินที่จะได้จำหน่ายออกไปทำผลประโยชน์ให้งอกกำไรขึ้นอีก

แต่ถ้าท่านผู้นี้มีความเชื่อถือในความซื่อตรงและความปึกแผ่นของผู้หนึ่งผู้ใดที่สามารถจะยืมทุนของท่านไปทำผลประโยชน์พอที่จะใช้ดอกเบี้ยให้ท่านได้ตามสมควรแล้ว ยังมีกำไรคุ้มค่าเหน็ดเหนื่อยของผู้กู้ยิมนั้นอีก ถ้าท่านเชื่อเขาและให้เขากู้เงินนี้ไป ก็เป็นอันว่าเงินนั้นจะเป็นทุนที่จะทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองได้อีก ยิ่งทุนอยู่เช่นนี้มากก็ยิ่งจะเลี้ยงคนทำงานในบ้านเมืองได้มากเป็นต้น

อีกประการหนึ่ง ผู้ที่มีเงินเหลือใช้สอยอยากจะทำเอาเงินนั้นไปทำทุนหากำไรต่อทุนขึ้นอีก แต่ลำพังน้ำแรงของตนเองก็ทำไม่ได้โดยเหตุหนึ่งเหตุใดแล้ว ถ้ามีบริษัทใหญ่น้อยที่ไหนซึ่งควรเป็นที่เชื่อถือได้ ก็น่าจะเอาเงินที่เหลือใช้นั้นไปเข้าหุ้นส่วนกับเขาได้ ความจริงที่เห็นปรากฏอยู่ทุกวันนี้

มีเป็นพยานอยู่เป็นอันมากกว่าบริษัททำการใหญ่ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ทุนมากมาย
เกินกำลังเศรษฐกิจจะทำได้โดยลำพัง เช่นการสร้างรถไฟ เป็นต้น ซึ่งบางบริษัท
ที่มีทุนเป็นก่ายเป็นกองขึ้นได้ ก็โดยอาศัยเรียกรายทุนจากผู้ถือหุ้นส่วนแห่ง
ละเล็กละน้อยมารวบรวมเข้าเป็นกองเดียวกันได้ แม้ทุนของบริษัทนั้น
จะนับกันตั้งหลายสิบล้านขึ้นไปก็ดี แต่โดยเหตุที่แบ่งทุนย่อยออกตั้งหมื่น
ตั้งหลายสิบล้านขึ้นไปก็ดี แต่โดยเหตุที่แบ่งทุนย่อยออกตั้งหมื่นตั้งแสนหุ้น
จนเป็นหุ้นละ ๕๐ บาท เป็นต้น คนชั้นลูกจ้างหาบของก็สามารถที่จะมีหุ้น
และมีชื่อว่าเป็นเจ้าของบริษัทใหญ่นั้นอยู่กับเขาด้วยผู้หนึ่งได้ บริษัทใหญ่
ทั้งหลายโดยมากได้อาศัยเงินย่อยต่าง ๆ เช่น ที่กล่าวมานี้เป็นทุน

รัฐบาลบางประเทศที่ต้องการใช้เงินมาก ต้องกู้เงินเขามานับครึ่ง
หนึ่งตั้ง ๑๐๐ ล้านบาทขึ้นไปนั้น เป็นอันพันวิสัยที่เศรษฐกิจผู้ใดจะมีเงินรัฐบาล
กู้ได้ครั้งเดียวถึงเท่านั้น และเมื่อจะดูตามสารบาญชีของนานาประเทศในยุโรป
ว่าประเทศหนึ่งรัฐบาลมีหนี้เท่าใดแล้ว ก็จะได้เห็นได้ชัดว่ารายหนี้ต่าง ๆ
ที่ราษฎรเรียไรกันออกเงินให้รัฐบาลกู้คนละเล็กละน้อย ตั้งแต่ ๕๐ บาท
ขึ้นไปเป็นต้นนั้น เป็นเงินส่วนเหลือใช้สอยของราษฎรพวกนั้นทั้งสิ้น
รัฐบาลกู้เงินราษฎรได้มากและได้ราคาอย่างถูกและกู้ได้โดยสะดวกด้วยนั้น
ก็เป็นเพราะว่าราษฎรมีความเชื่ออยู่ในความสัตย์สัญญาของรัฐบาล
เป็นข้อใหญ่ใจความอยู่ข้อเดียวเท่านั้น รัฐบาลสยาม รัฐบาลจีน และญี่ปุ่น
ซึ่งอยู่ห่างไกลประเทศยุโรปมาราวซีกโลกหนึ่งนั้น ชาวยุโรปยังมีความ
เชื่อถืออดสู้ออกเงินให้รัฐบาลเหล่านี้ก็ได้เป็นดอกเบี้ยปานกลางเพียง
ปีหนึ่งร้อยละ ๕ แม้แต่เป็นคนต่างชาติศาสนากันด้วยก็ยังเชื่อถือ
ความสัตย์สัญญากัน

เงินที่รัฐบาลกู้ไปนั้น ถ้าไม่เอาไปใช้ขาดเสียเทเสียไปในการทำศึกสงครามเป็นต้น ก็คงจะได้ใช้ในการโยธาก่อสร้างสถานที่ต่าง ๆ และทำการรถไฟ ถนน หรือขุดคลอง ให้พลเมืองไปมาค้าขายกันได้โดยเร็วโดยสะดวก หรือทำทอนบตน้ำขึ้นและไขออก บำรุงการเพาะปลูกให้ที่ดิน เรือกสวน ไร่นา ของพลเมืองเกิดประโยชน์งอกงามยิ่งขึ้นเป็นต้น ในที่สุดถ้าความเชื่อซึ่งกันและกันไม่มีดังที่กล่าวมานี้แล้ว การค้าขายแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นผลของแรงทำการที่ต่างคนต่างชาติและต่างประเทศ ต่างก็ทำขึ้นมาแลกกันตามความถนัดนั้น คงไม่ถนัดเป็นสาธารณประโยชน์ได้ใหญ่โตถึงการที่เป็นจริงอยู่ในโลกทุกวันนี้

ได้ชี้แจงสรรพคุณของการเชื่อนี้มาในหมวดหนึ่งพอกับที่จะเห็นได้ว่า การเชื่อนี้มีอำนาจที่จะช่วยทำธุระส่งเสริมการทำมาค้าขายต่อทุนรอนของบุคคลและบ้านเมือง ให้ทำการกว้างขวางออกไปได้อย่างใดบ้างแล้ว ในหมวดหนึ่งยังจะชี้แจงต่อไปว่า ในการค้าขายและการทำมาหากินในปัจจุบันนี้ คนทั้งหลายเอาความเชื่อนี้มาใช้ต่างเงินทองเป็นรูปหรือโดยวิธีอย่างใดบ้าง คือจะได้กล่าวถึงลักษณะใบสำคัญสัญญาของการเชื่อนี้ต่าง ๆ เช่น ธนบัตร หนังสือสัญญาใช้เงิน ใบสำคัญส่งจ่ายเงินที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า บิลออฟเอ็กซ์เชนจ์ (Bill of Exchange) และเช็ค (Cheque) กับบัญชีการเชื่อนี้เป็นเครื่องหมายใช้กันได้แทนเงินตรา

หมวด ๖

ว่าด้วยเอกสารสัญญาและใบสำคัญต่าง ๆ ของการเชื้หนี้ที่ใช้ได้ต่างเงินตรา

ตามธรรมดาในระหว่างเจ้าหนี้ เจ้าหนี้จะต้องขอใบสำคัญสัญญาเป็นค้ำมือไว้โดยรูปหนึ่งรูปใดสักอย่างหนึ่งจากลูกหนี้ว่า ลูกหนี้เป็นหนี้เงินซึ่งจะต้องใช้ให้เจ้าหนี้มากน้อยเท่าใดในกำหนดเวลาชำนานเพียงไหนเป็นต้น หนังสือสำคัญสัญญาเหล่านี้ทำกันเป็นรูปและเป็นวิธีต่าง ๆ ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

หนังสือสัญญาใช้เงินและใบสั่งจ่าย (Bill of Exchange)

๑. หนังสือสัญญาใช้เงินซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าพรอมิสเซอร์โน้ต (Promissory Note) หรือใบสำคัญสั่งจ่ายที่เรียกว่า บิลออฟเอ็กซ์เชนจ์ (Bill of Exchange) หนังสือสำคัญ ๒ อย่างนี้ ตามธรรมเนียมการค้าขายใช้แทนเงินโดยวิธีโอนกรรมสิทธิ์ขายจำนวนเงินหนี้ซึ่งมีอยู่ในหนังสือสำคัญนั้นต่อ ๆ ไปได้ หนังสือสัญญาใช้เงินตามธรรมดาก็มีความว่าลูกหนี้สัญญา

จะใช้เงินให้เจ้าหนี้ หรือตามคำสั่งของเจ้าหนี้ หรือผู้ถือสัญญาหนี้ ในกำหนดเวลาหนึ่งเวลาใดเป็นจำนวนเงินเท่าใด และถ้าไม่ใช่หนังสือสัญญารูปนี้ เจ้าหนี้จะเขียนคำสั่งให้ลูกหนี้ของตัวใช้เงินให้ตัวเจ้าหนี้เองหรือตามคำสั่งของเจ้าหนี้ หรือให้ใช้เงินให้แก่ผู้ใดหรือตามคำสั่งของผู้นั้น หรือให้ใช้เงินให้แก่ผู้ถือใบสั่งจ่ายนั้นเท่าจำนวนที่เป็นหนี้ตามกำหนดเวลาที่ได้สัญญาไว้กับเจ้าหนี้ก็ได้ ใบสั่งจ่ายเช่นนี้เรียกว่า บิลออฟเอ็กซ์เชนจ์ (Bill of Exchange) ซึ่งเป็นรูปสัญญาใช้เงินที่ใช้กันอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะเมื่อเจ้าหนี้เขียนใบสั่งจ่ายถึงลูกหนี้และลูกหนี้ได้เซ็นชื่อยอมรับลงไว้เป็นสำคัญแล้ว เจ้าหนี้ผู้ถือใบสั่งจ่ายไว้เป็นสำคัญมีอำนาจที่จะเรียกเงินคืนได้จากลูกหนี้เมื่อถึงกำหนดเวลา กฎหมายของนานาประเทศโดยมากก็ยอมให้ออกรรรมสิทธิ์แห่งใบสั่งจ่ายเช่นนี้ต่อ ๆ ไปได้ ผู้ใดได้ลงลายมือรับใช้หนี้ไว้บนหลังใบสั่งจ่ายนั้นแล้ว ก็เป็นอันเข้าใจกันว่าผู้นั้นจะต้องรับใช้หนี้ตามจำนวนและกำหนดเวลาในคำสั่งให้แก่ผู้ถือคำสั่งนั้น ผู้ถือใบสั่งจ่ายไว้เป็นสำคัญนั้น ถ้าจะออกรรรมสิทธิ์เงินในจำนวนนั้นให้ผู้อื่นต่อไปได้เซ็นชื่อของตัวลงบนหลังใบสั่งจ่ายแล้ว ก็เป็นอันโอนกันได้ตามกฎหมาย ผู้ถือใบสั่งจ่ายคนหลังที่สุดนั้น จะได้รับโอนมาก็ขึ้นแล้วก็ได้ เมื่อถึงกำหนดเวลาในใบสั่งจ่ายนั้นแล้วคงจะมีอำนาจเอาเงินกับผู้รับคำสั่งใช้หนี้ในชั้นแรกนั้นได้เสมอ บรรดาผู้ที่ได้รับโอนรรมสิทธิ์ต่อมาและได้เซ็นชื่อลงไว้ต้องเป็นประกันรับใช้หนี้รายนั้นแก่ผู้ถือรรมสิทธิ์ทุกคนไป เมื่อกฎหมายยอมให้เป็นไปได้ดังที่กล่าวนี้แล้ว ใบสั่งจ่ายนั้นก็เป็นการอันว่าใช้แทนเงินได้ ไปจนตลอดเวลาที่ได้กำหนดไว้ในใบสั่งจ่าย

ในการค้าขายที่มีการขายเหมาส่งสินค้ากันครั้งละมาก ๆ ที่เรียกกันว่าขายส่งนั้น โดยมากผู้ซื้อกับผู้ขายไม่ค่อยจะได้เอาเงินทองออกมานับใช้หนี้กัน ผู้ซื้อได้รับของไปแล้วจึงจะเขียนใบส่งจ่ายไปถึงลูกหนี้ของผู้ซื้อคนหนึ่งคนใด ว่าให้ใช้เงินให้แก่ผู้ขายตามคำสั่งของในกำหนดเวลาหนึ่งเวลาใด ผู้ขายของเมื่อได้รับใบส่งจ่ายนี้แล้ว ก็นำใบส่งจ่ายไปสอบกับผู้ที่จะต้องจ่ายเงิน ว่าจะยอมรับใช้ตามคำสั่งหรือไม่ ถ้ายอมและได้ลงลายมือลงไปเป็นสำคัญแล้วผู้ขายสินค้านั้นจะคอยไปจนกว่าจะถึงกำหนดสัญญาแล้วจึงจะไปถอนเงินมาจากผู้ที่รับจะใช้เงินรายนั้นก็ได้ หรือมิฉะนั้นถ้าผู้ขายของไม่อยากจะคอยไปจนถึงกำหนดสัญญา เพราะปรารถนาจะได้เงินสดไปทำธุระอื่นในทันที จะเอาคำสั่งจ่ายคือจำนวนเงินหนี้ที่มีอยู่ในใบส่งจ่ายไปขายให้แก่ผู้อื่นต่อไปอีกก็ได้ สุดท้ายแต่จะตกลงราคากันว่าผู้ที่รับซื้อหนี้นั้นจะคิดเอาค่าน้ำเงินซึ่งเป็นค่าปวยการเงินที่ได้ทรงล่วงหน้าไปให้ผู้ขายนั้นร้อยละเท่าใด เมื่อตกลงกันแล้วผู้ขายก็ต้องเขียนชื่อลงลายมือสลักหลังหนังสือนั้นมอบไว้ให้แก่ผู้ซื้อหนี้ต่อไป และคนผู้นี้ถ้าจะต้องการเงินก่อนกำหนดสัญญาเมื่อใดจะขายโอนกรรมสิทธิ์ใบส่งจ่ายนั้นต่อกันไปตามทำนองนี้สักกี่ครั้งก็หนึ่กันได้ ใบส่งจ่ายที่ผลัดเปลี่ยนเจ้าของเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ต่อเนื่องกันไปนั้นก็เป็อันว่าได้ใช้จำนวนหนี้ที่หมุนเวียนได้ประดุจเดียวกับเงินตรา เมื่อสิ้นกำหนดสัญญาเมื่อใด ผู้ถือกรรมสิทธิ์ครั้งหลังที่สุดได้รับเงินจากผู้รับใช้หนี้ซึ่งได้สลักหลังไว้ในใบส่งจ่ายนั้นแล้ว ก็เป็อันว่าจะใช้ใบส่งจ่ายนั้นซื้อขายกันไม่ได้ต่อไป

๒. ใบสั่งจ่ายที่กล่าวมาแล้วนั้นใช้หมุนเวียนแทนเงินตราได้ โดยลักษณะที่ผิดกันกับธนบัตรที่ตรงว่าผู้ถือกรรมสิทธิ์และผู้รับใช้หนี้ จำเป็นต้องมีชื่อเขียนปรากฏอยู่ในใบสั่งจ่ายนั้นเป็นลำดับไป ทั้งจะต้องมีกำหนดเวลาลงไว้ว่า ผู้ถือใบสั่งจ่ายจะได้รับเงินเมื่อไรด้วย ส่วนธนบัตร ซึ่งเป็นหนังสือสัญญาของแบงก์คลังเงินหรือของรัฐบาลว่าจะใช้หนี้ให้แก่ผู้ถือธนบัตรตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในทันทีใด เช่น ธนบัตรของรัฐบาลสยามเป็นต้นนั้น เหตุที่คนมีความเชื่อต่อแบงก์และรัฐบาลมั่นคงมาก ก็ไม่มีความรังเกียจที่จะรับธนบัตรนั้นโดยสะดวก ในกรุงสยามรัฐบาลผู้เดียวในสมัยนี้เป็นผู้ออกธนบัตรได้ และมีกฎหมายบังคับให้ใช้หนี้กันแทนเงินตราได้ด้วย ในเมืองอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นต้น ก็บังคับให้รับธนบัตรของแบงก์ กรุงอังกฤษและกรุงฝรั่งเศสแทนเงินตราได้ เพราะรัฐบาลใน ๒ ประเทศนี้ ไม่ออกธนบัตรเอง และตามประเทศอื่น ๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน ยังมีคลังเงินหรือแบงก์ต่าง ๆ ที่รัฐบาลยอมให้ออกธนบัตรได้เฉพาะในบริเวณทำเลที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่มีเขตขึ้นปันแดนไว้ ธนบัตรเหล่านี้กฎหมายแผ่นดินไม่บังคับให้ใช้หนี้กันแทนเงินตราได้ก็จริง แต่เมื่อราษฎรมีความเชื่ออยู่ต่อถ้อยคำสัญญาของแบงก์ต่าง ๆ นั้นยอมรับธนบัตรใช้แทนเงินตราแล้ว ก็เป็นอันว่าใช้ได้อย่างเดียวกันกับธนบัตรที่รัฐบาลบังคับดังที่กล่าวมา ผิดกันแต่ถ้าถ้าแบงก์ขึ้นหลังนี้ล้มจมไปรัฐบาลไม่พลอยรับความเสียหายด้วย ราษฎรต้องรับความเสียหายเอง ประดุจเดียวกันกับที่ผู้รับซื้อหนี้จากหนังสือสัญญาใช้หนี้หรือจากใบสั่งจ่ายที่กล่าวมาในข้อต้น ซึ่งแม้ว่าผู้ที่รับใช้หนี้ทั้งหลายนั้นล้มจมลง ผู้ซื้อหนี้ก็ไม่ได้เงินคืนอยู่เอง ธรรมดาธนบัตรซึ่งแบงก์และรัฐบาลออกจำหน่ายใช้ต่างเงินตรานั้น โดยเหตุ

ที่ได้สัญญาไว้ว่า ผู้ถือธนบัตรนำไปขึ้นเอาเงินตราเมื่อใด จะใช้เงินตรา
ให้ในทันใดนั้น แแบงก์และรัฐบาลผู้ออกธนบัตรจำเป็นจะต้องมีเงินตรา
สำรองไว้คอยแลกธนบัตรที่ราษฎรจะนำมาขึ้นเอาเงินให้ได้จริงตามสัญญา
รัฐบาลสยามในขั้นต้นบังคับให้กระทรวงพระคลังฯ มีเงินตราสำรองไว้คอย
รับแลกธนบัตรแต่ ๓ ส่วนใน ๔ ส่วนจำนวนเงินที่ได้ออกธนบัตรไป เหลืออีก
ส่วนหนึ่งอนุญาตให้กระทรวงพระคลังฯ เอาออกจำหน่ายใช้ทำผลประโยชน์ได้
มาตอนหลังที่สุดนี้เห็นว่าจำนวนเงินที่สำรองไว้คอยรับแลกธนบัตร
มีมากเกินไปกว่ากำหนดที่ราษฎรนำธนบัตรมาแลกนัก เงินที่เก็บ
สำรองไว้เกิมนั้นป่วยการดอกเบี้ยไปเสียเปล่า มาชั้นหลังนี้จึงได้ลดจำนวน
เงินสำรองลงแต่ครั้งหนึ่ง เหลืออีกครั้งหนึ่งอนุญาตให้กระทรวงพระคลังฯ
เอาออกใช้ทำประโยชน์ แต่แท้ที่จริงตามความรู้ความชำนาญของแบงก์
ทั้งหลายในยุโรปซึ่งรับเงินฝากของราษฎรนั้น เชื่อถือกันว่าเงินฝากมี ๓ ส่วน
เอาสำรองไว้คอยให้เจ้าของเงินแต่ส่วนเดียวเท่านั้นที่เหลือพอ ยังเหลืออีก
๒ ส่วนจะเอาไปใช้ทำประโยชน์ได้โดยดี เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้ก็พึงเห็น
ได้ชัดว่า โดยอำนาจความเชื่อของประชาชนในแบงก์และรัฐบาลที่
กล่าวมาแล้ว แแบงก์และรัฐบาลสามารถใช้เงินได้เปล่า ๆ มากถึง $\frac{2}{3}$
ของจำนวนเงินที่เชื่อไป เงินเหล่านี้อาจใช้เป็นทุนทำผลประโยชน์ให้กองขึ้น
ได้อีก ประดุจเดียวกับทุนเงินแท้ เมื่อคะเนดูว่าในประเทศหนึ่งประเทศ
หนึ่งมีธนบัตรใช้หมุนเวียนอยู่เท่าใด ก็จะได้ความชัดว่าประโยชน์ซึ่งเกิดจาก
ความเชื่อในธนบัตรนั้น อาจอภิมหาขึ้นได้เพียงใด เป็นต้นว่าในกรุงสยาม
ขณะนี้ รัฐบาลจำหน่ายธนบัตรออกได้ไม่น้อยปี ตั้งแต่ริ้อานออกธนบัตร
มาเป็นจำนวนราคาเงินถึง ๒๕ ล้านบาทแล้ว ถ้ากระทรวงพระคลังฯ

ทำตามกฎหมายที่ได้อนุญาตไว้ให้เอาเงินในจำนวนธนบัตรออกจำหน่ายเป็นทุนทำผลประโยชน์ได้เต็มจำนวนครึ่งของธนบัตรแล้ว กระทรวงพระคลังฯ จะมีทุนใช้ได้เปล่า ๆ ถึง ๑๒ ล้าน ๕ แสนบาท ถ้ากระทรวงพระคลังฯ ไม่เอาเงินรายนี้ส่งไปทำผลประโยชน์ในยุโรปแล้ว จะใช้แต่เงินครึ่งส่วนของจำนวนธนบัตรทำทุนพอตั้งต้นก่อรากตั้งแบงก์สำหรับชาติหรือแบงก์แผ่นดินไปพลางก่อนก็ได้ เงินจำนวนนี้จะได้ออกช่วยเกื้อกูลการค้าขายและการเพาะปลูกเติมเงินทุนที่มีอยู่ในบ้านเมืองนั้นได้เป็นแท้ ผลประโยชน์ที่จะได้จากทุนนี้โดยตรง และทางอ้อมคงจะมีมากกว่าที่รัฐบาลได้อยู่จากต่างประเทศทุกวันนี้เป็นแน่ ถึงอย่างไรก็คงได้ดอกเบี้ยเท่ากันหรือมากกว่าที่รัฐบาลไปกู้เขามา

ใบสั่งจ่ายที่เรียกว่าเช็ค (Cheque)

วิธีใช้หนี้กันโดยใบสั่งจ่ายยังมีรูปอีกชนิดหนึ่งที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า เช็ค (Cheque) คนต่าง ๆ ที่มีเงินไปฝากแบงก์เก็บไว้ให้ โดยที่ไม่อาจเก็บไว้ในบ้านเรือนของตัวเองเพราะกลัวอันตราย หรือเอาไปฝากแบงก์ไว้เพื่อเป็นการสะดวกอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น เมื่อเวลาจะต้องการใช้สักเท่าใดแน่แล้วก็ถอนเงินคืนได้ตามชอบใจ แต่วิธีใช้คำสั่งจ่ายโดยใช้เช็ค (Cheque) นั้น ผู้ฝากเงินจะใช้หนี้ผู้ใดไม่จำเป็นจะต้องปวยการเสียเวลาไปเบิกเงินจากแบงก์มาเสียชั้นหนึ่งก่อนแล้ว จึงเอาเงินนั้นไปใช้หนี้จะใช้หนี้ใครเมื่อใดก็เขียนแต่คำสั่งจ่ายให้เจ้าหนี้ไปเบิกเอาเงินที่แบงก์

นั่นเอง ถ้าหากว่าเจ้าหนี้ผู้นี้ก็มีแบงก์ที่ฝากเงินของเขาด้วยแห่งหนึ่งเหมือนกัน เขาก็ไม่ต้องจะไปเบิกเงินที่แบงก์เอง ส่งแต่ตั๋วเช็ค (Cheque) ของลูกหนี้ไปให้แบงก์ของเขา แบงก์ของเขาก็จะจดบัญชีรับเงินฝากรายนี้ลงไว้ให้ ประจวบดังที่ได้เบิกเงินจากแบงก์หนึ่งไปส่งให้แบงก์หนึ่ง ฝ่ายแบงก์ต่อแบงก์เล่าต่างคนก็ต่างจะไปปรับใบสั่งจ่ายของผู้ฝากให้ไปเบิกเงินจากกันทั้ง ๒ ฝ่าย แบงก์ต่อแบงก์เมื่อถึงเวลาต่างคนต่างก็จะนำเช็ค (Cheque) ที่เขาได้รับนั้นไปหักลบชำระหนี้สินกันอีกครั้งหนึ่ง

เป็นต้นว่านาย ก. ไปซื้อของนาย ข. มาแล้วจะต้องใช้เงินนาย ข. ตามราคาของเป็นเงิน ๑๐๐ บาท นาย ก. ก็เขียนคำสั่งจ่ายไปถึงนาย ค. เจ้าของแบงก์ผู้รับฝากเงินของนาย ก. ฉบับหนึ่งเป็นรูปตั๋วเช็ค (Cheque) ว่าให้นาย ค. ใช้เงินให้แก่ นาย ข. ๑๐๐ บาท แล้วนาย ก. ก็ส่งเช็ค (Cheque) นั้นให้นาย ข. ฝ่ายนาย ข. ได้รับเช็ค (Cheque) แล้วก็ส่งเช็ค (Cheque) นั้นไปให้นาย ง. เจ้าของแบงก์อีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้รับฝากเงินของนาย ข. นาย ง. ได้รับเช็ค (Cheque) ฉบับนี้แล้วก็จดจำนวนเงินลงในบัญชีรายได้ของนาย ข. ว่าได้รับเงินนาย ข. ๑๐๐ บาท นาย ง. ส่งตั๋วเช็ค (Cheque) นั้นไปหักบัญชีกับนาย ค. ซึ่งเป็นผู้รับฝากเงินของนาย ก. ต่อไป โดยที่นาย ค. เจ้าของแบงก์คงจะได้รับตั๋วเช็ค (Cheque) จากผู้หนึ่งผู้ใดที่จะให้ไปเอาเงินกับแบงก์นาย ง. บ้างเหมือนกัน ถ้าเงินรายนี้เป็นเงิน ๑๐๐ บาทเท่ากัน นาย ง. กับนาย ค. ก็ไม่ต้องใช้เงินตราให้แก่กันเลยเป็นแต่ส่งเช็คต่อเช็คคืนให้แก่กันก็ลบล้างหนี้สินกันได้

ในความที่กล่าวนี้ก็พึงจะเห็นชัดได้แล้วว่า ลักษณะการใช้หนี้สินกันด้วยวิธีใช้เช็คเช่นที่กล่าวมานี้ ไม่จำเป็นจะต้องใช้เงินตราชนิดเดียวใช้แต่ความเชื่อซึ่งกันและกันแทนเงินได้โดยดี ในการหักลบหนี้กันเช่นนี้พวกแบงก์ต่าง ๆ พึงจะมีกำหนดวันสัญญาที่จะชำระหนี้กัน เช่น ๓ วัน ครั้งหนึ่ง หรือ ๗ วันครั้งหนึ่ง เป็นต้น เมื่อถึงเวลานัดต่างคนต่างก็นำตั๋วเช็ค (Cheque) และใบสั่งจ่ายซึ่งถึงกำหนดชำระเงินแล้วนั้นมาหักหนี้สินกัน

ในกรุงลอนดอนมีที่กลางแห่งหนึ่งสำหรับไว้ชำระหนี้กันเช่นนี้โดยเฉพาะ และจำนวนที่หักลบกันโดยวิธีใช้คำสั่งจ่ายแทนเงินอย่างเดียวนี้นับว่ามากเป็นจำนวนเงินมากมายนับได้ตั้ง ๑๕๐ ล้านปอนด์ขึ้นไป ในการนี้ไม่ต้องใช้ทองเงินเลยสักชิ้นเดียว เมื่อชำระบัญชีกันแล้วตกลงว่าแบงก์ใดเป็นเจ้าของหนี้ลูกหนี้แก่แบงก์ใดเท่าไร ก็จดลงในบัญชีกลางของแบงก์ออฟฟิงแลนด์ไว้เป็นพยานเท่านั้น

วิธีใช้การเชื่อนี้โดยทางบัญชี

วิธีใช้การเชื่อนี้กันโดยทางบัญชีอีกอย่างหนึ่งซึ่งสามารถจะยกเว้นการใช้เงินตราได้บ้าง เป็นต้นว่าชาวนาซื้อเนื้อเสปียงอาหารจากแม่ค้าไปบริโภคเมื่อเวลาทำนยังไม่ได้ผล ครั้นถึงฤดูเกี่ยวข้าว ชาวนาก็เอาข้าวไปขายให้แม่ค้าเป็นการหักลบบัญชีหนี้สินกันได้ เสปียงอาหารที่ชาวนาซื้อเชื่อไป และข้าวซึ่งแม่ค้าซื้อมาจากชาวนาเพียงเท่าราคาสินค้าที่ขายเชื่อไปนั้น ไม่ต้องใช้เงินตราเลย การซื้อขายเช่นนี้ก็แน่นอนว่าประดุจ

เดียวกันกับการแลกของต่อกัน การเชื่อหนี้ทำนองนั้นถึงโดยว่าจะใช้ความเชื่อแทนเงินตราไม่ได้กว้างขวางมากมายเท่ากันกับการใช้ธนบัตรหรือการใช้ใบสั่งจ่ายซึ่งมีลักษณะที่จะโอนกรรมสิทธิ์จำนวนเงินหนี้ใช้หนี้แทนเงินตราต่อ ๆ ไปได้หลายชั้นหลายซ้อน และโดยที่การเชื่อหนี้กันทางบัญชีซึ่งเป็นไปได้แต่เฉพาะบุคคลต่อบุคคลจึงโอนกรรมสิทธิ์ซื้อขายจำนวนเงินหนี้ในบัญชีนั้นไม่ได้โดยสะดวกเท่ากันกับใบสั่งจ่าย เพราะฉะนั้นจำนวนเงินเชื่อหนี้ซึ่งใช้แทนเงินตราทางบัญชีนั้น จึงเป็นส่วนน้อยอยู่ก็จริง แต่ถึงเช่นนั้นเมื่อคิดดูตามความที่เป็นจริงว่าการเชื่อหนี้ทางบัญชีมีอยู่แพร่หลายทั่วไปแล้วเชื่อหนี้ทางนี้ก็เป็นจำนวนมากและสำคัญพอกับที่ควรจะยกมากล่าว ในเรื่องการเชื่อหนี้ที่ใช้กันได้แทนตรานั้นด้วย

ลักษณะการเชื่อหนี้ทางบัญชีก็ว่าจะมีแต่ในบรรดาคนชั้นชนวนาที่กล่าวนั้นหมู่เดียว แม้แต่คนชั้นสูงและเศรษฐีที่มีทรัพย์มากอยู่แล้วก็ยังเว้นที่จะซื้อเชื่อเขาไม่ได้ ดังที่เห็นปรากฏอยู่ ตามธรรมเนียมที่พ่อค้านายห้างและชาวร้านทำตัวและบัญชีไปเที่ยวเก็บเงินตามลูกหนี้ผู้ซื้อเชื่อที่เป็นหนี้ค้างอยู่ชั่วคราวนั้นทั่วไป ผู้ที่ซื้อเชื่อส่วนมากในการเช่นนี้ถ้าในขณะเมื่อซื้อของนั้น แม้จะยังไม่มีเงินอยู่กับตัวเลย หากว่าเจ้าของสินค้ามีความเชื่อในความสามารถของผู้ซื้อ ว่าในวันหน้าคงจะหาเงินไปใช้หนี้เขาได้ ผู้ซื้อเชื่อก็ได้ของไปใช้โดยไม่ต้องใช้เงินในทันใด ถ้าไม่มีการเชื่อหนี้กันเช่นนี้บ้างเลย และถ้าจะต้องใช้เงินสดซื้อของกันทุกครั้งไปจนถึงที่สุด แม้แต่การจ้างแรงงานทำการสารพัดอย่างก็ต้องใช้เงินสดกันเป็นรายวันไปแล้ว จำนวนเงินตราทองตราซึ่งจะต้องมีไว้ใช้ในบ้านเมืองจำเป็นจะต้องมีมากขึ้นอีกหลายเท่าจึงจะพอเพียงกันกับความต้องการของการซื้อขายแลกเปลี่ยนทรัพย์ทุกวัน

ได้พรรณาลักษณะการเชื่อหนี้ซึ่งใช้กันเป็นรูปและเป็นทำนอง
ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ต่อไปก็จะชี้แจงได้โดยสะดวกกว่าการเชื่อหนี้
ทั้งหลายนั้นจะมีอำนาจชักจูงราคาสินค้าทั้งปวงให้ผันแปรสูงต่ำไปได้
โดยสถานใดบ้าง

หมวด ๗

การซื้อหนี้จากเจ้ากรุงราคาสินค้า ให้ผันแปรไปได้ต่าง ๆ

ในหมวดนี้ที่กล่าวถึงลักษณะเงินตรานั้น ได้ชี้แจงได้ว่า ถ้าจำนวนเงินตราที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่ในบ้านเมืองเวลาใดมีมากเกินไปจนเกินความต้องการ สำหรับซื้อสินค้าใช้ในบ้านเมืองไปแล้ว สินค้าทั้งปวงอาจมีราคาสูงขึ้นตามส่วนเงินตราที่มากนั้นได้ หรือมิฉะนั้นสินค้าต่างประเทศจะทะลักเข้ามาแลกเปลี่ยนเอาเงินตราที่เกินส่วนอยู่นั้นออกไปเสียนอกประเทศ จนกว่าจำนวนเงินตราจะลดน้อยลงพอเท่าเทียมกับจำนวนสินค้าที่ต้องการใช้ ถ้าเงินตรานั้นเป็นทองหรือเป็นเงินและทอง จะต้องไหลออกไปแลกกับสินค้าที่ไหลเข้ามา เพราะเหตุที่ราคาสินค้าในเมืองนั้นแพงขึ้น และจะเป็นการตรงกันข้าม ถ้าหากว่าในขณะใดเงินตราที่ใช้หมุนเวียนอยู่ในบ้านเมืองลดน้อยเกินไปจนส่วนที่ควรไป ราคาสินค้าที่มีอยู่ในเมืองจะต้องตกต่ำลง จนกว่าสินค้าในเมืองจะไหลออกไปต่างประเทศ แลกเอาเงินทองเข้ามาเพราะเหตุที่สินค้าในเมืองตกราคา พวกพ่อค้าก็จะซื้อส่งออกไปขายต่างประเทศมากขึ้น จนกว่าจะมีเงินตราในบ้านเมืองใช้มากขึ้นพอดีกัน ลักษณะราคาเงินทองกับสินค้าย่อมจะคอยถ่วงกันอยู่เป็นธรรมดาเช่นนี้เสมอ

ธนบัตร

แต่การซื้อหนี้โดยวิธีธนบัตร ใช้ใบสั่งจ่าย (Bill of Exchange) ใช้เช็ค (Cheque) และหนังสือสัญญาใช้แทนเงินต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาในหมวด ๖ นั้น ก็มีลักษณะใช้แทนเงินตราได้ด้วย ผิดกันที่ตรงว่าหนังสือสัญญาทั้งหลายนี้จะขนเอาออกไปขายต่างประเทศอย่างสินค้าธาตุเงินทองนั้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าในขณะใด ในบ้านเมืองใช้การซื้อหนี้กันแทนเงินมากเกินไป ราคาสินค้าทั้งปวงก็อาจสูงขึ้น ชักจูงเอาสินค้าต่างประเทศห่มเหเข้ามายขายในบ้านเมือง แลกเอาแต่เงินตราทองตราซึ่งจะเอาไปยุบขายเป็นสินค้าได้นั้นออกไปอย่างเดียว เงินทองจะไหลออกไปจนหมดสิ้น ถ้าหากว่าการซื้อหนี้นั้นไม่ลดน้อยลงทันกัน เป็นต้นว่าถ้าในขณะหนึ่งขณะใด รัฐบาลจะเลิกกฎหมายบังคับการออกธนบัตรเสียชั่วคราวหนึ่ง ไม่มีเขตขึ้นว่าจำนวนธนบัตรที่ออกนั้น จะต้องมิเงินทองมาแลกเปลี่ยนไปให้เต็มจำนวน รัฐบาลพิมพ์ธนบัตรขึ้นจำหน่ายดีเสียว่ามากขึ้นกว่าจำนวนเงินตราที่ใช้อยู่ในบ้านเมืองอีกเท่าหนึ่ง และเงินตราที่ใช้หมุนเวียนอยู่ ก็ไม่เอาเข้าไปเก็บเสีย ถ้าเป็นเช่นนี้ ราคาสินค้าทั้งปวงอาจสูงขึ้นอีกเท่าตัวตามส่วนที่ธนบัตรนั้นมากขึ้นได้ ถ้าเป็นเช่นนี้และถ้ารัฐบาลไม่เก็บธนบัตรที่เกินส่วนคืนเข้าคลังเสีย ราคาสินค้าจะแพงอยู่เรื่อยไป คนต่างประเทศเห็นราคาสูงจะส่งสินค้านอกประเทศเข้ามาขายเอากำไรแล้วเอาแต่เงินตรากลับคืนไป ส่วนเงินตราทองตราที่ใช้หมุนเวียนอยู่ในบ้านเมืองจะไหลออกไปต่างประเทศจนสิ้นเชิง เงินที่ใช้หมุนเวียนอยู่ก็จะเหลือแต่ธนบัตรที่ตกราคาเท่านั้น

ตามกฎหมายในกรุงสยามทุกวันนี้ รัฐบาลพิมพ์ธนบัตร ออกจำหน่ายเท่าใดต้องแลกเอาเงินตราเข้าเก็บไว้ในพระคลังเท่านั้น เป็นการบังคับอยู่ในตัวเองว่าจะจำหน่ายธนบัตรออกเกินส่วนที่ควรไม่ได้ แต่ตามกฎหมายนี้ จำนวนเงินซึ่งเอาธนบัตรออกแลกมาไว้ได้นั้นมีมาน้อยเท่าใด รัฐบาลจะยืมไปใช้ทำประโยชน์อย่างอื่นได้ครั้งหนึ่ง เหลือสำรองไว้ในพระคลังครั้งหนึ่ง เพื่อผู้ถือธนบัตรจะได้แลกเงินตราคืนไปใช้ได้ ตามชอบใจ และเมื่อคิดไปถึงว่าทุนในบ้านเมืองมีน้อยดอกเบี้ยแพง จนต้องกู้เงินต่างประเทศเข้ามาใช้ในการทำรถไฟเป็นต้นแล้ว ถ้ารัฐบาลจะเอาเงินรายครั้งหนึ่งที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้นั้นออกใช้ทุนหาประโยชน์เสียในบ้านเมืองก็ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นก็เป็นอันว่ารัฐบาลจะเอาเงินตราหรือธนบัตรออกเพิ่มเติมจำนวนเงินที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่ในเมืองเท่าครั้งจำนวนของธนบัตรที่ได้จำหน่ายไป เงินหมุนเวียนที่เพิ่มเติมขึ้น เพราะมีการใหม่เกิดขึ้นเช่นทำทางรถไฟต่อยืยาวออกไปอีกต้องใช้ค่าแรงทำการค่าสิ่งของและเครื่องหลักเครื่องใช้เพิ่มเติมขึ้นเป็นต้นนั้น ไม่มีลักษณะที่จะทำให้ราคาสินค้าทั่วไปพลอยสูงขึ้นได้ ถ้าหากว่ามีคนทำงานและสิ่งของที่ต้องการใช้ในการทำทางรถไฟนั้นเพิ่มเติมเข้ามาในบ้านเมืองเท่ากับที่จะต้องการ

ตามที่ได้กล่าวมานี้จะเห็นผลของธนบัตรที่จะมีได้สองประการ

๑. ถ้ารัฐบาลจำหน่ายธนบัตร ออกจำเพาะเท่ากับที่จะแลกเอาเงินตราที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่ก่อนนั้นเข้าเก็บไว้ในพระคลังและกระทรวงพระคลังฯ ไม่พิมพ์เงินตราออกจำหน่ายมากเกินไป ธนบัตรนั้นก็ จะไม่ทำให้ราคาสินค้าผันแปรไปได้ ฝ่ายราษฎรมีความสะดวกที่ได้ใช้ธนบัตรแทนเงินตรา เงินตราที่แลกไปเก็บไว้ไม่สึกหรือขาดเนื้อ เป็นการประหยัดทรัพย์ได้อย่างหนึ่ง

๒. ถ้าหากว่ารัฐบาลเลิกกฎหมายที่ตั้งข้อบังคับเป็นเขตขึ้นกันไม่ให้จำหน่ายธนบัตรเกินจำนวนเงินตราที่จะแลกมาเก็บนั้นเสียแล้ว จำหน่ายธนบัตรออกใช้เพิ่มเติมจำนวนเงินตราที่มีอยู่แล้วเป็นเงินใช้หมุนเวียนมากเกินไปเกินส่วนที่ควรไปในบ้านเมืองมากเมื่อใด ราคาสินค้าทั้งหลายในเมืองคงต้องสูงขึ้นตามกันเป็นแน่ ราคาสินค้าจะสูงขึ้นเพราะราคาเงินตราและธนบัตรจะตกต่ำลง โดยเหตุผลที่มีขึ้นใช้กันมากเกินไปส่วนที่ต้องการใช้ไป

ส่วนการเชื่อหนี้โดยใช้หนังสือสัญญาที่กำหนดเวลาใช้เงินให้แก่เจ้าหนี้ (Promissory Note) ใบส่งจ่ายที่เรียกว่า บิลออฟเอ็กซ์เชนจ์ (Bill of Exchange) หรือที่เรียกว่าเช็ค (Cheque) ก็ดี การเชื่อหนี้โดยทางจดบัญชีก็ดี การเชื่อหนี้เหล่านี้ก็เป็นอันว่าใช้แทนเงินตราได้ในชั่วคราวที่ยังไม่ได้ใช้หนี้กัน ถ้ามีมากก็เท่ากับเติมเงินตราที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่ในบ้านเมืองให้มากขึ้น เมื่อเงินที่ใช้หมุนเวียนที่ใช้อยู่ในเมืองมากเกินไปเกินส่วนที่ควรไปเมื่อใด ราคาสินค้าจำจะต้องสูงขึ้นตามกัน หรือจะว่าอีกหนึ่งก็คือเงินหมุนเวียนที่ใช้อยู่ในขณะใดมีมากเกินไปเกินส่วนที่ต้องการแท้ไปเงินนั้นย่อมจะต้องตกราคา เมื่อเงินตกราคาคืออำนาจเงินที่จะซื้อของได้นั้นน้อยลง ราคาสินค้าทั้งปวงก็จะสูงขึ้นเป็นธรรมดาอยู่เอง

อีกฝ่ายหนึ่งถ้าในขณะใดการซื้อซื้อขายเชื่อน้อยลงเพราะเหตุหนึ่งเหตุใด ที่จะทำให้เกิดระแวงระวังกันขึ้น ในระหว่างพ่อค้าทั้งปวง เพราะความเชื่อถือว่าความใจต่อกันจะลดน้อยกว่าเก่า ผู้ที่มีทุนทอดรองให้กู้ยืมไม่ยอมปล่อยทุนให้คนเอาไปค้า หรือพ่อค้าไม่ยอมขายของเชื่อ และเมื่อการเชื่อหนี้ก็ใช้แทนเงินตราได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น คนทั้งหลาย

หยุดการซื้อขายเชื่อกันเสียมากเท่าใด ก็เท่ากันกับได้ชักถอนเอาเงิน
ที่ใช้หมุนเวียนกันอยู่ในบ้านเมืองออกเสียเท่านั้น

ถ้าการเป็นดังที่กล่าวนี้ขึ้นในขณะใดและในขณะนั้น ก็ไม่มี
เงินตราเพิ่มเติม ออกมาใช้หมุนเวียนแทนจำนวนเงินที่เชื่อนี้กันอยู่ทัน
เงินหมุนเวียนในบ้านเมือง มีใช้น้อยลงไม่พอกับจะซื้อสินค้าที่มีอยู่
ในขณะนั้นตามเวลาที่ต้องการใช้ ราคาสินค้าในขณะนั้นก็ต้องตกต่ำลงไปเอง
จะตกต่ำไปจนกว่าความเชื่อถือว่าว่างใจกันจะกลับมีขึ้นดังเก่า หรือจนกว่า
พ่อค้าต่างประเทศจะส่งเงินเข้ามาซื้อสินค้าที่ตกราคานั้น ออกไปขาย
เอากำไรที่นอก ถ้าเป็นเช่นนั้นก็เป็นอันว่า ราคาสินค้าตกต่ำลงมากเมื่อใด
เงินทองต่างประเทศจะต้องไหลเข้ามาแลกเปลี่ยนเอาสินค้านั้นออกไป
จนกว่าสินค้าในเมืองจะน้อยลง และกลับคืนราคาสูงขึ้นอย่างเดิม
ราคาสินค้าที่ว่าจะสูงขึ้นหรือตกต่ำลง เพราะจำนวนเงินหมุนเวียนที่ใช้กันอยู่
ในบ้านเมืองในขณะใดจะลดน้อยไป หรือจะมีมากขึ้นนั้น ในที่นี้หมายความว่า
เป็นราคาสินค้าโดยทั่วไปจะพลอยสูงขึ้นหรือตกต่ำลงตามกัน แต่ในขณะ
เดียวกันนั้น ถ้าจะมีราคาสินค้าเป็นสิ่งที่เป็นอย่าง ที่จะไม่พลอยสูงหรือ
ตกต่ำลงตามกัน เช่น หมากหรือมะพร้าวของสวนขึ้นราคา เป็นการ
ตรงกันข้ามกับสินค้าโดยทั่วไปเป็นต้น ถ้าเป็นอย่างนี้ก็จะเพราะ
เหตุอื่นที่เกี่ยวข้องกับหมากมะพร้าวโดยจำเพาะ คิดเสียว่าเป็นเพราะเหตุ
ที่ในปีนั้น หมากมะพร้าวตามสวนบังเอิญออกผลน้อยไปกว่าธรรมดา
เพราะเหตุที่ฝนฟ้าอากาศผันแปรผลไม้ออกไม่พอกับความต้องการของ
ชาวเมือง ราคาหมากมะพร้าวจึงแพงขึ้นโดยลำพังตัวเอง ราคาไม่พลอย
สูงขึ้นหรือต่ำลง เพราะเรื่องเงินมีมากหรือน้อย

หมวด ๘

การเชื่อหนี้ในการค้าขาย (Commercial Credit)

ในหมวดนี้จะว่าด้วยวิธีการเชื่อหนี้ในการซื้อขายสินค้าหรือใช้ในการทำสินค้าให้เกิดขึ้น

ตามธรรมดาหนี้สินค้าโดยมาก ย่อมจะต้องเปลี่ยนเจ้าของกันตามลำดับกันไปดังนี้

๑. ผู้ปลูกเพาะ ผู้ทำสินค้า หรือถ้าเป็นสินค้าต่างประเทศก็เป็นผู้ที่ได้ส่งเอาสินค้านั้นเข้ามาในเมือง (Foreign Importer)
๒. ผู้ขายเหมาขายส่งที่ละมาก ๆ
๓. ผู้ขายย่อย
๔. ผู้ที่ซื้อเอาไปใช้หรือบริโภค

สินค้าเมื่อตกมาถึงมือคนชั้นแรกสามชั้นนั้นต้องนับว่า เป็นทุน เพราะคนสามจำพวกهامาสำหรับจะขายเอากำไร แต่คนชั้นที่สี่ซื้อไปสำหรับจะใช้หรือจะบริโภค ราคาของชั้นหลังที่สุดนี้จะต้องให้คุ้มกับค่าทำและค่ากำไรของคนชั้นก่อน

ผู้ปลูกเพาะขั้นต้น หรือผู้ที่ส่งสินค้าเข้ามาจากต่างประเทศหรือผู้ทำสินค้านั้นจะได้มาอย่างไรแต่เดิม ในที่นี้ไม่ใช่เรื่องจะเอามากล่าว แต่ถ้าเขาขายสินค้านั้นให้แก่ผู้ขายเหมาเป็นเงินสด พ่อค้าขั้นต้นนี้ ก็จะเอาเงินนั้นไปลงทุนสร้างหรือส่งสินค้าอย่างนั้นเข้ามาสำรองไว้ขายแทนสินค้าที่ได้ขายไปแล้วนั้นได้อีก ข้างฝ่ายผู้ขายย่อยก็เหมือนกัน ถ้าขายของย่อยได้รับเงินสดมา ก็จะเอาเงินนั้นไปซื้อสินค้าจากผู้ขายเหมาใหม่ ผู้ขายเหมาไปซื้อจากผู้ส่งเข้ามาแต่ต้น ย้อนหลังเป็นลำดับกันขึ้นไป ถ้าได้ใช้เงินสดกันทุกชั้นอย่างนี้แล้ว มีแต่คนต้องการซื้อสินค้าอย่างนั้นใช้เท่าใด ก็คงมีผู้ทำผู้ส่งอยู่เรื่อยไป

แต่ตามธรรมดาการหาเป็นเช่นนี้ไม่ เพราะน้อยคนจะมีเงินสดใช้ซื้อของที่จะต้องการทุกครั้งไป พ่อค้าและลูกค้าโดยมากไม่มีทุนพอที่จะเอาเงินสดไปซื้อของมาอีกเงี้ยว ใจกว่าจะขายปลีกขายย่อยได้เงินสดไปใช้ซื้อของมาใหม่ ถ้าจะต้องคอยรับเงินเสียก่อนแล้วจึงจะไปสร้างสินค้าอย่างนั้นขึ้นอีกได้แล้ว การทำสินค้าจะไม่ดำเนินเรื่อยไปได้โดยสะดวก เป็นแน่ สินค้าอย่างนั้นก็ต้องลดน้อยไป ผู้ขายเหมาถึงจะเห็นว่า ถ้าได้สินค้าเดิมมาใหม่จะขายได้ทันที แต่ยังไม่เงินสดจะให้ผู้ทำหรือผู้ส่ง ก็ต้องหยุดทำหยุดส่งจนกว่าจะได้เงินสดมา ข้างผู้ขายย่อยเมื่อซื้อของยังไม่ได้ ของนั้นก็จะขาดร้านไปจนกว่าจะมีเงินไปให้ผู้ขายเหมา และผู้ขายเหมาได้เงินไปให้ผู้ทำผู้ส่ง ในเวลาที่ต่างคนก็ต่างคอยกันอยู่นั้น คนที่จะต้องการของไปใช้หาซื้อไม่ได้ทันใจ ก็จะต้องคอยต่อไป หรือมีฉะนั้นก็ต้องไปแสวงหาของอื่นมาใช้แทน ถ้าไรที่ผู้ทำผู้ขายเหมาผู้ขายย่อย ควรจะได้เป็นผลประโยชน์ในสินค้านั้น ก็จะต้องสูญไปชั่วครั้งคราว

ในวิธีซื้อขายกันด้วยเงินสดตามที่ได้เปลี่ยนมือกันเป็นลำดับมานั้น สินค้ากองเดียวต้องโอนครั้งใด ก็ต้องใช้เงินตราครั้งนั้น ถ้าราคาสินค้า ๑,๐๐๐ บาท โอนกัน ๕ ครั้ง ก็ต้องมีทุนเป็นเงินตราใช้ ๕,๐๐๐ บาท และถ้าคิดกำไรเดิมเข้าด้วย ตีเสียว่าผู้ทำผู้ขายเหมาขายย่อย จะต้องเอากำไรคนละ ๒๐๐ บาท ในราคาทุนสินค้านั้น ขั้นต้น ๑,๐๐๐ บาท ขั้นที่สอง ๑,๒๐๐ บาท ขั้นที่สาม ๑,๔๐๐ บาท ขั้นที่สี่ ๑,๖๐๐ บาท ขั้นที่ห้า ๑,๘๐๐ บาท เติมส่วนกำไรขึ้นทุกชั้นไปรวมเป็นเงิน ๗,๐๐๐ บาท ซึ่งจะต้องใช้เงินตราล้วน

นี่จะตั้งเรื่องว่าคน ๔-๕ จำพวกนั้นมีความไวเนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน ยอมให้ซื้อเชื่อขายเชื่อกันได้ เป็นแต่จดจำนวนเงินที่เป็นหนี้กันลงไว้ในบัญชีสุดแล้วแต่จะสัญญากันว่าจะชำระหนี้กันเมื่อใด คิดเสียว่าพวกเจ้านี้เป็นต้นว่า ผู้สั่งของจากต่างประเทศยังไม่ต้องการเงินไปซื้อของมาเติม หรือเงินของเขาที่ขายของอย่างอื่นมาได้ยังมีใช้พออยู่ ถ้ายอมเชื่อหนี้กันเป็นลำดับไปดังนี้ และถ้ารวมจำนวนเงิน ราคาของที่ซื้อขายกันมาห้าครั้ง เป็นเงิน ๗,๐๐๐ บาท การเชื่อหนี้โดยวิธีจดบัญชีกันนี้ก็เป็นอย่างอื่นว่าไม่ต้องใช้เงินตราสักบาทเดียว สินค้านั้นก็ขายโอนกันต่อ ๆ ไปจนถึงมือคนหลังสุด ที่เอาของนั้นไปใช้ได้ตามปรารถนาใช้บัญชีแทนเงิน ๗,๐๐๐ บาทได้โดยดี

ในวิธีจดบัญชีนี้ เจ้านี้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้อยเอาเงินจากลูกหนี้ได้เต็มที่ จำนวนเงินที่จดไว้เท่าใดเป็นสมบัติของเจ้านี้ประดุจเงินตราแท้ก็จริง แต่เมื่อเวลาจะต้องการเงินใช้จะหักโอนหนี้บัญชีไปขายให้แก่ผู้อื่นหาสะดวกไม่ เพราะไม่รู้ว่าคนอื่นจะเชื่อถือลูกหนี้ ที่มีชื่อในบัญชีนั้นหรือไม่ ถ้าเขาไม่รู้จักหรือไม่เชื่อก็เป็นอันโอนหนี้กันไม่ได้ จำนวนเงิน

ในบัญชีนั้น ก็ได้แต่เป็นเงินตายอยู่ชั่วคราว แต่ก็ยังค้าขายกันได้สะดวกกว่าวิธีใช้เงินสดล้วนที่ไม่ได้ซื้อเชื่อขายเชื่อกัน โดยเหตุที่เชื่อหนี้กันได้ ผู้ซื้อไม่ต้องรอกเก็บเงินให้พอเสียก่อน แล้วจึงจะไปเอาของมาเติมใหม่ เมื่อมีของสำรองไว้อขายในร้านแล้วจะผ่อนใช้หนี้กันทีละน้อย หรือคอยเก็บหนี้จากสินค้ารายอื่น ที่ลูกหนี้จะส่งเงินตามกำหนดเวลามาให้นั้นผ่อนใช้หนี้กันก็ได้ ของอย่างนั้นไม่ขาดห้างร้าน ผู้ต้องการซื้อใช้คงมาซื้อได้เสมอ จำต้องมีเรื่องไปทุกลำดับตั้งแต่ผู้ทำสินค้าตลอดถึงผู้ขายย่อย จนที่สุดแม้แต่ชาวบ้านที่บังเอิญขาดเงินสดใช้ ถึงเวลาจะต้องการของ ถ้าไปซื้อเชื่อเขาได้ก็เป็นอันหมดความกังวลไปได้พักหนึ่ง เช่น ขาดข้าวสารลงไม่มีเงินสดใช้ ถ้าซื้อเชื่อไม่ได้จะต้องไปเที่ยวยืมเงินเพื่อนหรือขายของอื่นของตัวลงเอาเงินไปซื้อข้าวสาร ไมฉะนั้นก็จะไม่ได้ข้าวสารกิน

ต่อไปนี้ ถ้าพวกพ่อค้าทั้งหลายนั้นจะทำให้การค้าขายสินค้าด้วยวิธีเชื่อกันสะดวกยิ่งขึ้นอีก ก็จะต้องซื้อเชื่อขายเชื่อกันโดยที่จะใช้หนังสือสัญญารับใช้เงิน ที่ภาษาอังกฤษเรียกว่าพรอมิสเซอร์โน้ต (Promissory Note) หรือจะต้องใช้ใบสั่งจ่าย (ที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า บิลออฟเอ็กซ์เชนจ์ (Bill of Exchange)) แทนเงินสดรา ดังที่ได้อธิบายลักษณะหนังสือสัญญาและใบสั่งจ่ายเงินมาในหมวด ๖ ก่อนนั้นแล้ว

วิธีซื้อขายกันด้วยการเชื่อหนี้แบบนี้ ถ้าจะให้มิประโยชน์ขึ้น ก็จะต้องจัดการให้เข้าทำนองที่จะเอารายหนี้นั้นเองออกขายประดุจจะดั่งว่าหนี้นั้นเป็นสินค้าอย่างหนึ่งจะขายเอาเงินสดมาใช้หรือจะขายแลกเปลี่ยนกับหนี้รายอื่นเป็นจำนวนที่จะขายต่อไปได้สะดวกกว่า และซึ่งจะไปแลกเอาเงินสดมาใช้ได้ทันที ในที่สุดจะทำให้หนี้นี้นั้นกลายเป็นตัวเงินขึ้นได้

ในยุโรปและตามเมืองใหญ่ในนานาประเทศ โดยมากมีพ่อค้า อยู่สองจำพวก ค่าขายหากำไรโดยจำเพาะที่จะซื้อหนี้ในการค้าขายเหล่านี้ ทำให้หนี้ซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติเป็นอันมากซึ่งเป็นเงินตายอยู่ในบัญชีนั้น กลับกลายเป็นเงินใช้หมุนเวียน มีอำนาจที่จะสร้างทรัพย์สินให้เกิดขึ้นต่อไป ได้อีก พ่อค้าจำพวกหนึ่งที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า บิลดิสเคานต์เตอร์ (Bill Discounters) คือพวกซื้อหนี้ อีกจำพวกหนึ่งเรียกว่า แบงก์เกอร์ (Bankers) คือพวกธนาคารหรือคลังเงินเช่นที่เราเรียกกันตามภาษาอังกฤษ ว่าแบงก์ ซึ่งมีอยู่ในกรุงสยามแล้วเป็นต้น คนจำพวกนี้หาผลประโยชน์ ในทางซื้อหนี้ของการค้าขายโดยวิธีที่จะทำหนี้อย่างอื่นขึ้นใหม่ มีลักษณะ ที่เรียกเงินมาใช้หนี้นั้นได้ทันที เพราะฉะนั้นแบงก์หรือคลังเงินต่าง ๆ นั้น จึงเป็นห้างร้านอย่างหนึ่ง ที่ตั้งขึ้นสำหรับซื้อหนี้ของการค้าขายนี้เอง ตามธรรมเนียมที่ประพฤติกกันอยู่นั้น เมื่อพ่อค้าชั้นแรก ขายสินค้าเชื่อ ไปให้แก่ผู้ขายเหมาแล้ว ก็ทำให้ส่งจ่ายหรือเรียกกันตามภาษาอังกฤษ อย่างสั้น ๆ ว่าบิล (Bill) ส่งให้ลูกหนี้ คือผู้ขายเหมาใช้จำนวนเงิน (ค่าสินค้า) ให้แก่ตัวหรือตามคำสั่งของตัวหรือผู้หนึ่งผู้ใดหรือตามคำสั่งของนั้น ผู้ขายเหมาเมื่อเห็นถูกต้องยอมรับทำตามคำสั่งในใบส่งจ่ายนั้นแล้ว ก็เซ็นชื่อลงข้างหลังใบส่งจ่ายนั้น การที่เซ็นชื่อนี้เป็นอันเข้าใจกันว่า ผู้ขายเหมารับจะใช้หนี้เท่าจำนวนเงินเมื่อถึงเวลาที่พ่อค้าได้เขียนกำหนด ลงไว้ ต่อนี้ไปพ่อค้าก็เอาใบส่งจ่ายฉบับนั้นไปขายให้แก่แบงก์ ยอมให้ แบงก์ชั๊กดอกเบียล่วงหน้าตามสมควร ภาษาอังกฤษเรียกว่า ดิสเคานต์ (Discount) ในการที่ขายใบส่งจ่ายนี้ พ่อค้าต้องเซ็นชื่อลงบนหลังใบส่งจ่าย ด้วยการเซ็นชื่อครั้งนี้เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในจำนวนเงินนั้นให้แก่แบงก์ และเป็นการที่พ่อค้ารับประกันลงด้วยว่า เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้ว

ถ้าแบงก์ไปทวงเงินจากผู้ขายเหมาไม่ได้ พ่อค้าจะต้องรับใช้เงินรายนั้นแทน ข้างฝ่ายแบงก์เมื่อได้ซื้อใบสั่งจ่ายและมีผู้รับประกันอยู่ชั้นหนึ่ง เห็นเป็นการมั่นคงแล้ว ก็จดบัญชีของแบงก์ลงว่า พ่อค้าเป็นเจ้าของหนี้แบงก์ อยู่เท่าจำนวนเงินในใบสั่งจ่าย เงินเชื่อนี้รายนี้นับว่าเป็นเงินที่พ่อค้า ผู้สั่งจ่ายได้ฝากไว้ในแบงก์ ภาษาอังกฤษเรียกว่า “ดิพอซิต” (Deposit) ตั้งแต่นั้นต่อไป พ่อค้าผู้นั้นมีอำนาจจะถอนเงินไปจากแบงก์เท่าใด และเมื่อไรก็ได้ตามชอบใจ แต่ไม่เกินจำนวนเงินในใบสั่งจ่ายเดิม

ธรรมเนียมเป็นเช่นนี้ก็เห็นได้ชัดว่า เมื่อแบงก์ได้ซื้อหนี้รายหนึ่ง ไปแล้ว ก็ทำหนี้อีกรายหนึ่งขึ้นในบัญชีของแบงก์ซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีค่า เหมือนกัน แล้วก็ประกาศตั้งว่าพ่อค้านั้นมีเงินสดใช้ชั้นด้วย ซื้อขาย หนี้กันตามวิธีนี้เป็นการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินที่มีค่ากันโดยตรง ไม่ใช่เป็นการหักหนี้ลบล้างกันให้สูญสิ้นไป

ผู้ที่เป้นพ่อค้านั้นตามธรรมดา มักจะมีหนี้เช่นที่กล่าวมาแล้ว หลายแห่งลูกหนี้มาก เพราะได้ขายของเชื่อไปตามบรรดาผู้ขายเหมาหลายคน เมื่อมีหนี้เช่นนี้ขึ้นก็พึงจะเอาไปขายแก่แบงก์ทำนองเดียวกับที่ได้ยกตัวอย่าง มาแล้ว พ่อค้าจะต้องเซ็นชื่อสลักหลังใบสั่งจ่ายทุกใบ ส่งไปให้แบงก์ เป็นการโอนหนี้ของลูกหนี้ทุกคนที่ได้เซ็นชื่อสลักหลังบนใบสั่งจ่ายนั้นด้วย พ่อค้าเป็นผู้รับประกันลูกหนี้นั้นทุกคนไป เป็นต้นว่าแบงก์รับซื้อใบสั่งจ่าย ของพวกลูกหนี้ยี่สิบราย แบงก์ก็เป็นเจ้าหนี้พวกเหล่านี้ขึ้นทั้งยี่สิบคน พวกลูกหนี้ ทุกคนจะต้องใช้หนี้ให้แก่แบงก์ตามกำหนดเวลาในใบสั่งจ่าย ถ้าไม่ทำเช่นนั้น ก็จะถูกทำโทษตามกฎหมายที่จะต้องล้มละลายลง ตามธรรมเนียมแบงก์ มักจะให้พ่อค้ามีเงินของตัวเองฝากไว้ในแบงก์ พอเป็นประกันอีกชั้นหนึ่งด้วย

เพราะถ้าหากว่า บรรดาลูกหนี้ยี่สิบคนนั้น ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดล้มละลายลงสักคนหนึ่ง แบงก์จะได้หักบัญชีเอาเงินของพ่อค้าที่ฝากไว้นั้นใช้หนี้แทนผู้ล้มละลาย แล้วคืนใบสั่งจ่ายให้พ่อค้าไป แบงก์ทำเช่นนี้เป็นการระงับตัวสองชั้น นอกจากที่มีเงินสดของพ่อค้าฝากอยู่เป็นประกันบ้างแล้ว แบงก์ยังมีอำนาจในทรัพย์สินสมบัติของลูกหนี้ทั้งหลายนั้นอีกทางหนึ่งด้วย และถ้าหากว่าทรัพย์สินสมบัติของลูกหนี้นั้นไม่พอใช้หนี้แบงก์ แบงก์ยังมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินสมบัติของพ่อค้าผู้รับประกันนั้นมาใช้หนี้แบงก์ได้อีกด้วย

ต่อไปนี้ผู้ขายเหมาเมื่อได้ขายสินค้าเชื่อให้แก่ผู้ขายย่อยต่อไปอีกแล้ว ผู้ขายเหมาอยากจะได้เงินสดมาใช้ทันที ก็เขียนใบสั่งจ่ายให้ผู้ขายย่อยเซ็นชื่อรับใช้หนี้ ทำนองเดียวกันกับตัวได้ทำมากับพ่อค้าในขั้นต้น ผู้ขายเหมานำเอาใบสั่งจ่ายฉบับนี้ไปขายแก่แบงก์อีก แบงก์ก็จดบัญชีลงว่าผู้ขายเหมาเป็นเจ้าหนี้ ประจวบดังว่าผู้ขายเหมาได้ฝากเงินไว้ในแบงก์ และมีอำนาจที่จะถอนเงินนั้นออกไปใช้ทำผลประโยชน์ได้ต่อไป ในขั้นนี้ก็เหมือนกันกับขั้นก่อน ผู้ขายเหมาขายหนี้ที่ผู้ขายย่อยได้รับว่าจะใช้เงินนั้นให้แก่แบงก์ ผู้ขายเหมาได้เซ็นชื่อลงบนใบสั่งจ่ายรับประกันใช้เงินรายนี้ต่อแบงก์ด้วย

ซื้อขายหนี้กันตามทำนองนี้ ก็เห็นได้ชัดว่า ทำให้จำนวนเงินหนี้ในการค้าขาย กลับกลายเป็นเงินทุนสำหรับที่จะทำผลประโยชน์ต่อไปได้อีก พ่อค้าและผู้ขายเหมาจะเรียกเงินจากแบงก์ไปใช้ซื้อสินค้าได้ตามปรารถนา ถ้าทำการค้าขายเรื่อยไป มีใบสั่งจ่ายไปขายแก่แบงก์เสมอ ใบสั่งจ่ายเก่าสิ้นอายุแบงก์เก็บเงินลูกหนี้มาได้แล้ว ก็รับซื้อหนี้ใหม่ต่อไป ต่างคนก็ต่างได้ผลประโยชน์ด้วยกัน

ที่ได้กล่าวมานี้ สินค้ารายเดียวเกิดมีใบสั่งจ่ายขึ้นสองฉบับ เป็นราคาสินค้าสองเท่า แต่ถ้าสินค้านั้นถ่ายมือผู้ซื้อผู้ขายต่อกันไป มากมือนกว่านั้น ใบสั่งจ่ายและจำนวนเงินก็รวมมากขึ้นตามกันทุกชั้นไป แต่ถึงจะถ่ายเทกันกี่ครั้งก็หนเป็นจำนวนเงินใช้หมุนเวียนกันอยู่เท่าใด ก็ดี ถ้าเป็นแต่การซื้อขายสินค้ากันตรง ๆ แล้ว รายหนี้ทั้งปวงที่เกิดขึ้น เพราะการซื้อสินค้านั้น คงต้องมีเวลาบลังก้างหมดสิ้นกันไปได้ ตามกำหนด เวลาที่มีอยู่ในใบสั่งจ่ายนั้นเสมอ และสินค้านั้นเมื่อไปถึงมือคนหลังที่สุด ที่ได้ซื้อไปใช้แล้ว เงินค่าสินค้าคงต้องได้กลับคืนอยู่เอง

ส่วนฐานะของแบงก์ที่รับซื้อหนี้นั้นจะได้ทุนมาทางไหน จะได้ชี้แจง ต่อไปในเรื่องการแบงก์ซึ่งจะอธิบายในหมวดหนึ่งต่างหาก

หมวด ๙

การเชื่อหนี้ใช้ในการสร้างทรัพย์สิน

แบงก์และพ่อค้า ชื้อหนี้ขายหนี้กันในการค้าขาย โดยความฉลาดที่เอาหนี้กลับมาใช้ทำทุนแทนเงินตราได้จริงอย่างไร ได้ชี้แจงมาในหมวดก่อน แต่เพียงที่ว่าเมื่อมีสินค้าเกิดขึ้นแล้ว พวกลูกค้าทั้งหลายซื้อเชื่อสินค้านั้นต่อกันไปโดยวิธีใช้ใบสั่งจ่ายแทนเงิน จนได้ขายถึงมือคนหลังสุด ที่ต้องการสินค้าไปใช้ จึงจะได้เงินกลับคืนมาใช้หนี้กัน เป็นการลบล้างทำลายจำนวนเงินหนี้ในใบสั่งจ่ายทุกฉบับที่ได้เกิดขึ้นเพราะสินค้ากองนั้นไปได้เสร็จสิ้น

เมื่อเอารายหนี้ในการค้าขายสินค้าที่มีอยู่แล้ว มาซื้อขายกันและใช้แทนเงินตราได้จริงชั่วครึ่งหนึ่งคราวหนึ่งได้แล้ว จะใช้ความเชื่อหนี้เช่นนี้เป็นเงินทุนในการสร้างทรัพย์สินขึ้นใหม่ก็จะได้เหมือนกัน

กล่าวตัวอย่างคือรัฐบาลเห็นเป็นคุณประโยชน์ที่จะทำทางรถไฟขึ้นใหม่สายหนึ่ง คาดคะเนเห็นว่าคงจะเก็บค่าระวางและค่าโดยสารใช้ทุนคืนได้หมดสิ้นในกำหนด ๓๐ หรือ ๔๐ ปีเป็นต้น แล้วยังจะมีกำไรโดยทางตรงและทางอ้อม ที่รถไฟสายนั้นจะช่วยการค้าขายและการเพาะปลูกให้เจริญขึ้นกว่าเก่า ราษฎรตามทางสายนั้นจะขายสินค้าที่เขาทำได้ราคาดีขึ้น เพราะฉะนั้นค่าแรงหรือที่ดินที่ทำสินค้านั้นจะมีราคาแพงขึ้นกว่าเก่า โดยที่ไปมาสะดวกและภาษีอากรผลประโยชน์แผ่นดิน ก็จะพลอยงอกงาม

ขึ้นด้วยเป็นต้น แต่โดยเหตุที่รัฐบาลไม่อยากจะเอาเงินแผ่นดินออกใช้ในการทำทางสายนี้ เพราะจะไม่มีเงินพอใช้สอยในการอย่างอื่นที่จำเป็นจะต้องทำด้วย และคิดว่าครั้นจะเรียวกู้ยืมเงินของราษฎรในพื้นที่เมืองไปทำทุนในการทำทางนี้ ก็จะเป็นอันว่ารัฐบาลชักทุนในบ้านเมืองไปใช้ในการเสียทางเดียว ถ้ามีทางหากินอย่างอื่นเกิดขึ้น ชาวเมืองจะหาที่กู้ยืมซึ่งกันและกันยากไป ดอกเบี้ยจะแพงเพราะทุนในเมืองที่มีสำรองอยู่สำหรับทำผลประโยชน์อย่างอื่นจะน้อยไปเป็นต้น ถ้าความคิดของรัฐบาลจะเป็นดังที่กล่าวนี้ และถ้าจะทำทางรถไฟสายนั้นให้ได้ เพราะเห็นจะมีผลประโยชน์เป็นกำไรมาก รัฐบาลก็มีทางที่จะหาทุนมาทำได้โดยสะดวก โดยที่จะกู้เงินชาวต่างประเทศดังที่ได้ทำมาแล้ว สัญญาใช้ดอกเบี้ยเขาตามสมควร และกำหนดเวลาผ่อนต้นเงินกับดอกเบี้ยใช้เขา จนกว่าจะสิ้นกำหนดสัญญาในสามสิบสี่สิบหรือห้าสิบปีเป็นต้น เป็นอันว่ารัฐบาลเอาหนี้ไปขายเอาเงินมาทำทุนในการสร้างทำรถไฟขึ้นใหม่สายหนึ่ง หนังสือสัญญากู้เงินนี้ต้องทำขึ้นเป็นรูปใดรูปหนึ่งจะให้ผู้อ้อเอาจำนวนเงินหนี้ในสัญญานั้นไปซื้อขายกันใช้แทนเงินให้สะดวกด้วย เพราะฉะนั้นจึงจะต้องพิมพ์เป็นรูปตัวหรือใบสัญญารับใช้เงินและดอกเบี้ยแกผู้อ้อ เป็นจำนวนเงินย่อยฉบับละ ๑๐๐ บาท ๕๐๐ บาท หรือ ๑,๐๐๐ บาท เป็นต้น โดยที่คิดเห็นว่า ผู้ที่มีเงินเหลือใช้สอยอยู่แต่น้อยเพียง ๑๐๐ บาท ถ้าอยากจะได้ดอกเบี้ยก็จะเอาเงินนั้นไปซื้อตัวเงินกู้ของรัฐบาลมาเก็บไว้ได้ หรือจะขายเมื่อใดก็จะขายได้โดยง่าย เพราะราคาตัวไม่มากมายนักถึงกำหนด ๖ เดือนรัฐบาลสัญญาใช้ดอกเบี้ยครั้งหนึ่งเมื่อใด ก็จะได้ไปรับดอกเบี้ยมาใช้ ถ้าผู้มีทรัพย์มากมีเงินเหลือใช้มาก จะต้องการดอกเบี้ยมากก็ซื้อตัวย่อนั้นไปหลายฉบับจนพอความปรารถนา ตัวเงินกู้ซึ่งมีลักษณะ

เป็นแต่ความเชื่อหนึ่งชนิดนี้ ก็เป็นทรัพย์สินสมบัติอย่างหนึ่งที่มีราคาจะซื้อขาย หรือแลกเปลี่ยนกันกับของที่มีราคาอย่างอื่นได้ แล้วก็ใช้ความเชื่อนั้น เป็นทุนสำหรับสร้างทรัพย์สินใหม่ เช่น ทางรถไฟนั้นขึ้นได้โดยแน่นอนด้วย

การกู้หนี้ยืมสินกันโดยทำนองลูกหนี้ทำหนังสือสัญญาให้เจ้าหนี้ ตามธรรมดาที่ชาวบ้านทำกันนั้น ไม่มีลักษณะที่จะโอนกรรมสิทธิ์เงินรายหนี้ กันได้ตามขอบใจของเจ้าหนี้ ๆ จำจะต้องคอยไปกว่าจะสิ้นกำหนดสัญญา จึงจะได้ต้นเงินกลับคืนมาใช้หนี้เช่นนี้ก็เป็นอันว่าเป็นเงินตายนิ่งอยู่เปล่า ๆ ผิดกันกับใบสัญญากู้เงินของรัฐบาลที่จะเอาไปโอนกรรมสิทธิ์กัน แลกเงินสด มาใช้เมื่อใดก็ได้ ผิดกันที่ตรงว่า ความเชื่อถือในรัฐบาลนั้นมีราคามากกว่ากัน แม้แต่จะสัญญาให้หนี้ช้านานถึง ๕๐ ปี ก็เชื่อรัฐบาลได้

ในการกู้เงินชาวต่างประเทศมาทำทุนเช่นนี้ เราจะขอเอาทองเงิน เข้ามาทำเงินตราใช้ในเมืองได้เท่าจำนวนเงินที่กู้แล้ว ชาวต่างประเทศที่ได้ ซื้อหนี้ของรัฐบาลไปนั้น ก็ยังเอาตัวกู้เงินของรัฐบาลไปใช้แลกเปลี่ยนกันกับ เงินทองได้อีกชั้นหนึ่งด้วย

ถ้ารัฐบาลจะทำตัวกู้เงินย้อยเช่นนั้นออกจำหน่ายในบ้านเมือง ราษฎรคนใดที่มีเงินเหลือใช้อยากจะได้ดอกเบี้ย ก็คงจะซื้อไปบ้างเป็นการ ช่วยราษฎรในการออมสินได้โดยดี แล้วรัฐบาลยังจะได้เงินทุนไปใช้ทำ ผลประโยชน์อีก ส่วนตัวเงินกู้ของรัฐบาลนั้น ถ้ามีผู้ต้องการซื้อและถ้าไม่มี มากมายเกินส่วนคนต้องการไป ตัวนั้นคงจะขายได้ราคาเต็มจำนวนเงิน ที่รัฐบาลสัญญาจะให้อยู่เสมอ จะมีกำหนดเวลาใช้หนี้ในสิบปียี่สิบปีหรือ สามสิบปีก็ได้ ถ้าผู้ถือตัวได้ดอกเบี้ยโดยสะดวกแล้วก็คงมีผู้ต้องการเรื่อยไป

ถ้าราคาตัวนั้นจะมีเวลาตกต่ำลงบ้างเป็นครั้งเป็นคราว ก็จะเป็นเพราะผู้ถือตัวรีบร้อนจะต้องการเงินสดใช้ โดยเหตุหนึ่งเหตุใดจึงจะต้องขายขาดทุน ตัวเงินกู้หนี้เช่นนี้ จะไม่ผิดกันกับสินค้าอย่างอื่นซึ่งจะมีราคาขึ้น ๆ ลง ๆ ตามเหตุที่จะมีผู้ต้องการซื้อมากหรือต้องการขายมากเกินไปข้างใดข้างหนึ่ง น่ากลัวจะมีอันตรายเกิดเป็นความวิบัติขึ้นได้ก็โดยที่จะออกตัว เช่นนั้นมากมายเกินไปจนตรากราดา ผู้ถือตัวต้องขาดทุนมาก การที่หาทุนได้ง่าย ๆ นั้น เป็นการยั่วยวนให้ชะล่าใจอยู่บ้าง แต่ถ้าคอยระวังคุมเชิงราคาขึ้นลงอยู่เสมอ เมื่อเห็นว่าราคาตัวนั้นจะตกมากไป รัฐบาลจะให้ราคาคงเต็มที่เสมออยู่ ก็ต้องซื้อตัวนั้นกลับคืนเข้าเก็บไว้เสีย ให้มีใช้หมุนเวียนอยู่น้อยลง จนกว่าราคาจะกลับสูงขึ้น เพราะราษฎรจะต้องการซื้อตัวชนิดนั้นมากขึ้นอีก เมื่อได้เอาทุนเงินที่กู้ไปทำการมีกำไรเก็บทุนคืนได้ที่ละเล็กละน้อยเท่าใด ก็เอากำไรนั้นซื้อตัวคืนใช้หนี้ไปจนกว่าจะสิ้นจำนวนเงินที่กู้ อำเภอมืองต่าง ๆ ในยุโรป มักจะใช้กู้เงินทำนองนี้เพื่อจะเอาทุนไปสร้างการโยธาย่างหนึ่งอย่างใด ที่จะเก็บกำไรผ่อนใช้หนี้คืนได้โดยแน่นอน มีการสร้างตลาดขายของสด การประปาหรือการใช้ไฟฟ้าไฟก๊าซในท้องที่อำเภอด่าง ๆ เป็นต้น ถ้าเลือกทำแต่ล้วนการที่จะงอกประโยชน์มีกำไรใช้หนี้คืนได้แน่นอนแล้ว ก็ไม่น่าวิตกอย่างไร แม้แต่ธนบัตรของรัฐบาลที่ไม่มีดอกเบี้ย ก็ยังมีคนเอาไปเก็บสะสมเป็นทรัพย์สินตายอยู่ได้

หมวด ๑๐

การค้าขายเกินตัว และการทำสินค้าขายมากเกินไป

พ่อค้าแทบทุกคนที่ทำการค้าขายอยู่นั้น คงต้องมีหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องทำตามที่ได้สัญญาไว้ มีการสัญญาไว้รับใช้หนี้เป็นต้น ได้เซ็นชื่อสลักหลังลงในใบสั่งจ่ายหรือในหนังสือสัญญาไว้รับใช้เงินฉบับใด เมื่อถึงวันกำหนดตามสัญญานั้นแล้วจำจะต้องใช้หนี้เขาให้ได้ ถ้าใช้ไม่ได้การค้าขายของตัวจะต้องล้มละลาย เพราะเจ้าหนี้จะฟ้องศาลเร่งเอาเงินคืน

พ่อค้ามีทรัพย์สินสมบัติสำหรับที่จะใช้หนี้สองอย่าง อย่างหนึ่งเป็นจำนวนเงินหนี้ที่ผู้อื่นยังเป็นลูกหนี้ตัวอยู่ อีกอย่างหนึ่งเป็นสินค้าที่ตัวเป็นเจ้าของ พ่อค้าจำจะต้องขายหนี้ของตัวที่ติดอยู่กับผู้อื่นนั้นให้แก่แบงก์ หรือต้องเอาสินค้าที่มีอยู่นั้นออกขายในตลาด

ถ้าเป็นเวลาที่มีความเชื่อกันยังมั่นคงดีอยู่ คือเวลาที่แบงก์ทั้งหลายยังมีความเชื่อพ่อค้าอยู่ แบงก์ยอมรับซื้อหนี้ของพวกพ่อค้าโดยสะดวก พวกพ่อค้านั้นก็จะกักสินค้าของตัวเองคอยหาโอกาสดีที่จะขายสินค้าให้ได้ตามราคาที่สมควร ถึงกำหนดเวลาจะต้องใช้หนี้แบงก์เมื่อใด พ่อค้าก็จะเอาใบสัญญาใช้เงินหรือใบสั่งจ่ายที่ลูกหนี้ของตัว

ได้รับใช้นั้นไปขายให้แก่แบงก์เป็นการลบล้างหนี้กันไปได้ ถ้าความเชื่อ
ด้อยู่เช่นนี้ การค้าขายก็จะดำเนินเรื่อยไปได้ดีเสมอ ไม่จำเป็นที่จะต้อง
มีเงินสดไปใช้หนี้กัน หรือไม่ต้องมีเงินสดไว้ใช้เลยก็ได้ ถ้าจะต้องใช้เงินสดบ้าง
ก็จะมีไว้แต่เล็กน้อย สำหรับใช้สอยในการเบ็ดเตล็ดชั่วคราวหนึ่ง ๆ เท่านั้น

ธรรมดาแบงก์ย่อมจะต้องมีทุนมาก เพราะฉะนั้นคนทั้งหลาย
จึงมีความเชื่อถือ ในความปึกแผ่นแน่นหนาของแบงก์มาก ใครมีเงินเหลือ
ใช้สอยอยากจะได้ดอกเบี้ย ก็เอาเงินไปฝากไว้กับแบงก์เป็นเงินฝากประจำปี
สุดแล้วแต่จะสัญญากันว่าจะฝากไว้ชั่วปีหนึ่งสองปี หรือสามปีเป็นต้น
แบงก์สัญญาให้ดอกเบี้ยมากน้อยตามกำหนด เวลาที่ฝากนั้นจะช้านาน
หรือเร็ว ถ้าฝากไว้สักแต่จะให้แบงก์เป็นผู้เก็บรักษาเงิน ผู้ฝากจะถอนเงิน
ที่ฝากนั้นไปในวันใดก็ได้ จะถอนออกหมดในครั้งเดียวหรือจะถอนไปใช้
ทีละน้อยเมื่อเวลาต้องการใช้เป็นรายวันก็ตาม ถ้าเป็นเช่นนั้นแบงก์ก็ไม่ให้
ดอกเบี้ยเลย หรือถ้าจะให้บ้างก็อย่างต่ำที่สุดเพียงปีหนึ่งร้อยละหนึ่งเป็นต้น
ไม่ให้ดอกเบี้ยเพราะเขาต้องปวยการเก็บรักษาเงิน หรือปวยการทำบัญชี
ให้เปล่า ๆ หรือถ้าให้ดอกเบี้ยบ้าง ก็เป็นการที่จะชวนให้คนเอาเศษเงิน
ที่เหลือใช้ชั่วขณะหนึ่ง ๆ นั้นไปฝาก เงินฝากประจำปีแบงก์เอาไปใช้
ทำประโยชน์ได้นาน เงินฝากประจำวันแบงก์ไม่กล้าเอาไปใช้หมดทีเดียว
เพราะไม่รู้ว่าเจ้าของจะต้องการถอนไปเมื่อใด แบงก์จึงไม่ให้ดอกเบี้ย
หรือถ้าให้บ้างก็อย่างน้อยที่สุด เงินฝากนี้และที่แบงก์เอาไปใช้เติมทุน
ของตัวสำหรับรับซื้อหนี้ หรือรับซื้อใบส่งจ่ายใบสัญญากู้เงินของพ่อค้า
ลูกค้าทั้งปวง แบงก์ใดที่คนเชื่อถือมากแบงก์นั้นก็จะมีเงินฝากมาก มากจนเกิน
เงินทุนของตัวหลายเท่า ผู้ใดเอาหนี้ไปขายกับแบงก์ หรือไปกู้เงินจากแบงก์ ๆ

คงคิดเอาดอกเบี๊ยะสูงกว่าที่แบงก์ต้องเสียให้แก่ผู้ฝากเสมอ ไม่ฉะนั้น ก็จะไม่มีการ แต่ความจริงนั้น แบงก์ได้อาศัยใช้เงินฝากที่เหลือประจำวัน อยู่เป็นประจำมาก เพราะเงินเช่นนี้ไม่มีดอกเบี๊ยะหรือมีดอกเบี๊ยะน้อย ที่สุด ได้ใช้เงินรายนี้เป็นประโยชน์มาก โดยอาศัยเหตุการณ์ดาซึ่งผู้นำเงิน ไปฝากนั้น โดยมากไม่ได้ถอนเงินไปหมดในครั้งเดียวพร้อมกัน เจ้าจำนำ ผู้นั้นถอนออกผู้นี้ส่งเข้าคงมีเงินเหลือ สำหรับให้แบงก์เอาไปใช้ค้าขาย ชื้อหนี้ขายหนี้เอากำไรได้เสมอ การที่แบงก์ขายหนี้นั้น ก็คือขายความเชื่อ ที่คนทั้งหลายมีอยู่ต่อแบงก์ ผู้ซื้อความเชื่อของแบงก์ก็คือผู้นำเงิน ไปฝาก แล้วได้รับแต่ใบเสร็จรับเงินของแบงก์แลกเปลี่ยนไปให้ไว้เป็นสำคัญ เท่านั้น

เรื่องฐานะของแบงก์จะได้กล่าวต่อไปในหมวดหนึ่งต่างหาก กล่าวมา เพียงนี้แต่พอจะให้เห็นว่า เมื่อแบงก์ค้าความเชื่อของตัวเป็นใหญ่ ได้อาศัย เงินฝากของผู้อื่นใช้ซื้อหนี้ของคนที่ค้าขายจนเกินทุนของตัวเองอยู่มากมาย เสมอไปเช่นนั้นแล้ว แบงก์จำจะต้องทำการด้วยความไหวพริบระวังระไว อยู่โดยกวัดขั่นเสมอ ต้องอุตสาหุสอดส่องดูให้รู้จักความซื้อตรงและ ฐานะความปึกแผ่นของเจ้าจำนำทุกคนว่าจะเชื่อเขาได้สักเพียงใดแล้ว ยังจะต้องคอยระวังฟังเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเป็นอยู่ทุกวัน ในการค้าขายทั่วไปด้วย ราคาสินค้าอย่างใดจะขึ้นลงเพราะเหตุใดต้องหมั่น สอดส่องสังเกตดู เป็นการคุมเชิงเจ้าจำนำและคุมเชิงตลาดสินค้าทั่วไป อยู่เสมอ ถ้าแบงก์มีความสงสัยในความปึกแผ่นของเจ้าจำนำคนใด หรือมี เหตุที่จะนึกเกรงความวิบัติในการค้าขายทางใดขึ้น แบงก์ไม่เชื่อเจ้าจำนำ ไม่ยอมรับซื้อหนี้ในใบสั่งจ่ายและใบสัญญากู้เงินของพ่อค้าเมื่อใด พ่อค้า

นั่นจำจะต้องเอาสินค้าของตัวออกขายในตลาดตามแต่จะได้ราคา ถึงจะขาดทุนก็ต้องขายเอาเงินไปใช้หนี้ ไม่ฉะนั้นก็ต้องล้มละลาย เมื่อเป็นเช่นนั้นสินค้าอย่างนั้นจะมีมากขึ้นในตลาด มากจนเกินส่วนผู้ที่ต้องการซื้อไปเมื่อใด ราคาสินค้านั้นจะต้องตกต่ำลง ที่นี้ค่าดอกเบี้ยที่แบงก์จะคิดเอาเป็นบำเหน็จในการซื้อหนี้ต่าง ๆ คือ ดิสเคานต์ (Discount) จะต้องสูงขึ้นไปทุกที จะสูงขึ้นเพราะความไวใจเชื่อถือกันน้อยลงหรือจะสูงขึ้นเพราะจะมีผู้ต้องการขายหนี้มากขึ้น แบงก์ต่าง ๆ ไม่กล้ารับซื้อเหมือนแต่ก่อน ราคาสินค้าในตลาดจะยิ่งตกต่ำลง เป็นการขาดทุนเสียหายมาก จนกว่าสินค้าในตลาดนั้นจะค่อยหมดสิ้นไปกลับมีความเชื่อกันขึ้นดังเก่าอีก

แต่เมื่อเวลาสินค้ากำลังตกต่ำอยู่มากนั้น ถ้าพ่อค้าคนใดไม่มีทุนของตัวเองพอจะใช้หนี้ ก็เอาสินค้าไว้คอยขายเมื่อเวลาราคาจะกลับสูงขึ้นไม่ได้แล้ว พ่อค้าผู้นั้นต้องฉิบหายล้มละลายเป็นแน่ ราคาเงินในตลาดจะแพงขึ้น เพราะผู้ร่อนเงิน ถ้ากลัวจะล้มละลายก็จำเป็นจะต้องยอมเสียดอกเบี้ยอย่างสูงเกินกำไรที่จะได้ในการค้าขาย พ่อค้าถึงจะต้องเสียดอกเบี้ยถึงร้อยละ ๕๐ ก็คงยอมถ้าหากว่าจะได้เงินสดไปใช้ทันเวลาฉุกเฉินพอช่วยตัวให้พ้นความวิบัติไปได้

เมื่อการค้าขายขณะใดในทำเลที่ไหนเป็นเช่นนั้น โดยมากพวกลูกค้าย่อมจะพูดกันว่า เป็นเวลาที่เงินน้อยไป แต่อันที่จริงหาเป็นเพราะเงินในทำเลที่นั้นจะขาดเงินไม่ เป็นเหตุเพราะขาดความเชื่อกันไปเช่นนี้เองถึงในเวลานั้นจะมีเงินอยู่มาก แต่ความเชื่อในขณะนั้นไม่มี เจ้าของเงินก็ไม่กล้าจะทราดรองให้ผู้ใดกู้ยืมไป แต่ในการค้าขายพูดกันว่า ลักษณะการเช่นนี้เป็นเวลา “ขาดเงิน” หรือเวลา “หาเงินยาก”

การที่พวกพ่อค้าต้องขาดทุนเสียหายล้มละลายลงเพราะใช้หนี้ไม่ทัน หรือเพราะการเชื่อหนี้กันต้องหยุดยั้งไปชั่วคราวหนึ่งเช่นนี้ เรียกว่า **ค้าขายเกินตัว**

ในการค้าขายสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใดก็ดี ถ้าหากว่าความเชื่อในการค้าขายทางนั้นหยุดยั้งไปเมื่อไร ผลของการทางเดิวนั้น อาจกระทบไปถึงดอกเบี้ย หรือราคาเงินกู้ในทำเลที่นั้นได้ทั่วไป โดยเหตุที่มีผู้ต้องการเงินใช้มากขึ้นในขณะที่เดียวกันราคาก็ต้องสูงอยู่เอง แต่ก็ไม่ใช่เหตุที่จะชักจูงให้ราคาสินค้าอย่างอื่นในตลาด หรือราคาสินค้าทั่วไปตกต่ำลงได้เสมอกัน ราคาสินค้าชนิดใดจะสูงขึ้นหรือตกต่ำลงได้ ก็จะเป็นเพราะเหตุทั้งปวงที่เกี่ยวข้องแต่จำเพาะสินค้าชนิดเดิวนั้นเอง เป็นต้นว่าพ่อค้าสินค้าชนิดอื่นนั้นมีทุนของตัวเอง และอุทิศสำหรับระงับใจ ระวางที่จะไม่ค้าสินค้าอย่างนั้นให้เกินกำลังของตัวเอง ราคาสินค้านั้นก็จะไม่พลอยตกต่ำไปได้มากนัก ไม่ตกต่ำลงมากตามกันได้ เพราะพ่อค้านี้จะไม่ต้องเอาของชนิดนั้นทอดเทลงขายในตลาด กระทำให้สินค้านั้นมีจำนวนมากมายเกินความต้องการไปในขณะเดียว แต่ถึงอย่างนั้นก็ดีเพราะเหตุที่ราคาสินค้าแพงขึ้นโดยการเชื่อหนี้กันน้อยไป ราคาสินค้าต่าง ๆ ก็คงจะพลอยตกต่ำเพราะเรื่องเงินนั้นได้บ้าง

ในเวลาที่ยอดขายอย่างหนึ่งอย่างใดต้องตกราคาเสียหายลงมาก เพราะการค้าขายเกินตัวนั้น จำเพาะจะเป็นเวลาซึ่งผู้มีทุนจะต้องระงับตัว ไม่กล้าซื้อสินค้านั้นด้วย ไม่กล้าซื้อเพราะเห็นว่า ราคาสินค้าที่กำลังตกต่ำอยู่นั้นอาจจะตกต่ำลงไปได้อีก ไม่ควรที่จะซื้อของที่ถอยราคาเช่นนี้ เก็บไว้ขายทีละมาก ๆ ตามที่เคยทำมา หรือมิฉะนั้นก็จะรอคอยไปจน

เห็นว่าราคาของนั้นตกต่ำลงถึงที่สุดแล้ว จึงจะซื้อขึ้นไว้หมายหากำไร
เมื่อเวลาสินค้านั้นจะกลับขึ้นราคาอย่างเดิมต่อไป ไหนยังจะต้องถนอมทุนไว้
เพื่อการฉุกเฉินในการค้าขายซึ่งอาจจะพลอยลามมาถึงตัวทางหนึ่งทางใด
เพราะเกิดเหตุวิปริตขึ้นในการค้าขายขณะนั้นด้วย เหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้
กลับซ้ำร้ายทำให้ราคาสินค้าที่ตกต่ำอยู่มากแล้วนั้น ยิ่งต่ำลงไปอีก

อีกประการหนึ่ง ถ้าในคราวใดมีผู้ทำของอย่างใหม่ขึ้นขายหรือทำ
รู้อย่างใหม่อะไรขึ้นอย่างหนึ่ง ซึ่งค้าขายมีกำไรมากเกินส่วนกำไรธรรมดาไป
คนทั้งหลายเห็นดีมาก ต่างคนก็ต่างรื้ออ่านทำตามเยี่ยงอย่างบ้าง มีทุนอยู่
เท่าใดก็ทุ่มเทลงไป ที่ไม่มีทุนพอก็กู้ยืมทุนผู้อื่นมาลง ผู้ที่รื้ออ่านคิดทำขึ้น
ในขั้นแรกก็มีกำไรมาก แต่ครั้งมีผู้เอาเยี่ยงอย่างกันมากขึ้น ทำของอย่างใหม่
นั้น ออกขายทุ่มเทเข้าไปไว้ในตลาดจนมากเกินไปเหลือความต้องการไป
ผู้ที่อยากจะขายของให้ได้เงินคืนก่อน ก็ต้องขายลดราคาลง เมื่อร้อนเงิน
หนักขึ้น เพราะถึงกำหนดใช้หนี้จะไม่ได้เงินใช้ ข้างฝ่ายแบงก์ก็ไม่เชื่อถือ
ต่อไป จะขาดทุนเท่าใดก็ต้องจำใจขาย เมื่อการทำของขายขึ้นมากเกินไป
ความต้องการจนล้นเหลือไปเช่นนี้ ความฉิบหายก็จะมีมาประจักษ์เดียวกันกับ
ที่พ่อค้าค้าเกินตัว มีผลร้ายพลอยให้ผู้อื่นต้องเสียหายไปด้วย

การสร้างโรงสี สร้างเรือ และการค้าขายสารพัดอย่าง ถ้าเกิด
มีขึ้นมากเกินไปเกินส่วนที่ควรไป ก็คงต้องขาดทุนเช่นนี้เสมอ

หมวด ๑๑

วิธีทำใบสั่งจ่ายสงเคราะห์กัน (Accommodation Bills)

การซื้อเชื่อขายเชื่อกันโดยวิธีใช้ใบสั่งจ่ายในการค้าขายนั้น ตามธรรมดาก็เป็นอันเชื่อกันว่า เพราะมีจำนวนสินค้าเท่าราคาในใบสั่งจ่ายจริง ผู้รับใช้หนี้ขั้นต้นจึงได้เซ็นชื่อสลักหลังยอมรับใช้เงินโดยที่ผู้นั้นได้รับสินค้าไปแล้ว คาดคะเนเห็นว่าเมื่อขายสินค้าได้คงจะมีเงินไปใช้หนี้กัน เมื่อเกิดความวิบัติขึ้นเพราะค้าขายเกินตัวไปจึงใช้หนี้ไม่ทันกำหนด หรือเพราะสร้างสินค้าขึ้นขายมากเกินไปจนความต้องการ สินค้าตกราคาจนขาดทุนไม่มีเงินจะใช้หนี้ตามที่ได้กล่าวมาในหมวดก่อนหน้านี้ หากเป็นคราวเคราะห์ร้ายเพราะขายของไม่ได้ ผู้ที่จะรับซื้อหนี้ใบสั่งจ่ายไม่เชื่อจึงไม่รับซื้อใบสั่งจ่ายนั้น พวกลูกหนี้ไม่ได้เงินไปใช้หนี้ก็ต้องถูกฟ้องล้มละลาย โดยที่มิได้มีความคิดฉ้อโกงอย่างใดเลย

แต่พวกพ่อค้าที่ทุจริตนั้น เมื่อเวลาขาดเงินใช้แต่ลำพังตัวจะไปกู้ยืมใครไม่ได้ ก็คบคิดกันทำใบสั่งจ่ายปลอมขึ้น ประดุจดังว่าได้มีสินค้าซื้อขายกันจริง ผู้สั่งจ่ายกับผู้รับใช้หนี้สมรู้กันทำใบสั่งจ่ายนั้นไปลงขายเอาเงินจากแบงก์ ใบสั่งจ่ายเช่นนี้ภาษาอังกฤษเรียกกันว่า “แอคคอมโมเดชันบิล” “Accommodation Bills” เป็นใบสั่งจ่ายที่สมยอมกัน

โดยการช่วยสงเคราะห์แก่กัน เมื่อถึงเวลาจะต้องใช้หนี้ผู้ให้หนี้ไม่มีเงินใช้
ผู้รับซื้อหนี้ต่อ ๆ ไปมีกี่คนก็ต้องพลอยฉิบหายลงตามกัน

ใบสั่งจ่ายชนิดนี้ย่อมจะเกิดขึ้นมาก เมื่อใกล้เวลาผูกเงินจะเกิด
ความวิตกกังวลในการค้าขาย พวกลูกหนี้สั่นคิดลงก็สมรู้กัน พอจะได้มีเงิน
ใช้หนี้กันความล้มละลายไปได้ชั่วคราวหนึ่ง พักผ่อนให้หวังหาเงินทางอื่น
มาใช้ต่อไป

อันที่จริงการสงเคราะห์กันเช่นนี้ไม่มีความผิดอะไรต่อกฎหมาย
เป็นต้นว่า นาย ก. อยากจะได้เงินไปทำทุนหรือเอาไปใช้ทำธุระอะไร
อย่างหนึ่ง นาย ก. ไปหานาย ข. ชี้แจงว่านาย ข. เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงดี แะงศ์คงมี
ความเชื่อนาย ข. นาย ก. ขอให้ นาย ข. ช่วยสงเคราะห์รับใช้หนี้ใบสั่งจ่าย
ของนาย ก. เมื่อนาย ข. สมยอมด้วย นาย ข. เช้นชื่อลงบนใบสั่งจ่ายนั้นแล้ว
นาย ก. ก็เอาใบสั่งจ่ายนั้นไปขายแก่แบงก์ แบงก์เห็นมีชื่อนาย ข. เป็นประกัน
อยู่ มีความเชื่อ นาย ข. รับซื้อไว้ นาย ก. ก็ได้เงินไปใช้ เมื่อนาย ก. ได้เงินนี้
ไปทำทุนค้าขายมีกำไร นาย ก. ก็คงมีเงินไปใช้หนี้แบงก์ตามกำหนดสัญญา
นาย ก. จะหาทุนโดยวิธีนี้สักกี่ครั้งก็หนกได้ สุดแล้วแต่จะมีคนช่วย
สงเคราะห์เป็นประกัน ถ้าถึงกำหนดสัญญาได้เงินไปใช้แบงก์แล้วก็เป็นอย่างนั้น
การค้าขายของนาย ก. คงจะดำเนินถาวรไปได้เสมอ ผู้ที่สมรู้กับนาย ก. มีความดี
ควรได้ความสรรเสริญว่าสงเคราะห์แก่เพื่อนจริง แต่ถ้าผู้สงเคราะห์
เป็นประกันนั้นพลอยได้ผลประโยชน์ด้วย นาย ก. ต่างคนต่างก็ทำใบสั่งจ่าย
ผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ เอาใบสั่งจ่ายไปขายกับแบงก์นั้นบ้าง
แบงก์นั้นบ้าง ขายพ่อค้าอื่นบ้าง สุดแล้วแต่จะได้เงินไปใช้โดยสะดวก
ถ้าการค้าขายขาดทุนหรือเอาเงินไปใช้สูญสิ้นไปเสียทางใด พวกพ่อค้า

หรือแบงก์ที่รับซื้อใบสั่งจ่ายนั้นไว้ก็ต้องขาดทุนเปล่า จะฟ้องศาลให้ทำโทษผู้สมรู้กันเป็นความอาญาฉ้อโกงก็ไม่ถนัด เพราะฉะนั้นคนทุจริตจึงได้กล้าทำใบสั่งจ่ายชนิดนี้อยู่เสมอ ยิ่งเป็นเวลาขาดเงินเมื่อการค้าขายขาดทุนก็ยิ่งทำกันมากขึ้น เป็นการยากที่ผู้ใดจะล่วงรู้อุบายได้ การเชื่อหนี้ในการค้าขายมีคุณมีประโยชน์มากอย่างใดก็ดี ถ้ามาเกิดมีเหตุเป็นการค้าเกินตัวมีการทำของมากเกินไปต้องการ และการลงเอาเงินกันด้วยอุบายใช้ใบสั่งจ่ายส่งเคราะห์กันดังที่กล่าวมาแล้ว การเชื่อหนี้นี้ก็กลับกลายเป็นเหตุของความฉิบหายวิบัติไป

ความฉ้อโกงกันโดยวิธีใช้ใบสั่งจ่ายปลอมกันเช่นนี้ ในเมืองเราก็เกิดมีปรากฏขึ้นเมื่อคราวธนาภัยพิบัติครั้งหลังนั้นแล้ว ถึงกับตั้งห้างเกิดขึ้นสำหรับแลกเปลี่ยนใบสั่งจ่ายกันในระหว่างกรุงเทพฯ กับเมืองจีน เมืองสิงคโปร์ เป็นต้น จะทำกันมาช้านานเท่าใดแล้วก็ยังไม่ปรากฏ แต่ก็มีผลที่ตรงว่าคนพวกนี้ล่อลวงเอาเงินของแบงก์ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ไปพลาญเสียเป็นอันมาก

ใบสั่งจ่ายต้องมีชื่อผู้สั่งและผู้รับใช้เงินสองชื่อ ถ้าผู้ใดล่อลวงให้แบงก์หลงเชื่อได้ฝ่ายเดียวเท่านั้น จะทำใบสั่งจ่ายปลอมสักกี่ครั้งก็หนักได้ ยืมเงินใหม่ไปใช้หนี้เก่าเรื่อยไป เขียนแต่ใบกระดาศให้แบงก์ยึดถือไว้ ถ้าแบงก์เชื่อผู้สั่งจ่ายอยู่คนเดียวแล้ว ผู้รับใช้หนี้แม้จะเป็นคนขอทานก็เซ็นชื่อรับใช้นั้นได้

การสงเคราะห์กันเช่นนี้ ถ้าสงเคราะห์แก่ผู้รักสัตย์ซื่อตรง และมีทรัพย์สินสมบัติของตัวเองเป็นหลักฐานมั่นคงอยู่บ้างก็ไม่สู้น่ากลัวนัก ถึงอย่างไรคนเช่นนี้คงจะเสียดายชื่อและทรัพย์สินสมบัติของเดิมของตัวเองอยู่บ้าง แต่ถ้าไปสงเคราะห์แก่คนทุจริตที่ไม่มีสมบัติอะไรเลยแล้ว คนจำพวกนี้จะค้าขายขาดทุนเป็นหนี้ลงสักสิบบาทหรือสักสิบแสนบาท ก็รู้สึกเสมอกัน เพราะสมบัติเดิมของตัวไม่มีเลย จะกลับจนลงไปยิ่งกว่าเก่า ไม่ได้ และเมื่อก่อนเวลาที่ศาลจะชำระหนี้ ยึดทรัพย์สินมัตติลงขายทอดตลาด ถ้าคนทุจริตนั้นยกยอกทรัพย์สินไว้ได้บ้าง ก็จะกลับได้อยู่ดีกินดีสบายไปเสียกว่าเมื่อยังทำการค้าขายเสียอีก เพราะจะหมดความกังวลไป ในการที่ต้องทำการสับสนกระวนกระวายอยู่เสมอ

หมวด ๑๒

ดอกเบี้ย

ดอกเบี้ยนั้นต้องถือว่าเป็นบำเหน็จอย่างหนึ่งของการประหยัดทรัพย์ ที่เจ้าของทุนควรต้องได้ เพราะความอดออมสำหรับสร้างสมรวบรวมเก็บออม ผนอมเศษเงินที่เหลือใช้ขึ้นไว้ จนเป็นกองทุนให้ผู้อื่นกู้ยืมไปทำผลประโยชน์ ได้ช่วยกำหนดเพลาสัญญาที่ผู้กู้จะได้สัญญาใช้ต้นเงินกลับคืน

กองทุนในบ้านเมืองก็เป็นเช่นเดียวกันกับสินค้าอย่างหนึ่ง มีราคาสูงหรือต่ำสุดแล้วแต่ว่าจำนวนทุนที่มีอยู่สำหรับให้กู้ยืมกันนั้น จะมีผู้ต้องการเอาไปใช้มากหรือน้อย ถ้ามีผู้ต้องการใช้มาก แต่ทุนมี น้อยราคาทุนหรือดอกเบี้ยก็ต้องสูง ถ้ามีทุนอยู่มากมีผู้ต้องการใช้น้อย ดอกเบี้ยหรือราคาทุนนั้นก็ต้องต่ำ

ผู้ที่มีทุนจะให้กู้ปรารถนาดอกเบี้ยอย่างสูงที่สุดและที่มีประกัน มั่นคงดีที่สุด ผู้จะต้องการกู้ก็ปรารถนาจะหาผู้ที่เต็มใจจะเอาดอกเบี้ย อย่างต่ำที่สุด เป็นความปรารถนาตรงกันข้ามอยู่เช่นนี้ อีกฝ่ายหนึ่งเจ้าของทุน ต่อเจ้าของทุนจะต้องประมูลกันลดดอกเบี้ยให้ต่ำลง ผู้กู้ต่อผู้กู้จะต้อง ประมูลกันขอให้ดอกเบี้ยให้สูงขึ้น มิฉะนั้นเจ้าของทุนจะไม่ได้ดอกเบี้ย และผู้กู้ก็จะได้ไม่คุ้มทุน

ดอกเบี้ยหรือราคาเงินจะสูง ๆ ต่ำ ๆ ได้ โดยเหตุที่กล่าวมานั้นแล้ว ยังจะต้องมีพิกัดสูง ๆ ต่ำ ๆ ไปตามลักษณะการประกันมั่นคงมาน้อย ว่าทุนนั้นอาจเสียหายไปได้โดยง่ายหรือยาก ทุนจะใกล้หรือไกลความอันตรายมาน้อยกว่ากันอีก ถ้าไกลอันตรายเสียหายดอกเบี้ยจะต้องถูก ถ้าใกล้อันตรายดอกเบี้ยจะแพง ดอกเบี้ยมีพิกัดตั้งแต่ปีหนึ่งร้อยละหนึ่งแพงขึ้นไปถึงร้อยละห้าสิบหกสิบเป็นต้น ที่ถูกมากก็คือมีประกันมั่นคงว่า ต้นทุนจะไม่สูญเสียบ้าง ที่แพงมากก็เป็นว่าต้นทุนนั้นใกล้แก่ความอันตรายจะสูญเสียไปได้โดยง่าย เจ้าของทุนจึงต้องเรียกเอาดอกเบี้ยให้สูงไว้เพื่อจะได้คุ้มกันกับอันตรายที่นำกลัวอยู่เสมอ แต่ถึงอย่างใดก็คงจะมีพิกัดปานกลางอยู่เป็นธรรมดา พิกัดนี้จะสุดแล้วแต่กำไรในการทำผลประโยชน์ทั่วไปเป็นใหญ่ ถ้าการทั้งปวงโดยมากอย่างมีกำไรมาก ดอกเบี้ยก็ต้องแพง เพราะจะมีผู้ต้องการกู้ยืมไปทำประโยชน์มาก เจ้าของทุนต้องพลอยได้ส่วนแบ่งปันมากขึ้นตามกัน

พิกัดดอกเบี้ยปานกลางยังจะสูงต่ำผิดกันไปในระหว่างนานาประเทศอีก ต้องสุดแล้วแต่ว่านานาประเทศที่ต่างกันนั้นจะมีกองทุนอยู่มากหรือทุนอยู่น้อย การทำผลประโยชน์ในการกลสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชย์กรรมจะมีผลเป็นกำไรมาน้อยกว่ากันเพียงใด และยังต้องสุดแล้วแต่นิสัยของพลเมืองที่ย่อมจะต่างกันนั้นอีก พลเมืองบางชาติมีความมัธยัสถ์ประหยัดทรัพย์ตระหนี่เหนียวแน่นมากไม่เผอเรออุทิศสำหรับเก็บเล็กผสมน้อยขึ้นไว้เป็นทุน ถึงจะได้ดอกเบี้ยน้อยก็พอใจใจง่าย สักแต่ว่าได้ผลประโยชน์งอกขึ้นจากทุนนั้นบ้างแล้วก็แล้วกัน จะเอาดอกเบี้ยสูงไม่ได้ก็ต้องเอาให้ต่ำลง พลเมืองบางประเทศมีนิสัย

เผอเรอใช้สอยเงินทองด้วยความมัวลึบน้อย ไม่ค่อยจะคิดถึงความเป็น
ที่จะต้องประหยัดทรัพย์ เพราะฉะนั้นจึงมีทุนน้อยพิกัดดอกเบี้ยวจึงแพง
ข้างฝ่ายพลเมืองบางประเทศที่ทำการหาผลประโยชน์ได้กำไรมากโดยสะดวก
ต้องการทุนทำการต่อเติมกว้างขวางออกเสมอไป เช่น การเพาะปลูก
การหัตถกรรม หรือการค้าขายจำเรี่ยขึ้น เป็นต้น มีกำไรงอกเป็นทุนเพิ่มเติม
ขึ้นเท่าใดก็ไม่พอใช้ต้องกู้ยืมทุนผู้อื่นมาเติมอีก ราคาทุนในประเทศนั้น
ก็ต้องสูง มีดอกเบี้ยแพงขึ้นตามกันอยู่เอง

ในประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่มั่งมีทุนมากที่สุด เพราะ
การหัตถกรรมและพาณิชย์กรรมจำเรี่ยมาก ดอกเบี้ยปานกลางที่มีประกันทุน
มั่นคงมากนั้น ต่ำอยู่ช้านานเสมอมาเพียงปีหนึ่งร้อยละสองครึ่งเท่านั้น
ไม่ต่ำลงอีกได้เพราะเมื่อทุนในบ้านเมืองงอกมากขึ้น เจ้าของทุนก็ไปลงทุน
ทำการหาผลประโยชน์ใหม่เสียตามประเทศราชหรือเมืองขึ้นของอังกฤษ
ที่มีแม่ไพศาลอยู่ทั่วโลก ไหนยังจะมีชาวต่างประเทศและรัฐบาลต่าง ๆ
คอยกู้ยืมไปเป็นทุนทำผลประโยชน์ในประเทศต่าง ๆ นั้นอีก ที่กรุงลอนดอน
จึงเป็นตลาดเงินใหญ่อยู่เสมอ

ในประเทศฮอลแลนด์ถึงเป็นประเทศเล็กน้อยก็จริง แต่พลเมือง
ขยันการงานและประกอบด้วยความมัวลึบถี่ถ้วนเข้มงวดกวัดขันมาก
การประหยัดทรัพย์ดี ทุนจึงมีมาก ดอกเบี้ยในเมืองนั้นจึงต่ำ

ในประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่มั่งมีรองลงมาตามส่วน
แผ่นดินกว้างและตามส่วนสำมะโนครัว พลเมืองมัวลึบและขยัน
ทำการเพาะปลูกเป็นต้น เงินทุนมีมากดอกเบี้ยปานกลางเพียงปีหนึ่ง
ร้อยละสามเป็นธรรมดา

ในประเทศอเมริกาเหนือพืชดอกเบี๋ยก็คล้ายกัน แต่บางประเทศ ซึ่งมีทำเลที่ใหม่ทำการเพาะปลูกดี เพราะมีที่ดินใหม่เกิดผลมาก การเพาะปลูก และบ่อแร่มีกำไรมาก ต้องการใช้ทุนมาก ดอกเบี๋ยก็ต้องแพง ๆ เพราะที่ดิน ดียังมีมาก ทุนจะงอกขึ้นในบ้านเมืองเท่าใดก็ไม่พอเป็นต้น ถ้าเป็นเช่นนั้น ดอกเบี๋ยก็ต้องแพงอยู่จนกว่าการทำผลนั้นจะมีกำไรน้อยลง

ดอกเบี๋ยปานกลางของประเทศต่าง ๆ ต้องผิดกันตั้งแต่ ร้อยละ ๒.๕ ถึงร้อยละ ๘ เป็นต้น ดอกเบี๋ยชั้นนี้ในเมืองใหญ่ ๆ ในยุโรป และอเมริกาทราบกันได้ง่ายโดยที่ราคาเงินที่ซื้อขายกันในตลาดปรากฏ อยู่เสมอ ตัวเงินกู้ของรัฐบาลซึ่งนับถือกันว่าเป็นสิ่งที่มีประกันมั่นคง แน่กว่าอื่นนั้น ซื้อขายเปลี่ยนมือผู้ถือกันแทบทุกวัน ราคาขึ้น ๆ ลง ๆ บางทีในวันเดียวก็ผิดกันได้หลายราคา แต่ถึงจะขึ้นลงอย่างใดก็ดี เมื่อคิดรวมเฉลี่ยเอาเป็นราคาปานกลางแล้ว ก็จะได้เห็นว่าราคาเงินกู้ และดอกเบี๋ยนั้น คงที่เสมออยู่ตั้งหลาย ๆ ปี แม้ดอกเบี๋ยจะมีเวลาสูงมากขึ้น เกินธรรมดาบ้างก็จะเป็นแต่ชั่วคราว ครั้น โดยที่มีเหตุร้ายอย่างใดเกิดขึ้น ในการค้าขายและอื่น ๆ พลเมืองตกใจรีบขายตัวของตนนั้น หรือใบสำคัญ หุ่นส่วนอย่างใดลงเพื่อจะคืนเอาเงินทองไปเก็บไว้ เช่นมีการสงคราม เป็นต้น ราคาเงินและสินค้าสารพัดอย่างจะต้องแพงขึ้น และเลยลาม กระทบไปได้ทั่วโลก อย่างที่เราารู้สึกอยู่ในปีก่อนและปีนี้ (พ.ศ. ๒๔๕๘)

พืชดอกเบี๋ยปานกลาง ซึ่งจะคงที่ประจำอยู่ได้ชั่วสมัยหนึ่ง ๆ ในบ้านเมืองใดนั้นประกอบด้วยเหตุสองประการเป็นใหญ่ เหตุต้นเป็นอยู่ ที่ความสามารถและความปรารถนาของพลเมืองที่อยากจะประหยัดทรัพย์ สั่งสมขึ้นไว้เป็นกองทุนนั้นแก่กล้าเพียงใด และเหตุที่สองเป็นเพราะเหตุ ที่จะมีผู้ต้องการใช้กองทุนที่สั่งสมขึ้นไว้ได้นั้นมากหรือน้อยเป็นส่วนประกอบ กันเพียงใด

เป็นต้นว่าเมื่อขณะดอกเบี๋ยปานกลางสูงขึ้นถึงร้อยละ ๘ นั้น พลเมืองคงจะมีความปรารถนาที่จะประหยัดทรัพย์สินไว้เป็นทุนแก่กล้ามากขึ้นกว่าเมื่อพิกัดดอกเบี๋ยนั้นยังต่ำอยู่เพียงร้อยละ ๔ เป็นแน่ และเพราะเหตุนี้กองทุนในบ้านเมืองก็จะต้องมีสิ่งสมมากขึ้นตามกัน แต่อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจำนวนคนที่ต้องการกู้ยืมทุนไปใช้คงจะน้อยลงกว่าเมื่อดอกเบี๋ยยังต่ำอยู่เพียงร้อยละ ๔ เป็นการคอยถ่วงกันอยู่ด้วยเหมือนกัน ถ้าการเป็นเหมือนดังที่ได้ยกความมาเปรียบให้เห็นเช่นนั้นแล้ว เมื่อขณะเวลาดอกเบี๋ยสูงถึงร้อยละ ๘ จำนวนทุนในบ้านเมืองอาจมีเหลือเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งจะมีผู้ต้องการยืมไปใช้ทำทุนก็จะเป็นได้ และถึงอย่างใดก็ดีเมื่อเวลาดอกเบี๋ยยังต่ำอยู่เพียงร้อยละ ๔ นั้น จำนวนเงินที่จะมีผู้ต้องการกู้ยืมไปใช้คงจะมากกว่าเมื่อเวลาดอกเบี๋ยสูงถึงร้อยละ ๘ เสมอ อาจมีผู้ต้องการมากเกินไปกว่าจำนวนทุนที่จะมีผู้ให้กู้นั้นเป็นแน่ เมื่อการเป็นเช่นนี้ราคาของเงินทุนก็ต้องเป็นประดุจเดียวกันกับราคาสินค้าโดยทั่วไป คือถ้ามีสินค้าหรือจำนวนเงินทุนนั้นน้อยกว่าความต้องการหรือไม่พอกับความต้องการราคาสินค้าหรือดอกเบี๋ยของทุนนั้น จำจะต้องสูงขึ้น และถ้ามีสินค้าหรือจำนวนทุนมากเหลือเกินส่วนความต้องการไป ราคาสินค้าหรือดอกเบี๋ยของทุนนั้นจะต้องตกต่ำลง ที่บังคับสองทางนี้ลงปลายคงจะต้องถ่วงกันลงจนกว่าจำนวนทุนที่จะมีไว้สำหรับให้กู้นั้นจะพอดีกันกับจำนวนเงินที่จะมีผู้ต้องการกู้ยืมกระทำให้ดอกเบี๋ยมีพิกัดเป็นกลางคงที่อยู่ได้

สินค้าทุกชนิดที่เหมือนกัน แต่ราคาซื้อขายสูงกว่ากันไปตามภูมิประเทศต่าง ๆ นั้น ถ้าคิดหักค่าแรงขนส่งไปมาถึงกันและค่ากำไรปานกลางของพวกพ่อค้าลูกค้ากับค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดดอกเสียแล้ว

ราคาสินค้านั้นช้านานไปคงจะต้องเท่าเทียมกันอยู่เสมอ ไม่เลือกที่จะห่างไกลจากที่ขายสักเพียงใด เพราะเหตุว่ากำไรในการค้าขายสินค้าอย่างนั้นจะมากเกินส่วนไปนานนักไม่ได้ คนอื่นรู้ความคงจะค้าสินค้าอย่างนั้นบ้าง ลงปลายจะแข่งแย้งกันค้าจนกำไรจะตกลงคงที่เป็นกำไรปานกลางอยู่เสมอ เว้นเสียแต่จะเป็นสินค้าที่จะมีผู้ใดปิดประตูค้าได้ฝ่ายเดียวตลอดไป

ดอกเบี๋ยซึ่งเป็นราคาของต้นเงินก็ยืมกันนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกันกับราคาสินค้าธรรมดา ในเมืองใดประเทศใดให้ดอกเบี๋ยสูงโดยเหตุที่ทำผลประโยชน์มีกำไรมาก เงินทุนประเทศอื่นคงจะค่อย ๆ ไหลท่วมเทเข้าไปจนกว่าดอกเบี๋ยในประเทศนั้นจะตกต่ำลงตามสมควรเสมอ พิกัดดอกเบี๋ยที่สูงต่ำผิดกันอยู่ได้ตามภูมิประเทศนั้น เป็นเหตุเพราะความอันตรายด้วยโจรผู้ร้ายและอื่น ๆ ที่จะทำให้ทุนเสียหายวิบัติไปได้ง่ายหรือยาก เพราะธรรมเนียมกฎหมายบ้านเมืองของพลเมืองที่ต่างภาษาต่างชาติศาสนา เพราะทางไกลที่เจ้าของทุนในประเทศหนึ่งระวังไม่ถนัด ไม่อยากจะส่งทุนไปค้าในทำเลที่ที่ตัวไม่คุ้นเคย กลัวจะมีความกังวลยากลำบากใจต่าง ๆ เหล่านี้ แล้วยังมีค่าใช้จ่ายในการแลกเปลี่ยนเงินที่ต่างอัตรากันนั้นอีกเป็นต้น แต่ถึงเช่นนั้นก็ดีค่าใช้จ่ายในการค้าเงินยังต่ำอยู่กว่าการค้าสินค้าเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นพิกัดดอกเบี๋ยในประเทศหนึ่งจึงไม่สู้จะห่างไกลกันกับประเทศอื่นมากมายอย่างราคาสินค้า ยกตัวอย่างว่าในกรุงลอนดอนตอนพิกัดดอกเบี๋ยธรรมดาร้อยละ ๒.๕ หรือ ร้อยละ ๓ ในเมืองสกอตแลนด์ตอนเหนือก็ไม่ผิดกันเพราะถือกฎหมายเดียวกันพูดภาษาเดียวกันหรือคุ้นเคยกันมากเป็นต้น แต่เมื่อข้ามทะเลอันแคบหนทาง

ใกล้ ๆ ชั่วโมงเดียว เพียงประเทศฝรั่งเศสก็ติดดอกเบี๋ยก็ติดกันไปได้ เพราะเหตุว่าเงินทุนจะเทไปเทมาไม่สู้สะดวกเหมือนในระหว่างสกอตแลนด์ กับกรุงลอนดอนเป็นต้น

รัฐบาลอังกฤษกู้เงินพลเมืองในประเทศอังกฤษเสียดอกเบี๋ยเพียงร้อยละ ๒.๕ รัฐบาลรัสเซีย หรือรัฐบาลสยาม รัฐบาลจีน และญี่ปุ่น ซึ่งยิ่งห่างไกลกันออกไปมาก กู้เงินในกรุงลอนดอนหรือในกรุงปารีส แห่งเดียวกันก็จริง แต่ต้องเสียดอกเบี๋ยมากถึงร้อยละ ๔ และ ๕ เป็นต้น เหตุที่ดอกเบี๋ยติดกันกับดอกเบี๋ยที่รัฐบาลอังกฤษต้องเสียนั้น ก็เพราะ คนอังกฤษเชื่อถือไว้วางใจในความปึกแผ่นของรัฐบาลเขามากกว่า ประเทศอื่น พักที่ติดกันอยู่เพียงร้อยละ ๑ ถึง ๒ นั้น ก็เป็นค่าอันตรายและความเสียหายของเงินทุน ซึ่งคนอังกฤษคาดคะเนว่าอาจมีมากกว่าในประเทศ อังกฤษนั้นได้

เมื่อชี้แจงถึงเรื่องกำไร ได้กล่าวไว้ว่ากำไรปานกลางนั้น อาจตกต่ำ หรือสูงขึ้นได้ เพราะค่าแรงทำการจะสูงขึ้นหรือตกต่ำลงและส่วนค่าแรง จะตกต่ำหรือสูงขึ้นได้ ก็เป็นเพราะเหตุที่ราคาอาหารสำหรับเลี้ยงคนทำงาน จะแพงขึ้นหรือถูกลงด้วย เพราะฉะนั้นถ้าในขณะใดราคาอาหารตกต่ำลง ค่าแรงทำการตกต่ำลง กำไรมากขึ้นแล้ว พักติดดอกเบี๋ยก็พลอยสูงขึ้น ตามกำไรนั้นด้วย และถ้าจะต่ำลงก็เพราะราคาอาหารแพงเป็นการตรงกันข้าม ราคาอาหารจึงเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่จะกระทบไปถึงพักติดดอกเบี๋ยได้

ราคาที่ดินนั้นก็ต้องพาดพิงอยู่ต่อพักติดดอกเบี๋ย นอกจากนี้ ยังมีราคาทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ เช่นราคาตัวเงินกู้ของรัฐบาลและบริษัทรถไฟ และอื่น ๆ ซึ่งให้ดอกเบี๋ยประจำอยู่เป็นต้น ถ้าบังเอิญในขณะใดการทำ

ผลประโยชน์อย่างใดจำเริญขึ้นมาก คนทำการอย่างนั้นมีกำไรมากจึงสามารถที่จะใช้ดอกเบี้ยยค่าน้ำเงินกู้ยืมได้มากขึ้น ราคาที่ดินซึ่งได้ค่าเช่าประจำและทรัพย์สินสมบัติซึ่งมีดอกเบี้ยยประจำเหล่านั้น คงจะต้องพลอยตกต่ำลงเพราะเหตุที่ดอกเบี้ยยทางการอย่างอื่นสูงขึ้น เจ้าของที่ดินและทรัพย์สินมัตินั้นนอยากจะได้ดอกเบี้ยยมากขึ้นกว่าเก่า ก็ขายทรัพย์สินนั้นลงถอนเอาทุนไปให้เขากู้หรือเอาไปเป็นทุนทำการอย่างใหม่ มีผู้ขายทรัพย์สินมากขึ้นราคาทรัพย์สินนั้นก็ต้งตกต่ำลง

ราคาที่ดินที่จะตกต่ำลงเพราะพิกัดดอกเบี้ยยจะสูงขึ้นนั้น ถึงผลประโยชน์ที่เคยได้ในที่ดินจะมากคงที่อยู่อย่างเก่า ราคา ก็อาจจะตกต่ำไปได้

จะยกตัวอย่างมากล่าวว่า ที่ดินแห่งหนึ่งเจ้าของเคยได้ผลประโยชน์คิดเท่าดอกเบี้ยยปานกลางในต้นทุนร้อยละ ๕ ถ้าปีหนึ่งเจ้าของนั้นได้ผลประโยชน์ ๕๐๐ บาท ราคาที่ดินก็ต้องเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท แต่มาภายหลังการทำผลประโยชน์ต่าง ๆ มีกำไรมากขึ้น ดีเสียว่าดอกเบี้ยยปานกลางพลอยสูงขึ้นถึงร้อยละ ๑๐ ราคาที่ดินแผ่นเดียนั้นถึงจะคงได้ผลประโยชน์อยู่ปีละ ๕๐๐ บาทเสมอไปก็จริง แต่เหตุที่ดอกเบี้ยยปานกลางแพงขึ้นกว่าเก่าอีกร้อยละ ๕ เป็นร้อยละ ๑๐ ราคาที่ดินนั้นก็จะต้องตกต่ำลงตามส่วน เป็นราคาเงินแต่เพียง ๕,๐๐๐ บาทเท่านั้น ถ้าหากว่าพลเมืองจะปรารถนาดอกเบี้ยยร้อยละ ๑๐ ตามกัน เป็นอันเห็นได้ว่าดอกเบี้ยยสูงขึ้นกว่าเก่าเพียงร้อยละ ๕ เท่านั้น ราคาที่ดินต้องตกต่ำลงถึงร้อยละ ๕๐

หมวด ๑๓

การค้าขายระหว่างประเทศ

การปันหน้าที่กันทำงานตามความสันตติ ตามความสะดวก
ของบุคคลในทำเลที่ ๆ เหมาะแห่งหนึ่ง แล้วมีคนกลางคือพ่อค้ามาขน
เอาของต่าง ๆ ที่ทำนั้น ไปแลกเปลี่ยนเอาของต่างชนิดซึ่งคนในทำเล
ที่อื่นได้ทำขึ้นตามความสันตติ และความสะดวกของเขาเหมือนกัน
มาเที่ยวแจกจ่ายให้คนทั้งสองฝ่ายได้ของไปใช้หรือบริโภคได้ตาม
ความต้องการของบุคคลต่าง ๆ นั้น และที่เรียกกันว่าการค้าขาย

การค้าขายเกิดจากความปรารถนา ที่จะแลกเปลี่ยนสินค้า
ต่างชนิดซึ่งกันและกันเป็นมูลเหตุ ไม่ได้เกิดจากความปรารถนาที่ต่างคน
ก็ต่างจะอยากได้ ชาติเงินและทองทั้งสองฝ่ายก็จริงแต่โดยที่เงินทอง
เป็นเครื่องวัดกระราคาสິงของที่แลกเปลี่ยนกัน เป็นของกลางและเป็นคะแนน
สำหรับใช้ในการแลกเปลี่ยนด้วยนั้น คนทั้งหลายจึงได้นิยมกันรับเงิน
และทองซึ่งได้กะลงว่าเท่ากับราคาสິงของที่ให้ไปแลกนั้นขึ้นมือไว้มาก่อน
เมื่อภายหลังจะต้องการของอย่างใดไปใช้ หรือจะต้องการแรงผู้ใด
ไปทำงานให้ ก็จะได้เอาเงินทองซึ่งได้เป็นคะแนนไว้นั้นออกแลกเปลี่ยน
มาใช้ได้ตามความปรารถนา

การแลกเปลี่ยนสินค้าโดยจะไม่ต้องใช้เงินทองเป็นของกลาง
เลยก็ได้ เช่นแม่ค้าชาวสวนเอาผลไม้ไปแลกข้าวจากชาวนาเป็นต้น
และการค้าขายต่างประเทศก็คล้ายกัน รวมราคาสินค้าที่แลกเปลี่ยนกัน
ในระหว่างประเทศต่อประเทศนับได้ตั้งร้อยล้านบาทขึ้นไป ถ้าราคาสินค้า
ที่แลกกันนั้นเท่ากัน ก็ไม่ต้องใช้เงินทองเพิ่มเติมอีก หักหนี้สินลบล้างกันไป
ได้โดยลำพังคิดบัญชี หรือถ้าจะมีราคามากกว่ากันข้างหนึ่ง ถ้าข้างที่เป็น
ลูกหนี้ไม่มีเงินทองจะส่งไปใช้จะส่งสินค้าเพิ่มเติมไปใช้หนี้แทนเงินทอง
ก็ได้เหมือนกัน

วิธีที่พลเมือง ๆ เดียวกันปันหน้าที่กันทำการแล้วเอาผลที่ทำขึ้น
ได้ต่างชนิดไปแลกกันใช้เป็นประโยชน์ได้โดยสะดวกทั้งสองฝ่าย โดยที่
อาศัยแรงทำการของพวกพ่อค้าเป็นคนกลางสำหรับนำสินค้าซึ่งมีเหลือใช้
ข้างหนึ่ง ไปแลกกับสินค้าอย่างอื่นที่มีเหลือใช้อยู่อีกข้างหนึ่งนั้น
ทำให้งอกผลประโยชน์ขึ้นได้อีกเพียงใด ได้ชี้แจงมาในหมวดที่ ๑ แล้ว
เมื่อการแลกเปลี่ยนนี้ได้ขยายตัวกว้างขวางต่อออกไปถึงนานาประเทศได้
ก็ยิ่งจะมีประโยชน์มากขึ้นแก่ผู้ทำสินค้านั้นอีก ชาวต่างประเทศต้องการ
สินค้าชนิดใดของเรามากขึ้น ราคาสินค้าชนิดนั้นก็จะมีราคาสูงขึ้น
และจะไม่ตกต่ำลงจนกว่าพลเมืองเดียวกัน หรือพลเมืองประเทศอื่น
จะทำสินค้าอย่างเดียวกันนั้นส่งไปขายจนมากมายเกินความต้องการไป

สารพัดสินค้าในบ้านเมืองที่มีมากเหลือกิน เหลือใช้ก็ดี สมภาระ
ทั้งปวงที่มีอยู่แต่เราใช้ทำประโยชน์ได้น้อยราคาจึงต่ำ หรือถ้าทำขึ้น
เป็นประโยชน์ได้มาก แต่ต้องลงทุนลงแรงมาก ราคาของสำเร็จนั้น
จะแพงเกินไปจนมีคนต้องการน้อย และสมภาระทั้งปวงที่มีอยู่ แต่เรา

ไม่รู้จักใช้หรือไม่ทำให้เกิดเป็นประโยชน์ขึ้นได้ตามสมควรเหล่านี้ ถ้าชาวต่างประเทศต้องการซื้อ ให้ราคาพอมีกำไรที่จะจัดทำหรือหาส่งได้ ก็เป็นอันว่าการค้าขายกับต่างประเทศ เปิดตลาดให้ของเหล่านั้น ออกไปขาย เป็นประโยชน์แก่พลเมืองของเราได้กว้างขวางออกไปอีก

อีกฝ่ายหนึ่งสินค้าสารพัดอย่างที่ไม่มีในบ้านเมืองและที่เรา ทำเองในบ้านเมืองไม่ได้ หรือถ้าทำได้ก็ต้องลงทุนลงแรงเปลืองมาก เพราะไม่มีความรู้วิธีทำดีพอ หรือไม่สกัดโดยปราศจากความชำนาญ หรือในทำเลที่ ๆ ทำนั้นไม่เหมาะสม และแรงที่จะเอาไปลงในการทำของ เหล่านี้เอง จะได้ผลเป็นกำไรไม่เท่ากันกับการอย่างอื่น ที่เราทำอยู่โดยซ้ำของ โดยสะดวกและโดยที่อยู่ในทำเลที่เหมาะสม แต่ของเหล่านั้นชาวต่างประเทศ ทำได้ถนัดดีกว่าเรา และทำแล้วส่งเข้ามาขายเป็นราคาต่ำพอที่เราจะซื้อ ใช้ได้แล้ว เราเอาของต่างประเทศมาใช้จะมีคุณประโยชน์กว่าที่จะไม่มี ใช้เลย หรือที่จะทำเองไม่ได้เป็นราคาต่ำเท่ากัน ในที่สุดถ้าเราทำการใดสำเร็จ ได้โดยง่าย ทั้งได้บำเหน็จค่าแรงในการนั้นมาก และสะดวกกว่าทำการอย่างอื่น แน่แล้ว เราก็ควรจะทำแต่การอย่างเดียวนั้นเสมอไป มุ่งหมายเอาผล ของการที่เราทำได้นั้นไปแลกกับของอย่างอื่นที่เราจะต้องการใช้หรือบริโภค

ต้นเหตุซึ่งจะชักชวนให้คนในประเทศเดียวกันริอ่านแลกเปลี่ยน ผลของแรงทำการ ที่เป็นสินค้าในระหว่างคนพวกเดียวกันชาติเดียวกันมีอย่างใด การค้าขายต่างประเทศซึ่งคนต่างเมืองต่างชาติได้ริอ่านแลกเปลี่ยนสินค้า ต่างประเทศกันขึ้นด้วย ก็เป็นเพราะเหตุอย่างเดียวกันั้นเอง

แต่ทำนองการแลกเปลี่ยนในระหว่างประเทศต่อประเทศ
จำจะต้องผิตเพี้ยนกันไป โดยเหตุที่หนทางซึ่งจะขนส่งค่าไปแลกกันนั้น
เป็นทางไกลต้องเปลืองค่าขนส่งค่ามากขึ้นเป็นสำคัญ แล้วยังจะมี
ความสะดวกน้อยกว่าการค้าขายในบ้านเมืองเดียวกัน เพราะพลเมือง
พูดภาษาต่างกัน ใช้ธรรมเนียมและกฎหมายต่างกัน ใช้ระเบียบ
การปกครองต่างกันเป็นต้น เหตุต่าง ๆ เหล่านี้ประจักษ์ชัดว่าเป็นรื้อ
อย่างหนึ่งซึ่งจะกั้นทาง ไม่ให้ทุนและคนทำงานต่างประเทศนั้นเลื่อนไป
มาหากันได้โดยสะดวก ถ้าไม่มีรื้อกันเขตแดนอยู่เช่นที่กล่าวมานี้แล้ว
การค้าขายต่างประเทศจะไม่ผิตกันไปจากการค้าขายในประเทศเดียวกัน
นั้นเลย

คุณประโยชน์ของการค้าขายระหว่างประเทศ

การค้าขายต่างประเทศ เป็นการเปิดตลาดเพิ่มเติมทำเล
ที่ขายสินค้าของประเทศต่าง ๆ ให้กว้างขวางออกไปได้แทบจะทั่วโลก
การขนส่งค่าไปแลกเปลี่ยนกันทางทะเลยิ่งสะดวกมากขึ้น เพราะ
ค่าระวางบรรทุกสินค้าต่ำลง โดยเหตุที่บริษัทเจ้าของเรือกำปั่นแข่งขัน
ประชันกันลดค่าระวางเรือลงเสมอไป ยังมีทางรถไฟคอยรับสินค้าจากเรือ
ส่งแพร่หลายต่อเข้าไปในแผ่นดินที่อยู่ห่างไกลจากชายทะเลออกไปนั้นอีก
ในที่สุดการแลกสินค้ายิ่งสะดวกขึ้น และยิ่งแลกห่างไกลออกไปได้อีก
เท่าใด มนุษย์ที่อยู่ต่างประเทศต่างชาติศาสนาก็ยังจะได้อาศัยใช้แรง
ทำการซึ่งกันและกันเป็นประโยชน์ส่วนตัวและชาติมากขึ้น เพราะการปัน

หน้าที่กันทำงานนั้นมากอย่างต่างชนิดขึ้นทุกที พลเมืองอยู่ในภูมิประเทศชนิดใด ถ้าได้ทำการแต่ส่วนที่ถนัดสันตติในกิจอย่างใด ที่จะได้ผลประโยชน์มากที่สุดโดยน้ำพักน้ำแรงของตัวอยู่เสมอไปแล้ว ผลของการอย่างนั้นคงจะเกิดมีมากขึ้นตามส่วน ที่การแลกเปลี่ยนสินค้ากันจำเริญขึ้นเป็นแน่

การแลกเปลี่ยนสินค้ากันในระหว่างนานาประเทศ มีคุณมากที่ตรงว่า สินค้าชนิดที่เราทำไม่ได้เอง หรือถ้าทำได้เองจะต้องเปลืองแรงเปลืองทุน เพราะการไม่สะดวกอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เราจะมีใช้ได้โดยที่ไม่ต้องเปลืองแรงและทุนมากเท่ากับที่เราจะทำเอง เพราะเหตุที่ผู้ทำซึ่งเป็นชาวต่างประเทศนั้นทำได้ดีกว่า ต้องเสียค่าขนส่งสินค้าอย่างนั้นส่งเข้ามาถึงเมืองเราแล้ว ยังขายได้ราคาต่ำกว่าที่เราจะทำได้เอง

การได้เปรียบที่จะมีขึ้นในการแลกเปลี่ยนต่างประเทศได้ ก็เมื่อราคาสินค้าสองชนิดในประเทศหนึ่งมีส่วนแลกเปลี่ยน ผิดกันกับส่วนราคาสินค้าอย่างเดียวกันนั้นในประเทศอื่น เป็นต้นว่าในเกาะชวาและในประเทศสยาม ต่างก็ทำนาปลูกข้าวและปลูกอ้อยทำน้ำตาลได้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย กำหนดเสียว่าในเกาะชวานั้นราคาข้าว ๑ หาบ จะเท่ากับราคาน้ำตาล ๑๕๐ ชั่ง (จिन) แต่ในประเทศสยามราคาข้าวหนัก ๑๕๐ ชั่ง จะแลกน้ำตาลเมืองชลได้ ๑ หาบ ถ้าราคาสินค้าสองชนิดในสองประเทศผิดกันตามส่วนเช่นนี้ ก็จะได้เห็นได้ทันทีว่า ถ้าไทยจะต้องการน้ำตาลแล้วส่งข้าวเมืองไทยไปแลกกับน้ำตาลในเกาะชวา จะได้เปรียบกว่าที่จะไปแลกน้ำตาลในเมืองชล ส่วนชาวชวาถ้าจะต้องการข้าวแล้ว ส่งน้ำตาลชวามาแลกข้าวไปจากเมืองไทยจะได้เปรียบกว่าที่จะแลกข้าวในเกาะชวานั่นเอง

ถ้าราคาข้าวในเกาะชวาทะ ๑๐ บาท ราคาน้ำตาลหาละ ๗ บาท ๕๐ สตางค์ ส่วนราคาข้าวในกรุงสยามหาละ ๗ บาท ๕๐ สตางค์ ราคาน้ำตาลหาละ ๑๐ บาท ข้าวเมืองไทยราคา ๗ บาท ๕๐ สตางค์นั้น จะแลกเอาน้ำตาลชวาเข้ามาขายในเมืองได้ราคาถึง ๑๐ บาท ถ้าคิดหัก ค่ำระวางเรือที่ต้องขนข้าวไปและขนน้ำตาลมาประมาณว่า ๕๐ สตางค์ ค่ำขายเหี่ยวเดียวพ่อค้าไทยจะได้กำไรในค่าน้ำตาล ๒ บาท ฝ่ายพ่อค้าชวา ถ้าแลกกันทำนองนี้ก็จะได้กำไรในค่าข้าว ๒ บาทเหมือนกัน ต่างก็ได้เปรียบ ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

หรือถ้าหากว่า ราคาสินค้าในเมืองหนึ่งจะต่ำกว่าราคาสินค้า ในเมืองหนึ่งทั้งสองชนิด เป็นต้นว่าในกรุงสยามราคาข้าวหาละ ๕ บาท ราคาน้ำตาลหาละ ๗ บาท ๕๐ สตางค์ แต่ในเกาะชวาทะราคาข้าวหาละ ๘ บาท ราคาน้ำตาลหาละ ๑๐ บาท แพงกว่าราคาในกรุงสยามทั้งสองอย่าง ถ้าเป็นอย่างนี้ก็ยังคงค้าขายแลกเปลี่ยนกันมีกำไรได้ทั้งสองฝ่ายเหมือนกัน ตามส่วนราคานี้ น้ำตาลในกรุงสยาม ๑ หาบ จะแลกข้าวในกรุงสยาม ได้หาละครึ่ง ส่วนน้ำตาลในเกาะชวา ๑ หาบจะแลกข้าวในเกาะชวาได้ ๑๒๕ ชั่ง (จัน) ถ้าเป็นเช่นนั้น น้ำตาลชวา ๑ หาบ ราคา ๑๐ บาท จะแลกข้าว กรุงสยามได้ ๒ หาบเป็นราคา ๑๐ บาท แล้วเอาไปขายในเกาะชวา จะได้ราคาหาละ ๘ บาท ๒ หาบ เป็นเงิน ๑๖ บาท มีกำไร ๖ บาท ในค่าข้าว ส่วนในกรุงสยามราคาข้าว ๒ หาบเป็นเงิน ๑๐ บาท เมื่อส่งไปขาย ในเกาะชวาจะได้ราคา ๑๖ บาท ซื้อน้ำตาลชวาได้ ๑๖๐ ชั่ง เอาข้าวมาขาย ในกรุงสยามได้ราคาหาละ ๗ บาท ๕๐ สตางค์ ๑๖๐ ชั่ง เป็นเงิน ๑๒ บาท หักทุนค่าข้าว ๑๐ บาทยังเหลือเป็นกำไรอยู่ ๒ บาท โดยที่ไม่ได้คิด ค่ำระวางทั้งสองฝ่าย

ถ้าสินค้าสองชนิดนั้น มีส่วนราคาแลกเท่ากันทั้งสองประเทศ การแลกเปลี่ยนกันก็จะไม่ออกประโยชน์อย่างใดขึ้น เป็นต้นว่าถ้าในกรุงสยาม ข้าวสองหาบจะแลกน้ำตาลได้ ๑ หาบ และในเกาะชวาข้าว ๒ หาบ ก็จะแลกน้ำตาลในเกาะนั้นได้ ๑ หาบเหมือนกัน ถ้าเป็นเช่นนั้นก็หาใคร จะส่งน้ำตาลชวามาแลกกับข้าวไทย หรือส่งน้ำตาลไทยไปแลกกับข้าวชวา ให้ป่วยการไม่

ตามธรรมดาของการค้าขายต่างประเทศนั้น พ่อค้าบางคนก็ ตั้งหน้าค้าแต่สินค้าอย่างที่เขาชำนาญแต่ชนิดเดียว ที่ซื้อของนั้นส่งออกไป หรือซื้อของนอกเข้ามาขายก็มี ที่ซื้อสินค้าหลายอย่างส่งออกขาย ทางเดียว หรือซื้อสินค้าหลายอย่างเข้ามาขายทางเดียวก็มี และที่ค้า ทั้งสินค้าออกนอกเมืองและสินค้าเข้าในเมืองพร้อมกันทั้งสองฝ่ายก็มี สุดแล้วแต่จะเห็นว่าราคาฝ่ายในกับฝ่ายนอกผิดกัน พอเกินค่าขนส่งสินค้า ไปส่งเป็นกำไรสมควรกับความเหน็ดเหนื่อยแล้ว ก็คงจะซื้อของสิ่งนั้นขาย เอากำไรได้ทุกชนิดไป แต่กำไรนี้ถ้ามากเกินไปส่วนกำไรปานกลางไป ไม่ช้า ก็คงจะต้องลดลงมาเพราะการประมูลที่พ่อค้าทั้งหลายจะแก่งแย่งกัน ลดกำไรลง

ในการค้าขายต่างประเทศที่ห่างไกลกันนั้น ค่าระวางเรือและ ค่าใช้สอยสารพัดอย่างในการส่งสินค้าไปและส่งกลับมานั้น จะต้อง เป็นข้อสำคัญที่จะคิดเสียก่อน ราคาสินค้าที่ส่งไปมาถึงกันต้องแพงขึ้น เพราะค่าใช้สอยในการขนส่งสินค้ารวมทั้งกำไรปานกลางของพ่อค้านั้นด้วย เมื่อคิดค่าขนส่งและกำไรของพ่อค้าเต็มเข้า แล้วลงปลายราคาของชนิดเดียวกัน ในประเทศที่ส่งและประเทศที่รับสินค้านั้นคงจะเท่ากันอยู่เสมอ

จะสูงกว่ากันเกินส่วนไปไม่ได้ ก็เพราะการประมูลแก่งแย่งกันในระหว่างผู้ทำและผู้ค้าซึ่งจะคอยบังคับอยู่เป็นธรรมดา การค้าขายถ้าไม่มีที่ติดขัด เพราะการปิดประตูค้า การเก็บภาษีหรือข้อบังคับต่าง ๆ ของรัฐบาล หรือเพราะติดขัดด้วยข้อหนังสือสัญญาซึ่งรัฐบาลต่างประเทศได้ทำไว้ต่อกัน พ่อค้าต่อพ่อค้าผู้ทำสินค้าต่อผู้ทำสินค้า ได้ประมูลแข่งขันประชันกันได้โดยสะดวกแล้ว ราคาสินค้าที่แลกเปลี่ยนกันคงจะต่ำลงถึงที่สุดเพียงที่ผู้ทำและผู้ค้าจะได้กำไรปานกลางพอสมควรเท่านั้น ลงปลายที่สุดคุณประโยชน์ของการค้าขายคงจะได้แก่พลเมืองที่เป็นผู้บริโภคใช้สอยสินค้านั้นทั่วไป

สินค้าซึ่งประเทศหนึ่งจะส่งออกไป จนกว่าจะพอดีกันกับความต้องการของประเทศหนึ่งเมื่อใดนั้น จะมีเขตคั่นต่อเมื่อราคาสินค้าที่แลกเปลี่ยนกันในสองประเทศนั้น จะค่อยลดหย่อนลงหากันเข้าระเบียบไปเอง เป็นต้นว่าในการค้าข้าวกับน้ำตาลในระหว่างกรุงสยามกับเกาะชวาที่ได้ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างก่อนนั้น เมื่อเวลาที่ไทยส่งข้าว ๑ หาบไปแลกน้ำตาลในเกาะชวาได้ถึง ๑ หาบครึ่ง จะมีกำไรเป็นอันมากนั้นแน่แล้วพ่อค้าไทยก็คงจะอยากส่งเข้าไปอย่างมากที่สุดที่จะส่งไปได้ พ่อค้าไทยทั้งหลายต่างก็จะเอาเยี่ยงอย่างกันเพราะเห็นมีกำไรมากเมื่อเป็นเช่นนี้ข้าวในเกาะชวาจะมากเกินส่วนต้องการของชาวชวาไปจนกว่าพ่อค้าไทยเหล่านั้นจำเป็นจะต้องลดราคาข้าวลง มิฉะนั้นก็จะขายข้าวไม่ได้ และในระหว่างเวลาเดียวกันนั้นราคาข้าวในเมืองไทยก็ต้องสูงขึ้น เพราะเหตุที่ข้าวในเมืองจะน้อยลงโดยที่พ่อค้าไทยขนออกไปส่งเกาะชวามากนั่นเอง เหตุที่กล่าวนี้จะทำให้พ่อค้าไทยมีความท้อถอยในการที่จะส่งข้าวไปเกาะชวาถึงสองประการ คือราคาข้าว

ในเกาะชาวต้องตกต่ำลงฝ่ายหนึ่ง แล้วราคาข้าวในกรุงสยามก็ต้องสูงขึ้นอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ลงปลายพ่อค้าก็จะมีกำไรแต่พ่อคู้มค่าขนข้าวส่ง และพ่อคู้มค่าแรงที่ทำการค้าขายข้าวแต่พ่อสมควรเท่านั้น ชาวชาวที่กินข้าวของไทยจะซื้อได้ด้วยราคาต่ำพอสมควร การค้าขายต่างประเทศถ้าได้แลกเปลี่ยนสินค้ากันได้โดยสะดวกทั้งสองฝ่ายแล้ว ผลอันดีคงจะได้แก่ผู้ซื้อของกินของใช้โดยที่จะซื้อของได้โดยราคาต่ำที่สุดเป็นธรรมดาเช่นนี้เสมอ ผู้เพาะปลูกและผู้ทำสินค้าก็จะมีที่ส่งสินค้าออกไปขายตามนานาประเทศกว้างขวางทางไกลออกไป พอมีกำไรปานกลางได้เสมอ เว้นเสียแต่ว่าถ้าพลเมืองประเทศอื่นทำสินค้าชนิดเดียวกันส่งเข้ามาขายในเมืองได้ต่ำราคากว่าชาวเมืองต้องลดราคาลงจนไม่มีกำไรเมื่อใด และถ้าชุมชนที่ทำการเลี้ยงชีพอยู่แต่เฉพาะการอย่างเดียวนั้น ไม่มีปัญญาจะป้องกันการประมุลงแก่แย่งของชาวต่างประเทศแล้ว การชนิดที่ทำอยู่นั้นจะเป็นอันทำไม่ได้ต่อไป เช่นกับการปลูกอ้อยทำน้ำตาลเมืองนครไชยศรี และตามหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งเคยส่งออกขายต่างประเทศเป็นผลประโยชน์ใหญ่ของกรุงสยามอย่างหนึ่งที่ต้องเลิกทำเสียเป็นต้น ยังมีการทอผ้าพื้นผ้าไหมซึ่งทำใช้กันอยู่แต่ในบ้านเมืองแท้ ๆ ชาวต่างประเทศก็อุตสาหะทอผ้าพื้นผ้าม่วงเข้ามาขายลดราคาอยู่ได้ คนทำงานที่เคยเลี้ยงชีพอยู่ด้วยการทำของที่กล่าวมาเป็นตัวอย่างนี้ ต้องขาดผลประโยชน์ที่เคยได้ และต้องไปหาการอย่างอื่นทำต่อไป ถ้าพลเมืองพวกนี้มีจำนวนคนเป็นส่วนน้อยความเสียหายก็จะมีผลชั่วร้ายเท่าใดนัก ข้างฝ่ายพลเมืองโดยทั่วไปได้ใช้น้ำตาลราคาถูกลงกว่าเก่า และเสียค่าผ้าพื้นผ้าไหมนึ่งน้อยลงเพราะของต่างประเทศถูกกว่า มีคุณทางนี้มากก็พอจะลบล้างกันกับการเสียหายนั้นได้ การประมุลงแย่งแย่งกันลดราคาสินค้าต่ำลงได้เพียงใด ก็เป็นประโยชน์แก่พลเมืองที่ต้อง

ซื้อสินค้าอย่างนั้นทั่วไป ถ้าทางได้มีมากกว่าทางเสียหลายเท่าก็ควรจะต้อง
ปล่อยให้การเป็นไปตามธรรมดา

แต่ถ้าการประมูลแข่งขันกันกับชาวต่างประเทศ จะมีผลร้าย
มากเกินส่วนที่ดีไป ถึงกับจะทำให้พลเมืองส่วนมากยากจนขึ้นแค่น
ลงได้ทั่วไปแล้ว รัฐบาลก็จำเป็นจะต้องเข้าแทรกมือจัดการป้องกันอยู่เอง
มิฉะนั้นบ้านเมืองก็มีแต่จะทรุดโทรมยากจนลงทุกที เพราะเหตุนี้รัฐบาล
นานาชาติโดยมากในทวีปยุโรปและอเมริกา จึงได้คอยระวังเอาใจใส่
คุมเชิงราคาสินค้าอยู่เสมอ ถ้าเห็นว่าสินค้าต่างประเทศชนิดใดจะเข้าไป
ทำลายพิธีการทำสินค้าอย่างนั้นในบ้านเมืองของเขาได้ ก็ต้องคิดอ่าน
ห้ามสินค้าอย่างนั้นไม่ให้เข้าเมือง โดยที่จะตั้งพิกัตอัตราเก็บภาษีสินค้า
เข้าเมืองให้สูงขึ้น จนชาวต่างประเทศจะส่งเข้าไปขายเอากำไรไม่ได้ มิใช่
จะทำการแต่เพียงนี้ รัฐบาลยังสอดส่องดูต่อไปอีกว่าสินค้าใหม่อย่างใด
เกิดขึ้นในเมืองโดยที่มีผู้ริอ่านทำขึ้นนั้น ถ้ามีลักษณะที่จะทำให้มากมาย
ใหญ่โตเกิดผลประโยชน์ได้มากในภายหน้าแน่แล้ว รัฐบาลก็จัดการป้องกัน
เสียแต่ต้นไป การป้องกันเช่นนี้เป็นการส่งเสริมให้สินค้าอย่างใหม่มีโอกาส
ที่จะจำเริญขึ้นได้โดยสะดวก คอยประคองให้จำเริญไปจนกว่าผู้ทำจะมี
ความชำนาญพอที่จะตั้งตัวได้มั่นคงจนถึงกับจะส่งสินค้าอย่างใหม่นั้น
ออกไปขายแข่งขันกันนอกประเทศได้

วิธีป้องกันเป็นการบำรุงสินค้าในบ้านเมืองให้จำเริญขึ้นเช่นนี้
มีประเทศอเมริกาเหนือ ประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส ออสเตรีย
อิตาลี และรัสเซียที่ทำการอยู่ทุกวันนี้เป็นต้น การค้าขายของเขาก็ดูจำเริญ
ขึ้นได้ดีกว่าเก่าโดยรวดเร็ว

การค้าขายโดยสะดวก (Free Trade)

แต่พวกอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่เห็นดีในวิธีป้องกันมีประเทศอังกฤษและ
บรรดาเมืองขึ้นของเขาเป็นสำคัญอยู่นั้น เห็นความว่าปล่อยให้การค้าขาย
การหัตถกรรมและการเพาะปลูกดำเนินไปตามลำพังตัวโดยสะดวกดีกว่า
การใดที่ทำสู้เขาไม่ได้โดยลำพังตัวเองเพราะต้องเปลืองทุนเปลืองแรงมากกว่า
เขาเพราะทำในทำเลที่ไม่เหมาะกับการ หรือทำสู้เขาไม่ได้โดยลักษณะการนั้น
ไม่ถูกกันกับนิสัยของคนทำงาน ทำไม่สันตติ ไม่ถนัด และไม่สะดวกต่าง ๆ นั้น
ไม่ควรจะป้องกันเอาไว้ให้ต้องเปลืองทุนเปลืองแรงและป่วยการเวลาทำ รัฐบาล
ควรจะเปิดทางให้พลเมืองได้ซื้อของกินและของใช้ได้โดยราคาต่ำที่สุด
ไม่ควรจะบังคับให้ต้องซื้อของแพงโดยที่จะป้องกันไม่ให้ของราคาถูกเข้าเมือง
เป็นการสงเคราะห์แก่ผู้ทำซึ่งเป็นคนส่วนจำนวนน้อยในบ้านเมือง เพราะฉะนั้น
จึงควรจะละทิ้งการอย่างนั้นเสีย ไปทำการอย่างอื่นซึ่งจะเกิดผลจากทุน
และแรงทำการมากกว่า ใครถนัดทำการอย่างใดได้อย่างดีที่สุด ก็ควร
จะทำแต่การอย่างนั้น เห็นกันว่าถ้านานาประเทศปล่อยให้การเป็นไปได้
ตามลำพังเช่นที่กล่าวมานี้แล้วก็จะมีผลดีที่ตรงว่า ต่างชาติก็ต่างจะทำ
แต่ล้วนของที่ได้สะดวกดีกว่าอย่างอื่น เพราะฉะนั้นจึงสามารถจะทำ
ได้มากขึ้นกว่าเก่าและจะเป็นการตัดการทำสินค้าเช่นที่ทำไม่ถนัดนั้นให้
ลดน้อยลงพร้อมกันด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ได้ค่าใช้จ่ายในการทำผลประโยชน์
นั้นจะเปลืองน้อยลง แล้วยังจะได้ทุนและแรงทำการที่ป่วยการอยู่เมื่อ
ก่อนนั้นไปใช้ในการที่จะเกิดผลได้โดยสะดวกนั้นด้วย เป็นการใช้ทุนและ
แรงทำงานในบ้านเมืองให้ได้ผลอย่างดีเต็มกำลัง

เมื่อมองไปดูภูมิประเทศของเกาะอังกฤษแล้วก็จะเห็นได้ทันทีว่า เขาคิดการตามทำนองที่ปล่อยให้การทำมาหากินในบ้านเมืองเดินไปแต่ลำพัง ความสะดวกนั้น (Free trade) เป็นการเหมาะสมตรงกับลักษณะพลเมือง และทำเลที่แผ่นดินของเขาจริง เมืองอังกฤษมีที่ดินสำหรับเพาะปลูกน้อย แต่พลเมืองหนาแน่นเกินส่วนที่ดินเพาะปลูกอาหาร ถ้าจะเอาใจชาวนาบำรุง การเพาะปลูก โดยที่จะป้องกันไม่ให้ข้าวสาลีและอาหารที่เกิดจากการเพาะปลูก ต่างประเทศเข้าไปขายลดราคาได้ก็จะเสียเปรียบชาวต่างประเทศ เพราะว่า อาหารที่จะทำได้ในพื้นที่เมืองอันเป็นที่แคบและที่ดินเก่าแก่ต้องลงทุน ลงแรงมากจึงจะได้ผลพอเลี้ยงกันนั้น ราคาอาหารจำเป็นจะต้องแพงมาก เมื่ออาหารแพงมากค่าแรงของคนทำงานจะต้องแพงขึ้นตามกัน เมื่อค่าแรง แพงราคาสินค้าทุกอย่างที่ทำขึ้นใช้ในเมืองหรือที่จะส่งออกขายนอกประเทศ ก็จะต้องแพงขึ้นด้วย เพราะต้องลงทุนทำสินค้านั้นมากไป เป็นการเสียเปรียบ แก่ชาวต่างประเทศที่มีแผ่นดินเพาะปลูกอาหารกว้างใหญ่ พลเมืองได้กินอาหาร ราคาต่ำ ค่าแรงต่ำทั้งราคาสินค้าที่จะทำขึ้นขายแข่งแย่งกันนั้นก็จะต่ำกว่า สินค้าอังกฤษด้วย ชาวอังกฤษเห็นเหตุที่อาจเสียเปรียบเขาได้ดังที่กล่าวมานี้ จึงได้เลิกการป้องกันผลเพาะปลูกและสินค้าอื่นเสียทุกอย่าง ปล่อยให้ สินค้าต่างประเทศไหลเข้าไปในบ้านเมืองได้โดยสะดวก ราคาอาหาร ในเมืองก็ตกต่ำลงเพราะได้อาศัยอาหารต่างประเทศเพิ่มเติมเข้าไป ทุนและแรงที่ต้องไปป่วยการใช้ในการเพาะปลูกซึ่งเป็นที่ยกนดรออยู่แต่ ก่อนนั้น มาภายหลังนี้ราคาอาหารถูกลง จะทำการอยู่ในที่ชนิดนั้นไม่ได้ ต่อไป เจ้าของทุนก็จำจะต้องถอนทุนไปคิดอ่านทำการอย่างอื่นอยู่เอง เมื่ออาหารถูกลงค่าแรงทำการถูกลง การหัตถกรรมและการพาณิชย์กรรม ได้อาศัยใช้ทุนที่ป่วยการอยู่แต่ก่อนเพิ่มเติมขึ้นด้วย การสองอย่างนั้น

ก็ฟังจะต้องเจริญขึ้นได้โดยรวดเร็ว การหัตถกรรมและพาณิชยกรรมของพลเมืองอังกฤษแต่ก่อนก็จำเริญอยู่มากกว่าประเทศที่ใกล้เคียงอยู่แล้ว กรุงอังกฤษมีเมืองขึ้นอยู่ทั่วโลกเป็นตลาดคอยซื้อสินค้าอังกฤษอยู่เป็นนิจ แต่ลำพังพลเมืองอังกฤษแข่งขันประชันฝีมือกันเองก็ชำนาญชาญฉลาดอยู่เสมอกัน ไหนยังคนทำงานในกรุงอังกฤษจะหมั่นและอดทนทำงานได้นานมากกว่าพลเมืองอื่นอยู่เป็นธรรมดาด้วย เพราะฉะนั้นการที่รัฐบาลอังกฤษเปิดความสะดวกให้แก่การค้าขายทั่วไปนั้น จึงเป็นคุณแก่ชาติอังกฤษเป็นอันมาก บ้านเมืองยิ่งจำเริญขึ้น ทุนงอกมากขึ้น การค้าขายจำเริญมีเรือบรรทุกสินค้าทวีมากขึ้นเพียงใด อำนาจของกรุงอังกฤษก็มากขึ้นตามกัน พลเมืองในแผ่นดินอังกฤษไม่ได้อาศัยผลเพาะปลูกในเมืองเป็นกำลังเลี้ยงตัวพอกิจจริง แต่ในได้พื้นแผ่นดินอุดมไปด้วยแร่เหล็กและมีถ่านหินในที่ใกล้กันเป็นอันมากด้วย การถลุงเหล็กและหัตถกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้อง กับเครื่องเหล็กก็ต้องทำได้โดยราคาต่ำกว่าประเทศอื่นอยู่เอง แร่เหล็กนั้นถึงโดยว่าจะเป็แร่ที่ราคาต่ำเพราะมีอยู่มากทั่วไปในโลกก็จริง แต่เมื่อมนุษย์เราใช้เครื่องมือที่ทำด้วยธาตุเหล็กมากกว่าธาตุอื่นหลายส่วนนัก ประเทศใดที่มีถ่านหินใช้ประกอบด้วย การทำเครื่องเหล็กสารพัดอย่างก็ต้องรุ่งเรือง มีผลมากอยู่เอง ผลของการหัตถกรรมซึ่งเกิดจากแร่เหล็กและถ่านหินนั้น อังกฤษส่งออกไปแลกอาหารจากต่างประเทศเข้ามาเลี้ยงกัน พลเมืองชำนาญการหัตถกรรมและพาณิชยกรรมมาก่อนแล้ว เมื่อทำการค้าขายได้โดยสะดวก ก็รับสินค้าซึ่งเป็นผลเพาะปลูกและของสารพัดอย่างที่เกิดในพื้นแผ่นดินของนานาประเทศทั่วโลกเข้าไปดัดแปลงแต่งสรรขึ้นเป็นสินค้าใหม่ส่งกลับออกไปขายได้ทั่วไปอีก ในที่สุดชาติอังกฤษเลี้ยงตัวอยู่ได้ด้วยการหัตถกรรมและพาณิชยกรรมโดยแท้ ประเทศอเมริกาเหนือ

แม้แต่ปลูกฝ้ายและเลี้ยงแกะได้เอง ทอผ้าได้เองแล้ว ก็ยังไม่พ้นที่จะต้องขายฝ้ายให้อังกฤษไปทอผ้าขึ้นแข่งกันขายในตลาดต่างประเทศได้ ค่าแรงในประเทศอังกฤษต่ำกว่า พลเมืองมีความชำนาญกว่า ชาตอังกฤษแม้แต่ต้องซื้อฝ้ายเมืองอื่นมาใช้ก็ยังอุตสาห์ทอผ้าได้ดีและขายราคาถูกกว่าเมืองที่เพาะปลูกของเดิม

การค้าขายโดยทางสะดวกมีผลดีเป็นความเจริญมากแก่ชาติอังกฤษดังที่ได้กล่าวมาเช่นนั้นก็จริง แต่เหตุใดประเทศอิสราฟใหญ่ ๆ ในยุโรปและอเมริกาจึงเห็นเป็นการผิดตรงกันข้ามไป ยังถือว่าการป้องกันจะทำให้บ้านเมืองของเขาเจริญดีกว่าอยู่เสมอ

แต่เมื่อจะพิจารณาเหตุผลทั้งปวง ที่ได้ชักชวนให้ประเทศเหล่านั้นนิยมไปข้างทางป้องกันฝ้ายเดียวให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นนั้น ในขั้นต้นจำเป็นจะต้องดูภูมิศาสตร์ ทำเลที่ และตรวจจุดจุดหมายเหตุของประเทศที่ต่างกันเพียงที่เกี่ยวข้องแต่จำเพาะการค้าขาย พอให้รู้เค้าความเสียก่อนว่าลักษณะของประเทศต่าง ๆ นั้น เป็นอย่างไรมาแต่เดิม พลเมืองทำการกสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยกรรมเจริญขึ้นเป็นลำดับมาได้อย่างไร และเพราะมีทางได้ทางเสียอย่างไร ประเทศเหล่านั้นจึงมิได้เห็นดีในการที่จะปล่อยให้ค้าขายกันโดยสะดวกอย่างประเทศอังกฤษที่ได้ประพฤติดูอยู่ทุกวันนี้เป็นต้น ต่อเมื่อได้ทราบความที่กล่าวมานี้บ้างแล้ว ผู้ศึกษาจึงจะตัดสินใจได้ว่าประเทศสยามควรจะเดินทางตามวิธีไหนหรือจะจัดการผ่อนผันอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับภูมิประเทศและพลเมืองของเรา แต่จะยกเรื่องราวของประเทศต่าง ๆ มาพรรณนาเรียงตัวเป็นลำดับไปในที่นี้จะยืดเยื้อนัก จำเป็นจะต้องลดความไว้วางใจในหมวดหน้าต่อไป

หมวด ๑๔

การป้องกัน (Protection)

การปันหน้าที่กันทำงาน ในระหว่างพลเมืองชาติเดียวกันและ
ในระหว่างพลเมืองต่างชาติต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นผลประโยชน์
ได้อย่างมากที่สุด จำจะต้องอาศัยการค้าขายสำหรับที่จะนำสินค้า
ซึ่งเป็นผลของแรงทำการโดยแบ่งหน้าที่กันทำนั้นไปแลกเปลี่ยนซึ่งกัน
และกันในทำเลที่ต่าง ๆ ซึ่งจะมีผู้ต้องการแลกหรือซื้อสินค้านั้นไปใช้
การค้าขายดำเนินไปได้โดยสะดวกเท่าใด และยิ่งกว้างขวางห่างไกลออกไป
ได้เท่าใด ทั้งการค้าขายเปิดหนทางให้ผู้ทำสินค้าประมูลแข่งแย่งกันขาย
ลดราคาให้ถูกลงในระหว่างพลเมืองชาติเดียวกัน และในระหว่างพลเมือง
ผู้ทำสินค้าที่ต่างชาติต่างประเทศกันได้โดยสะดวกเท่าใด ลงปลายผู้ที่ต้องการ
ใช้สินค้านั้นคงได้ประโยชน์มาก โดยที่ราคาสินค้าจะถูกลงเพราะการประมูล
แข่งแย่งกันในระหว่างผู้ทำเสมอ

ถ้าปล่อยให้การค้าขายดำเนินไปได้โดยลำพังตัว ปล่อยให้พลเมือง
ซึ่งเป็นผู้ทำสินค้าประกวดประชันประชันกันได้โดยสะดวก และปล่อยให้
ผู้ซึ่งจะต้องการใช้สอยสินค้านั้นเลือกซื้อเอาแต่ของที่ราคาถูกได้ตามชอบใจ
แล้ว การที่ปล่อยให้ผู้ทำของขายปล่อยให้พ่อค้าและปล่อยให้ผู้ใช้สอย
ของทำได้ตามชอบใจเช่นนี้ จะเรียกได้ว่าเป็นการค้าขายโดยสะดวกแท้

(Free Trade) ถ้าการทำงานนี้เป็นไปได้โดยสะดวกในระหว่างพลเมืองเดียวชาติเดียว และอยู่ในการปกครองของรัฐบาลเดียวกัน ใช้กฎหมายอย่างเดียวกันแล้ว ความเจริญของชาตินั้นจะมีแต่ดีขึ้นเสมอไป เป็นแน่ การประกวดประชันประชันกันทำสินค้าขายสะดวกเท่าใด ผู้ที่ทำสินค้านั้นจะมีความรู้ความชำนาญและมีฝีมือช่างของว่องไวขึ้นทุกที ถ้าในการทำสินค้าประชันกันนี้ ผู้ใดอ่อนเพลียลงทำสู้เพื่อนไม่ได้ ก็เป็นอันว่าควรจะไปหาการอย่างอื่นที่ทำได้ถนัดกว่านั้นทำต่อไป การเคราะห์ร้ายเช่นนี้เป็นอยู่ในบ้านเมืองเสมอ แต่หากว่าเป็นแต่น้อยคน บางครั้งบางครั้งที่ตำบลโน้นบ้างที่นี่บ้าง แห้งละคนแห้งละหมู่ไม่ได้เป็นพร้อมกันทั่วไป บ้านเมืองก็ไม่รู้สึกความเสียหายอย่างใด

แต่เมื่อการค้าขายเช่นนี้จะแผ่ไพศาลออกไปพันเขตแดนพันความปกครองของรัฐบาลเดียวกันชาติเดียวกัน เป็นการค้าขายระหว่างประเทศที่ต่างก็มีอิสรภาพด้วยกัน ประเทศหนึ่งก็มุ่งหมายแต่จะบำรุงพลเมืองของเขาเป็นใหญ่ยิ่งกว่าพลเมืองประเทศอื่นเป็นธรรมดา นั่นผลประโยชน์ของประเทศหนึ่งคงจะต่างกัน ชัดกัน หรือเป็นการต่อสู้กัน ในระหว่างพลเมืองที่ต่างชาติต่างประเทศกันอยู่บ้างเป็นแน่ การประมูลแข่งแย่งกันในการทำผลประโยชน์เลี้ยงชีพ คงเป็นเหตุที่จะก่อความคิดเห็นการได้เปรียบเสียเปรียบแก่กันเป็นความลำเอียงเข้าข้างชาติของตัวเองที่ไม่อยากจะให้เสียเปรียบแก่ชาติอื่น หรืออยากจะได้เปรียบแก่ชาติอื่นอยู่เป็นธรรมดาของโลกทั่วไป เพราะเช่นนี้การสงครามในระหว่างนานาประเทศจึงได้มีขึ้นเป็นครั้งคราว ตั้งแต่ขึ้นประณมบรมโบราณมาจนถึงเท่าทุกวันนี้ ต่อสู้กันโดยทางการใช้กำลังทหารและอาวุธแล้ว ยังต่อสู้กันในทาง การแก่งแย่งทำผลประโยชน์ในการกสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชย์กรรม

เป็นนิจันรินทรอยู่อีก รัฐบาลต้องจัดการป้องกันเขตแดน และป้องกันผลประโยชน์ของพลเมืองในการทำมาหากินด้วยกันทั้งสองอย่าง ถ้ามิฉะนั้นก็จะตั้งตัวเป็นอิสรภาพอยู่ไม่ได้

ในการป้องกันทางค้าขายนั้น ความคิดก็จะมีอยู่ว่าจะทำการใด จึงจะป้องกันการกสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยกรรมของพลเมืองไม่ให้เสื่อมทรามลงเพราะการประมูลแก่งแย่งของนานาประเทศได้ขึ้นหนึ่งแล้ว ยังจะต้องคิดต่อไปอีกชั้นหนึ่งว่า จะช่วยบำรุงอุดหนุนอย่างใด อำนาจและกำลังของพลเมืองที่จะทำผลประโยชน์ขึ้นได้นั้นจะแข็งแรงพอที่จะต่อสู้อำนาจเช่นเดียวกันของนานาประเทศได้

ถ้าปล่อยให้พลเมืองทำการค้าขายกับนานาประเทศได้ตามชอบใจ โดยสะดวก ราคาสินค้าที่ทำอยู่ในเมืองตกต่ำลง จนผู้ทำไม่มีกำไรรู้เขาไม่ได้ต้องละทิ้งการหากินอย่างนั้นเสีย บ้านเมืองจะต้องขัดสนยากจนลงเพียงที่ประโยชน์อย่างนั้นจะขาดไปแต่บุคคลผู้ที่ซื้อสินค้าอย่างนั้นใช้นั้นแน่แล้วจะต้องยินดีเพราะซื้อได้ราคาถูก ผู้ทำจะขาดทุนเสียหายลงเท่าใดก็ไม่จำเป็นจะต้องคิดไปถึง และพ่อค้าสิ่งของต่างประเทศนั้นก็เหมือนกัน เมื่อค้าขายมีกำไรอยู่แล้ว ผู้ทำหรือผู้ซื้อจะได้เปรียบเสียเปรียบกันจนฉิบหายล้มละลายลงอย่างใดก็ไม่พลอยเสียหายด้วย ขอแต่ให้ได้ซื้อถูกขายแพงอยู่ได้ก็แล้วกัน ค้าขายไม่มีกำไรเมื่อใดจะถอนทุนเลิกการค้าขายไปอยู่เสียที่อื่นก็ได้

ที่แท้จริงผู้ที่เป็นพลเมืองเดียวชาติเดียวกันนั้น แม้แต่ว่าต่างคนต่างก็จะปันหน้าที่กันทำงานคนละสัดส่วนต่างกันก็ดี แต่โดยที่ต้องพึ่งพาอาศัยแรงทำการที่ต่างกัน เป็นการพาดพิงต่อเนื่องกันจึงมีความเจริญได้นั้น

ถ้าการแผนกใดทรุดโทรมลงอย่างหนึ่งแล้ว ความทรุดโทรมนั้นก็จะพลอยกระทบกระเทือนไปถึงตัวได้ไม่มากนักน้อยทุกครั้งไป

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำสินค้าในบ้านเมืองเสื่อมทรามลงเป็นความเสียหาย เพราะชาวต่างประเทศส่งเข้ามาขายลดราคาลงก็ดี เพื่อถนอมการทำสินค้าซึ่งยังไม่เจริญดีนั้น ให้มีเวลาเจริญดียิ่งขึ้นได้อีกก็ดี รัฐบาลจำเป็นต้องตั้งพิกตเก็บภาษีสินค้าที่เข้ามาในเมืองนั้น ให้แรงพอกับที่จะไม่ให้ชาวต่างประเทศขายสินค้าต่ำกว่าราคาลงกว่าสินค้าเช่นเดียวกันที่ทำอยู่ในเมืองนั้นได้ หรือเมื่อเห็นว่าชาวเมืองจะทำสินค้าอย่างใดส่งออกไปขายนอกประเทศ เป็นการที่สามารถจะแข่งสู้เขาได้ แต่ในขั้นต้นชาวเมืองยังไม่มี ความชำนาญพอหรือยังตั้งตัวไม่ได้มั่นคงพอ รัฐบาลก็ต้องช่วยส่งเสริมอุดหนุนให้ผู้ทำสินค้าอย่างนั้นกล้าแข็งขึ้น โดยที่จะเอาเงินแผ่นดินออกให้เป็นบำเหน็จเพิ่มเติมให้ผู้ทำมีกำไรในจำนวนสินค้าที่ส่งออกไปขายต่างประเทศพอสมควรที่จะชักชวนให้มีน้ำใจขึ้นบ้าง

การที่รัฐบาลทำเช่นนี้ เป็นการทำให้ราคาสินค้าที่ป้องกันนั้นแพงขึ้น พลเมืองผู้ที่ซื้อสินค้าใช้ต้องเปลืองเงินมากขึ้นเท่าใด ก็เท่ากับว่ารัฐบาลลำเอียงเอาเงินของผู้ซื้อของที่แพงขึ้นนั้นไปให้แก่ผู้ทำเป็น การสงเคราะห์กันฝ่ายเดียว และการที่รัฐบาลจัดแจงให้ราคาสินค้าแพงขึ้นโดยวิธีป้องกันนี้ กระทำให้สินค้านั้นน้อยลงเพราะชาวต่างประเทศจะส่งน้อยไปหรือไม่ส่งเลย ถ้าจำนวนสินค้าไม่พอใช้ ชาวเมืองจะต้องทำเพิ่มเติมขึ้นเอง ถ้ามีกำไรดีต่างก็จะประมูลแข่งขันประชันกันเอง มีความชำนาญชำนาญขึ้นและจะลดราคาสู้กันเองจนกว่าราคาจะต่ำลงพอกับที่จะส่งออกไปขายแข่งราคากับเขาในนานาประเทศได้

ทำเช่นนี้เป็นการเปลืองทรัพยากรมาก ป่วยการลงทุนและเวลามาก ก็จริง แต่ถ้าไม่ลงทุนบำรุงและถนอมการอย่างนั้นไว้บ้าง พลเมืองก็ไม่มีทางที่จะสู้ชาวต่างประเทศได้เสียเลย

ต้องอาศัยชาวต่างประเทศมากขึ้นเท่าใด ความอิสระของบ้านเมือง ก็จะเสื่อมทรามลงเท่านั้น จะเสื่อมทรามลงจนที่สุดพลเมืองจะต้องตกอยู่ในใต้อำนาจชาวต่างประเทศได้ ประโยชน์ที่เห็นแต่จะได้ทางซื้อของราคาถูกง่าย ๆ นั้น ลงปลายจะเป็นการทำลายตัวเองไป

เมื่อได้ตรวจดูจุดหมายเหตุและพงศาวดารของต่างประเทศ ที่มีอำนาจใหญ่ต่าง ๆ แต่ต้นเดิมมา ก็จะได้เห็นว่าความเจริญของเขา ในขั้นต้นเกิดจากการกสิกรรมก่อน พลเมืองทำการกสิกรรมประกอบ ความชำนาญ ความรู้วิชา จนมีความคิดทำการปลูกเพาะได้ผลบริบูรณ์ ดีแล้ว การหัตถกรรมทำของบริโภคคน่งหม่มใช้สอยก็เกิดมีมากอย่างต่างชนิดขึ้นทุกที ผลของการหัตถกรรมในขั้นต้นได้แลกเปลี่ยนกันกับ ผลเพาะปลูกในระหว่างคนพวกเดียวกันก่อน ครั้นพลเมือง มีความขยันขันแข็งและค่อยประหยัดทรัพยากรเป็นทุนได้มากขึ้น ทำการเพาะปลูกและทำสิ่งของใช้สอยได้มากมายจนเหลือใช้ในบ้านเมืองแล้ว การค้าขายต่างประเทศก็ค่อยเกิดขึ้นต่อไป พ่อค้าขนเอาผลของแรงทำการเพาะปลูกและหัตถกรรมที่มีเหลือใช้นั้นไปเที่ยวขายส่งตามประเทศต่าง ๆ ที่จะต้องการใช้ แล้วก็ซื้อของซึ่งพลเมืองของตัวจะต้องการใช้ กลับไปขายให้ต่อไป สินค้าที่ซื้อแล้วนำเข้ามาขายในเมืองนั้นจะเป็นของชนิดที่ชาวเมืองทำเองไม่ได้จึงไม่มีใช้ก็ดี หรือเป็นของชนิดที่ชาวเมืองทำได้เองแต่สู้ของต่างประเทศไม่ได้ เพราะฝีมือทำเลวกว่า หรือทำได้

เหมือนกันแต่ราคาแพงกว่าก็ดี สักแต่ว่าพ่อค้าเห็นว่าขายมีกำไรแล้ว ก็จะนำสินค้านั้นเข้ามาขายเสมอไป ข้างฝ่ายผู้ซื้อใช้เมื่อเห็นได้เปรียบ เพราะซื้อได้ราคาถูกกว่าของที่ทำในบ้านเมือง ก็ต้องชอบซื้อของต่างประเทศ อยู่เอง ชาวเมืองที่ทำสินค้าเช่นนั้นจำเป็นจะต้องขยันขันแข็งทำสินค้า ของตัวให้ดีขึ้นเสมอกันกับสินค้าต่างประเทศ หรือให้ดียิ่งกว่า ทั้งราคาก็ต้อง ขายถูกลงเสมอกันหรือถูกกว่าด้วย มิฉะนั้นชาวเมืองก็จะไม่ซื้อ ในขั้นต้น ผู้ทำสินค้าในเมืองทำแข่งขันประชันกันอยู่ในพวกเดียวกันชาติเดียวกันแล้ว ในขั้นหลังนี้จะต้องแข่งขันประชันกันขึ้นกับสินค้าที่ชาวต่างประเทศ ทำส่งเข้ามาขายนั้นอีก สินค้าชนิดใดที่ทำสู้เขาไม่ได้ก็ต้องเสื่อมทรามลง ผู้ทำต้องขาดทุนมากและน้อยสุดแล้วแต่ว่าทุนที่ได้ลงไปนั้น จะได้ก่อราก สร้างโรงงานสร้างเครื่องมือซื้อที่ดินไว้มากน้อยเพียงใด และส่วนคนทำงาน ที่อาศัยเลี้ยงชีพอยู่ในการชนิดนั้นจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใด

ถ้าการที่ชาวต่างประเทศรุกรานเข้ามาแข่งแย่งนี้ สามารถ จะทำให้เป็นการเสียหายเสื่อมทรามลงในบ้านเมืองได้มากในภายหน้า เพราะชาวเมืองจะสู้เขาไม่ได้แน่แล้ว ต่อไปนี้รัฐบาลก็จำเป็นต้อง เข้าแทรกมือช่วยจัดการป้องกันอยู่เอง จะป้องกันด้วยอุบายเก็บภาษีสินค้า เข้าเมืองชนิดนั้น จนสินค้าต่างประเทศจะเข้ามาขายแข่งราคาไม่ได้ หรือด้วยอุบายทำหนังสือสัญญาแลกเปลี่ยนคุณประโยชน์ซึ่งกันและกัน กับประเทศที่เข้ามาแข่งขันประชันอยู่อย่างใดก็ดี สักแต่ว่าจะช่วยชาติ ของตัวได้เพียงใดก็ต้องช่วยจนสุดกำลัง แม้แต่ถึงกับต้องพาลหาเหตุอื่น ทำสงครามกัน เพราะเหตุนี้เป็นใหญ่ก็มี ความข้อนี้ไม่ต้องอ้างไปถึง พงศาวดารแต่ปางก่อนเลย ที่ชาติเยอรมนี ชาติออสเตรีย ทำสงคราม

กันอยู่กับชาติอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย ญี่ปุ่น และอิตาลีทุกวันนี้ ก็เกิดจาก
มูลเหตุเดิม ที่อิจฉาริชยากันในการแข่งแย่งกันค้าขายจนเกลียดชังกันหนัก
ขึ้นทุกชั้นไป ชาติเยอรมนีแข่งแย่งชาติอังกฤษ ฝรั่งเศสในการหัตถกรรม
พาณิชย์กรรม และการเดินเรือหนักขึ้นเสมอมาเพียงใด ดูแต่การค้าขาย
ในประเทศเราแห่งเดียวก็จะเห็นปรากฏได้แล้ว

การกสิกรรมและหัตถกรรมต้องอาศัยการพาณิชย์กรรมภายใน
เมืองและนอกประเทศเป็นใหญ่แล้ว การพาณิชย์กรรมยังต้องอาศัย
การเดินเรือต่อไปอีก ความเจริญของบ้านเมืองพึงจะดีขึ้นเป็นลำดับไปดังที่
กล่าวมา ในขั้นต้นเมื่อพลเมืองยังเป็นป่าเถื่อนโง่เขลาทำได้แต่การปศุสัตว์
การเพาะปลูกอย่างเดียวนั้น ถ้ามีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันกับนานา
ประเทศเป็นการสะดวกได้ดีเท่าใด พลเมืองได้เปิดหูเปิดตาเห็นของต่าง ๆ
นานาที่ชาวต่างประเทศทำเข้ามาขาย ได้ทำการคบค้าสมาคมกับชาวต่างประเทศ
ได้เรียนวิชาความรู้ความชำนาญของเขามากขึ้นเท่าใด ก็จะมีผลความฉลาด
ขึ้นเสมอไป ในขั้นต้นการค้าขายโดยสะดวก (Free Trade) จะเป็นคุณแก่
บ้านเมืองมาก ครั้นต่อไปชาวเมืองมีปัญญากล้าแข็งขึ้นจะทำการกสิกรรม
หัตถกรรม และพาณิชย์กรรมสู้กับเขาบ้าง มิฉะนั้นก็จะเอาตัวไม่รอด เพราะ
จะต้องพึ่งพาอาศัยเขามากเกินไป ทีนี้รัฐบาลจะต้องเข้าป้องกันช่วยบำรุง
ส่งเสริมจนเต็มกำลัง จนกว่าชาวเมืองจะตั้งการทำการมาหาขึ้นแข่งขันประชัน
กับเขาได้จนเสมอกัน จึงจะปล่อยให้ทำการค้าขายกันกับนานาประเทศได้
โดยสะดวกอย่างเดิม

ในการค้าขายแลกเปลี่ยนผลของแรงทำการซึ่งกันและกันนั้น
แน่แล้วในขั้นต้นการค้าขายภายในประเทศสำคัญมากกว่าพลเมืองได้พึ่งพา
อาศัยแรงงานซึ่งกันและกัน เป็นการเลี้ยงตัวพึ่งตัวเองได้ดีพร้อม
มีความเจริญทั่วหน้ากันในการกสิกรรมและหัตถกรรม ต่างฝ่ายก็ต่าง
สร้างสินค้าขึ้นแลกเปลี่ยนกัน จนเกินส่วนต้องการใช้เหลือเฟือแล้ว
จึงจะนำเอาสินค้าที่เหลือใช้ในเมือง ซึ่งเป็นแต่ส่วนน้อยในผลของแรง
ทำการนั้น ส่งออกไปขายแลกเปลี่ยนเอาสินค้าต่างประเทศเข้ามาใช้บ้าง
การที่ส่งสินค้าออกไปขายนอกประเทศต้องเติมค่าแรงขนและค่าระวางเรือ
หรือรถไฟลงในราคาสินค้าอีกชั้นหนึ่ง ราคาสินค้านั้นยิ่งแพงขึ้น เพราะฉะนั้น
ประเทศที่ต้องอาศัยใช้สินค้าต่างประเทศ ซึ่งเป็นผลของการหัตถกรรม
เป็นใหญ่ จึงแพ้เปรียบแก่ประเทศที่จะทำการหัตถกรรมได้เอง และประเทศนี้
ยังจะแพ้เปรียบประเทศอื่นในการค้าขายต่อไปอีกชั้นหนึ่ง ถ้าการเดินเรือ
เองไม่ได้หรือไม่มีเรือใช้พอ ก็จะต้องอาศัยของประเทศอื่นซึ่งมีการหัตถกรรม
และกสิกรรมเจริญดีอยู่แล้ว

การป้องกันในประเทศอังกฤษแต่ครั้งโบราณ

ประเทศอังกฤษในสมัยนี้มั่งมีบริบูรณ์เจริญดียิ่งใหญ่กว่า
ประเทศอื่นในโลก ดีพร้อมทั้งการหัตถกรรม พาณิชยกรรม และการเดินเรือ
ซึ่งไม่มีชาติใดจะเสมอ เพราะฉะนั้นประเทศอังกฤษจึงเปิดให้การค้าขาย
ดำเนินไปโดยสะดวกไม่ตั้งพิกัดอัตราเก็บภาษีสินค้าเข้าเมืองเป็นการ
ป้องกัน เพราะไม่เกรงการประมูลแข่งขันของชาติที่จะส่งสินค้าเข้าไป

ขายลดราคาในเมืองได้มากนัก เก็บภาษีแต่ในสินค้าบางอย่างซึ่งเห็นว่าจะเป็นของบริโภคและใช้สอยเป็นการเผอเรอที่ไม่จำเป็นต้องบริโภคหรือใช้สอยให้เปลืองทุนไปเปล่า ๆ เช่น ใบชา สุรา ยาสูบ เป็นต้น

แต่เมื่อได้ตรวจดูพงศาวดารของประเทศอังกฤษแต่ต้นมาแล้ว ก็จะเห็นได้ทันทีว่า เพราะเหตุที่รัฐบาลแต่ก่อนได้ป้องกันบำรุงการหัตถกรรม และส่งเสริมการเดินเรือมาสัก ๖๐๐ ปีมาแล้ว การหัตถกรรมและพาณิชยกรรมกับการเดินเรือของอังกฤษจึงได้เจริญใหญ่โตขึ้นถึงเพียงนี้ได้

ชาติอังกฤษแต่โบราณ เมื่อทำการเพาะปลูกยังไม่เจริญพลเมืองได้อาศัยกินเนื้อสุกรเป็นกันมากกว่าเนื้อสัตว์อย่างอื่น เพราะเหตุว่าสุกรนั้นเลี้ยงตัวเองได้ โดยที่เทียวหาอาหารตามทุ่งและชายป่าได้พอแล้วก็ป็นสัตว์ที่เกิดทวีคูณได้รวดเร็วด้วย ครั้นต่อไปการกสิกรรมค่อยเจริญขึ้นการค้าขายกับต่างประเทศที่ใกล้เคียงค่อยมีมากขึ้น การเลี้ยงสุกรก็เสื่อมลง มีการเลี้ยงแกะ เลี้ยงโค และม้ามาก ดังที่จะเห็นได้ในจดหมายเหตุของ ดร.ฮูม (Hume) ว่าในคริสต์ศักราช ๑๓๒๗ นั้นท่านลอร์ดสเปนเซอร์ผู้ที่มีบรรดาศักดิ์คนหนึ่งในสมัยนั้น มีที่ดินอยู่ ๖๓ ตำบลเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นจำนวนดังนี้คือ :-

แกะ ๒๘,๐๐๐ โค ๒,๒๐๐ ม้า ๕๖๐ สุกร ๒,๐๐๐ เมื่อคิดเฉลี่ยดู ก็จะได้จำนวนสัตว์เป็นส่วนดังต่อไปนี้คือ ในที่แห่งหนึ่งมีแกะ ๔๕๐ โค ๓๕ ม้า ๙ สุกร ๓๒ จำนวนแกะที่เป็นส่วนมากกว่าอื่นนำความให้เห็นได้ว่า ในสมัยนั้นขนแกะสำหรับทอผ้าเป็นสินค้าใหญ่สำคัญของชาติอังกฤษ

แต่ในสมัยนั้นการค้าขายต่างประเทศในกรุงอังกฤษตกอยู่ในมือชาวต่างประเทศทั้งสิ้น

การค้าขายพวกฮันเซียติกส์ (Hanseatic League)

ในสมัยนั้นการค้าขายทางเรือข้างตอนเหนือทวีปยุโรป อยู่ในมือพลเมืองพ่อค้าพวกหนึ่งคือพวกฮันเซียติกส์ ซึ่งรวมทำสัญญาเข้าเป็นพวกเดียวกัน รวมที่สุดที่เยวตั้งอยู่ได้ถึง ๙๐ หัวเมืองเรียงรายกันอยู่ตามชายทะเลมหาสมุทรแอตแลนติก มหาสมุทรเยอรมัน และทะเลบอลติก ตั้งท่าเลที่ค้าขายรายทางไปในประเทศฮอลแลนด์ อังกฤษ นอร์เวย์ เยอรมนี รัสเซีย ตลอดเข้าไปในที่ตอนจนถึงประเทศโปแลนด์ ตั้งเมืองลูเบค (Lubeek) เป็นที่ประชุมของพวกหัวหน้าผู้แทนตัวของพวกพ่อค้าตามเมืองต่าง ๆ และมีท่าเลที่ค้าขายสำคัญที่เมืองโนฟโกรัด (Novgorod) ในประเทศรัสเซีย ในเมืองบูร์โกส (Burgos) เมืองลอนดอน และในเมืองแบร์เกิน (Bergen) ในประเทศนอร์เวย์ เป็นต้น พลเมืองพวกนี้ทำแต่การพาณิชย์กรรมตั้งหน้าแต่จะขนสินค้าไปเที่ยวแลกเปลี่ยนกันตามประเทศต่าง ๆ เป็นใหญ่ ไม่ได้ทำการกสิกรรมหรือหัตถกรรมเอง เพราะฉะนั้นจึงต้องอยู่ไม่ได้ตลอดมาถึงทุกวันนี้ และมูลเหตุเดิมที่ได้รวบรวมกันเข้าเป็นพวกเดียวกันนั้น ก็เพื่อจะป้องกันพวกสลัดที่คอยปล้นเรือค้าขายอยู่ตามทะเลที่ได้กล่าวมานั้นเป็นต้น

ที่ไปตั้งอยู่ในกรุงลอนดอนนั้น พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษริอ่านเกลี้ยกล่อมเอาเข้าไปจากประเทศเยอรมนี ตั้งแต่เมื่อคริสต์ศักราช ๑๒๕๐ มีพ่อค้าพวกนี้ขนสินค้าซึ่งเป็นผลของการกสิกรรมเมืองอังกฤษ มีขนแกะเป็นใหญ่ออกไปส่งที่ห้างของเขาในเมืองบูร์โกส (Burgos)

แล้วแลกเอาผ้าสักหลาดซึ่งชาวเมืองเบลเยียมทอขึ้นกลับเข้าไปขาย
ชาติอังกฤษเป็นต้น

ครั้นต่อมาในแผ่นดินพระเจ้าแผ่นดินเอ็ดเวิร์ดที่ ๓ คริสต์ศักราช
๑๓๓๑ ทรงเห็นว่าชาติอังกฤษจะทอผ้าเสียเองดีกว่าจะส่งแต่ขนแกะออกไป
ให้ชาวต่างประเทศทอให้พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้ จึงเกลี้ยกล่อมชักชวน
พวกชาวเมืองเฟลมมิง (เบลเยียม) เข้าไปตั้งการทอผ้าในเมืองอังกฤษบ้าง
เพื่อจะสอนให้ราษฎรเรียนอย่างทำ ครั้นชาวเมืองเรียนการทอผ้าได้บ้างแล้ว
อยู่มาไม่ช้านานสักเท่าใดก็ห้ามไม่ให้พลเมืองใช้ผ้านุ่งห่มที่ทำเข้ามาจาก
เมืองต่างประเทศเป็นอันขาด บังคับให้ใช้แต่ผ้าสักหลาดที่ทอในเมืองอังกฤษ
ฝ่ายเดียว ความเจริญของชาติอังกฤษในการหัตถกรรมและพาณิชย์กรรม
จะนับได้ว่าตั้งต้นมาแต่แผ่นดินคิงเอ็ดเวิร์ดที่ ๓ ตั้งแต่นั้นไปการทอผ้าขน
แกะค่อยจะเจริญเป็นลำดับมาจนถึงแผ่นดินคิงเอ็ดเวิร์ดที่ ๔ คริสต์ศักราช
๑๔๑๓ ความริษยาต่อพวกพ่อค้าต่างประเทศในเมืองอังกฤษแก่กล้าขึ้น
จนถึงกับได้ห้ามผ้าต่างประเทศ และสินค้าบางอย่างไม่ให้เข้าเมืองอังกฤษ
การป้องกันและการบำรุงรักษาการหัตถกรรมของชาติอังกฤษ โดยทางตรง
และทางอ้อม โดยทางการสงครามและทางทำหนังสือสัญญาการค้าขาย
กับต่างประเทศมีเรื่อยมา จนชาติอังกฤษแย่งการค้าขายต่างประเทศจาก
พวกฮันเซียติกส์ซึ่งเข้าไปตั้งปดประตุค้าอยู่ในแผ่นดินอังกฤษเองนั้นได้
เต็มมือ การทอผ้าด้วยขนแกะของชาติอังกฤษ ในขั้นต้นทำได้แต่ผ้าเนื้อ
หยาบแล้วส่งออกไปย้อมสีและแต่งให้ดีขึ้นในเมืองเบลเยียม ครั้นมา
ในแผ่นดินคิงเจมส์ที่ ๑ และคิงชาร์ลที่ ๑ (คริสต์ศักราช ๑๖๐๓ ถึง ๑๖๔๐)
การป้องกันและการบำรุงสินค้านี้เข้มงวดขึ้นเสมอไป ลงปลายผ้าอย่างดี

ต่างประเทศเข้าไปในเมืองอังกฤษไม่ได้เลย กลับมีแต่ฝ้ายอย่างดีและที่ย้อมสี
ดินนั้นนอกจากประเทศอังกฤษฝ่ายเดียว รวมสินค้าทั้งสิ้นที่ออกนอกประเทศ
ในสมัยนั้นมีจำนวนผ้าสักหลาดอยู่เป็นเศษส่วนถึงเก้าในสิบ

วิชาช่างทำการหัตถกรรมอย่างอื่นก็ได้ขาดการบำรุง พระเจ้า
แผ่นดินที่สืบวงศ์ต่อเนื่องมาอยู่ต่อสำหรับเกลี้ยกล่อมชักชวนช่างชาวต่างประเทศ
ต่าง ๆ เข้าไปทำการให้ชาวเมืองเรียนทำตามเยี่ยงอย่าง การหัตถกรรมเจริญ
มากขึ้น การค้าขายทางเรือก็เจริญขึ้นตามกันเป็นลำดับ ไปจนถึงแผ่นดิน
พระนางเจ้าควีนเอลิซาเบธ (Queen Elizabeth) การค้าขายของชาติ
อังกฤษแข่งแย้งพวกฮันเซียติกหนักขึ้น พวกนี้จึงเข้าไปขอพระบารมี
พระเจ้าเอ็ดมอนด์เรอร์เยอรมันเป็นที่พึ่ง พระเจ้าเอ็ดมอนด์เรอร์ออกประกาศ
ห้ามไม่ให้พ่อค้าอังกฤษเข้าไปค้าขายในประเทศเยอรมนี (ปี ๑๕๙๖)
ต่อนั้นมาไม่ทันได้ถึงปี ควีนเอลิซาเบธก็ออกประเทศต่อสู้บ้าง เก็บบริบ
เอาเรือกำปั่นค้าขายของพวกฮันเซียติก ซึ่งเดินอยู่ในทะเลแถบนั้น
เสียถึง ๖๐ ลำ รวมทั้งสินค้าที่บรรทุกอยู่ในเรืออีกด้วย

ในสมัยเดียวกันนั้น การเดินเรือของประเทศฮอลแลนด์ (Holland)
เจริญดียิ่งกว่าอังกฤษ ชาวฮอลแลนด์ทำการหาปลาในทะเลแถบเหนือ
เป็นใหญ่อยู่พวกเดียว เดินเรือค้าขายตามหัวเมืองชายทะเลทั้งสองฝั่งแล้ว
ยังค้าสินค้าที่ต้องห้ามตลอดลงไปถึงประเทศสเปนอีก คอยตีปล้นสะดมเรือ
ของชาติสเปนที่บรรทุกธาตุเงินทองและสินค้าจากประเทศอเมริกาอยู่เสมอ
มีความเชี่ยวชาญในการสงครามทางเรือมากขึ้นทุกที กระทำให้ชาติอังกฤษ
มีความริษยาคิดแข่งแย้งขึ้นบ้าง

กฎหมายการเดินเรืออังกฤษ (The Navigation Act 1651)

ช่วงปลายประเทศอังกฤษเมื่อการหัตถกรรมค่อยเจริญขึ้น
สำมะโนครัวพลอยมากขึ้นตามกัน ต้องการอาหารมากขึ้น การหาปลา
ทำปลาเค็มเป็นอาหารเป็นที่ต้องการมากขึ้น ชาตอังกฤษก็ต้องมีเรือ
ใช้มากขึ้นตามกัน การขุดถ่านหินก็ค่อยเจริญขึ้นด้วย แต่ก่อนชาตอังกฤษ
ซื้อเรือกำปั่นจากชาวต่างประเทศที่ใกล้เคียง หรือไปเที่ยวสั่งให้ต่อเรือ
ตามอ่าวท่าเรือต่าง ๆ ในทะเลบอลติก (Baltic Sea) มาขึ้นนี้พระเจ้าแผ่นดิน
ทรงส่งเสริมอุดหนุนมากขึ้น ก็ริอ่านต่อเรือใช้เองบ้าง ต้องขนไม้จากชายทะเล
บอลติกมาทำเรือเสมอไป ชาตอังกฤษต้องส่งสินค้าที่ทำในเมืองออกไป
แลกเปลี่ยนกับไม้ จนที่สุดแย่งเอาการค้าขายทางเรือจากชาตฮอลแลนด์
และพวกฮันเซียติคสิกมาไว้ในมือได้มากขึ้นทุกที ความริษยาในระหว่าง
ประเทศอังกฤษกับฮอลแลนด์ในการแข่งแย่งกันค้าขายมีหนักขึ้น จนถึง
คริสต์ศักราช ๑๖๕๑ รัฐบาลอังกฤษเห็นมีกำลังพอที่จะต่อสู้ชาตฮอลแลนด์
ในทางเรือได้ จึงริอ่านทำกฎหมายสำหรับการเดินเรือของชาตอังกฤษ
ขึ้นเรื่องหนึ่ง (Navigation Act, 1651) อนุญาตให้แต่เรือของชาตอังกฤษ
และเฉพาะเรือของชาติต่างประเทศที่ทำสินค้านั้นบรรทุกสินค้าเข้าไป
ขายในเขตแดนอังกฤษได้ เรือของชาติอื่นนอกจากนี้ห้ามไม่ให้บรรทุก
สินค้าเข้าเมืองได้เป็นอันขาด รัฐบาลอังกฤษมีเจตนาที่จะตัดผลประโยชน์
ของชาตฮอลแลนด์โดยเฉพาะ ผลของกฎหมายนี้จึงกระทำให้เกิด

การสงครามขึ้นกับประเทศฮอลแลนด์ในไม่ทันจะครบรอบปีได้ทำสงครามกันตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๖๕๒ จนถึงเมษายน ๑๖๕๔ จึงได้ทำหนังสือสัญญาสงบศึกกันได้ ชาวอังกฤษมีชัยชนะทำลายกองทัพเรือของประเทศฮอลแลนด์ได้เป็นอันมาก ต่อئ้นมาในคริสต์ศักราช ๑๖๖๕ และคริสต์ศักราช ๑๖๗๒ ประเทศอังกฤษกับฮอลแลนด์ได้ทำสงครามทางเรืออีกสองครั้ง เพราะด้วยเหตุที่มีความริษยาต่อกันในการค้าขายในระหว่างสองชาตินี้เป็นต้น การสงครามทางเรือในสมัยนั้นมีใช้แต่จะรบกันแต่ในระหว่างกองทัพเรือของรัฐบาล พวกพ่อค้าพลเมืองต่างก็จัดแจงแต่งเรือค้าขายของเขาออกช่วยรบด้วย พวกนี้ก็มีเจตนาที่จะเป็นสลัดออกตีปล้นเรือของพวกข้าศึกโดยเฉพาะ ได้ความจากพงศาวดารของเดวิด ฮูม (David Hume) ว่าในระหว่างเวลาที่สองชาติทำสงครามกันนี้ชาติฮอลแลนด์เสียเรือแก่กองทัพเรืออังกฤษราวสัก ๑,๖๐๐ ลำ และข้างฝ่ายการเดินเรือค้าขายของชาติฮอลแลนด์ในทะเลเหนือและทะเลบอลติกนั้นเรือไปเรุตของพ่อค้าอังกฤษทำลายเสียเกือบสิ้นเชิง ในที่สุดได้ความว่าใน ๒๘ ปี ตั้งแต่การที่รัฐบาลอังกฤษได้ออกกฎหมายในการเดินเรือที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้นการค้าขายทางเรือของชาติอังกฤษเจริญขึ้นอีกเท่าตัว กฎหมายการเดินเรือนี้มีผลคือ :

๑. เปิดการค้าขายของชาติอังกฤษแผ่ไพศาลออกไปทั่วถึงประเทศฝ่ายเหนือทั้งปวง การค้าขายเหล่านี้แต่ก่อนอยู่ในมือชาติฮอลแลนด์ทั้งสิ้น

๒. เปิดให้ทำการค้าขายลอบลักหนีภาษีเข้าออกกับประเทศสเปนและโปรตุเกส ซึ่งมีผลประโยชน์เป็นอันมากนั้นให้กว้างขวางเจริญขึ้นได้มาก

๓. ทำให้ชาวอังกฤษทำการหาปลาแฮร์ริงและปลาวาฬเจริญขึ้น
การหาปลาสองอย่างนี้เดิมชาติฮอลแลนด์ทำอยู่ชาติเดียว

๔. ชาวอังกฤษได้ตั้งโคโลนีที่สำคัญใหญ่ในชั้นต้นลงมั่นคงได้
ที่เกาะเวสต์อินดีส โดยชนะสงครามในปี ๑๖๕๕ เป็นการปิดประตูค้า
น้ำตาลอ้อยในเกาะนั้นได้ฝ่ายเดียว

๕. อังกฤษทำหนังสือสัญญาชื่อเมทวูเอนตรีตี (Methuen Treaty)
กับประเทศโปรตุเกสได้สำเร็จ โดยฝีมือของราชทูตอังกฤษชื่อลอร์ดเมทวูเอน
ในปี ๑๗๐๓ กันการค้าขายของชาติเยอรมนีและชาติฮอลแลนด์ออกจาก
ประเทศโปรตุเกสและเมืองขึ้นของประเทศนั้นได้สิ้นเชิงแล้ว สัญญาว่า
ชาวอังกฤษจะลดพิกัดภาษีศุลกากรของประเทศโปรตุเกสที่ส่งเข้าไปใน
เมืองอังกฤษนั้นให้น้อยลงกว่าพิกัดภาษีที่เก็บจากศุลกากรของชาติอื่น
เป็นส่วนหนึ่งในสาม แต่ขอให้โปรตุเกสยอมให้ชาวอังกฤษได้ส่งผ้าเข้าไป
ขายในเมืองโปรตุเกสได้ โดยที่จะยอมเสียภาษีให้ตามราคาของร้อยละ ๒๓

พอทำหนังสือสัญญานี้แล้ว สินค้าซึ่งเป็นผลหัตถกรรม
ของอังกฤษก็ไหลท่วมเทเข้าไปขายแข่งราคากับสินค้าในเมืองโปรตุเกส
ได้สำเร็จตามปรารถนา ทำลายล้างการหัตถกรรมของชาวเมืองลงได้
สิ้นเชิง ชาวอังกฤษขนเอาเงินตราของประเทศโปรตุเกสออกจากเมือง
ไปได้สิ้นแล้ว ยังขนเอาทองคำซึ่งประเทศโปรตุเกสได้จากเมืองขึ้น
ของเขานั้นไปได้อีก การค้าขายในชั้นหลังก็มีแต่ส่งสินค้าซึ่งเป็นผลของ
การหัตถกรรมชาวอังกฤษเข้าไปแลกกับธาตุเงินทองของประเทศโปรตุเกส
เป็นใหญ่ ได้เงินทองนี้ไปแล้วชาวอังกฤษเอาไปแลกสินค้าในประเทศ

ตะวันออกทางเมืองอินเดียและเมืองจีนมีผ้าด้ายและแพรกับของป่า และผลเพาะปลูกต่าง ๆ ที่ในครั้งนั้นยังทำไม่ได้ในประเทศตะวันตก เป็นต้น สินค้าที่เป็นผลหัตถกรรมของชาวตะวันออกนั้น อังกฤษพาไปขาย ในประเทศยุโรปแลกเปลี่ยนเอาผลเพาะปลูกและสินค้าดิบต่าง ๆ ของประเทศเหล่านี้กลับเข้าไปใช้ในประเทศอังกฤษ หรือเอาไปดัดแปลง แต่งสรรทำเป็นของฝีมือส่งออกไปขายนอกประเทศต่อไป ในทวีปเอเชีย มีประเทศอินเดียประเทศจีนซึ่งในสมัยนั้นมีฝีมือหัตถกรรมทำการช่างต่าง ๆ ดีกว่าชาวประเทศตะวันตกในยุโรปแทบทุกอย่าง ที่สุดประเทศตะวันออกมีความเจริญในหัตถกรรม กลสิกรรมมาแต่ครั้งโบราณ เก่าก่อนมาก พวกฝรั่งเมื่อหาทางเดินเรือมาถึงได้ ก็ตั้งต้นเรียนเยี่ยงอย่าง ไปทำบ้าง ในขั้นต้นขนเอาธาตุเงินทองจากประเทศอเมริกา ซึ่งเป็นของต้องการมากของชาวตะวันออกมาแลกสินค้าไปก่อน เห็นมีผลประโยชน์มากก็อุตสาหะเที่ยวหาที่พักอาศัยอยู่ตามหัวเมืองชายทะเลต่าง ๆ ตามระยะทางเดินเรือของเขาก่อน ค่อย ๆ เขียบแผ่อำนาจเบียดเบียนชาวตะวันออก แผ่อำนาจเขตกว้างขวางออกทุกชั้นไป เมื่อเห็นว่าพลเมืองชาติใดมีกำลังน้อยก็พาลหาเหตุก่อการสงคราม แย่งชิงเอาบ้านเมืองเป็นที่พักที่มั่นไว้ ถ้าเห็นว่าชาติใดยังมีกำลังแข็งแรงอยู่ จะหักหาญเอาไม่ได้ทันที ก็คอยหาโอกาสที่จะคอยช่วยซ้ำเติมเอาเมื่อเวลาชาติตะวันออกเหล่านั้นทำสงครามกันจนอ่อนเพลียลง ในที่สุดสักแต่เห็นว่าจะตั้งการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากับประเทศใดในทำเลที่ไหนเหมาะ ก็ตั้งความเพียรเบียดเบียนเอาที่นั่นไว้ในอำนาจจนได้

ชาติฝรั่งเศสทั้งหลายที่ตั้งตัวมีอำนาจใหญ่ในการค้าขายต่างประเทศ แม้ไพศาลไปได้ก็เพราะเจริญในการเดินเรือก่อน มีเรือค้าขายมากก็ต้องสร้างเรือรบสำหรับป้องกันมากขึ้น ในขั้นต้นชาติโปรตุเกสหาทางเดินเรือ อ้อมใต้ทวีปแอฟริกามาถึงทวีปเอเชียได้ก่อน แล้วชาติสเปนจะหาทางให้สั้นเข้าจึงไปพบทวีปอเมริกา ชาติยุโรปเลยเอาเยี่ยงอย่างกันเที่ยวหาที่ปักที่อาศัยค้าขายจนทั่วโลกในระหว่างเวลานั้น ก็ทำสงครามแย่งชิงกันเอง ตลอดไป ชาติโปรตุเกส ฮอลแลนด์ สเปน อังกฤษ ฝรั่งเศส ต่างก็ไปเที่ยวมีแผ่นดินปกครองอยู่ทั่วไปในสามทวีปจนทุกวันนี้

แต่เมื่อจะพูดถึงเรื่องการค้าขายของชาติอังกฤษแต่ต้นมาให้ตลอดไปแล้ว จะต้องกล่าวถึงการทอผ้าสำลีซึ่งเป็นการใหญ่อยู่จนกระทั่งบัดนี้ต่อไปด้วย คนชาตินี้เมื่อได้มาตั้งเป็นบริษัทค้าขายมันลงในประเทศอินเดียแล้ว ขนเอาผ้าด้ายและไหมของชาวประเทศตะวันออกไปขายในทวีปยุโรป เป็นสินค้าสำคัญใหญ่อย่างหนึ่งก็จริง แต่ชาติอังกฤษมีความฉลาดที่ไม่เอาผ้าด้ายและไหมเข้าไปขายในเมืองของตัวเอง อุตสาหกรรมวิชาทอผ้าชนิดนี้จากชาติอินเดียจนทอได้เอง ขนเอาแต่ฝ้ายและไหมเข้าไปในเมือง จนถึงที่สุดมีความชำนาญพอที่จะกลับเอาผ้าด้ายนั้น ออกมาขายแข่งราคาล้างผลาญ การทอผ้าของชาติอินเดียให้เสื่อมทรามลงได้ ประเทศอินเดียแต่ก่อนเจริญในการหัตถกรรมอยู่บ้าง มาภายหลังการหัตถกรรมเสื่อมทรามลง ก็กลับกลายเป็นแต่ทำการกสิกรรมเพาะปลูกฝ่ายเดียว ประเทศที่ทำการหัตถกรรมคงได้เปรียบและมีอำนาจใหญ่ยิ่งกว่าประเทศที่ทำแต่การกสิกรรมล้วนเป็นแน่แท้ เพราะฉะนั้นทุกวันนี้จึงเห็นปรากฏว่าบรรดาประเทศที่มีแต่การกสิกรรมเป็นใหญ่นั้นมีความเจริญล้าหลังเพื่อนอยู่เพียงใด

ประเทศอเมริกาเหนือตั้งตัวเป็นอิสระภาพ

ประเทศอังกฤษป้องกันการหัตถกรรมและการเดินเรืออย่างกวดขัน จนถึงได้ปิดประตูบรรดาเมืองขึ้นของเขาในประเทศอเมริกาเหนือเอาไว้ ในมือพ่อค้าและพวกทำการหัตถกรรมอังกฤษ จนชาวอเมริกาเหนือซึ่งเทือกเถาเหล่ากอเป็นชาติอังกฤษและอยู่ในความปกครองป้องกันของประเทศอังกฤษ มาแต่เดิมนั้น ทนทานความลำเอียงของรัฐบาลอังกฤษไม่ได้ ต้องเกิดเป็น ขบถขึ้นทำการสงครามกันมีชัยชนะแก่ประเทศอังกฤษแล้วตั้งตัวขึ้นเป็น ประเทศเอกราชมาได้ตั้งแต่คริสต์ศักราช ๑๗๗๖ (พระพุทธศักราช ๒๓๑๙)

อังกฤษเสียประเทศอเมริกาเหนือไปครั้งนี้ ผลประโยชน์ ที่เกิดจากการปิดประตูค้าชาติอเมริกันนั้น ประมาณกันว่าขาดไปถึง ปีละ ๓,๐๐๐,๐๐๐ ปอนด์ และคิดตามจำนวนสำมะโนครัวชาวอเมริกัน เทียบกับจำนวนสินค้าที่ประเทศอังกฤษทำส่งไปขาย ประมาณกันว่า ชาวอเมริกาคนหนึ่งต้องบริโภคสินค้าอังกฤษเฉลี่ยเป็นกลางเป็นราคาเงิน ปีละหนึ่งปอนด์ (๑๓ บาท)

การป้องกันสินค้าอังกฤษมีมาจนถึงคริสต์ศักราช ๑๗๘๖ จึงได้ทำหนังสือสัญญากับประเทศฝรั่งเศส ต่างชาติต่างผ่อนผัน กันลดพิภักดาชีสินค้าเข้าเมืองลง ตั้งต้นเปลี่ยนแปลงวิธีจัดการค้าขาย ของชาติอังกฤษเป็นการค้าขายโดยสะดวก (Free Trade) แต่นั้นมา

ในสมัยนั้นบังเอิญประจวบกันกับความคิดใหม่ที่เกิดขึ้น ในการหัตถกรรม การช่างที่เป็นวิชาหากินของชาติอังกฤษด้วย คือมี เครื่องปั่นด้ายและเครื่องทอผ้าอย่างใหม่เกิดขึ้นสองสามอย่างที่ทำด้วย เครื่องจักรได้สำเร็จรวดเร็วขึ้นกว่าทำด้วยฝีมืออย่างโบราณ ทั้งเกิดความคิด ทำเครื่องจักรใช้กำลังไอน้ำร้อน (Steam Engine) ขึ้นด้วย ความคิดใหม่ ใช้เครื่องจักรนี้ต้องการใช้ธาตุเหล็กมากขึ้น การถลุงเหล็กแต่ก่อน ถลุงด้วยถ่านไม้ราคาแพง มาขึ้นนี้ใช้ถ่านศิลาแทนได้ ราคาเหล็กก็ถูกลงมาก วิชาอย่างใหม่เหล่านี้ ช่วยให้การหัตถกรรมของชาติอังกฤษเจริญใหญ่โต ขึ้นรวดเร็ว จนเดินทางนานาประเทศได้ทั่วไปในโลก ผลประโยชน์ที่ได้ ในการใหม่เหล่านี้ไม่ช้าสักก็ปีก็คุ้มและได้เกินผลประโยชน์ที่ขาดไป ทางประเทศอเมริกาเป็นอันมาก ในใต้พื้นแผ่นดินอังกฤษเฉพาะมี แร่เหล็กกับถ่านศิลาสลับซับซ้อนกันอยู่ในที่เดียวหรือในที่ใกล้ชิดกันด้วย การทำเครื่องเหล็กจึงทำได้ราคาถูกนัก เพราะฉะนั้นแร่เหล็กและถ่านศิลา ในประเทศอังกฤษจึงกลับเป็นทรัพย์ที่มีราคายิ่งไปเสียกว่าบ่อทองในประเทศอื่นอีก

ในที่สุดจะรวมความตามพงศาวดารของชาติอังกฤษได้ว่าได้จัดการป้องกันและบำรุงการหัตถกรรมการเดินเรือในบ้านเมืองได้แข็งแรง มั่นคงดีจนสู่นานาประเทศได้แน่แล้ว รัฐบาลอังกฤษจึงได้เลิกการป้องกัน นั้นเสีย ปล่อยให้ทำการค้าขายกันโดยสะดวกได้

โดยที่เรื่องประเทศอเมริกาเหนือมากล่าวไว้ข้างแล้ว และโดยที่ ประเทศนี้กำลังรุ่งเรือง เพราะวิธีจัดการป้องกันการหัตถกรรมในเมือง อย่างกวัดขั้น เป็นการตรงกันข้ามกับวิธีค้าขายโดยสะดวกของประเทศ

อังกฤษในขณะนี้เพียงใด เพื่อให้ทั้งสองเรื่องกันให้ตลอด ในหมวดหน้า
จะได้กล่าวลักษณะประเทศอเมริกาเหนือต่อไป

การป้องกันในประเทศยูไนเต็ดสเตตส์ออฟอเมริกาเหนือ

ตัวอย่างที่จะยกมากล่าวถึงความเจริญของบ้านเมือง เพราะ
การเก็บภาษีป้องกันการกระทำความผิด การเดินทางเรือของชาติ
ในประเทศใดนั้น คุณลักษณะการที่เป็นอยู่ในประเทศอเมริกาเหนือจะเห็นได้
ชัดแจ้งกว่าประเทศอื่น โดยเหตุที่ประเทศอเมริกาเหนือเป็นแผ่นดินที่เพิ่งได้
ตั้งตัวขึ้นเป็นอิสระมาได้ใน ๑๓๙ ปีที่ล่วงมานี้เอง

การค้าขายโดยสะดวกและการป้องกันการค้าขายในประเทศนี้
ต้องเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาเห็นผลดีและร้ายทันตาได้ในน้อยปี
เห็นผลได้เร็วก็เพราะเหตุที่พลเมืองชาติใหม่นี้ขยันขันแข็งในการทำมาหากิน
มีความรู้ความชำนาญพอเท่าเทียมกันกับชาวยุโรป พร้อมใจกันจัดการ
ปกครองป้องกันตัวเอง รวบรวมเข้าเป็นนครร่วมชาติร่วมผลประโยชน์ได้ด้วย
ความสามัคคี เป็นกำลังและอำนาจใหญ่ขึ้นมั่นคงแข็งแรง ประกอบทั้งมี
ที่แผ่นดินใหม่อันกว้างใหญ่แผ่ไพศาล ทำการเพาะปลูกและขุดแร่บังเกิด
ผลดีบริบูรณ์ รวดเร็วกว่าแผ่นดินเก่าในประเทศยุโรปเป็นอันมาก

เมื่อยังอยู่ในใต้บังคับรัฐบาลอังกฤษ ชาติอังกฤษปิดประตูค้าเสีย
ฝ่ายเดียว ไม่ยอมให้ริอ่านก่อนการหักลดอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีลักษณะ
จะแข่งขันประชันกับสินค้าที่ทำในประเทศอังกฤษได้เป็นอันขาด อังกฤษ

ส่งเสริมให้ทำแต่การเพาะปลูกและป่าไม้จนเหลือใช้สอยในบ้านเมือง
ราคาตกต่ำลงแล้ว ชาตอังกฤษจึงได้ขนส่งสินค้านั้นไปขายเอากำไรในประเทศ
ยุโรป แล้วส่งสินค้าที่ทำในแผ่นดินอังกฤษออกไปขายแลกเปลี่ยนกัน
พ่อค้าอังกฤษมีกำไรงามทั้งสองฝ่าย ไหนยังจะห้ามหวงกันไม่ให้ชาติอเมริกา
ค้าขายกับประเทศอื่นได้โดยสะดวกด้วย ชาตอเมริกันทนทานอยู่ไม่ได้
จึงได้ตั้งตัวเป็นขบถแข็งเมืองเป็นเอกราชขึ้นในคริสต์ศักราช ๑๗๗๖
ดังที่ได้กล่าวไว้ในพงศาวดารอังกฤษหมวดก่อนนั้นแล้ว

แต่ก่อนมาชาตอเมริกันต้องอาศัยใช้สอยผลของการหัตถกรรม
ของชาตอังกฤษเป็นพื้น ครั้นเกิดการสงครามขึ้นในการขบถต่ออังกฤษ
ครั้งนี้ อาศัยใช้สิ่งของที่ทำในเมืองต่างประเทศไม่ได้ ชาตอเมริกันก็ต้องอดสำห
ทำขึ้นใช้เองในเมืองตามแต่จะทำได้

ชาตอเมริกาแต่ก่อนไม่ได้คาดคะเนเห็นเลยว่า การที่จำเป็นต้อง
ริอ่านทำของหัตถกรรมขึ้นใช้เองในเมืองในระหว่างการสงครามนั้น จะมีผล
เป็นความเจริญแก่ชาติได้ทันตาเห็นในน้อยปี แต่อันที่จริงตามธรรมดา
ในขั้นต้น เมื่อพลเมืองเดียวกันแรกตั้งทำการหัตถกรรมที่ยังไม่เคยทำหรือ
ยังไม่ชำนาญ และมีของซึ่งจะต้องทำขึ้นใช้เองสารพัดอย่าง ในขณะเดียวกัน
พร้อมกันนั้นแน่แล้ว การประมูลแก่งแย่งกันทำแต่เฉพาะสินค้าอย่างหนึ่ง
อย่างใดก็พึงจะมีน้อยหรือแทบจะไม่มีอยู่เอง ผู้ทำย่อมจะตั้งราคาเอาอย่างสูง
ที่สุดที่ผู้ต้องการใช้ของนั้นจะกล้าซื้อ ของอย่างใดที่ยังมีไม่พอใช้ของอย่างนั้น
ก็มีราคาสูงอยู่ตลอดไป ผู้ทำของหัตถกรรมมีกำไรมาก ได้ค่าแรงมากขึ้น
กว่าพวกที่ทำการกสิกรรมเพาะปลูกอย่างเก่าเท่าใด เหตุนี้ย่อมจะชักชวน
พลเมืองที่ทำการเพาะปลูกอยู่ห่างไกลหัวเมืองชายทะเล ซึ่งมีกำไรหรือ

ได้ค่าแรงแต่น้อย เพราะทางกัณฑ์การหรือเหตุอื่น ๆ นั้น ให้ละทิ้งการ
กสิกรรมเช่นนั้นเสีย แล้วเข้าไปรับจ้างหรือลงทุนทำการหัตถกรรมใน
บ้านเมืองที่มีชุมชนแน่นหนานั้นมากขึ้นทุกที เหตุที่กล่าวมานี้บังคับให้
ค่าแรงของคนทำงานสูงขึ้น แล้วก็ทำให้ราคาที่ดินทั่วไปพลอยสูงขึ้น
ตามกันด้วย แม้แต่การสงครามได้ทำลายล้างทรัพย์สินสมบัติในบ้านเมืองให้
เสียหายเป็นอันตรธานไปเป็นอันมากอยู่แล้วก็ดี พลเมืองในขณะการ
สงครามนั้นยังอุตสาหะขยันทำการได้ผลประโยชน์เป็นความเจริญมา
เจือจานความเสียหายนั้นได้เป็นอันมาก

แต่ความเจริญในการหัตถกรรมขึ้นต้นนั้นหาได้ถาวรอยู่ได้ไม่พอ
อังกฤษได้ทำหนังสือสัญญายอมรับประเทศอเมริกาเหนือเป็นประเทศ
อิสราภาพ (ในปี ๑๗๘๓) เลิกการสงครามแล้ว ชาตอังกฤษก็ตั้งต้นส่งสินค้า
อังกฤษเข้าไปขายแข่งลดราคาสินค้า ซึ่งเพิ่งแรกทำขึ้นในประเทศอเมริกา
นั้นทรุดโทรมลงอีก เป็นเพราะเหตุที่มณฑลต่าง ๆ ในประเทศนั้นยังไม่
ปรองดองกันวางแบบแผนจัดการค้าขายภายนอกร่วมกันลงได้ ขาดความ
ป้องกันการหัตถกรรมในเมือง สินค้าอังกฤษทุ่มเทเข้าไปขายได้โดยสะดวก
เกิดเป็นความขาดทุนเสียหายลงทั่วไปทั้งแผ่นดิน พวกที่ทำสินค้าโดยการ
หัตถกรรมต้องล้มแล้ว ผลของการเพาะปลูกที่มีอยู่ในขณะนั้นก็ขายไม่ออก
ที่ดินตกราคา กลับกลายเป็นความฉิบหายไปเพราะการสงบสงครามนั้น
เสียอีก การหัตถกรรมของชาติอเมริกาไม่ฟื้นขึ้นได้ จนบรรดาเหตุผล
ที่ต่างก็มีอำนาจปกครองตัวเองอยู่ได้นั้น รวบรวมเข้าเป็นชาติเดียวกัน
อยู่ในใต้กฎหมายที่ได้พร้อมใจกันตั้งเป็นหลักของการปกครองแผ่นดินขึ้น
ในปี ๑๗๘๗ ตั้งจอร์จ วอชิงตัน (George Washington) เป็นประธานาธิบดี

คนแรก ประเทศอเมริกาเหนือครั้งนั้นมีเขตแดนต่างกันอยู่ ๑๓ มณฑล คือ : เวอร์จิเนีย (Virginia) แมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) เดลาแวร์ (Delaware) แมริแลนด์ (Maryland) นิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) คอนเนตทิคัต (Connecticut) เพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) เซาท์แคโรไลนา (South Carolina) นอร์ทแคโรไลนา (North Carolina) นิวยอร์ก (New York) ไรต์ไอร์แลนด์ (Rhode Island) นิวแฮมป์เชียร์ (New Hampshire) จอร์เจีย (Georgia) มณฑล ๑๓ แห่งนี้ ต่างก็มีรัฐบาล และตั้งกฎหมายปกครองบ้านเมืองภายในของตัวได้เองเต็มอำนาจ ตามที่กฎหมายคอนสติติวชันซึ่งมณฑลทั้งหลายได้พร้อมใจกันตั้งขึ้น รวมเข้าเป็นชาติเดียวกัน ทุกมณฑลตั้งผู้แทนไปเข้าในสภาของรัฐบาลกลาง ที่เรียกว่าคองเกรส (Congress) ความสามัคคีมีขึ้นเพราะเหตุที่รวมกัน เข้าได้เช่นนี้แล้ว รัฐบาลอเมริกาก็ตั้งพิกตเก็บภาษีป้องกันสินค้าภายใน ได้ตามชอบใจ แต่ในขั้นต้นปี ๑๗๘๙ เก็บแต่เล็กน้อย และเลือกเก็บ แต่สินค้าผลหัตถกรรมของต่างประเทศที่ส่งเข้ามาขายในเมืองล้วนแต่เป็น สินค้าสำคัญที่สุดเท่านั้น การหัตถกรรม กสิกรรม และการค้าขายกลับตั้งต้น พื้นตัวขึ้นได้ตั้งแต่นั้นมา แต่เหตุที่พิกตภาษีสินค้าเข้าเมืองในขั้นต้นยังต่ำ อยู่เพียงกำหนดร้อยละ ๑๕ เท่านั้น ชาติต่างประเทศคืออังกฤษเป็นต้น รู้จักวิธีทำของหัตถกรรมที่ดีกว่า จึงอุตสาหะทำสิ่งของเข้ามาขายแข่งราคา อยู่ได้ความเจริญจึงมิได้ดำเนินไปได้ตามสมควรกับกำลังและคุณวุฒิ ของชาติอเมริกัน ถึงเช่นนั้นก็ยังเห็นความเจริญปรากฏขึ้นว่าในปี ๑๗๘๙ นั้น การเดินเรือของชาติอเมริกันรวมทั้งสิ้นนับได้เพียงสองแสนตันเท่านั้น ในปี ๑๘๐๑ การเดินเรือมากขึ้นถึงหนึ่งล้านตัน หรือเจริญขึ้น ๕ เท่า ในกำหนด ๑๒ ปี การหัตถกรรมทำของขายก็ยังสู้ชาติอังกฤษไม่ได้ เก็บภาษี

สินค้าเข้าเมืองแต่เพียงร้อยละ ๑๕ จะป้องกันไม่ให้สินค้าอังกฤษเข้าเมือง
หาสำเร็จไม่ อังกฤษรู้จักวิธีทำและใช้เครื่องมืออย่างใหม่ทำการได้ผลมาก
เปลี่ยนทุนน้อยลงเท่าใด ก็ส่งสินค้าเข้าไปขายแข่งราคาในประเทศอเมริกา
มากขึ้นทุกที การหัตถกรรมและการเดินเรือเกือบจะทรุดโทรมลงแล้ว
บังเอิญในปี ๑๘๑๒ เกิดการสงครามขึ้นกับประเทศอังกฤษอีกครั้งหนึ่ง
อังกฤษรบอยู่ได้แต่ในทะเล สินค้าอังกฤษเข้าเมืองไม่ได้ การสงครามครั้งนี้
จึงเป็นเหตุช่วยสงเคราะห์ให้การทำมาค้าขายในประเทศอเมริกา
เจริญใหญ่ขึ้นโดยรวดเร็ว การหัตถกรรมเจริญทำของใช้ในเมืองได้พอแล้ว
ยังมีเหลือส่งออกไปขายต่างประเทศได้อีก ในปี ๑๘๑๕ กองกรรมการ
สำหรับการค้าขายและการหัตถกรรมได้รายงานต่อรัฐบาลว่าในการทอผ้า
ขนแกะและผ้าสำลีย่างเดียวเท่านั้น ต้องใช้คนทำงานมีจำนวนถึง ๑ แสนคน
ทำผ้าปีหนึ่งได้เกินราคา ๖๐ ล้านเหรียญ

ผลของการสงครามครั้งที่สองก็คล้ายกับการสงครามครั้งแรก
เพราะเหตุที่สินค้าต่างประเทศเข้าเมืองไม่ได้นั้น การหัตถกรรม กสิกรรม
และพาณิชย์กรรมพลอยเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามกันได้ทั่วไป ในที่สุด
พวกเจ้าของที่ดินเจ้าของทุนและคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าขาย
ภายในเจริญขึ้นทั่วหน้ากันได้โดยรวดเร็ว

พอได้ทำหนังสือสัญญาสงบการสงครามกันแล้ว (ปี ๑๘๑๔)
รัฐบาลอเมริกันเคยเห็นตัวอย่างร้ายเมื่อการสงบศึกครั้งก่อน ครั้งนี้
จึงตั้งพิกัดเก็บภาษีสินค้าเข้าเมืองทวีคูณขึ้นอีกเท่าหนึ่ง แต่ความเจริญ
ก็ดำเนินเรื่อยไปได้เพียงปี ๑๘๑๖ เท่านั้น ในปีนี้พลเมืองในประเทศ
อเมริกามีพวกทำการหัตถกรรมและกสิกรรมเกิดแตกความสามัคคีกันขึ้น

พวกทำการกสิกรรมร้องว่าพิกัดภาษีป้องกันอย่างสูงนั้น ทำผลประโยชน์ช่วยข้างพวกทำการหัตถกรรมฝ่ายเดียว พวกกสิกรรมไม่พลอยได้ผลประโยชน์ หรือพลอยเสียผลประโยชน์ไปด้วย ได้เถียงกันลงปลาย พวกกสิกรรมมีเสียงมาก รัฐบาลก็ต้องลดพิกัดภาษีสินค้าเข้าเมืองลงเสียโดยมาก การทำมาค้าขายทั่วไปก็กลับทรุดโทรมตกต่ำไป ลดพิกัดภาษีมาถึงปี ๑๘๒๔ แล้วจึงได้กลับเพิ่มเติมพิกัดขึ้นอีกได้ เหตุนี้เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงที่จัดกันใหม่ในประเทศอังกฤษกระทบมาถึง

คือเมื่อประเทศอังกฤษกำลังทำการสงครามกันอยู่กับประเทศฝรั่งเศส (ครั้งโนปเลียนที่ ๑) และประเทศอเมริกาด้วยนั้น การค้าขายต่างประเทศของชาติอังกฤษทรุดโทรมลงมากก็จริง แต่เหตุที่พลเมืองในแผ่นดินอังกฤษต้องอาศัยกินข้าวสาลีที่เพาะปลูกในแผ่นดินอังกฤษเอง โดยที่ข้าวสาลีต่างประเทศเข้าเมืองไม่ได้เพราะการสงครามนั้น การเพาะปลูกในประเทศเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นอันมาก ที่แผ่นดินซึ่งแต่ก่อนทำการเพาะปลูกไม่มีกำไร มาครั้งนี้ราคาข้าวสาลีแพงขึ้นสองเท่าก็ทำให้การเพาะปลูกในที่ ๆ เลวอยู่นั้น มีผลเป็นกำไรขึ้นได้ การเพาะปลูกเปิดทางให้คนทำงานเข้าไปอาศัยทำการเลี้ยงชีพอยู่ได้เป็นอันมาก ข้างฝ่ายการหัตถกรรมก็ไม่ทรุดโทรมลงเท่าใด ครั้นเมื่อได้ทำสัญญาสงบศึกลงในปี ๑๘๑๔ แล้วชาติอังกฤษเกรงว่าข้าวสาลีต่างประเทศจะแห้วมาขายทำให้ราคาข้าวในเมืองตกต่ำลงอย่างเดิม การกสิกรรมจะเป็นอันตรายจนจะพาให้บ้านเมืองพลอยฉิบหายลงมากมายได้ พลเมืองอังกฤษซึ่งเป็นคนทำงานจะตกทุกข์ได้ยากนัก รัฐบาลจึงตั้งพิกัดเก็บภาษีข้าวสาลีเป็นการป้องกันการเพาะปลูกในเมืองไม่ให้ทรุดโทรมลงได้ แต่ความมุ่งหมายนี้หาสำเร็จไม่

ลงปลายปีใดฝนฟ้าอากาศไม่ดีข้าวออกไม่พอกิน ราคาแพงจนข้าวต่างประเทศสูญเสียภาษีแล้วยังขายแข่งราคาได้ และถ้าเป็นปีที่ผลเพาะปลูกของงอกงามก็มีข้าวมากมายเหลือเพื่อไปราคาต้องตกต่ำลง พวกที่ตื่นกันไปทำการเพาะปลูกมากขึ้นเพราะภาษีป้องกันนี้ก็ขาดทุนต้องเลิกการปลูกข้าวสาธิตเสียเป็นอันมาก ความฉิบหายกลับยิ่งใหญ่อไป

แต่ถึงเช่นนี้ก็มีการป้องกันข้าวสาธิตในประเทศอังกฤษที่รื้ออ่านเก็บภาษีขึ้นนี้ กระทำให้ชาวนาประเทศอเมริกาพลอยเดือดร้อนด้วยเป็นอันมาก เพราะส่งข้าวสาธิตไปขายในเมืองอังกฤษไม่ได้สะดวกตามที่เคยทำมา พวกอเมริกันข้างนี้มีผลประโยชน์ในการหักลดกรรมและการค้าขายได้โอกาสเหมาะจึงชักชวนพวกทำการกสิกรรมให้ปรองดองกันเพิ่มเติมพิภพภาษีสินค้าเข้าเมืองมุ่งหมายเก็บภาษีผลหักลดกรรมที่มาจากประเทศอังกฤษให้แรงขึ้น เป็นการตอบแทนแก้เผ็ดต่อการที่รัฐบาลอังกฤษตั้งกองเก็บภาษีข้าวสาธิต ตั้งแต่นี้ไปการป้องกันสินค้าอเมริกันก็มีเรื่อยไป เป็นเหตุให้ชาวอเมริกันเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับมาจนทุกวันนี้

ความเจริญของประเทศอเมริกาเหนือ ที่ดำเนินไปได้ใหญ่โตรวดเร็วขนาดนั้น เป็นการอัศจรรย์และเป็นการสำคัญอย่างยิ่งที่มีขึ้นในพงศาวดารของโลกในปัจจุบันนี้แท้ ในปี ๑๗๘๗ มีมณฑล (States) อยู่เพียง ๑๓ มณฑล มีจำนวนสำมะโนครัวประมาณคนสองล้าน มาถึงสมัยนี้มีมณฑลเพิ่มเติมขึ้นเป็น ๔๓ มณฑล ยังมีจังหวัดที่แผ่นดินที่เรียกว่า เทอริทอรี (Territories) อีก ๑๑ ตำบล และมีเกาะต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น เกาะฟิลิปปินส์ (Phillipines) และคิวบา (Cuba) นั้นด้วย จำนวนสำมะโนครัวในปี ๑๙๑๒ (พระพุทธศักราช ๒๔๕๕) มี ๙๕,๖๕๖,๐๐๐ สำมะโนครัว

งอกมากขึ้นตั้งแต่สองล้านถึงเก้าสิบล้านหลักร้อย ในกำหนด ๑๒๕ ปีเท่านั้น
ไม่มีประเทศใดจะเปรียบได้เป็นแน่แท้ ที่แผ่นดินมีเนื้อที่ถึง ๓,๕๕๗,๐๐๐
สแควร์ไมล์ อาณาเขตแผ่ไพศาลจดมหาสมุทรแอตแลนติก กับแปซิฟิก
ทั้งสองข้างฝั่งตะวันออกและตะวันตก และข้างทิศใต้และทิศเหนือ
อยู่ในระหว่างเส้นแบ่งส่วนของโลก ตั้งแต่ราว ๒๕ องศาเหนือ (Latitude)
เส้นศูนย์กลางโลกขึ้นไปถึง ๔๘ องศา นอกจากแหลมอะแลสกาซึ่งอยู่สูง
จดถึงมหาสมุทรอาร์กติก ในที่แผ่นดินนี้มีทั้งแม่น้ำขนาดใหญ่อยู่ในโลก
ทั้งมีทะเลสาบใหญ่ เขาใหญ่พร้อมทุกอย่าง อากาศในตอนเหนือหนาวที่สุด
แต่ค่อยอุ่นลงมาถึงเขตแดนข้างใต้ พร้อร้อนสูงที่สุดถึง ๙๐ องศา (ฟาเรนไฮต์)
ภูมิประเทศเป็นทำเลที่ต่างกันมีอากาศหนาวร้อนต่อเนื่องกันเป็นลำดับไป
ดังที่ได้กล่าวมานี้ก็เป็นอันจะเห็นได้ว่าการกลีกรรมนั้น ชาตินอเมริกัน
จะเพาะปลูกได้ตั้งแต่ยาสูบ ฝ้าย และอ้อย ซึ่งเป็นพรรณไม้ที่เพาะปลูกกัน
ในประเทศร้อน ตลอดไปถึงพืชพันธุ์ไม้ที่เพาะปลูกกันได้ในประเทศหนาว
ทุกอย่าง ในใต้พื้นแผ่นดินยังมีบ่อแร่ถ่านหิน น้ำมันดิน เหล็ก ทอง เงิน
ทองแดง ตะกั่ว และสังกะสี ที่จะใช้ทำประโยชน์สำหรับการหัตถกรรมได้
บริบูรณ์ดีด้วย ตามชายทะเลข้างฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกก็มีอ่าวที่อาศัย
จอดเรือ สำหรับทำการค้าขายกับประเทศยุโรปได้โดยสะดวก การหาปลา
ก็มีผลบริบูรณ์ ยังมีฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งมีท่าเรือที่จะค้าขายตรงต่อ
ทวีปเอเชียได้ดีอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ตามอ่าวชายทะเลมหาสมุทรแอตแลนติก
นั่นเองที่ชาวประเทศยุโรปปรารถนาจะหาทางไปทวีปเอเชียให้สั้นเข้า
จึงได้เดินเรือมาพบทวีปใหม่นี้ตั้งแต่ร้อยปีมาแล้ว แต่ในประเทศยูโนเตด-
สเตตส์ออฟอเมริกาเหนือ ที่เป็นเรื่องของเรานี้ ชาตอังกฤษได้มาตั้งมั่นลง
ครั้งแรกที่ชายทะเลแห่งหนึ่งในมลเวอร์จิเนีย (Virginia) ในปี ๑๖๐๗

แล้วก็ไปตั้งอยู่ที่อ่าวเคปคอร์ด (Cape Cord) ในมณฑลแมสซาชูเซตส์ ในปี ๑๖๒๐ แต่ที่มณฑลนิวยอร์ก (New York) นั้น เดิมพวกฮอลันดา ไปตั้งอยู่ก่อน (ปี ๑๖๓๘) และในมณฑลแมริแลนด์ (Maryland) ชาตีสวีเดน ไปตั้งในปี ๑๖๓๘ มณฑลนี้ภายหลังมาชาติฮอลแลนด์แย่งชิงเอาเข้าไว้ในมณฑลนิวยอร์ก จนถึงปี ๑๖๖๔ ชาตอังกฤษจึงได้ขับไล่ชาติฮอลแลนด์แย่งเอาที่นี้เสียต่อไป

ตั้งแต่นั้นมาพวกฝรั่งในประเทศยุโรป ก็เพิ่มเติมกันออกไปตั้งอยู่เรื่อยไป มีคนมากขึ้นแล้วก็ค่อย ๆ เลื่อนห่างชายทะเลเข้าไปทางทิศตะวันตก ขับไล่ชาติอินเดียแดง ซึ่งเป็นคนป่าและเป็นเจ้าของแผ่นดินแต่ต้นเดิมมานั้นห่างออกไปทุกที โดยมากพวกฝรั่งฆ่าฟันล้างพิษพันธุ์เสีย ประดุจสัตว์เดียรัจฉานจนถึงที่สุด ในสมัยนี้ แทบจะไม่เห็นหน้าคนพวกนี้เลย ในแถบแผ่นดินข้างทิศตะวันตกนาน ๆ จะได้เห็นสักครั้งหนึ่ง คนพวกนี้จึงกลายเป็นคนประหลาด หน้าดูเล่นไป

เมื่อคิดดูตามภูมิประเทศซึ่งกว้างใหญ่ไพศาล มีอาณาเขตจดมหาสมุทรแอตแลนติกและแปซิฟิกทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้าชาติอเมริกันจะตั้งหน้าทำแต่การเพาะปลูก สำหรับคนครัวหนึ่งต้องการที่กว้างใหญ่มาก จึงจะทำได้พอเลี้ยงกัน สามะโนครัวมากขึ้น ก็จำเป็นจะต้องกระจัดกระจายออกไปอยู่ห่างไกลชายทะเลซึ่งเป็นที่สำคัญของการค้าขายต่างประเทศ และการเดินเรือเสมอไป พลเมืองยิ่งห่างไกลกระจัดกระจายออกไปเท่าใด ความโง่เขลาเกียจคร้านก็จะยิ่งมีมากขึ้นตามกัน และเมื่อไรเลย สามะโนครัวจึงจะมีจำนวนมากพอที่จะทำการเพาะปลูกให้เต็มอาณาเขตอันกว้างใหญ่นั้นได้

การเพาะปลูกในที่แผ่นดินใหม่นั้น ตามธรรมดาไม่ต้องลงทุน
เติมปุ๋ย หรือตกแต่งที่ดินสักเท่าใดก็เกิดผลงอกงาม ได้ผลเป็นอาหาร
เหลือเพื่อเกินความต้องการของพวกที่ทำนั้นเป็นอันมาก เมื่อทุกคนทำแต่
การเพาะปลูกอย่างเดียวถึงจะมีอาหารเลี้ยงชีพไม่รู้จักความอดอยากเลยก็ดี
แต่ผลที่ทำไว้เหลือเพื่อทั่วไปนั้น จะไม่มีราคาสมควรกับความเหน็ดเหนื่อย
คู้มค่าแรงเลย ในที่ที่ห่างไกลจากชายทะเลนั้น แม้จะขนผลเพาะปลูก
ออกไปขายต่างประเทศได้สะดวก แต่ต้องลงทุนค่าขนมากเพราะทางไกล
ค่าขนนี้ต้องคิดเอาในเนื้อของผู้เพาะปลูก ถึงราคาผลนั้นจะแพงขึ้นเพราะ
เอาไปขายต่างประเทศได้ก็จริง แต่เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการขนสินค้านั้นลงแล้ว
ผู้ทำก็จะมีประโยชน์งอกขึ้นมากสักเท่าใด เหตุนี้จะชักชวนให้พวกชาวไร่
ชาวนา ลดหย่อนความขยันขันแข็งให้อดถอยลงได้เป็นอันมาก พลเมือง
ไม่มีโอกาสพอที่จะออกแรงและความคิดสร้างทรัพย์ให้เกิดผลได้เต็มกำลัง
เป็นการทิ้งแรงทิ้งเวลาเสียเปล่า ทั้งเป็นเหตุที่จะทำให้มีความเกียจคร้านขึ้น
เป็นนิสัยของพลเมืองด้วย ความเจริญควรจะดำเนินไปได้เร็วกว่านั้น

อีกประการหนึ่งผลของการเพาะปลูกที่มากขึ้นได้นั้น เมื่อต้อง
อาศัยขายแก่เมืองต่างประเทศเป็นกำลังแล้ว จะหมายได้ประโยชน์
เป็นการแน่นอนไปช้านานนักหาได้ไม่ ของนี้จะต้องออกไปขายแข่งราคากัน
ในตลาดนานาชาติ ราคาจะต้องสุดแล้วแต่สินค้าต่างประเทศในตลาด
จะมีมากหรือน้อย จะต้องสุดแล้วแต่ว่าประเทศใดจะคิดป้องกันห้ามสินค้า
นั้นเสียเพียงใด หรือจะมีการสงครามเกิดขึ้นที่ไหนทำให้ผลปลูกเพาะ
นั้นขายยากไป หรือถ้าขายไม่ได้เลยเมื่อใดพลเมืองที่ทำผลนั้นจะต้องได้
ความอับจนลงเป็นแน่ เมื่อตกยากลงแล้วว่าจะกลับฟื้นตัวได้จะต้องการ
เวลามากนัก

ข้างฝ่ายประเทศที่ทำการเพาะปลูก และทำการหัตถกรรม ก็ได้ด้วย เช่นประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีนั้น ถึงพื้นที่แผ่นดินเพาะปลูก จะเก่าแก่ ต้องลงทุนตกแต่งที่ดินมากก็จริง แต่เมื่อพลเมืองไม่ต้องพึ่งพาอาศัยชาวต่างประเทศอยู่เป็นกำลังใหญ่แล้ว อำนาจของประเทศนั้นก็ยิ่งแต่จะใหญ่โตแข็งแรงขึ้นได้เสมอไป พวกที่ทำการเพาะปลูกทำอาหารและวัตถุที่เป็นของดิบต่าง ๆ ไปส่งพวกที่ทำการหัตถกรรมในเมืองเดียวกัน ข้างพวกทำการหัตถกรรมทอผ้า หรือทำสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้สารพัดอย่าง ทำให้พวกทำการเพาะปลูก ต่างฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนผลของแรงทำการกันได้อยู่เสมอ พลเมืองได้ใช้แรงและความคิดเต็มกำลังเช่นนี้ อำนาจที่สร้างทรัพย์ของชาติก็พึงจะมีให้เต็มที่อยู่เอง สร้างทรัพย์ได้มากขึ้น ก็จะมีกำลังก่อสร้างกองทัพบกทัพเรือ และทำศัตรารูป้องกันความอิสรภาพของชาตินั้นได้แข็งแรงยิ่งขึ้น จนเป็นชาติที่มีอำนาจใหญ่ขึ้นในโลกได้เท่าเทียมชาติอื่น

ความคิดเห็นเหตุผลดังที่กล่าวมานี้เป็นต้น ที่ได้เป็นมูลเหตุให้รัฐบาลอเมริกันคิดป้องกันบำรุงรักษาและถนนการหัตถกรรมของชาติอย่างหวงแหนแข็งแรงนัก การป้องกันมิใช่แต่จะมีผลดีที่จะก่อเกิดที่ทำการหัตถกรรมขึ้นทั่วไปตามหัวเมืองชายทะเล จนมีเรือค้าขายภายในและภายนอกประเทศ ทั้งสร้างเรือรบป้องกันอาณาเขตได้แข็งแรงอย่างทุกวันนี้เท่านั้น ข้างฝ่ายในที่กลางประเทศซึ่งห่างไกลจากชายทะเลไปก็มีที่ตั้งทำการหัตถกรรมอยู่ได้ทั่วไปด้วย พลเมืองที่ทำการเพาะปลูกกับพลเมืองที่ทำการหัตถกรรมตามเมืองต่าง ๆ นั้นได้อยู่ใกล้กันมากเท่าใด ก็ได้อาศัยแรงแบ่งปันหน้าที่กันทำการแลกเปลี่ยนผลของแรงทำการได้ดีบริบูรณ์

มากขึ้น การเก็บภาษีอากรน้อย ราคาอาหารเครื่องเลี้ยงชีพไม่แพง ความสุข ความเจริญมีแก่พลเมืองมากกว่าชาวยุโรปเป็นนักหนา และผลของการป้องกัน ภัยธรรมชาตินั้น ก็ทำให้ค่าแรงของคนทำงานสูงขึ้นทั่วไปทั้งบ้านเมืองด้วย ที่ดิน ก็มีราคาแพง ราคาที่ดินและค่าแรงที่สูงขึ้นได้ ก็เพราะกำไรในการเพาะปลูก ที่มีมากนั้น ต้องมาเจือจางเลี้ยงพวกที่ทำการหัตถกรรมและการค้าขาย จนพอสมน้ำเสมอกันทั่วไป

ในที่สุดถ้าไม่ใช่เพราะการป้องกัน ชาตอเมริกาเหนือคงไม่เจริญ รุ่งเรืองใหญ่โตขึ้นได้ในน้อยปี ดังที่เห็นประจักษ์แก่ตาอยู่ในปัจจุบันนี้

จบเล่ม ๒

เล่ม ๓ ยังพิมพ์ต่อไป

ประวัติมหาอำมาตย์เอก
พระยาสุริยานุวัตร

มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร

“มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร” เป็นปูชนียบุคคลผู้มีคุณูปการต่อประเทศไทยอย่างอเนกอนันต์ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในหลายด้าน เนื่องจากเป็นผู้มีความคิดก้าวหน้า และความคิดของท่านมีความทันสมัยอยู่เสมอแม้เวลาจะล่วงเลยไป ไม่ว่าท่านจะดำรงตำแหน่งใด ทั้งการเป็นอัครราชทูต เสนาบดีกระทรวง องคมนตรี และรัฐมนตรี ท่านทำหน้าที่ได้อย่างดีเลิศ

ที่สำคัญความคิดที่แสดงออกทั้งนโยบายที่เสนอเมื่อครั้งเป็นเสนาบดี หรือในงานเขียน ก็เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ งานเขียนที่สำคัญคือ “ทวีปศาสตร์” ตำราเศรษฐกิจศาสตร์เล่มแรกของไทย จนได้รับการยกย่องเป็นนักเศรษฐกิจศาสตร์คนแรกของประเทศไทย จึงนับเป็นบุคคลสำคัญที่ควรมีชื่อจารึกลงในประวัติศาสตร์ของไทย

พระยาสุริยานุวัตร
ถ่ายที่ฟิเรนเซ ประเทศอิตาลี พ.ศ. ๒๔๓๙ ค.ศ. ๑๘๙๖

ชีวิตและผลงานของพระยาสุรียานุวัตรเมื่อรับราชการ

มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร มีนามเดิมว่า **เกิด บุนนาค** เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๐๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บ้านบิดาที่จังหวัดธนบุรี (ปัจจุบันคือส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร) เป็นบุตรพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุนนาค) สมุหพระกลาโหมฝ่ายเหนือ กับหม่อมศิลา

เมื่อเยาว์วัยได้ศึกษาหนังสือไทยที่บ้านสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้เป็นลุง ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๑๔ เมื่ออายุ ๙ ขวบ ได้เดินทางไปศึกษาวิชาที่ป็นังและกลับกัตดาเป็นเวลา ๕ ปี จึงกลับประเทศไทย พระยาสุรียานุวัตรมีชีวิตการรับราชการ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๑๙ **เข้ารับราชการครั้งแรก** ในตำแหน่งมหาดเล็กพิเศษ (เวรฤทธิ์) ในกรมมหาดเล็ก

พ.ศ. ๒๔๒๒ **ย้ายไปรับราชการในกระทรวงมหาดไทย** ตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงมณฑลพิษณุ

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๒๓ ย้ายไปรับตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงตะวันตก มีหน้าที่เก็บและจ่ายเงินหลวง และเป็นล่ามทำหนังสือราชการเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ และใน พ.ศ. ๒๔๒๖ อุปสมบทเป็นพระภิกษุ จำพรรษาอยู่ที่วัดพิชัยญาติการาม ๑ พรรษา

พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **“หลวงสุรียานุวัตร”** และในปีต่อมา **ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นผู้ช่วยข้าหลวงใหญ่ มณฑลพายัพ** และกำกับตำแหน่งกรมคลังเมืองเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง

พระยาสุริยานุวัตร เมื่อยังเป็นหลวงสุริยานุวัตร ออกไปรับราชการในยุโรปครั้งแรก
เป็นอัครราชทูตประจำสถานทูตลอนดอน ถ่ายที่ลอนดอน พ.ศ. ๒๔๓๐ ค.ศ. ๑๘๘๗

ภารกิจด้านต่างประเทศ

พระยาสุริยานุวัตรรับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๓๐-๒๔๔๘ นับเป็นเวลาที่ยาวนานถึง ๑๘ ปี มีตำแหน่งและผลงานสำคัญหลายเรื่อง อาทิ

❖ แต่งตำราการทูตภาษาไทยเล่มแรก

พ.ศ. ๒๔๓๐ พระยาสุริยานุวัตรได้ย้ายไปสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น**ผู้ช่วยทูตประจำราชสำนักเจนต์เจมส์** ประเทศอังกฤษ ระหว่างที่รับราชการใน พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง **“ขนบธรรมเนียมราชการต่างประเทศ”** ซึ่งถือเป็นตำรากฎหมายและการปฏิบัติระหว่างประเทศ เรื่องการทูตภาษาไทยเล่มแรก

❖ เป็นตรีทูตและอุปทูตประจำกรุงเบอร์ลิน

พระยาสุริยานุวัตรกลับเข้ามารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ ที่กรุงเทพฯ ใน พ.ศ. ๒๔๓๒ และในปีเดียวกันนี้เอง ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง**ตรีทูตและอุปทูตประจำกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี** โดยใน พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้เป็นผู้แทนรัฐบาลเข้าประชุมระหว่างประเทศเรื่องการไประณียสากล ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย

พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **“พระสุริยานุวัตร”** เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๔ และใน พ.ศ. ๒๔๓๕ ขณะที่ยังประจำอยู่ประเทศเยอรมนี ได้รับคำสั่งให้ไปเป็นข้าหลวงผู้แทนรัฐบาลในการแสดงพิพิธภัณฑ์ ณ เมืองซิดาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา

❖ เป็นอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย

พ.ศ. ๒๔๓๘ ย้ายไปเป็นอัครราชทูตประจำกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในปีถัดมา เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๙ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาสุรียานุวัตร” และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย รวม ๔ ประเทศ โดยมีที่ทำการประจำอยู่ที่กรุงปารีส

ระหว่างประจำอยู่ที่กรุงปารีส รัฐบาลได้มอบให้เป็นผู้จัดการออกพันธบัตรกู้เงินในประเทศอังกฤษ และให้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนประเทศไทยในการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

คณะผู้แทนจากสยามในการประชุมสันติภาพ ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ (จากซ้ายไปขวา) นายชาร์ลส์ คอรัจจิโอนี ดอเรลลี, พระยาสุรียานุวัตร และ นายเอ็ดเวิร์ด โรแลง

ภาพถ่ายหมู่คณะผู้แทนในการประชุมสันติภาพ ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ พ.ศ. ๒๔๔๒ พระยาสุรียานุวัตร หัวหน้าคณะผู้แทนไทย ยืนอยู่แถวที่ ๒ คนที่ ๔ จากขวามือ

พระยาสุรียานุวัตร
ถ่ายที่ฟิเรนเซ ประเทศอิตาลี พ.ศ. ๒๔๕๐ ค.ศ. ๑๘๙๗

❖ คุณแลการศึกษาของพระราชโอรสที่ทรงศึกษาในยุโรป

พ.ศ. ๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรปเป็นครั้งแรก พระยาสุรียานุวัตรได้มารับเสด็จที่เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี จากพระราชหัตถเลขาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พระยาสุรียานุวัตร เห็นได้ว่าในขณะนั้น เป็นผู้ใกล้ชิดที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัย และทรงมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลการศึกษาของพระราชโอรสที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป

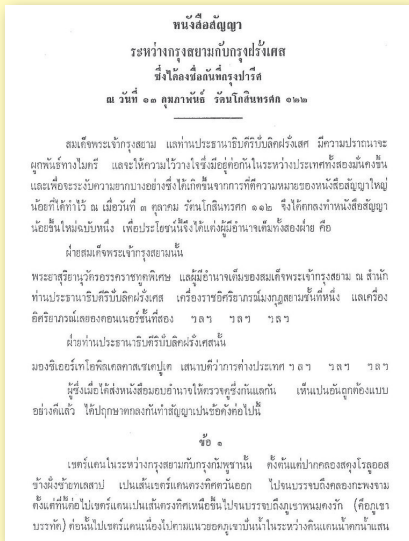
ในระหว่างที่ดำรงฐานะผู้ดูแลพระราชโอรสที่กำลังศึกษาในยุโรป มีครั้งหนึ่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในกาลต่อมา) ทรงพระประชวรเสด็จอีกเสบ ต้องได้รับการผ่าตัดทันที แต่ต้องได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อน พระยาสุรียานุวัตรเห็นว่าจะไม่ทันการณ จึงได้ตัดสินใจอนุญาตให้แพทย์ถวายการผ่าตัดทันที โดยขอถวายศิระของตนเป็นราชพลี

ปรากฏว่าสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงปลอดภัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรางวัลในความดีความชอบครั้งนั้น ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่บุตรธิดาของพระยาสุรียานุวัตรทุกคน

❖ ทำโค้ดโทรเลขใช้ในการทูตครั้งแรก

ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ ขณะดำรงตำแหน่งเป็นอัครราชทูต พระยาสุรียานุวัตรได้จัดทำโค้ดโทรเลขเพื่อใช้ในราชการทูตของไทยขึ้นเป็นครั้งแรก ชื่อ “สุรียาโค้ด” และ “สยามมาคุโต” อย่างละเล่ม โดยใช้ในราชการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๗ และยังใช้ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งประเทศไทยเพิ่งยกเลิกการใช้โทรเลขเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

❖ เป็นผู้แทนฝ่ายไทยเจรจาเพื่อทำอนุสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสสำเร็จ

สำเนาสนธิสัญญา ฉบับภาษาไทย

ร.ศ. ๑๑๒” เป็นเวลาถึง ๑๐ ปี แม้ว่าไทยจะปฏิบัติตามสนธิสัญญาครบถ้วนทุกประการแล้ว รัฐบาลในขณะนั้นจึงพยายามขอเจรจากับฝรั่งเศส และในที่สุดฝรั่งเศสได้ตอบตกลงให้มีการเจรจาขึ้น ทั้งที่กรุงเทพฯ และปารีส

รัฐบาลไทยแต่งตั้งให้พระยาสุรียานุวัตร อัครราชทูตไทยประจำประเทศฝรั่งเศส เป็นผู้แทนฝ่ายไทยเจรจากับผู้แทนของฝรั่งเศส พระยาสุรียานุวัตรได้ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการเจรจาต่อรองและยกเหตุผลต่าง ๆ เพื่อให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากจันทบุรีจนสำเร็จ และมีการลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว โดยระบุให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากจันทบุรีทันที

งานสำคัญชิ้นเอกในระหว่างที่พระยาสุรียานุวัตรประจำอยู่ที่กรุงปารีสคือ เป็นผู้มีบทบาทในการเจรจาเพื่อทำอนุสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และลงนามในอนุสัญญากับฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้สำเร็จ การเจรจามีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ต้องการให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากจันทบุรี ซึ่งฝรั่งเศสได้ยึดไว้เป็นประกันหลังจากเกิด“วิกฤตการณ์

เมื่อประชาชนชาวไทยได้ทราบข่าวผลสำเร็จของการเจรจาต่างมี
ความปิติทั่วกัน ดังเห็นได้จากพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงชมเชยพระยาสุรยานุวัตรในการ
ปฏิบัติงานครั้งนี้ตอนหนึ่งว่า

“...ในเบื้องต้นขอแสดงความยินดี ในการที่ได้พยายามพูดจา
กับฝรั่งเศสตกลงสำเร็จได้ถึงเพียงนี้ บรรดาคนไทยซึ่งได้ทราบ แม้แต่
เพียงใจความซึ่งขาดตกบกพร่อง ซึ่งบริษัทรอยเตอร์ส่งข่าวเข้ามา
ลงพิมพ์ในวันที่ ๘ มีผลเหมือนไฟฟ้าแล่นเบิกบานทั่วกันไปหมด ดูประหนึ่ง
จะลุกขึ้นเต้นโลดไปทั้งนั้น...”

ความสำเร็จดังกล่าว ทำให้นาม “พระยาสุรยานุวัตร” เเด่นอยู่
ในวงการทูตสมัยนั้น ทั้งนี้โดยฝรั่งเศสได้ถอนทหารออกจากจันทบุรีหมด
เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๖

128 — N° 3088
L'ILLUSTRATION
20 FÉVRIER 1904

NOS GRAVURES

LES MANIFESTATIONS PATRIOTIQUES À SAINT-PÉTERSBOURG.

Lundi 15 février.

De vous et envoyé samedi un croquis très complet d'une manifestation patriotique devant le palais d'Hiver. Le soir et plusieurs milliers de la famille impériale devant appeler nos troupes et la flotte arrivant fraîchement, de vous de voir un autre spectacle d'un caractère tout différent.

Elle a surgi comme le soir tombait sur l'immense capitale, poudrière d'une couleur légère de neige sous le halo de la perspective Nevsky, près de la gare de Saint-Alexandre, d'un le métroplites Antoine vient d'arriver à l'empereur, à la veille de la guerre sainte, un héraldisme, avec une image vivante de la guerre de la Russie, quelques groupes d'étudiants s'est mis en marche. Derrière le balustrade de gauche, ils vont vers la Nèva, hautement, de l'allure grave de jokers qui la lui conduit à un sanctuaire et, reprenant le même route qu'à midi, l'avant-veille, le message du haut dignitaire de l'Eglise orthodoxe. Ils se précipitent, sans doute, de voir, pour au pied du palais d'Hiver, chanter leur enthousiasme à l'empereur.

A chaque pas, à travers la foule dominée des gentlemen, leur petite troupe grise, se fait plus dense, s'allonge sur le trottoir en longue file. Ils sont des milliers quand ils arrivent à la grande hôtel de ville, et leur large cortège débouche de la foule sur la chaussée, couvrant la file des petits troupes et leurs têtes leur centre. Le soir d'été le long de leurs pas et leur marche solennelle rend plus sombre leurs vœux qui chantent.

En les voyant, on les sent, je ne rappelle les barreaux, éprouvés qui réminiscence sur cette même perspective le soir de la visite du président Félix Faure à Saint-Petersbourg, et les « vœux » devant recueillir et les drapeaux et les drapeaux armés. Qui constate :

Il y a quelques jours, ils chantaient le Marseillais, alternant avec l'hymne impérial, le chant d'espérance, après la prière. Aujourd'hui, ce sont seulement des chants qui leur montent aux lèvres, — peut-être qu'une chose ne serait plus tarder. Et, après le jour l'ère d'or, c'est une procession, au lieu des armées qui s'élève dans le cortège, on se sent et monnaie des troupes, — les « vœux » qui semblent avoir été de la même, pointant chaque couplet.

Ils ne gesticulent point, ils ne rient point,

S. E. Phipps Surtees, ambassadeur de Siam à Paris. — Photo de Angell.

répète porte de commerce américaines, situé sur le Patagonie, une des villes les plus importantes des Etats-Unis, comptant plus d'un demi-million d'habitants.

Le 15 s'est dit : le 15 février, vers une heure du matin, dans les entrepôts des magasins de nouveautés de MM. Harri et Co, d'ici, autour de la violence du vent, il s'est tout rapidement échauffé un quartier des affaires.

Le 16 au matin, lorsque l'incendie s'est allumé de lui-même, l'acte d'incendie, après avoir séjourné pendant vingt-cinq heures, dévastant d'énormes constructions, de magasins célèbres, de vastes maisons, l'incendie libère du ministre effrayé le lamentable spectacle de ruines, de débris de maisons s'élevées et fumantes, pendant longtemps s'embrasait, toutes ces un incendies récents, les milliers de fils électriques de télégraphe, de téléphone, et des milliers de maisons.

Il faut remonter à l'incendie de Chicago, en 1871, pour trouver, aux Etats-Unis, un autre exemple d'un pareil désastre.

LE TRAITÉ AVEC LE SIAM

Le nouveau traité franco-siamois, qui a donné lieu à des négociations si intéressantes, a été signé, samedi dernier, par le ministre des affaires étrangères et S. E. Phipps Surtees. Notre carte indique la frontière qui sera définitive entre

Course de la frontière si-américaine telle qu'elle est établie par le nouveau traité.

le Cambodge et le Siam par suite de la nouvelle convention. On voit que nous abandonnons le poste de Chantabon, mais la question de l'occupation de cette place est subordonnée à l'exécution intégrale du traité par les Siamois. En

พระยาสุริยานุวัตร กับ คุณหญิงลั่นจี บุนนาค
ถ่ายที่ปารีส พ.ศ. ๒๔๔๓ ค.ศ. ๑๙๐๐

เสนอแนวคิดในการจัดตั้งธนาคารชาติ

พระยาสุรียานุวัตรเสนอให้ตั้งธนาคารแห่งชาติ ออกทุนให้ ขาวนาฏโดยเก็บดอกเบี้ยแต่พอควร ดังปรากฏในจดหมายที่กราบทูล กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ และภายหลัง เปลี่ยนแปลงการปกครองยังได้เขียนบทความเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ เสนอให้ตั้งธนาคารชาติ รวมทั้งได้เผยแพร่แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ที่สำคัญผ่านบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ

โดยเหตุที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความชำนาญ หรือทุนริเริ่ม เพียงพอที่จะลงมือดำเนินงานด้วยตนเอง การเสนอโครงการธนาคารชาติ ของพระยาสุรียานุวัตร จึงถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะส่งเสริมให้คนไทย ประกอบการเศรษฐกิจมากขึ้น พระยาสุรียานุวัตรกล่าวว่า การตั้งธนาคารชาติ ขึ้นนี้ บุคคลที่จะได้รับประโยชน์คือ “บรรดาพวกราษฎรอนาถาที่ถนัด ทางการค้าขาย แต่ยังไร้ทรัพย์อยู่ จะกู้ยืมเงินที่ไหนไม่ได้ก็เป็นอันพันวิสัย ที่จะทำการค้าได้สมปรารถนา”

ต่อมา เมื่อท่านเขียนหนังสือ “เศรษฐกิจ-การเมือง” ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ยกร่างโครงการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในที่สุดได้มีการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๘๕

“หีบทอง” ของพระราชทานจากรัชกาลที่ ๕

ผลจากการปฏิบัติราชการด้วยความเพียร ซื่อสัตย์ สุจริต และสร้าง คุณประโยชน์มากมายให้กับประเทศชาติมาโดยตลอด โดยเฉพาะในด้าน ความคิดที่มีต่อราชการบ้านเมือง เป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง และทรงถือว่า “เป็นเพื่อน คู่ทุกข์คู่ยาก” ถึงกับพระราชทาน “หีบทอง” อันเป็นของพระราชทาน ส่วนพระองค์แด่พระยาสุรียานุวัตร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ ดังในพระราชหัตถเลขา ถึงพระยาสุรียานุวัตร ความว่า

ส่วนดุสิต

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓
ถึง พระยาสุริยานุวัตร

ด้วยความพอใจเกิดขึ้น โดยเฉพาะในน้ำใจเราต่อความเอื้อเฟื้อ
ในราชการบ้านเมือง ซึ่งเจ้าได้แสดงให้เห็นเป็นที่มั่นใจว่า เจ้าเป็นเพื่อนทุกข์
เพื่อนยากคนหนึ่งซึ่งได้ความร่วมใจมาด้วยกันนานแล้ว จนถึงเวลานี้เจ้ายังมิได้
ทอดยอในการที่จะให้เห็นความพอใจเฉพาะตัว จึงให้เขาทำหีบทองใบหนึ่ง
แล้วมาหลายเดือน แต่ยังหาได้ส่งไม่ บัดนี้เห็นว่าจจะรอช้าไป ก็ไม่เป็นแนวว่า
จะมีช่องที่ควรให้เมื่อใด จึงถือเอาความพอใจส่งมาให้ เป็นของส่วนตัว หาใช่
เป็นเครื่องยศ ถ้าเป็นบำเหน็จบำนาญไม่ ขอให้รับไว้อย่างเพื่อนคนหนึ่ง ให้เป็น
พยานแห่งความพอใจในความดี ถ้าวาส์นั้น ๆ ว่าถูกคอกัน และได้ร่วม
ทุกข์ยากในราชการด้วยกัน

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์

พระยาสุรียานุวัตร ถ่ายที่กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๔๓

เป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ

พระยาสุรียานุวัตรกลับประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้รักษาราชการแทนเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ และต่อมา**ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ** เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๘ ทำหน้าที่กำกับดูแลการพัฒนาประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการโยธา การรถไฟ และการไปรษณีย์โทรเลข

งานสำคัญของ **กรมรถไฟ**คือ การเร่งสร้างทางรถไฟสายต่าง ๆ ท่านจึงต้องงานที่รับผิดชอบโดยคิดระบบการบริหารจัดการให้ประหยัดพระราชทรัพย์ และไม่ให้มีการ

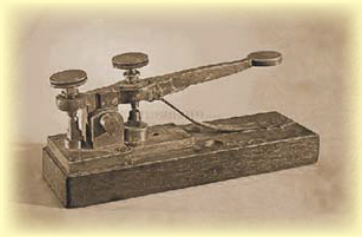
ฉ้อราษฎร์บังหลวงในกรมรถไฟอีกด้วย อาทิ การแบ่งกองทำงานด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน การตั้งคณะกรรมการหลายคนในการจัดซื้อจัดจ้าง และปรับปรุงงานที่ติดอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น

ที่สำคัญท่านได้เตรียมแนวทางที่จะให้เจ้ากรมรถไฟเป็นคนไทย ซึ่งขณะนั้นมีชาวต่างชาติเป็นเจ้าของอยู่ จึงฝึกคนไทยเพื่อรับสืบทอดหน้าที่แทนชาวต่างชาติ โดยขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาวิศวกรรมศาสตร์สาขารฟไฟที่ประเทศเยอรมนี จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดช่างคุมงานที่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของวิศวกรได้ ทั้งการรถไฟ และการโยธา และแม้แต่ตู้รถไฟท่านก็เสนอให้สร้างขึ้นเอง

สำหรับ**กรมไปรษณีย์โทรเลข** ซึ่งเสื่อมโทรมมากก่อนที่ท่านจะเข้ามารับตำแหน่ง ท่านได้วางระบบและพัฒนางานหลายประการ อาทิ

กรมไปรษณีย์โทรเลขสมัยรัชกาลที่ ๕

เครื่องส่งโทรเลขยุคแรก

เปิดสำนักงานไปรษณีย์โทรเลขขึ้นตามสถานีรถไฟทุกสาย รวมทั้งขยายบริการธนาณัติ และเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมทั้งค่าไปรษณีย์ โทรเลข และธนาณัติ หลังจากปรับปรุงงานหลายด้าน รายได้ของกรมไปรษณีย์โทรเลขเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นอันมาก

ด้านการปฏิบัตินั้น ท่านมีความจริงใจและรับผิดชอบงานในหน้าที่เป็นอย่างยิ่ง โดยปฏิบัติแตกต่างจากเสนาบดีผู้อื่น ท่านจะต้องรู้จักการภายในของกลุ่มต่าง ๆ ที่ขึ้นอยู่กับกระทรวงโยธาธิการ มิใช่ว่าท่านไม่ไว้วางใจเจ้ากรมทั้งหลาย

แต่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ

แม้ว่าพระยาสุรียานุวัตรจะเป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการไม่ถึง ๑ ปีเต็ม ด้วยความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ได้ปรับปรุงและขยายงานในความรับผิดชอบ และสร้างผลงานไว้มากมายดังกล่าวข้างต้น

เป็นต้นคิดเสนอให้สร้างพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕

งานสำคัญยิ่งในระหว่างดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ คือ พระยาสุรียานุวัตรเป็นผู้เสนอความคิดในการสร้างพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕ โดยปรากฏในพระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ ๕ รวม ๗ ฉบับด้วยกัน ที่ทรงมีถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ในขณะที่เสด็จพระราชดำเนินไปยุโรป โดยฉบับที่ ๑ ระบุถึงความคิดเรื่องพระบรมรูปทรงม้าเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) ความตอนหนึ่งว่า...

ถึง พระยาสุชุม

“...หนังสือฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะอธิบาย
โทรเลขนั้นให้แจ่มแจ้ง คือพระยาสุชุมจะนึกได้ว่า
มีความคิดอย่างหนึ่ง ซึ่งค้างอยู่ช้านานว่าจะเอาเงิน
ที่ข้าราชการเรียรายในการทำบุญแซยิตอายุครบ ๕๐
อันมีเหลืออยู่นั้น ก่อสร้างเป็นซุ้มประตู ที่ต้นถนน
เบญจมาศ อันต่อกันกับถนนดวงตะวัน และถนน
ราชดำเนินนอก เพื่อจะให้เป็นซุ้มประตูสำหรับวังสวนดุสิต
ความคิดอันนี้ได้คิดเมื่อครั้งพระยาสุริยาเป็นเสนาบดี
มีหน้าที่สามคนร่วมกัน คือพระยาสุริยา กรมหลวงนคร
กรมดำรง ถึงได้วาดอย่างขึ้นดูบ้างแล้ว แต่ก็เลยติดค้าง
อยู่ตามเคย มาภายหลังพระยาสุริยาคิดเห็นว่า
น่าจะหล่อ “พระบรมรูปซีม่า” ตั้งบนหลังซุ้มนั้น
แต่ไม่มีโอกาสที่จะได้ทำรูป ก็ระงับมาอีก...”

พระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕
หล่อที่โรงหล่อซุสแฟร์ ฟองเดอร์
(SUSSE Fres Fondeurs) ปารีส
ประเทศฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๕๐

พระยาสุรียานุวัตรเป็นต้นคิด
คนแรกที่จะสร้างพระบรมรูป
ทรงม้า แต่ยังไม่สำเร็จก็ถูกย้าย
ไปเสียก่อน จนกระทั่งเจ้าพระยา
ยมราชเข้ารับตำแหน่งเสนาบดี
กระทรวงโยธาธิการแทน จึงได้
รับคำแนะนำจากรัชกาลที่ ๕
ให้ไปปรึกษากับพระยาสุรียานุวัตร
เกี่ยวกับความคิดเดิมซ้ำดูอีกที
เพื่อสานต่อโครงการเก่าให้เสร็จ
ซึ่งทรงทำเป็นเรื่องภายใน โดยที่
คนภายนอกไม่อาจทราบได้เลย
ในเวลานั้น

รัชกาลที่ ๕ เสด็จฯ มาเป็นองค์ประธานในพิธีชักผ้าแพรคลุม
เปิดพระบรมรูปทรงม้า และมีพระราชพิธีสมโภชพระบรมรูปทรงม้า
เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๕๑

พระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕ หล่อเสร็จและเชิญมาติดตั้ง ณ ลานพระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จมาเป็นองค์ประธานในพิธีชักผ้าแพรคลุมเปิดพระบรมรูปทรงม้าอย่างเป็นทางการด้วยพระองค์เอง

เป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ต่อมา ในวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรียานุวัตรย้ายไปเป็น **เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ** แทนพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่ที่ไม่เคยมีสามัญชนคนใดเคยได้รับพระมหากรุณาเช่นนี้มาก่อน เนื่องจากเป็นกระทรวงสำคัญที่เปรียบเสมือนหัวใจของแผ่นดินและพระมหากษัตริย์ระหว่างดำรงตำแหน่งได้สร้างผลงานที่สำคัญไว้มากมาย เช่น

❖ **การปฏิรูปการจัดเก็บภาษีอากร** โดยโอนกิจการฝิ่นมาเป็นของรัฐบาล ซึ่งช่วยให้เกิดผลดีในระยะยาว เนื่องจากช่วยขจัดการรั่วไหลรายได้ของรัฐบาล ทำให้รายได้ของรัฐเพิ่มขึ้น แต่ก็ถูกกลั่นแกล้งโจมตีจากนายอากรฝิ่นผู้เสียประโยชน์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้หยุดพักราชการเพื่อระงับเหตุ และภายหลังจากนั้นท่านได้ลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีฯ

❖ **การพัฒนาระบบเงินตรา** โดยเปลี่ยนระบบเงินจาก “ระบบมาตราเงิน” เป็น “ระบบมาตราทองคำ” และคิดทำสตางค์ขึ้นใช้แทนอัฐ ซึ่งสำเร็จผลต่อมาภายหลังที่ท่านพ้นจากตำแหน่งเสนาบดีแล้ว

ธนบัตรชนิดราคา ๕ บาท ๑๐ บาท และ ๑๐๐ บาท
ที่พระยาสุริยานุวัตร สามัญชนคนแรกได้ลงนามในธนบัตร

❖ **สามัญชนคนแรกที่ได้ลงนามในธนบัตร** พระยาสุริยานุวัตร ได้ลงนามในธนบัตรชนิดราคา ๕ บาท ๑๐ บาท และ ๑๐๐ บาท ในฐานะเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ตามพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ที่กำหนดให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจัดทำตัวสำคัญใช้แทนเงิน เรียกว่า “ธนบัตร”

❖ **เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการคลังและเศรษฐกิจของประเทศหลายประการ** เช่น รัฐบาลกู้เงินภายในประเทศ เพื่อสอนให้คนไทยรู้จักออมทรัพย์และเชื่อในเครดิตของรัฐบาล การเลิกภาษีภายใน และเจรจาขอแก้ไขสัญญากับต่างประเทศ เพื่อขึ้นภาษีขาเข้าจากร้อยละ ๓ เป็นร้อยละ ๑๐ เป็นต้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้รับพระราชทานเกียรติยศเป็น “มหาอำมาตย์เอก”

นั่ง : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ยืน ซ้าย : พระยาสุริยานุวัตร ขวา : เจ้าพระยาราชศุภมิตร
ถ่ายที่ปารีส พ.ศ. ๒๔๔๔ ค.ศ. ๑๙๐๑

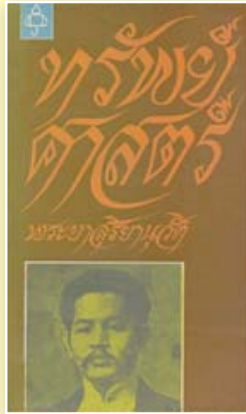
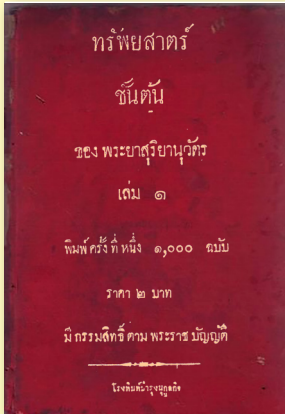
ชีวิตและผลงานภายหลังออกจากราชการ

แต่งหนังสือ “ทรัพย์ศาสตร์” ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

พระยาสุรียานุวัตรได้กราบถวายบังคมลาหยุดพักราชการเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๐ ภายหลังจากนั้น พระยาสุรียานุวัตรใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเขียนหนังสือ **“ทรัพย์ศาสตร์”** ซึ่งเป็นผลงานชิ้นเอกและเป็นมรดกล้ำค่าของชาวไทยที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย ที่มีความคิดก้าวหน้า โดยเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับลัทธิทางเศรษฐศาสตร์ สะท้อนภาพโครงสร้างและปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมสมัยก่อน พร้อมเสนอแนวคิดและแนวทางปฏิรูประบบเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าจนแทบไม่มีใครในยุคนั้นตามทัน

หนังสือทรัพย์สาตร์มี ๓ เล่ม โดยเล่ม ๑-๒ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๕ ปรากฏว่าได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง จนทางราชการขอร้องไม่ให้เผยแพร่ และเล่ม ๓ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ ใช้ชื่อว่า “เศรษฐกิจ-การเมือง” หรือ “เศรษฐกิจ เล่ม ๓” นอกจากนี้ ยังได้เขียนบทความทางเศรษฐกิจลงหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย อาทิ ลิเบอร์ตี้ และศรีกรุง โดยบทความที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากคือ “ธนาคราษาดิ”

นอกจากนั้น ได้ทำการค้าขาย ออกไปซื้อข้าวจากชาวนาถึงในต่างจังหวัดมาขายในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะจากแถบจังหวัดอยุธยาออกไปทำตลาดเล็ก ๆ ตามตำบลในภาคกลาง และเลี้ยงโคนมในบ้านที่สะพานขาว กรุงเทพฯ แต่การค้าขายของพระยาสุริยานุวัตรไม่ประสบความสำเร็จ ถูกผู้ร่วมงานและผู้รับจ้างเบียดบัง ในที่สุดต้องเลิกกิจการ

ในเวลาว่างพระยาสุริยานุวัตรชอบวางแผนบ้านและซ่อมบ้านเอง อ่านหนังสือ และทำกับข้าวฝรั่ง

มติ ของ พระยาสุริยานุวัตร

"ธัมมิเมหเว! ภักชิตีธัมมจารี"

แปลว่า - ชรรณเวทย์! ย่อมฮารภักชิตีประพจน์เป็นชรรณ

ความหมาย - ธัมมิกัทธานุ ที่ระบะนุกิตถน
เป็นชรรณให้จงได้ โดยปามะบ่อต่อต่ออุปลักจิตินัน
จะส่งเสริมให้เพื่อนเชื้อถือ สมนักเข้าร่วมสามัคคี
เป็นกำลังแพแรงโตม้นคง ภัททกษัตริย์
ผู้ประภริธา จงมีแท้ครอบงำ ทัตถตามสามัคคี
ให้กำลังนี้กลองห่อ เรือมทวมลง

พระยาสุริยานุวัตร

รัฐมนตรี

(จากหนังสือ 'เด็คนใจเพื่อน' ของคณะรัฐมนตรี)

มติหรือคตินิยมของพระยาสุริยานุวัตร ที่ยึดถือในการปฏิบัติราชการ

และการดำเนินชีวิตตลอดช่วงอายุขัยของท่าน

อดีต ๔ ประการ ได้แก่ ฉันทาคติ โสฬาคติ โมหาคติ และภยาคติ

คือ สำเอียงเพราะชอบ สำเอียงเพราะชัง

สำเอียงเพราะหลง และสำเอียงเพราะกลัว

เป็นองคมนตรี และรัฐมนตรีที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล

พ.ศ. ๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองคมนตรี

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ทำหน้าที่ที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล ที่มีพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี ไม่ได้ดูแลกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดโดยเฉพาะ และเป็นตัวแทนของรัฐบาลไปเจรจากับเจ้านายฝ่ายเหนือเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากนั้นใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ได้ทำบันทึกนโยบายหลายอย่างเสนอรัฐบาล เช่น นโยบายเศรษฐกิจซึ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ และนโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือชาวนา โดยให้รัฐบาลรับเป็นภาระซื้อข้าวจากชาวนาเอง เป็นต้น ซึ่งความเห็นของท่านได้มีการนำมาปฏิบัติในระยะต่อมา

พระยาสุรียานุวัตรถึงแก่อนิจกรรมด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองตีบ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ ในรัชกาลที่ ๘ ขณะดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น สิริรวมอายุ ๗๔ ปี ๕ เดือน ๒๐ วัน ได้รับพระราชทานโกศไม้สิบสองเป็นเกียรติยศ มีพิธีพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๙* ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส อัฐิเก็บอยู่ที่สุสานวัดประยุรวงศาวาส ในส่วนหลังของอาคารจำลอง โบสถ์ฝรั่ง ซึ่งมีผู้สร้างอุทิศแด่สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ปู่ของพระยาสุรียานุวัตร

โกศไม้สิบสอง ซึ่งทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็นเกียรติยศ
แก่ศพมหาอำมาตย์เอก
พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค)

* ขณะนั้นวันขึ้นปีใหม่ตรงกับวันที่ ๑ เมษายน (พ.ศ. ๒๔๓๒-๒๔๘๓) ดังนั้น เดือนกุมภาพันธ์
จึงยังคงอยู่ใน พ.ศ. ๒๔๗๙

พระยาสุรียานุวัตร กำลังตักบาตร (ถ่ายครั้งสุดท้าย)

เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙

ในวันเดียวกันนี้ตอนบ่ายได้มีอาการป่วยด้วยโรคเส้นโลหิตตีบ

จนถึงวันพุธที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ เวลา ๑๑.๕๐ น. ได้ถึงแก่อนิจกรรม

ลิริอายุ ๗๔ ปี ๕ เดือน ๒๐ วัน

พระยาสุริยานุวัตร กับ คุณหญิงล้นจี บุนนาค
ถ่ายที่กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๗๙

พระยาสุรียานุวัตร ถ่ายที่กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๗๙

เกียรติประวัติและคุณความดีที่ไม่มีวันตาย

ความซื่อสัตย์กอบปรักกับเจตนาดีที่มีต่อบ้านเมืองอย่างแรงกล้า ผลงานและคุณความดีที่พระยาสุริยานุวัตรสร้างให้แก่ประเทศชาตินับการ ตราบจนวันที่ถึงแก่อนิจกรรมอย่างสงบภายในบ้าน ยังคงปรากฏเด่นชัด อยู่จนทุกวันนี้ ดังคำสรรเสริญที่บุคคลสำคัญของประเทศในขณะนั้น ได้เขียนไว้ในหนังสือ “ไว้อาลัยแด่ พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค)” ที่คณะรัฐมนตรีได้พิมพ์แจกในพิธีพระราชทานเพลิงศพพระยาสุริยานุวัตร ณ วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๙

❖ นักประชาธิปไตย

“...ท่านเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มั่นคงจริงทุกประการ ตลอดจนการแสดง ความคิดความเห็นทุกอย่าง เมื่อมีความเห็น อย่างไรก็ดีแล้ว ก็กล้าแสดงออกโดยไม่หวาดเกรง อย่างไรก็ดี และข้อสำคัญที่สุด ก็คือ เจ้าคุณ สุริยานุวัตรเป็นผู้ที่เคารพและนิยมระบอบ การปกครองประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญ เป็นอย่างยิ่งผู้หนึ่ง...”

พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

❖ ข้าราชการตัวอย่าง

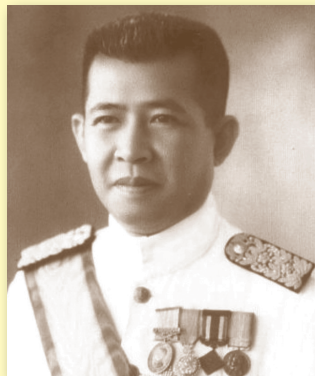
“...ท่านเป็นผู้มีความคิดเห็นดีเสมอ ได้ช่วยราชการบ้านเมืองมาช้านาน ได้ทำคุณประโยชน์ให้ไว้เป็นอันมาก ท่านมีพริยະเด็ดขาด รักชาติยิ่งชีพ ไม่นึกถึงความสุขส่วนตัว ไม่ว่าใครเมื่อกระทำการใด ๆ ถ้าเพื่อความเจริญวัฒนาถาวรของชาติไทยแล้ว ท่านเต็มใจร่วมด้วยเสมอ การส่วนตัวไม่พึงคิดถึง จึงนับว่าท่านเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ชั้นตัวอย่าง ซึ่งดีที่สุดผู้หนึ่ง...”

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม

❖ ผู้มีคุณูปการต่อประเทศชาติ

“...ผลแห่งการที่ท่านได้ปฏิบัติในระหว่างเป็นอัครราชทูตมีมากมายหลายอย่าง และมีสิ่งสำคัญอันหนึ่งซึ่งควรจะกล่าวไว้ คือท่านได้เป็นผู้เจรจาสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ฉบับ ค.ศ. ๑๙๐๔ สำเร็จ ตามสัญญาฉบับนี้ ฝรั่งเศสยอมถอนกองทหารซึ่งยึดจันทบุรีไว้...”

...ในระหว่างที่ท่านเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ท่านได้กระทำการซึ่งแทบกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิวัติ คือในเรื่องที่รัฐบาลจัดการฝิ่น พระยาสุริยานุวัตรเห็นว่า การที่ให้นายอากรฝิ่นผูกขาดไปจัดทำนั้นเป็นการมิชอบ...

...ท่านจึงได้เปลี่ยนวิธีจำหน่ายฝิ่นเสียใหม่ คือ รัฐบาลจัดทำ
เสียเอง เหตุนี้ พระยาสุรียานุวัตร จึงจำต้องต่อสู้อุปสรรคหลายประการ
อุปสรรคทั้งทางตรงทางอ้อมอันเนื่องแต่ที่นายอากรต้องถูกตัดผลประโยชน์
แล้วย่อมกระทบกระเทือนเลยไปถึงผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับนายอากร
ด้วยเป็นธรรมดา...

...พระยาสุรียานุวัตร ยังได้ดำริที่จะปฏิวัติในทางการคลังต่อไป
โดยเปลี่ยนมาตรฐานเงินตรามาเป็นมาตรฐานทองคำ และใช้สแตงค
แทนอัฐ แต่การนี้ยังมีได้ทันตราลงพระราชบัญญัติ ท่านก็ได้ลาออกจาก
ราชการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) และใน ร.ศ. ๑๒๗
(พ.ศ. ๒๔๕๑) พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติเงินตรา
เปลี่ยนมาตรฐานการเงิน กับใช้สแตงคแทนอัฐ..."

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์)

❖ รัฐบุรุษผู้เฒ่า

“...อันความซื่อสัตย์ก่อปรด้วย
ความพยายามและเจตนาดีต่อชาติบ้านเมือง
อย่างแรงกล้า โดยมิได้คำนึงถึงวัยอันชรา
ของท่านเช่นนี้ได้รับความยกย่องและนับถือ
ในคณะรัฐมนตรีทุกชุดมา จนได้รับฉายาว่า
“รัฐบุรุษผู้เฒ่า” บ้าง “เล้าฮ่องตง” บ้าง
ซึ่งเป็นฉายาที่รู้จักกัน มิใช่เฉพาะแต่ใน
คณะรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ตลอดถึงประชาชนบางเหล่าด้วย...”

พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์

พระยาสุริยานุวัตร ถ่ายกับคุณหญิงลิ้นจี่ บุณนาค
และบุตรสาว ๓ คน ได้แก่ คุณลินจง บุณนาค คุณลำจวน บุณนาค
และคุณเกษร บุณนาค

พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ ฉายพระรูปร่วมกับพระยาสุริยานุวัตร
(อัครราชทูตสยาม) และครอบครัว

พระยาสุริยานุวัตร และคุณหญิงลิ้นจี่ บุณนาค กับบุตรและธิดา
ถ่ายที่สถานทูตสยาม ณ กรุงปารีส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘
นั่งแถวแรก จากซ้ายไปขวา : (๑) คุณลำจวน บุณนาค
(๒) หลวงสุริยพงศ์พิสุทธิแพทย์ (กระจาง บุณนาค)
นั่งแถวอี๊ จากซ้ายไปขวา : (๑) คุณหญิงลิ้นจี่ บุณนาค
(๒) คุณลินจง บุณนาค (๓) คุณเกษร บุณนาค
ยืน : (๑) พระยาสุริยานุวัตร (๒) คุณจรัญ บุณนาค

ครอบครัวพระยาสุรียานุวัตร
ถ่ายที่ปารีส พ.ศ. ๒๔๔๖ ค.ศ. ๑๙๐๓

ชีวิตสมรสและครอบครัว และเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ชีวิตสมรสและครอบครัว

พระยาสุริยานุวัตร สมรสกับคุณหญิงลีนจี บุณนาค (ท.จ.) มีบุตรธิดารวม ๗ คน ได้แก่ นายเกียรติ นางสาวลินจง นางสาวลำจวน นางสาวเกษร นายกระจำจ (หลวงสุริยพงศ์พิสุทธิแพทย์ แพทย์ประจำกรมรถไฟหลวง) นายจรัญ และ ดร. ประจวบ บุณนาค (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข) ซึ่งเป็นบุตรชายคนสุดท้อง เป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อการ พ.ศ. ๒๔๗๕

ปัจจุบัน ภริยา บุตร และธิดาของพระยาสุริยานุวัตรได้ถึงแก่กรรมหมดแล้ว รวมถึงทายาทใกล้ชิดคนสุดท้ายคือนางประชงค์ บุณนาค บุตรสะใภ้ ได้เสียชีวิตเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ และไม่มีหลาน จึงเป็นที่น่าเสียดายที่พระยาสุริยานุวัตรไม่มีทายาทใกล้ชิดที่สืบต่อสายนี้

เครื่องราชอิสริยาภรณ์สยามและต่างประเทศ พร้อมเหรียญตราต่าง ๆ

- ❖ พ.ศ. ๒๔๓๔ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตริตรากรณ์
มงกุฎสยาม (ต.ม.)
ชั้นที่ ๓ “มัทนาภรณ์”

เหรียญตราตุรกี “ออสมานี” ชั้นที่ ๒
เหรียญตราอิตาลี “มงกุฎอิตาลี”
เหรียญตราเยอรมนี “มงกุฎปรัสเซีย”
เหรียญตรารัสเซีย “เซ็นต์แอนน์” และ
เหรียญตรากรีซ “เซ็นต์ซาเวียร์”

- ❖ พ.ศ. ๒๔๓๕ เหรียญตราเดนมาร์ก “เดเบรอก”
(เชอวาเลีย)
- ❖ พ.ศ. ๒๔๓๗ เหรียญตรารัสเซีย “เซ็นต์สตานิเลาส์”
- ❖ พ.ศ. ๒๔๓๘ เหรียญตราเยอรมนี และรัสเซีย
“นกอินทรีแดง” และ
เหรียญตราสวีเดน และนอร์เวย์
“โพลาร์สตาร์”

- ❖ พ.ศ. ๒๔๔๐ เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยาม
ชั้นที่ ๒ “จุลสุราภรณ์” และ
เหรียญตราคราแกรนด์ครอสส์
“มงกุฎอิตาลี”
- ❖ พ.ศ. ๒๔๔๒ เครื่องราชอิสริยาภรณ์
“หุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ” (ท.จ.ว.) และ
เหรียญตรารัสเซย์ “เส้นต์แอนน์”
ประดับเพชร
- ❖ พ.ศ. ๒๔๔๓ เหรียญตราตุรกี “ออสมานี” ชั้นที่ ๑
- ❖ พ.ศ. ๒๔๔๔ เครื่องราชอิสริยาภรณ์
“ประดมาภรณ์มงกุฎไทย” (ป.ม.)
- ❖ พ.ศ. ๒๔๔๖ เหรียญทองที่ระลึกกรุงสเปน
- ❖ พ.ศ. ๒๔๔๘ เครื่องราชอิสริยาภรณ์
“ประดมาภรณ์ช้างเผือก” (ป.ช.)
เหรียญทองเข็มศิลปวิทยาและ
เข็มราชการแผ่นดิน และ
เข็ม “ส.ผ.” ประดับเพชร
- ❖ พ.ศ. ๒๔๕๐ เข็มอักษรเสด็จประพาสยุโรป
- ❖ พ.ศ. ๒๔๕๑ เหรียญรัตนาภรณ์ “จ.ป.ร. ชั้นที่ ๓”
ทองลงยา
- ❖ (ไม่ทราบปี) เหรียญรัตนาภรณ์ “ว.ป.ร. ชั้นที่ ๓”

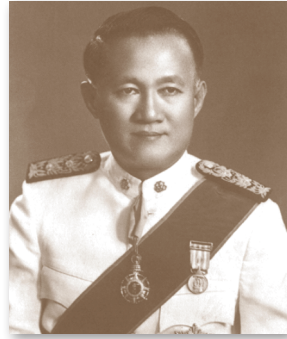
บ้านสุริยานุวัตรและความสัมพันธ์กับ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลจากการปฏิบัติราชการด้วยความเพียร ซื่อสัตย์ สุจริต และสร้างคุณประโยชน์มากมายให้กับประเทศชาติมาโดยตลอด เป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างยิ่ง ถึงกับพระราชทาน **“หีบทอง”** แก่พระยาสุริยานุวัตร

นอกจากนี้ได้พระราชทานที่ดินประมาณ ๗ ไร่ครึ่งให้ปลูกสร้างบ้าน และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชทานทรัพย์เพื่อปลูกบ้านขึ้นในราว พ.ศ. ๒๔๔๘ และก่อนที่พระยาสุริยานุวัตรจะถึงแก่อนิจกรรมได้สั่งไว้ว่า หากลูกหลานไม่สามารถดูแลบ้านหลังนี้ไว้ได้ ให้คืนแก่หลวง เพราะเป็นของได้รับพระราชทานมา

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๓ เมื่อมีการก่อตั้ง
สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ **นายสุนทร หงส์ลดารมภ์**
เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติท่านแรก
ได้ตัดสินใจซื้อบ้านหลังนี้มาเป็นที่ทำการ
ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ (สศช.) จวบจนถึงปัจจุบัน
ซึ่งเป็นความบังเอิญอย่างน่าอัศจรรย์เกี่ยวกับ

ความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งของบ้านสุริยานุวัตรกับการกิจของ สศช.
เพราะในอดีตเป็นบ้านพักของพระยาสุริยานุวัตร ผู้มีบทบาทในการพัฒนา
ประเทศให้เจริญก้าวหน้า ท่านยังเป็นนักเศรษฐศาสตร์คนแรกของไทย และ
ได้เขียนตำราเศรษฐศาสตร์ขึ้นที่บ้านหลังนี้

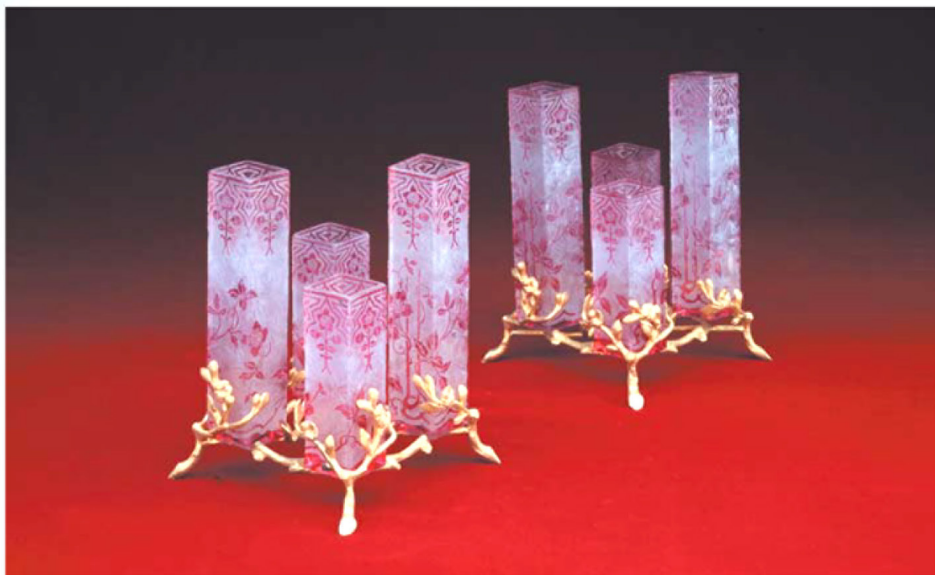
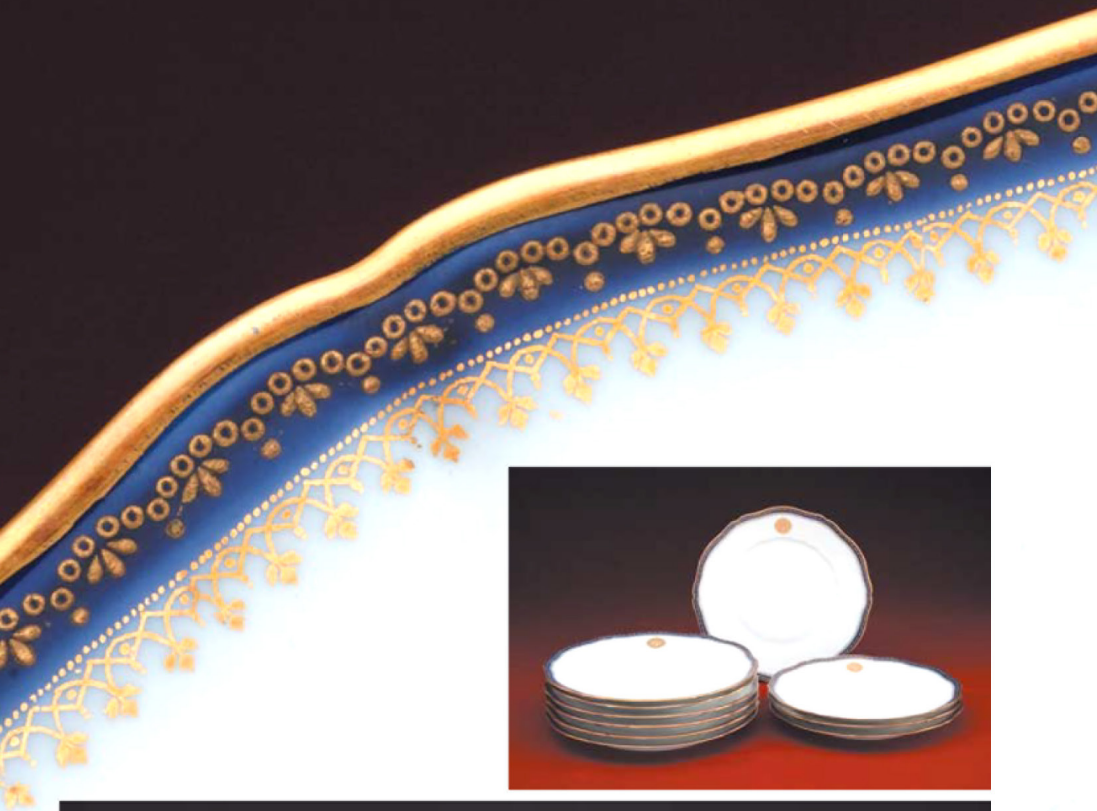
บ้านหลังนี้ได้รับการบูรณะซ่อมแซม
ใหญ่ครั้งแรกในสมัย **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม**
เป็นเลขาธิการฯ ช่วงปี ๒๕๓๓-๒๕๓๔
และตั้งชื่อว่า “**ตึกสุริยานุวัตร**” จากนั้น
ได้สืบหาทายาทของ “**พระยาสุริยานุวัตร**”
ในที่สุดได้พบนาง**ประชงค์ บุนนาค** บุตรสะใภ้
ของพระยาสุริยานุวัตรซึ่งขณะนั้นอยู่ในวัย
๘๓ ปี

นางประชงค์ บุณนาค ได้มอบ “ภาพเหมือน พระยาสุรียานุวัตร” เขียนด้วยสีน้ำมันขนาดใหญ่ โดยจิตรกรชาวอิตาลีเลียนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ ให้กับ สศช. ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่ง รวมทั้งได้มอบเครื่องใช้ส่วนตัวอื่น ๆ อันประมาณค่ามิได้ เพราะเป็นสิ่งของที่นำติดตัว พระยาสุรียานุวัตรมาจากต่างประเทศเมื่อครั้งกลับจากการเป็นอัครราชทูต เช่น แก้วอีสีทอง ชุดน้ำชาเครื่องเงิน และเซรามิก ชุดจานกระเบื้อง ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่มีมิตราประจำตัว หรือชื่อของพระยาสุรียานุวัตรพิมพ์หรือสลักไว้ด้วย

ต่อมาสมัย ดร.อำพน กิตติอำพน เป็นเลขาธิการฯ ได้บูรณะและจัดทำเป็น “พิพิธภัณฑ์สุรียานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ” เพื่อเป็นแหล่งบอกเล่าประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย และประกาศเกียรติคุณของพระยาสุรียานุวัตร ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน

เครื่องใช้ส่วนตัวของพระยาสุริยานุวัตร

อาจกล่าวได้ว่า “ตึกสุริยานุวัตร” ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของประเทศที่เกิดขึ้นในช่วง ๑๑๖ ปีที่ผ่านมา นับแต่ได้ก่อสร้างขึ้นมา ที่สำคัญคือเป็นที่ทำงานของผู้ทำหน้าที่ให้ความเห็น เสนอนโยบาย

ทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ต้น ต่อเนื่องมาถึง สชช. ตึกนี้จึงเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงเกียรติประวัติและคุณความดีของ **มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร** ผู้สร้างคุณูปการอย่างอเนกอนันต์ให้กับประเทศชาติตลอดไป

คณะผู้จัดทำ ทรัพย์สินทางปัญญา

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ อักษรแก้ว ประธานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นายดนุชา พิชยนันท์ เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะทำงาน

ประธาน

นางสาวจินางค์กูร โรจนนันต์ รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รองประธาน

นางสาววรรรณ พลิกามิน ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นายวิชัยพิพล ติวะตันสกุล ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์การพัฒนา
ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม

คณะทำงาน

นางสาวศรี ศรีงาม นางวิภาวดี ชวนบุญ
นางสาวสุพัฒนา ทองสุนทร นางนิรันดร์ เรื่องกิตติยกิจ
นางสาวสาวิตรี ดวงวิไล นายอมรเทพ ศรีประเสริฐ

ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
จำนวน ๑๐๐ ชุด (๑ ชุด ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม)
ISBN 978-974-9769-58-4
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ ๒๑ เซ็นจูรี โท. ๐-๒๑๕๐-๙๖๗๐
ใบพาดปกหลัง “ตึกสุริยานุวัตร” หลังบูรณะซ่อมแซมใหญ่ครั้งแรก
ในช่วงกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓-มีนาคม ๒๕๖๔

จัดทำโดย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๔ โทรสาร ๐-๒๖๒๑-๖๑๒๗

www.nesdc.go.th

www.facebook.com/NESDCfan

เล่ม ๑

เล่ม ๒

เล่ม ๓

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน